

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Bindbetegnelse | Volume Statement:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

udgivet af J. Davidsen.

Bibliothek for Ungdommen

1873; Vol. 3

København : Pios Forlag, 1872-1873

8 bd.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

15.- 222.- 8

Det Kgl. Bibliotek

130025478542

Bibliotek for Angdommen.

Udgivet af

J. David sen.

Aargang 1873.

Tredie Bind.

Kjøbenhavn.

Boghandler V. Pio's Forlag.

Sally B. Salomons Trøf.

Bibliothek für Stadtmuseen

Abt. II

Abt. II

Abt. II

Abt. II

Indhold.

	Side.
Jagterindringer fra Østfiberien, af Paul Fuchs	1.
Noget om Smerten, af Ewald Hecker	15.
Turkestan, efter Otto Delitsch	28.
Blomsternes Dronning	50.
Historien om Hedegaarden	61.
De springende Hellige i Echternach	83.
Retstilstanden paa Ny-Mexikos Grændse	89.
Et Eventyr med Alligatorer	100.
Staden Algier	107.
Hvad Videnskaben nu fortæller om Lynilden, af H. J. Klein	117.
Indiske Gjøgler og Tassenspillere, af Grev v. Sörz	128.
Fangst af Tigre i Ostindien	133.
Bølebygninger	140.
Taagehornet	170.
En Vandring gennem det gamle Athen, af E. F. Liebetreu	178.
Følsomme Planter, af Paul Kummer	195.
Guldmagere i Arabien, af Friherre von Maltzan	200.
Et Kapitel om Rigdom	210.
Af en Gjøglers Liv, af Wilhelm Baer	214.
John Ericson, Skruedampskibets Opfinder, efter Mary Howitt ved A. J.	226.
Rosintina og dets Urskove, efter Octave Féry	234.
En Robinsonade, af M. E. Plankenau	247.
Slavejagter i Central-Afrika, af Dr. G. Nachtigall	258.
Perlesifteriet ved Cehlon	266.
Bæddekamp mellem Smede og Thy	278.
Beirkundskab, efter A. Bernstein	285.
Bjørnen i Frihed, Jagterindringer fra Østfiberien, af Paul Fuchs	313.
Liggere paa Ruba	323.
Hvad der bliver af gamle Klæder	331.
Træk af Myrernes Liv, af M. Evers	338.

Kinesere paa Hjemreisen	347.
Fra det høie Norden. Den russiske Lieutenant v. Krusensterns Skibbrud i det kariske Hav, efter et Uddrag af hans Dagbøger, ved A. Jacobsen	366.
Engelske Idrætsmænd	395.
Keiseren af Japan	403.
Kalkalperne og Adelsberg-Grotten, af A. Schmidt	410.
Af Naturen og Livet: 1. Hestefastanien. — 2. Forklaring af en Pignelse. — Et Husraad	414.

 Ved en Feil fra Bogtrykkeriets Side begynder det 11te
Ark i nærværende Bind med Pag. 165 i Stedet for 161;
men for Resten af Bindet ere Sidetallene fortløbende.

Jagterindringer fra Østsiberien.

(Af Paul Fuchs.)

Hvem har ikke hørt om Siberien, denne „Kæmpegrav for de levende begravede Ulykkelige“ som det kaldes af den russiske Digter Klyeëff, der i Galgen maatte bøde for den Forbrydelse at have krævet halvtredstindstøve Aar for tidlig de samme Reformer, som Alexander den Anden høihjertet har skjænket sine Undersaatter? Og hvem har ikke alt hørt, at Tunguser og andre af Nordsiberiens vilde Nationer ere berettigede til at betale deres Jassak eller Afgifter i Zobel- og andre kostbare Skind, fordi de ikke have Penge, skjøndt Regjeringen dog langt hellere vilde foretrække klingende Mønt for Beltsværk, som i dens Magasiner bliver søndergnavet af Møl? Mange tænke, at hvor trøstesløst end dette Land er for de Forviste, er der dog sikkert Overflod paa Jagtbytte. Og dette er ogsaa Tilfældet. Rigtignok er det ædle Zobelskind for Tiden meget sjældent. Under mit fleraarige Ophold i Egnen mellem Baikal søen og Amur har jeg kun tre Gange set en Zobel og kun skudt en eneste. Ogsaa andre Dyr med meget kostbar Belts, saasom Doven-dyret, blaa Rave, Losser og deslige blive sjældnere Aar for Aar, og dog er Siberien endnu bestandig et Paradis for

Bibl. f. Ungd. 2. Aarg. 3. Bd. 1

den libensfabelige Jæger og vil vedblive at være det endnu i mange Aar. Tusinde forskellige vilde Fuglearter fare gennem Luften, over tyve Arter af Dyr med kostbar Pelts, men uspiseligt Kjød, og vel femten Dyrearter med mere eller mindre kostbar Pelts og smagfuldt Kjød streife om i Urskovene eller grave deres Huler i Steppesandet eller have Tilhold mellem Klippestenene. Og der er ingen Skovbetjent, som forlanger at se Ens Jagtfort, ingen Skovfoged, der værger om Jagten i disse Regioner, ingen Lov, der forbyder at skyde paa visse Tider af Aaret. Der er uindskrænket Jagtfrihed for Enhver, der har et Gevær og kan kjøbe Krudt og Kugler.

Derfor er ogsaa enhver af Sibiens Indvaanere en født Jæger. Men rigtignok maa hans Maade at jage paa betegnes som yderst primitiv. Ridende paa en lille rødlig eller graa Hest og ledsaget af en lodden Rjeter drager han ud i Skoven; han er væbnet med en ældgammel Kuglebøsse, med en nedhængende Gaffel til Anlæg — thi han skyder aldrig paa fri Haand og han kjender ikke til at skyde paa en Fugl i Flugten, dertil vilde ogsaa hans Bøsse, der undertiden veier henved de tredive Pund, være altfor tung. Baglader og Pistonlaas kjender han Intet til, og naar han tilfældig ser en saadan hos en rig Bjergværkseier, træffer han foragtelig paa Skulderen. Længt fjærere er ham hans gamle Gevær med Flintlaas, hvormed han usforfærdet skyder „Dyret“ — saaledes kalder han baade Bjørnen og den glubende Vos. Hagl bruger han ikke, hans Kugle træffer lige sikkert Uroen og Urhanen, Elsdyret og Agerhønen. Paa det smaa Sumpvildt pder han ikke sit Bly, thi dette er dyrt i Sibirien, det betales med 2 til 3 Rblr. Pundet. I forrige Tider, da Sølobjergværkerne i Omegnen af Nertschinsk

vare i Gang, var Bly tilstede i Overflod; nu er det meget sjældent. Som Exempel gaa hvilken Værd Siberiens Indvaanere sætte paa Krudt og Bly, kan Følgende tjene.

En Gang var jeg med en gammel fiberist Jæger — der her kaldes Promyschlennik eller Jdrætsmand — paa Jagt i „Taiga'en“, som de moradsige Urskove benævnes. Bludselig blev min tro Diana, en udmærket Hund, jeg havde medbragt fra St. Petersborg og især var dresseret til Jagt paa Sump- og Vandfugle, staaende med opløftet Bote paa Anstand og underrettede mig ved en sagte, neppe hørlig Lyd om, at der var en Vandfugl mellem Sivene i en lille Sø, vi kom forbi. Min Bøsse med to Løb, hvoraf det ene var ladet med Hagl, det andet med en Kugle, gjøre jeg hurtig skudfærdig, da i det Samme en prægtig Dobbeltneppe fløi op. I næste Dieblis faldt den til Jorden, rammet af Hagl, og Diana apporterede den. Stolt af mit Skud viste jeg min Kammerat den smukke, fede Fugl, men i Stedet for at udtrykke sin Beundring rystede han foragtelig paa Hovedet og sagde: „Der ser man strax Vdelanden, Russeren (Russer kalder Siberieren Enhver, der ikke er født i Siberien). Det er en stor Herlighed Du har skudt — det er jo ikke en Gang nok til Frokost! Du maa være meget rig siden Du kan øde dit Krudt paa en Spurv — for den Fugl er der ikke meget bedre end en Spurv.“ — Den gode Mand havde egentlig Ret. Med det samme Krudt og Bly havde jeg ogsaa kunnet skyde en Zobel, hvis Skind vilde have indbragt mig hundrede Daler, men rigtignok ere Sumpsnepper i Siberien ikke saa sjældne som Zobelers.

Paa mine Jagttog i den tætte Urskov havde jeg en Gang opdaget Sporet af en Los paa den nyfaldne Sne. Det førte mig til et Fjeld, hvis steile Bæg faldt af i en med

Krat bevoget dyb Slugt. Diana havde saaret Poten og var bleven hjemme; jeg havde derfor ingen Hund med mig, thi Hundene af siberisk Race kunne nok opstrække Bildtet, men ere kun lidet behjælpelige ved Jagten. Jeg blev staaende længe ved Randen af Klippen og forfulgte med Diet Sporet af Rossen, som for at skjule det var sprungen videre paa de nøgne Stene. Snart saae jeg nede i Fordybningen en Gemse, som søgte tørt Græs under Sneen. Ikke langt derfra sit jeg ogsaa Die paa Rossen, der listede sig langs Klippevæggen. Jeg lænede mig til et Træ og ventede næsten aandeløs paa Slutningen. Hver Gang Gensen bukkede Hovedet ned og begyndte at æde, sneg Rossen sig bestandig nærmere, springende fra Sten til Sten og paa de aabne Steder krybende paa Bugen; men saa snart Gensen løstede Hovedet blev Rossen staaende og duffede ned. Paa den Maade kom den Gensen nær paa et Par Skridt. Med den største Spænding fulgte jeg den eiendommelige Scene og Blodet steg mig til Hovedet. Nu duffede Rossen ned til det afgjørende Spring og ikke saa snart havde den arme Gemse, ikke anende noget Ondt, bukket Hovedet spændt Rossen med Vilens Hurtighed var paa Ryggen af sit Offer. Min Spænding bevirkede, at jeg forfeilede det rette Dieblit til at skyde og kun saae hvordan Gensen satte afsted med Rossen paa Ryggen, men efter nogle Spring styrtede ned med et vildt Skrig. I dette Dieblit traf min Kugle Rossen og dræbte den paa Stedet. Det viste sig nu at Rossen i de Par Sekunder havde gjennembidt Halsen paa Gensen.

Løver, Tigere, Elefanter, Rhinosrosser, alle disse Beboere af de varme Himmelstrøg, findes ikke i Siberien, men det har, foruden de alt nævnte Dyr, Uroer, Elsdyr, vilde Katte, Dovendyr, Maarer, Hjorte, Wildsvin, vilde Geder o. s. v.

Dog ere dets Skove mest opfyldte med Egern, der levere os det yndede og billige Peltsværk, der er bekendt under Navn af Graaværk. Jagten paa disse smaa og nydelige Dyr, som varer fra Høsten til Begyndelsen af Vinteren, er en festlig Tid for hver Siberier.

Belkowje, saaledes kaldtes Jagtsaisonen, er et Ord fuldt af Poesi og Musit i enhver siberisk Jægers Dre. Jeg har kjendt en 76 Aars gammel Siberier, der altid drog ud med Ungdommen paa Belkowjen og var en af de utrætteligste Jægere i vort Selskab. Men tro ikke, at Belkowjen bestaaer deri, at Jægeren drager tre til fire Dage ud i Urskoven for at skyde Egern (paa Russisk Beki, deraf Navnet). Nei, han bliver flere Uger, ja ofte to til tre Maaneder ude i Skoven og skyder ikke alene Egern, men ogsaa Alt, hvad han kan træffe paa. Derfor hændes det ogsaa, at En og Anden ikke vender tilbage til Hjemmet fra Belkowjen, men at det Budskab indtræffer, at „Dyret“ (Bjørnen) har dræbt ham.

Førend jeg beskriver selve Belkowjen vil jeg fortælle lidt om Forberedelserne dertil, thi deraf kan man ogsaa lære at kjende enkelte Træk af Beboernes Liv i Baikalegnen og Øst-siberien.

Høsten er forbi og nu begynder Jægerens Lyst og Glæde; de vilde Bukke drive Geden ud af Skoven, Julevildtet samler sig i tætte Skarer for at drage mod Syd, utallige Bildgæs og Swaner formørke den blaa Himmelhvælving, Trænerne stille Skildvagter ud paa Markerne. „Snart kommer den kjære Frost,“ mener Jægeren, „og dermed ogsaa Belkowjens Fornøjelse!“ Nogle dristige Folk ere alt dragne ud paa Urorejagt og efter faa Dages Forløb vendt tilbage med rigt Bytte. Endelig, endelig er den med Længsel ventede

Dag kommen, den 15de August, Mariæ Bebudelsesdag. I Hytterne er der stor Travlhed, Konerne bage, stee og koge og brygge, for at besørge Levnetsmidler til deres Mænd og Sønner, ja endog til deres Fædre, til et længere Ophold i Skovene. De saa nødvendige varme Klæder blive lappede eller der synes nye. Men heller ikke den mandlige Befolkning gaaer ledig, Hestene fodres med Havre, hvilket ellers ikke sker, de faae nyt Beslag, Bøsserne rengjøres og efterses, Rugler støbes. Jagthundene, der godt mærke, at den for dem saa glade Tid er kommen, hyle utaalmodig, Jægerne forene og danne Artels eller Jagtselskaber; fattige Jægere, der ikke selv have Bøsser, laane dem hos de Rige mod Løfte om Andel i Byttet.

Endelig er alle Forberedelser gjorte; Jægeren har været i Badstuen (ingen Siberier gaaer paa Jagt uden at have taget et russisk Bad), Ridehestene ere sadlede, Lastdyrene ere belæssede med Levnetsmidler, Drifkevarer og andre Fornødenheder, Hundene ere med lette Kjæder bundne til Sadlerne, de gøe, hyle og springe, ventende paa deres Herrer. Disse have imidlertid nydt en Mundfuld Mad, taget Afshed fra deres Husfæller, kastet sig ned for Helgenbillederne, Sønnerne have knælet ned for deres Forældre for at lade sig velsigne, og de træde nu udenfor Hytten med Bøssen paa Ryggen. Hestene vrinske høit ved Synet af deres Herrer. Hundene se, at det nu er Alvor, springe høit op og hyle af Glæde. Nu tage Jægerne igjen hjertelig Afshed fra deres Familie, de stige til Hest, og snart er Landsbyen øde og tom. Man ser kun Oldinge, Kvinder og Børn, der dels grædende, dels sløve stirre efter de Bortdragende.

Saa snart Jægerne ere komne til deres Bestemmelsessted give de sig strax til at bygge Barakker. Nogle af Jægerne,

der hvert Aar drage ud paa Belfowjen, have alt varme Hytter i Urstoven. Jagten bestaaer deri, at Jægeren fra den tidligere Morgenstund til sent paa Aftenen ride om i Skoven og speider efter Egern eller Graaværksdyr. Det er ikke vanskeligt at skyde dem, men desto vanskeligere at finde dem, saa godt forstaa de at skjule sig mellem Naaletræernes tætte Grene. Iøvrigt træffer man paa denne Jagt Exempler paa en Redelighed, der just ikke er almindelig hos Jægeren. Driver saaledes en til et Jagtselskab hørende Person et Egern tilfældig i Nærheden af en Jæger, der hører til et andet Selskab, saa skyder denne aldrig Dyret, men overlader det til den, som har fundet det; høre begge Jægerne til det samme Selskab, er det ligegyldigt hvem der skyder Dyret, thi det Bytte, som et Selskab gjør, bliver fordelt lige mellem alle dets Medlemmer.

Saa snart Jægeren om Aftenen vender tilbage fra Jagten, er det i Reglen det Første han gjør, at fuge enten The med Mælk og Tvebat eller ogsaa Rjød i en lille Feltkjedel. Medens Maden koger, trækker Jægeren Stindet af de stude Egern. Der hersker derved stor Munterhed og Enhver fortæller, hvordan det er gaaet ham paa Jagten.

Jeg sagde før, at man ved Belfowjen ikke indskrænker sig til at skyde paa Egern, men at Jægeren nedlægger hvert Dyr, som hans Kugle kan naa. Ifald nu en Jæger opspor et større Dyr, f. Ex. en Bjørn, Uroxe, Wildorne eller et Elsdyr, med hvilket han ikke troer at kunne blive alene færdig, saa fortæller han det til sit Selskab, som holder Esterretningen hemmelig, for at intet andet Jægerselskab (Tabor) skal komme det i Forkjøbet inden Dyret er nedlagt. Føler nu ogsaa et Selskab sig for spagt til alene at vove

Foretagendet, da indbydes et andet Selskab til at deltage og Bøttet bliver delt.

Naar Jagten er god og rig, blive Jægerne i Skoven saa længe som Kulden tillader det. Undertiden tage de nogle Gange hjem, for at bringe Peltsværket i Sikkerhed og paany forsyne sig med Proviant, Krudt og Bly; hver Gang drage de saa igjen muntert tilbage til Urskovens ensomme og mørke Udpræn.

Hvor ofte mindes jeg nu ikke de glade, uforglemmelige Dage, som jeg tilbragte paa Belfowjen, fjernt fra Byerne, i Selskab med Sibiriens halvvilde Indvaanere, Tunguser og Buriater! Rigtignok var det en sorgløs Ungdoms Dage, der faae en særegen Ynde ved flige Jagtudflugters Eventyrlighed. Det er ogsaa meget muligt, at de nu i en moderne Alder ikke vilde være saa tiltrækkende. Men dog betages jeg altid af en glad Følelse, naar Erindringen derom pludselig dukker op hos mig.

Saaledes forglemmer jeg aldrig er Ulvejagt, som jeg bivaanede. Det var ikke en af disse moderne Ulvejagter, man kjender fra Alex. Dumas' eller Andres mere eller mindre eventyrlige Skildringer, og hvorved et kraftigt Trespand for en Slæde, en skrigende Gris og deslige Dekorationer spille en Rolle; nei, det var en ganske almindelig Bondejagt, men som netop fordi den var noget aldeles Sædvanligt havde sin mere alvorlige, mere drastiske Side.

I Aaret 1852 tilbragte jeg nogle Maaneder ved det S...ste Guldbjergværk. Jeg havde oftere hørt tale om, at Ulvene der i Eggen vare saa talrige og dristige, at de næsten lige for Dinene af Bjergværkets Beboere bortslæbte eller bortsnappede Husdyr og Fjerfæ. En smuk Morgen kom nu nogle Folk til mig med Anmodning om at gaa

med dem paa Ulvejagt. De troede at have fundet det Sted, hvor en Ulvefamilie havde sit Tilhold, men vovede ikke at binde an med Dyrene uden at være ledsagede af en erfaren Jæger. Man kan tænke sig, hvor gjerne jeg samtykkede. Længe slakkede vi omkring uden at støde paa Ulve. Derpaa begyndte en fin iskold Regn, som trængte til Skind og Ben. Endelig kom vi til en Murmeldyrhule, der, at dømme efter de i Jorden indtrykte Spor, var bleven udvidet af en Ulf for at skaffe Plads til Ungerne og var taget i Besiddelse af den. Nu var dog Hulen forladt.

Nagtet vi just ikke vare videre glade ved saaledes at have slasket forgjæves omkring fra den tidlige Morgenstund i daarligt Veir, besluttede vi dog ikke at opgive vor Søgning, men at trænge dybere ind i Urskoven. Dog heller ikke dette bragte noget Resultat og ærgerlige over spildt Møie tiltraadte vi Tilbageveien, idet vi satte al Forsigtighed tilside og gav os til at tale høit. Pludselig kom en Ulvinde løbende os imøde med et høit Hyl, saae paa os et Dieblis, og, førend vi kunde gjøre Brug af vore Vaaben, hørte den ind i Krattet og forsvandt. Vi fulgte Sporet og fandt en anden Murmeldyrhule, der af Ulvinden var bleven indrettet til eget Brug; det lyffedes os tillige at opdage, at Ulvinden havde skjult sine Unger i en Sidegang. Vi gravede denne Sidegang op, og da Nabningen var stor nok, lagde vi i denne tørt Komøg, som vi antændte for ved den stærke, bidende Røg at tvinge de smaa Ulve til at forlade deres Tilflugtssted. Det varede heller ikke længe førend vi hørte Ungerne stønne og hoste dernede. Medens vi saaledes havde travlt med at faae Ungerne ud, sneg Moderen sig sagte hen til os og kastede sig pludselig, førend vi bleve det vaer, med blindt Raseri ind paa os. Jeg greb min Bøsse, men des-

værre fluffede den og Ulvinden foer løs paa en af mine Led-
sagere, der var ifærd med at opgrave Ulvehulen. Udyret
søgte at gribe ham med sine skarpe Tænder, men han tabte
ikke sin Andsnærværelse og greb Ulvinden ved Ørene, uden
dog at have Kraft nok til at holde den: den rev sig hurtig
løs og ilte hylende tilbage ind i Krattet. Vi fortsatte nu
vort Arbeide og traf to Ulveunger, der næsten vare kvalte
af Røgen, frem af Hulen, lagde dem paa Græsset og for-
søgte med en lang Hage ogsaa at trække de andre frem.
Ulvinden kom igjen paa hundrede Skridts Afstand, men da
jeg greb Geværet, ilede den atter ind i Krattet, udstødende
et Hyl, der gik til Marv og Ben. Imidlertid kom Ulve-
ungerne efterhaanden til Live igjen; men de luffede Dinene
som om de vilde anstille sig som døde, og blinkede, naar de
troede, at vi ikke lagde Mærke til dem. Jeg bandt Bag-
benene fast med et Tørflæde, bar dem affides og lagde dem
paa Græsset. Ikke saa snart havde jeg fjernet mig, førend
de forsøgte at reise sig for at komme bort, hvilket naturlig-
vis ikke lykkedes dem; men Forsøget skete paa en meget listig
Maade, der viste, at Ulveunger ikke fornegte deres Natur.
Da jeg vendte tilbage til dem, duffede de ned, som om det
aldrig havde været deres Hensigt at undløbe. Vi traf endnu
fire Ulveunger ud af Hulen, to, som endnu vare i Live, og
to, som alt vare kvalte. Der blev gjort kort Proces med de
levende Unger og vi vilde lige til at begive os paa Hjem-
veien, da Ulvinden viste sig igjen 600 Alen fra os, denne
Gang ikke alene, men ledsaget af sin Egteherre. De holdt
sig i Begyndelsen udenfor Studvidde, men endelig forstod vi
at lokke dem noget nærmere og et Stud af min dobbelt-
løbede Bøsse strakte Ulvinden til Jorden. Ulven foer afsted
høit strigende, dog vendte den om efter et Dieblis Forsøg,

og skjøndt den holdt sig i ærbødig Afstand fulgte den os dog næsten til Udkanten af Skoven, hvor Landsbyen laa.

Mere interessant og storartet er Elsdyrjagten. Elsdyret er en sand Kæmpe, det er halotredie Gang saa stort som Hjorten og større end noget som helst andet Dyr i Siberien. Ikke alene er dets Kjød overordentligt smagfuldt, men Jægeren sætter tillige en stor Værdi i at fælde den siberiske Urskovs Konge. I Almindelighed forlade Elsdyrne om Natten Skovene for at bade sig i de Søer, hvoraf der er saa mangfoldige i Siberien, og at slukke det Saltjord, der omgive Søerne. Denne Saltjord kalder man i Siberien Solontzy eller Saltplads, og i deres og Søernes Nærhed opføres der smaa Hytter, hvor Jægeren lurar paa Elsdyret. En med denne Jagt fortrolig Jæger havde en Gang ført mig til en af disse Hytter og forlod mig for at skyde Gemser. Jeg trøb ind i Hytten og ventede her paa Skovens Kæmpe.

Mod Syd grændsede Saltpladsen til en lille med en Cederkov omgiven Slette, i hvis Midte flød en Arm af Amurfloden, hvis iskolde Vand maatte være Dyrene velkommen, naar de vare blevne tørstige ved at slukke Saltjorden. Hytten, der laa i et Hjørne af Skoven, var saa lille, at en eneste Mand neppe havde Plads til at bevæge sig.

Det var bleven Aften. Jeg sad ubevægelig i min lille Hytte og dristede mig neppe til at drage Ande. Efter nogen Tid kom et Par Gemser, for at skærpe Appetiten med den pikante Saltjord. For ikke at udbrede Krudtflugt og derved skræmme andre Skovdyr, der ofte ved Aften- eller Nattetid komme i hele Flokke, søgte jeg at fordrive Genserne ved at gjøre lidt Støj. De fjernede sig, men kom dog snart igjen lige tæt ved min Hytte. Jeg fastede nu et brændende Stykke Birkespamp paa den ene af dem; de to Dyr gjorde

Løierlige Luftspring, betragtede med deres store straalende Dine det Sted, hvorfra de bleve bombarderede med et saa besynderligt Projektil og forsvandt derpaa for bestandig i Urstoven.

Atter var der hengaaet en halv Time og endnu bestandig havde der ikke vist sig noget Elsdyr. Maanen bredte sit Sølvlys over Firmamentet, jeg hørte Strig af Geder, Genser og Spidsmus i Nærheden. Alt tydede paa, at naar man vilde være derover, kunde man faae et godt Bytte af Bildt, men der var hverken Uore eller Elsdyr. Endelig var Natten kommen, og som en lille Gnist blinkede Birkesvampen, jeg havde antændt for ved dens skarpe, bidende Røg at fordrive de utallige Moskitoer og Myg, der summende omsværmende mig; næsten havde jeg forglemt Maalet for min Jagt og betragtede drømmende de dauriske Bjerges taffede Spider, da en Larm i Nærheden pludselig vakte min Opmærksomhed. Uvilkaarlig greb jeg fast om min Bøsse. Man kan tænke sig min Glæde, da jeg saae et mægtigt Elsdyr snigende sig hen paa det mørkegrønne Grønsvær langsomt og mistroisk med langstrakt Hals og veirende med vidtaabnede Næseboer.

Jeg rørte mig ikke, mine Dine vare stift rettede paa dette Pragteremplar, der sikkert veiede sine ti Centner og hvis prægtige Krongevir hængte de tætteste Grene fra hinanden. Den standsede nu og kastede mistroiske Blikke hen til den Side, hvor jeg befandt mig. Havde Dyret bemærket mig? Skulde jeg gaa Glip af det? Det vilde dog være yderst tvedelt. Men nei, det lod til at Elsdyret fandt sig beroliget, det gik hen til Saltpladsen, men alligevel syntes det at betænke sig lidt for at forviise sig om, at Alt var sikkert, førend det hengav sig til Nydelsen. Hvor stolt og majestæ-

tist tog det sig ikke ud i dette Dieblif? Men Mennesket kender ingen Barmhertighed, føler ingen Medlidenhed selv for de Skabninger det beundrer. Mit Skud gik af og gennem den tætte Kruttdamp kunde jeg kun se, at jeg havde skudt Elsdyret gjennem Skulderbladene, thi det faldt ned paa Forbenene, sprang derpaa op igjen som et Lyn og vendte langsomt om tilbage til Skoven. Efter nogle Sekunders Forløb hørtes derefter en hul, smertelig Stønnen næsten som af et Menneske. Kort efter hørtes et tungt Fald. Jeg havde altsaa truffet Elsdyret dødeligt. Indhyllende mig i min Kappe sov jeg i Hytten til Morgengry; derpaa opsogte jeg i Forening med mine Vedsagere det dræbte Elsdyr.

Til Slutning vil jeg endnu fortælle et lille Eventyr, hvorved jeg rigtignok ikke skød noget Bildt, men tværtimod troede mig selv i Fare for at blive skudt som et Bildt.

I Aaret 1858 var jeg sammen med to Kofsatter, fortræffelige Jægere, ude paa Jagt efter vilde Uroere. Vi havde sat en Art Klapjagt i Scene. Jeg kendte ikke Egnen og mine to beredne Vedsagere havde derfor paataget sig at drive Bildtet op. To Nætter havde jeg alt tilbragt i Skoven og endnu ikke skudt nogen Urore, kun to Gemser. Ved og kjed deraf vare vi i Begreb med at ride hjem, da en af os saae to af disse mægtige Dyr græsse i en lille Lysning i Skoven. Min ene Kammerat og jeg skulde tage Plads paa passende Steder, medens den tredje Mand skulde drive Bildtet hen til os. Jeg maatte ride omtrent en Mil, for at naa en høi Fjeldkam. Deroppe bandt jeg min Hest til et Edertræ og steg ned paa en lille grøn Plet, hvor jeg antog at Urorene vilde komme. En rum Tid hengik, Solen skjulte sig alt bag Klipperne og endnu havde der ikke ladet sig se nogen Urore. Det var en Aftale, at vi skulde træffe

tammen paa et vist Punkt. Jeg gif derfor hen, for at løsne min Hest, da jeg pludselig hørte et Skud sandsynligvis fra en af mine Kammerater. Hurtig vilde jeg svinge mig paa Hesten, da jeg neppe tredive Skridt fra mig saae en Tunguse eller Buriat siddende skjult under en høi Klippe med en Bøsse i Haanden, der var rettet mod mig. Jeg kjendte disse Folks Færdighed i at styde, jeg vilde give et Strig, men min Stemme svigtede mig. Mange Historier om, hvorledes disse Folk havde overskaldet fredelige Jægere i Skoven under det Paaskud at de havde anset dem for Flygtninge, paa hvis Paagribelse døde eller levende Regeringen havde sat en Præmie, løb mig igjennem Hovedet. Dog efter den første Stræk kom jeg til Besindelse. Jeg løb hen bag et tykt Træ og betragtede derfra opmærksomt den lurende Fjende. Han sad ubevægelig lig en Støtte og jeg kom snart til den Overbevisning, at han maatte være død. Nu huskede jeg paa, at disse Nationer ikke egentlig begrave deres Døde, men at de, naar der indtræffer et Dødsfald, henvende sig til deres Trolldmand eller Schaman med det Spørgsmaal, hvordan den Afdøde skal begraves, enten ovenfor eller i Jorden. Trolldmanden adspørger da under forskjellige Ceremonier Guderne og afgiver Kjendelsen. Min Fjende maatte altsaa være en Tunguse eller Buriat, der var begravet over Jorden. Jeg gif nærmere og saae, at det virkelig forholdt sig saaledes. Liget var halvt forraadnet. Den Afdøde bar en med rødt Tøi kantet Faarepelts; paa Hovedet havde han en spids Hue med Robbertnap, paa Fødderne Støvler af Gedeskind, Armene hvilede paa Knæerne og han holdt sin Bøsse som paa Anlæg i Hænderne. Desuden bar han en kort kinesisk Pibe og en Pung med Tobak, et fyldt Krudthorn, en Pung med Rugler, et Fyrstøi dels i Beltet, dels i

Brystflommen. Paa den høire Haands Begesfinger havde han en søer Sølvring. Ravn og andre Rovfugle havde alt haftet Vinene ud paa ham og fortæret Læberne, saa at de snehvide Tænder viste sig. Det var intet hyggeligt Syn. Jeg besteg hurtig min Hest, og kort efter traf jeg mine Rammerater ved en prægtig Uroge, der var faldet for den ene Rosfaks sikre Skud.

Noget om Smerten.

(Af Ewald Hæder.)

Det er en ikke ualmindelig Erfaring, at Mennesket i sin Kortsynethed ikke kjenner sine bedste Venner, ja endog betragter dem som sine Fjender. Ofte har Naturforskeren maattet hæve sin Stemme for at standse Udryddelsen af forskjellige Skabninger, som Mennesket i sin Blindhed har tragtet efter at tilintetgjøre, skjøndt han var dem høilig forpligtet. Jeg minder til Exempel om saadanne Dyr som Muldvarpen, Lidsen, Pindsvinet o. s. v.

Ogsaa i det Følgende skal Talen være om en saadan Ven, der ofte er bleven miskjendt og dog fortjener vor hjertelige Tak. Denne Ven er Smerten. Jeg vil forsøge at godtgjøre, at Smerten saarer os kun i den kjærligste Hensigt, at den advarer og staaer os bi. Ikke alene er den en nødvendig Modsætning, idet den viser os den sande Værdi af de Goder, vi ere i Besiddelse af, men dens Hovedbestræ-

belse gaaer dog ud paa at bevare os det høieste Gode, vi besidde, vort Helbred. Smerten er Sundhedens Bogter.

Det er umuligt at nævne de mangfoldige Skader, vi daglig vilde paadrage os, de Farer, vi vilde udsætte vort Legeme for, hvis ikke Smerten stod ved vor Side som en alvorlig Advarer. Hvor ofte vilde vi ikke forbrænde Haanden paa en hed Rastelovn, hvis ikke Smerten mindede os om, at trække den hurtig tilbage; hvor ofte vilde vore Lemmer ikke stivne af Frost, naar ikke Smerten gjorde os opmærksom paa Kulden og drev os til at være forsigtige. Ja, vi vilde endog hungre ihjel, naar ikke den Smerte, som Sulten medfører, tvang os til at tage Næring. Skal jeg anføre flere Exempler? De paatrænge sig i Tusindvis, og at jeg ikke overdriver derved, lærer den sørgelige Erfaring ved saadanne Tilfælde, hvor en Del af Legemet ved en Nerverelammelse er berøvet den smertelige Følelse. Ikke sjældent er det forekommet, at slige ulykkelige Syge have stillet sig med Ryggen mod den glødende Ovn og begyndte levende at forfuldes, uden at spore det Ringeste dertil. Først den svedne, brændte Lugt gjorde dem opmærksom paa den fete Ulykke, hvis Følger var Døden.

Meget ofte er Smerten ogsaa for Lægen et vigtigt, ikke sjældent det eneste Middel til at bedømme en Sygdom rigtig og til at udfinde dens rette Behandling. Det Sted, hvor Smerten viser sig, den Maade, hvorpaa den optræder, dens Hestighed og Varighed giver betydningsfulde Bink om Sygdommens Art og Sted, og paa den rigtige Bedømmelse af disse Forhold beroer ikke sjældent den Syges Liv eller hans Helbredelse. I ikke faa Tilfælde ere vi ved Børn alene henviste til disse Tegn paa Smerte; kun disse give os den Veiledning, ved Hjælp af hvilken vi kunne finde os tilrette i Gis-

ningernes Labyrinth. Det Samme gjælder ogsaa om Syge, der have tabt Bevidstheden. Hele deres Væsen, den Maade, hvorpaa de bevæge Lemmerne, for uvilkaarlig at indtage den Stilling, der er mindst smertefuld, hjælper os til at finde det Sted, hvor Skaden sidder. Naar Børn skulle have Tænder og de stikke Fingeren ind i Munden, kommer den belymrede Moder let til den beroligende Slutning, at den frembrydende Tand er Aarsagen til at den Lille føler Smerte; naar derimod Barnet med høie, gennemtrængende Skrig ofte farer op af Søvne, og hyppig under Suk og med stirrende Blik griber med Haanden til Hovedet, saa er den skrækkelige Frygt for en begyndende Hjernebetændelse desværre fuldt berettiget.

Dog ere ikke altid Smærterne Maalestoffet for Lidelsernes Størrelse. Et stort Antal ikke mindre farlige Sygdomme forkyndes ikke ved Smerten, og den Orm, der gnaver paa Sundheden og paa Livet, gnaver skjult. Undertiden er ogsaa det Sted, hvor Smerten føles, stoffende med Hensyn til det egentlige Sæde for Lidelsen, hvis ikke andre Tegn og Erfaringen oplyse os derom. Navnlig giver en Sygdom, der anretter megen Ulykke blandt Børn, ved sin første Fremkomst ofte Anledning til en urigtig Opfattelse. Jeg mener den saakaldte frivillige Halten, en Lidelse, der beroer paa en Betændelse i Hofteleddet og som oftest ender med at Barnet bliver Krøbling eller døer. Børnene begynde da at klage over en let Smerte i Knæleddet, der for det Meste kun lidet ændres af deres Omgivelser, fordi den bestandig taber sig i Løbet af Dagen. Men Smærterne tiltage efterhaanden og ere navnlig om Morgenens, naar Barnet vil staa op, saa heftige, at det ikke ret kan bruge Benet og halter i Gangen. Paa Knæet er ikke det Mindste at spore udvortes; man

troer, at Barnet maasse er faldet, og anvender kolbe Omslag — som naturligvis ikke hjælpe, thi ikke i Knæet, men i Hofteleddet foregaaer den snigende Betændelsesproces, der drager saa fordærvelige Følger efter sig.

I flige Tilfælde er det Lægens Opgave ved en objektiv Undersøgelse, ved forsigtig at beføle og trykke, at udfinde de virkelig smertefulde Steder. Kun paa den Maade kan en hidtil ofte ubestemt følt Smerte nøiagtig konstateres. Indskrænkningen af Smerten til ganske bestemte Steder, som vi paa denne Maade forsigtigt søge at udfinde, give f. Ex. ved indvendige Brud af Knokler et meget værdifuldt Hjælpemiddel til at skjelne mellem disse og andre Bestadigelser, der ikke have rammet Knoklerne. Omvendt viser den Maade, hvorpaa Smerten udbreder sig, naar den følger en enkelt Nerve i dens Forgreninger, ofte det Sted, hvor vi kunne kjende Bestadigelsen af denne Nerve.

Ikke sjældent forekommer for Exempel det Tilfælde, at vi kunne opdage Stedet for Nervestammens sygelige Pirrelighed netop paa det Sted af dens Ledning, hvor den gaaer igjennem en Knokkelfanal, hvad enten det nu viser sig derved at Knokkelen paa dette Sted har en Betændelsessvulst eller at en nydannet Knude (uden Betændelse) netop der trykker paa Nerven. Mangen En, der af den Grund led af den forfærdeligste Ansigtssmerte og Tandpine, der trodsende enhver Behandling bragte ham til Fortvivlelsens Rand, har derved fundet Lindring og Helbredelse, at den kyndige Læge med sikker Haand aabnede den Knokkelfanal, hvor Nerven løber indensfor Underkjæben, gennemskar Nerven og saaledes hævede Rilden til Smerten. Men den frygtelige Ansigtssmerte har ikke sjældent ogsaa en anden Grund, hvortil man kan slutte sig af den Maade, hvorpaa den optræder. Indfinder sig

nemlig denne Pine i bestemte Mellemrum og til visse Tider paa Dagen, saa tyder denne regelmæssige Optræden paa en Forgiftelse med den saakaldte Malaria (Sumpfeber). Dette Sygdomsstof frembringes almindelig af den saakaldte Kold- eller Undendagsfeber; men det hænder ogsaa at denne Feber mafferer sig, som Lægerne kalder det, og træder op i Form af nervøse Smærter. Bekræfter denne Formodning sig i et foreliggende Tilfælde, kan den pinte Syge, efterat alle Midler have vist sig øresløse, ofte hurtigt og sikkert blive befriet for sine skræffelige Lidelser ved en Dosis Kinin.

Af de anførte Exempler fremgaaer den Betydning tilstræffeligt, som Smerten har ved Bedømmelsen af en Lidelse og dens rigtige Behandling. Men lige saa indlysende er det ogsaa at vi kun da ere istand til at drage den rette Slutning i Henseende til Stedet for Smerten og til Maaden, hvorpaa den ytrer sig, naar vi have gjort os fortrolige med dens Natur og Fremkomst.

Jeg tør vel forudsætte som almindelig bekjendt, at Nerverne ere Mediet for al smertelig Fornemmelse. De Sandse- nerver, der udgaaende fra den indvendige og udvendige Overflade af vort Legeme og samlende sig i de bageste Streng af Rygmarven, løbe til Hjernen, have til Diemed at underrette os om Legemets Berørelse med ydre Gjenstande og om dets Befindende i Diebliffet. Medens de høiere Sandseorganer bringe os til at kjende og opfatte vore Omgivelser i deres synlige Fremtræden, deres Lyd, deres Smag og deres Lugt, falder det store Antal af andre Indtryk, saasom Berøringsfølelse, Temperatur, trykkende Følelse, og saadanne almindelige Fornemmelser som Træthed, Hunger, Tørst, Bæmmelse o. s. v. ind under Sandse- eller Følelsesnervernes Omraade. Alle disse Følelser og Fornemmelser gaa over til Smerte, naar

den Pirring, som bevirkede dem, antager en unaturlig Høide. Dog er den Grændse, hvor en simpel Følelse bliver til en smertelig Følelse, meget skiftende og meget forskjellig i Forhold til Omstændighederne og den personlige Modtagelighed.

Fra den fuldstændige Mangel paa Følelse og Smerte, der fremkommer ved at en Nerve gjennefskæres eller en Del af Rygmarven adskilles, indtil den Hysteriskes til det Høieste stegne Pirrelighed, hvem enhver, selv den sagteste Berøring forarsager den utaaeligste Smerte, er der utallige Grader. Et Saar, en Bestadigelse, som En er ganske ligegyldig ved, kan afpresse en Anden høie Udbrud af Smerte, og vi maa vel vogte os for at bedømme personligt Mod og Selvovervindelse efter det Forhold, som den Enkelte viser overfor stærke Angreb af Smerte. Kunne vi for Exempel rose den stakkels Lamme for Heltetmod, der lader Ryggen brænde paa sig, fordi han ikke føler Smerten? Vige saa lidet bør vi uden videre fordømme den, der lider af et svækket eller et meget irritabelt Nervesystem, naar han ved forholdsvis lette Angreb af en eller anden Sygdom klager over heftige Smarter. Ved tappert at overvinde disse Smarter, der for den kraftige, robuste Mand ere af ringe Betydning, er den stærkt Nervøse maaske mere til at beundre end den af Naturen langt mindre Følsomme, der uden at skrige underkaster sig en smertefuld Operation.

Der gives en stor Række af Tilstande, der gjøre Smerten mindre følelig og saa at sige betage den dens Braad, idet de udøve en bestemt Indflydelse paa Hjernen, paa vort sjælelige Liv. Vidste vi det ikke paa anden Maade, kunde vi alene deraf drage den Slutning, at Hjernen er det Sted, hvor Smerten føles. Gjennemskære vi en Nerve og ophæve vi derved dens Forbindelse med Hjernen, saa kunne vi nok saa

meget knibe i dens yderste, fraskilte Ende — og der føles ikke den mindste Smerte derved. Berøre vi derimod den Stump af Nervetraaden, der endnu staaer i Forbindelse med Hjernen, saa mærkes øjeblikkelig de heftigste Smerter. Altsaa er Nerven selv ikke Sædet for den smertelige Følelse; den er kun Mediet, Vederen, der overfører Pirringen paa de Hjerneceller, med hvilke den staaer i Forbindelse. Paa hvilket Sted af Hjernen Smertens Fornemmelse egentlig viser sig er endnu ikke udfundet ved de foretagne Undersøgelser; men i alt Fald udøver Hjernens hele Virksomhed, dens hele Tilstand en stor Indflydelse paa Modtageligheden for Smerte.

Det er en ved nøiagtige Undersøgelser fastslaaet Kjendsgjerning, at vi ikke ere istand til at iagttage to forskellige Fornemmelser paa een Gang. Den Iagttagelses-Evne, som vor Hjerne er i Besiddelse af, kan hver Gang kun være henvendt paa eet Punkt, saa at vi f. Ex. kun kunne se lige ud med vore Øine og ikke til samme Tid bag ved os eller til Siden. Især naar vor Opmærksomhed er stærkt fæstet paa et bestemt Punkt vil Alt, hvad der foregaaer udenfor dette, gaa ubemærket forbi os.

Naar vor Opmærksomhed med en vis Spænding er rettet paa en Gjenstand eller paa en Forestilling, kan først da en anden Følelse, en anden Forestilling komme til Bevidsthed hos os, naar den første paa en vis Maade er fortrængt eller blegnet. Har den en saa stor Seighed og Kraft, at den ikke let kan fortrænges, saa forhindres derved andre Fornemmelser fra at trænge sig frem. Og af denne Grund kan ofte selv en stærk Pirring af vore Nerver, der under andre Omstændigheder vilde have fremkaldt en levende Følelse af Smerte, blive ganske ubemærket af os.

Soldaten, der under Fægtningens Spænding trænger

ind paa Fjenden og har sin fulde Opmærksomhed rettet paa, hvorledes han bedst skal angribe ham, mærker ofte ikke det Ringeste til den Kugle, der fra en anden Side saarer ham. Derved, at hele Kraften af hans Bevidsthed koncentrerer sig paa den Modstander, han har lige overfor sig, mærker han ikke, at han har faaet et stundom farligt Saar. Først naar han har nedlagt sin Fjende, eller naar han har vendt sig bort fra ham, kommer pludselig Smerten til Bevidsthed, og han kan ofte ikke selv angive, naar han har faaet Saaret. Paa lignende Maade kan en af os følt Smerte blive afbrudt derved, at der pludselig i vor Bevidsthed indtræder en anden Følelse eller Forestilling, der udøver en større Kraft paa vor Opmærksomhed og forstaaer at fængsle den i en høiere Grad.

Jeg minder herved kun om den vistnok almindeligt bekjendte Kjendsgjerning, at vi ofte med Forsæt søge at bedøve en for os særdeles ubehagelig Smerte ved en større. Navnlig gjøre vi Brug deraf ved den ved sin vedvarende Gniden paa Nerverne saa skrækelige Tandpine, og det er ogsaa bekjendt, at en stor Del af de derved brugelige Midler netop have til Diemed, ved en heftigere Smerte i en anden Legemsdel at aflede Opmærksomheden fra Tandmerterne. Vi indguide Rinden med Sennepsspiritus, dryppe skarpe, biddende Draaber ind i Øret, ja vi bide os i Fingrene eller knibe os i Huden — alt dette gjøre vi, for at fordrive den ene Smerte ved den anden.

Ogsaa pludseligt indtrædende Tilfælde virke paa samme Maade. En pludselig Efterretning, der overraster os i høi Grad enten glædeligt eller sørgeligt, trænger ikke sjældent en heftig Smerte til Taushed. Som alt anført kan Alt, hvad der levende lægger Beflag paa vor Opmærksomhed, f. Ex.

en behagelig Underholdning eller Udspredelse, bringe os undertiden til at forglemme en (dog ikke altfor heftig) Smerte. Ogsaa herfor give de saa almindelige Tandsmerter rigt Stof til Jagttagelse. Fremdeles blive Smerterne let trængte i Baggrunden, naar en pinlig Forventning lægger Beslag paa vor Aand. Det blotte Forsæt at lade en smertende Tand trække ud, Gangen til Tandlægen, under hvilken vi levende forestille os det Smertefulde ved denne Operation, har i mange Tilfælde virket som det bedste Vindringsmiddel. Medens vi med bankende Hjerter ville trække i Klokkestrengen paa den frygtede Mands Dør, er Smerten pludselig forsvunden og vi vende roligt hjem igjen — rigtignok ikke sjældent for snart igjen at hjem søges af den forrige Smerte. Allerede mange Smerter ere forsvundne ved Haandpaalæggelse, Trylleformler og deslige Hoffuspoffus, naar den Pinte havde fuld Tillid til disse Midler eller med nogen Spænding og Nysgjærighed vilde prøve deres Virkning.

Hvorledes moralsk Kraft, Uergjærighed og Higen efter Hæder kan virke formindskende paa Følelsen for Smerte, lærer os bl. A. Mucius Scævolas Exempel, hin Romer, der opfyldt af ægte Stoltthed udstrakte koldblodigt sin Arm over en Kulild og uden at fortrække en Mine lod den forbrænde. Om de kristne Martyrer, der opfyldte af religiøs Sværmeri lode sig pine og martre, gjælder det Samme. Den Freidighed, hvormed de overstod de grusomste Kvaler paa Pinebænken, den Vellyst, som de saa at sige følte ved Smerten, beviser, at deres Sind var stærkere pirret ved hine ideale Forestillinger end ved den paa deres Sandseenerver udøvede smertelige Fornemmelse. Ved slige Tilfælde kommer der endnu en anden mægtig Drivkraft, som ved sin stærke

Spænding forhindrer alle andre Fornemmelser fra at trænge ind i Bevidstheden — nemlig en Higen efter at følge givne Exempler.

Historien er uendelig rig paa saadanne — man kan sige sørgelige — Exempler, hvor Mennesker, grebne af denne uimodstaaelige Drift til Esterlignelse, tilspiede sig store Smerter og ligesom svælge i dem. Jeg minder herved kun om Flagellanternes skrækkelige Epidemi*).

Ifke mindre bekjendt er det, at den smertelige Følelse ifke lidet forøges ved at Opmærksomheden er stærkt fæstet til det, der fremkalder eller bevirker den. Saaledes forhøier Frygten for en Operation ved den stadigt paa dette ene Punkt henvendte ængstelige Forventning ifke lidet Omfindtligheden. Et Exempel herpaa fra mine Studenterdage mindes jeg grant. Paa en Soldat af en meget kraftig Legemsbygning skulde der i den kirurgiske Klinik foretages en forholdsvis let og lidet smertelig Operation. Paa Grund heraf blev der ifke foretaget nogen Kloroformering, skjøndt Soldaten viste sig overordentlig frygtsom og forskræmt. Da Kniven blev anbragt og Operatøren gjorde det første Snit, udstødte vor Helt et frygteligt Skrig og var saa vild i sine Bevægelser, at Operationen et Dieblisk maatte afbrydes. Naturligvis skændte man paa ham; man sagde til ham: „Fy, skammer De Dem ifke, at De gebærder Dem saaledes ved

*) Flagellanterne, Pidskebrødrene, vare i det 13de Aarhundrede et religiøst Broderskab, som mente at kunne opnaa Syndsforladelse ved en grusom Selvtugtelse, især med Pidskning. De drog i store Skarer gennem italienske, franske og tyske Byer med Kors og Faner, blottede Legemet og pidskede sig til Blods, idet de opfordrede Andre til at følge Exemplet. Dette Uvæsen gav Anledning paa mange Steder til Tumulter, saa at, der tilsidst blev udstedt strenge Forbud mod Flagellanterne.

en saa lidet smertelig Operation," hvortil han gav det høist naive, men meget betegnende Svar: „Jeg troede, at det gjorde meget mere ondt." — Efterat han nu havde overtydet sig om, at Operationen virkelig ikke var saa skræffelig, lod han den roligt gaa for sig uden at fortrække en Mine.

Se vi i dette Exempel, hvordan en tilstedeværende Smerte forpøges ved en levende, skjøndt falsk Forestilling om dens større Kraft, saa er dog den Kjendsgjerning, at man ved skarp, paa et bestemt Punkt fæstet Opmærksomhed kan fremkalde Smerte paa dette Sted, endnu mere paafaldende. Især ved visse sygelige Tilstande i Nervesystemet naaer denne Evne en ualmindelig Høide; saaledes ere de ulykkelige Grillefængere (Hypochondrer) sande Virtuosier i at fremkalde deslige smertelige Følelser. Man gjør disse Folk høilig Uret, naar man siger til dem, at deres Smerte er en Indbildning. Nei, de føle den virkelig, men den er paa en vis Maade deres eget Værk. Saa snart de høre eller læse om en eller anden sygelig Tilstand, fæste de deres Opmærksomhed med ænselig Spænding paa det Organ, om hvis lidende Tilstand Talen var, og det varer heller ikke længe før de paa det bestemte Sted virkelig føle den Smerte, de saa levende tænkte paa. For disse Folk gives der derfor intet saa Fordærveligt som at læse i populære Lægebøger, hvortil de uimodstaaeligt føle sig hændragne. Men at ogsaa Personer, der ikke ere hypochondre, kunne bukke under for denne Indbildningens Magt paa deres Sandfærdigheder, det beviser bl. A. den berømte Læge Peter Franks Exempel. Denne behandlede en Patient, der led af Bandskræk, og undersøgte fort før den ulykkelige Syges Død hans Puls. Umiddelbart derefter sporede han i Spidsen af de to Fingre, hvormed han havde berørt den Syge, en uhyggelig og ængstende

Soien og Brænden. Hvor ofte han end søgte at forjage denne smertelige Følelse ved at bade Fingrene i Eddike og Sæbevand, stadigt fremkaldte den uvilkaarlige Indbildning, forenet med Frygten for den skræffelige Sygdom, atter den omtalte byrdefulde Fornemmelse, som først forsvandt efter fem Ugers Forløb efterat hans Indbildningskraft havde beroliget sig og han længe forgjæves havde sagt sig selv, at det Hele kun var en Følge af en ugrundet Frygt.

Der foreligger saaledes den Kjendsgjerning, at Sandfenerverne i Stedet for, som man næsten altid har bemærket hos dem, at lede en modtaget Pirring fra Overfladen til Midtpunktet, det vil sige til Rygmarven og Hjernen, føre en i Hjernen opstaaet Pirring tilsyneladende i modsat Retning, nemlig til Periferien. Saa paafaldende denne Kjendsgjerning end synes at være ved første Biekt, er den dog ikke fremmed for Hverdagslivet. Vi vide, at et Stød paa et vist Sted af Albuen ikke alene føles der, men ogsaa i de flet ikke berørte Fjrgreninger af Albuenervene i den fjerde og femte Finger.

Ved det tidligere omtalte Exempel paa frivillig Halten viser sig det Samme. Ogsaa her blev en paa Knuden af Hoftenerverne udøvet betændelsesagtig Pirring ikke mærket paa selve det angrebne Sted, men paa Nervens Overflade (i Kneleddet). Den kirurgiske Praxis frembyder et andet endnu mere paafaldende Exempel. Den, paa hvem et Ben er amputeret, føler ved Pirringen af den overfsaarne, aabentliggende Nervestump en heftig Smerte i de Tæer, som han ikke mere har. Alle disse Kjendsgjerninger ere Exempler paa den almengyldige Lov om Fornemmelssens saakaldte Eccentricitet, der gaaer ud paa, at hver Pirring af en Nerve ved selve Traaden eller ved Roden, i Rygmarven eller Hjernen,

ved en feilagtig Slutning af os uvilkaarlig henlægges til dens Udbredelse i Periferien, vistnok fordi vi under normale Forhold ere vantte til herfra at modtage Fornemmelserne. Ved svære Rygmarvslidelser, som ødelægge Nerverne i deres Gjennemgang gennem Rygmarven, føles heftige Smerter i Øderenderne, og den store smertelige Virrelighed, som vi lærte at kjende i de anførte Exempler, staaer ogsaa i Forbindelse med sygelige Tilstande i Hjerne og Rygmarv, navnlig har en ufuldkommen, en slet Ernæring meget ofte Skyld i disse Tilstande. Derfor er det ogsaa især magre, blodfattige Mennesker, blegfotige Damer, der fremfor Alle lide af denne nervøse Svækkelse. Det hele Nervesystem befinder sig herved i en Tilstand af Overspændthed. Alt bevirker da Lidelse, et stærkt Lys, en skrigende Farve, en svingende Tone, en pludselig Larm fremkalde ubehagelige Fornemmelser hos disse Mennesker, som overhovedet deres Sind angribes stærkt af Alt, hvad der pludselig og uventet indtræder. Følgen er at denne Nervespænding undertiden avler de forskjelligste Kramper, især Latter- og Grædeframpe. Alle disse Fænomener vise, som alt omtalt, her til en utilstrækkelig Ernæring af Nervemidtpunkterne, til en mangelfuld Blodforsyning, og derfor vil ved Behandlingen af saakaldte nervøse Damer en fornuftig Diæt være det bedste Middel til at hæve eller lindre de tilstedeværende Smerter.

Det vilde være meget urigtigt, hvis Lægen i flige Tilfælde vilde lade sin Hovedbestræbelse gaa ud paa, at tilintetgjøre Smerten ved bedøvende Midler med Forbigaaelse af den nærmest liggende Opgave, nemlig at hæve Aarsagen til Smerten. Rigtig nok er det Sidste ikke altid muligt; ikke sjældent udøver Smerten en saa tilintetgjørende Magt paa Organismen, at alle Rure strande derpaa. Ved flige Und-

tagelser maa Bestræbelsen frem for Alt gaa ud paa at for-
 skaffe Ro. Men Smerten har her gjort sin Skyldighed;
 den har forkyndt den truende Fare, og først da man
 overhørte dens Raab, bleve dens Mindelser heftigere og stær-
 tere. Heller ikke heri bør vi mistjende dens betydningsfulde
 Opgave, og det var jo ogsaa dette Punkt, jeg særligt vilbe
 henvise til.

Turkestan.*)

Over 2 Aarhundreder har det russiske Keiserriges
 store Kolos stadig udvidet sig ved at vende og
 strække sig til alle Sider. Det vidtstrakte Rum fra Øster-
 søens Østkyster og Karpathernes østlige Skraaning til Berings-
 strædet og fra det nordlige Ishav til Indreasiens og Frans
 Øøilande er i Virkeligheden et efter sine naturlige Forhold
 sammenhørende Land, og den russiske Stat følger en natur-
 lig Lov, naar den i disse sammenhængende, af samme Livs-
 interesser afhængige Lande grunder en Enhedsstat. Saaledes

*) Nu, da Rusland har sat sig i Besiddelse af Khiva, og Op-
 mærksomheden derved særlig er henledet paa Centralasien, turde
 nærværende Beskrivelse af Turkestan, der skyldes Lydsteren Otto
 Delitsch, have Krav paa Interesse, om den end er noget mere
 videnskabelig affattet, end nærværende Tidskrifts Opgave ud-
 kræver.

har da Rusland mod Vest tilegnet sig Østersøprovincerne, uden hvilke det neppe kan bestaa, og den største Del af det polske Land, men er derved ogsaa naaet til de Grændser, over hvilke det ikke kan skride, uden ved Optagelsen af fremmedartede Elementer at tilføje sig selv sødelig Skade. Saaledes har det mod Syd med samme Nødvendighed udviklet sig til det sorte og kaspiske Hav, ja ogsaa tilkæmpet sig de rige Frugtlande hinsides Kaukasus: Mingrelieu, Georgien, Imeretien, Schirvan og en Del af Armenien, i Kampene 1803—29 mod Tyrkiet og Persien, og det saae sig da nødt til den tunge Bekæmpelse af Bjergfolkene i Kaukasus, til hin skjæbnsvangre Kamp, som 1859 og 1864 endte med Tschetschenernes og Tscherkessernes Betvingelse og førte til det vældige Bjerglands Erobring. Ligeledes underkastede det sig fra 1846 Kirgisestepperne fra Uralfloden til Uralspen og tog derpaa i uafbrudte Kampe Stykke for Stykke bort af Turkestan — et Arbejde, som endnu ikke er ganske fuldendt. Endelig annekterede det to stjerne Provincer af det store, men dog afmægtige kinesiske Rige: en Del af Usungariet ved Balkasch og Issykul samt Halvdelen af Mantshuriet, og glemte heller ikke i det fjerne Østen at besætte Den Krafo eller Sachalin, som under alle Omstændigheder sikrer aaben Vej fra de østlige Ryster til det store Ocean.

Blandt Ruslands nyere Erhvervelser indtager Turkestan — ogsaa Tyrkistan, eftersom man betegner det i dette Land herskende Folk som „Tyrker“ eller „Turker“ — en fremragende Plads. Fra Uralfloden og Uralbjergkjædens Udløbere mod Nord strækker det sig til Nordranden af Persiens og Afghanistans Opiland mod Syd, fra det kaspiske Hav mod Vest til den under Navn af Belurtag befjendte Bjergvold mod Øst, og saaledes paa tre Sider fuldstændig

indesluttet af bestemte, naturlige Grændser og kun mod Nord fuldkommen aabent mod Rusland. Dette Lands Kort er paa mange Punkter endnu usikkert, navnlig i de østlige Dele. Nylig ere Brødrene Schlaginweit i engelsk Grinde trængte frem fra Syd, russiske Officerer fra Nord; men deres Maa-linger stemme ikke overens. Fremfor Alt falder paa Kortet over Turkestan det kaspiske Hav i Vinene; dets Størrelse angives forskjelligt, fra 6,862 til 8,750 Kvadratmil, men antages almindelig at være 7,375 Kvadratmil. Dets Dybde er meget forskjellig; den nordlige Trebiedel er meget flad og indtil 30 Alen dyb, medens der Øst for Derbent og Lenforan er maalt Dybder paa 1,335 Alen.

Skilt fra det kaspiske Hav ved en 40 Mil bred Høislade ligger den 1456 Kvadratmil store Aralsø, der ligger $7\frac{1}{2}$ Alen under Verdenshavets Overflade, medens det kaspiske Hav endog ligger $37\frac{1}{2}$ Alen under denne. Aralsøen er intetsleds over 94 Alen bred.

Af Floderne fortjene især følgende at nævnes: 1) Amu (de Gamles Dsjihon eller Oxus), der udspringer i Siri-kul paa Belurtag og efter et Løb paa ca. 300 Mil (dob-belt saa langt som Rhinens) fra Syd udmunder i Aralsøen; 2) Sir (Sihon eller Jaxartes), som ved sin længere Kildeflod, Naryn, udspringer i Thianschans Alpeland, forener Høilandet Ferghanas Bunde i sig og udmunder efter et Løb af henved 300 Mil fra Nordøst i Aralsøen; denne Flod er seilbar i en Strækning af 112 Mil fra Aralsøen. En Egen-skab have begge de nævnte Floder tilfælles; hvor de træde ud af Høidalene og ind i brede, paa begge Sider af Bjerge indflettede Dalfletter, dele de sig i talrige naturlige Arme, og Beboerne have ved kunstige Kanaler og Grøfter forøget Delingerne og forvandlet det udstrakte, ellers øde Fladland

til frugtbare Agre og blomstrende Haver. Noget Eignende finder Sted med Hensyn til Seraffschän, den betydeligste Biflod til Amu, som vander Samarlands og Bokharas Dalslette, men i den tørre Aarstid ikke naaer Hovedfloden; 3) Tschui, 175 Mil lang, udspringer i det transilensiske Alatau og paa Thianschan og ender sin Tilværelse paa Schumalkul, et Telul og Tataful. Den bærer fuldstændig Karakteren af en Steppeslod.

Turkestans Overfladeskikkelse fremviser de grælleste Modsatninger, som forekomme paa Jorden. Paa Østgrænsen breder Høilandet sig ud fra Indreasiens, først Kaschgars Høiland (den tidligere kinesiske Provinds Thian-Schan-Nanlu, ogsaa kaldet det kinesiske Tatars eller Turfan): midt paa hæver det sig 1500—2250 Alen over Havets Overflade, men sænker sig lidt efter lidt mod Øst. Mod Nord indhegnes det af den snævre Bjergkæde Thianschan, der henad imod Vest spalter sig i flere Grene og danner de raa Bjerglande ved den øvre Sir. Som vestlig Randbjergkæde slutter sig dertil Belurtag eller Bolortag, d. e. Taagebjerget, hvis bredeste Hødepunkter som oftest overskride 9000 Alen og kun i nogle faa Passer tilstede Overgang fra Høilandet til Bokhara og Kokhand. Blandt alle Turkestans Bjerge er Belurtag det mindst udforskede, og Pamirs Høiland kjende vi saa at sige kun af Navn.

Talrige Bjergkæder, som ved Længdedale skilles fra hverandre og ved Gulveie eller Passer spaltes i flere Led, danne Høiasiens Sydvestrand. Her er det massiveste, sne- og gletscherrigste Høibjergland paa Jorden. Kyenlyns Kæder — sikkert indtil 10,500 Alen høie — stille Høilandet Thibet fra Turfans mod Nord tilstødende Høifletter. Mod Vest erstattes Kyenlyn ved Karakorum, hvori Dapsang,

Jordens næststørste Bjerg *), hæver sig til 8,621 Meter (26,533 Pariserfod). Den sydlige Del af disse Bjergmasser er den ofte gennembrudte Himalaya; mod Sydvest, hvor Karakorum og Belurtag støde sammen, afgrener sig ved Sirikul Hindukoh-Bjergkjæden, hvis højeste Toppe ligeledes skulde overskride en Høide af 10,500 Alen. Dens yderst mod Sydvest fremstrakte Høitak, Kosi-Baba, fordum Parapamisus, har i Kartusinder dannet Grændsevolden mellem Indien og Uralspens Gebet. En vid Omvei gennem Afghanistan over Kabul, Gazna, Kandahar og Herat er den sædvanlige Hær- og Handelsvei fra Tischaui i Indien til Balkh og Bosthara i Turkestan. Dog gaaer der ogsaa et Pas, Karakotul, over Hindukohs Vandstjæl i en Høide af ca. 4000 Alen.

Sydvest for Hindukoh udbreder sig Frans Sletteland med sine lave Randsbjerger. Floderne, som strømme ud fra disse Randsbjerger, ende i Ørkenens Sand eller i Steppesøer. Saaledes ender navnlig Floden Hilmen i den 663 Alen over Havet liggende Sø Hamun, medens de fra den gennemsnitlig 1800 til 2350 Alen høie Nordrand udgaaende Bænde enten naa Amu Darja og det kaspiske Hav eller — som Murghab ved Merv — tabe sig i den turkmanniske Ørkens Sand.

Turkestans Klima er et Fastlandsklima. Betydelig Varmeudvikling om Sommeren, stærk Kulde om Vinteren, stærk Modsatning mellem Dag- og Nat-Temperaturen. Om Sommeren blæse Vindene som oftest fra Vest, Sydøst, Syd og Sydvest og bringe fra alle disse Retninger den tørre, ophevede Luft ned fra Høilandet, tilmed da samtidig Syd-

*) Gaurisankar eller Tschingo-Pamari i det østlige Himalaya er 8,840 Metres høit; dette er det højeste bekendte Bjerg paa Jorden og er af Englænderne omdøbt til »Mount Everest».

vest-Monsunen regelmæssigt blæser fra Sydafrika over til Øsiasien, og disse Luftmasser maa have et Afløb. Fugtige Vest- og Nordvestvinde fra det atlantiske Ocean naa ikke til de fjerne Regioner ved Aralsøen. De fra de talrige Søer opstigende Dunster falde i Lavningerne ned som tæt Taage, i Bjergene som Regn: dog er Regnmænden ogsaa ringe i Bjergegnene. Kolde, hidende Nord- og Nordøststorme fuser om Vinteren hen over Landet, medførende Kulde og Sne fra Siberien. Snefaldets sydlige Grændse ligger i en Linie, som strækker sig fra Penforan over Merw og Amus, mellemste Løb til henimod Kashmir. Selvfølgelig have ogsaa Syd for denne Linie Øilandene og Bjergene stærk Kulde og Snefald. Regnmængden i Turkestan er endnu ikke bleven maalt, men er i ethvert Fald ringere end hos os. De vidtstrakte Sletter ere fuldstændig regnløse og ligge øde, forsaavidt de ikke vandes af de fra Bjergene kommende Floder.

Af et Lands Klima afhænger dets Vegetation, som betinges af Kulden eller Varmen samt den større eller mindre Fugtighed. Fra Syd af vorer der indtil Snefaldsgrændsen Planter, som ikke kunne taale nogen Kuldegrad: her hører Palmernes Rige op, og tropiske Planter, som Kaffe, kunne ikke længere dyrkes. Dyblandets regnfattige Floder bære Steppens Karakter. Saa grel Temperaturen Regel er, saa grel er ogsaa Afvejlingen i Planterverdenens Liv. Naar Vinteren med sin skarpe Kulde og sine raa Snestorme ophører, følger der ikke, som hos os, Uger, ja hele Maanedes en Tid, som hverken er Vinter eller Foraar. Solen varmer strax kraftigt, og den smeltede Sne væder Jordbunden, som hurtigt bedækkes med Græs og en hel Flor af spraglede, yndige Blomster. Nogle Maanedes senere har Solheden udtørret Jordbunden og kvælt enhver Grøde, Plan-

terne ere henvisnede, og Intet forkynder længere de Steder, hvor de talrige Hjorder fandt deres Græsgange.

Landet er forholdsvis fattigt paa Skov. Kun Bjergene ere til en Høide af omtrent 5400 Fod beklædte med Træer; thi Træerne fræve en vis Fugtighedsgrad. Høidragene og de øvre Bjergsraaninger indtil Snegrændsen frembringe en fyldig Alpeflora. Rigelig Plantevæxt findes — saavidt Flodvandingen naaer — paa de lavere Bjergsraaninger og i de af Bækker og Floder vandede Dale. Menneskefliden har her udvidet Kulturlandet. Indtil op i den graa Oldtid fandt der Bændingsarbeider Sted her, der tildels bleve udførte med stor Kunst, og ved Amu, Serasshän, Sir, Zli, Tarim og dens Bifloder er der frembragt rige Kulturlande, som endnu kunne udvides betydeligt. Havde Landet ikke de strenge Vintre, maatte man sammenligne det med Lombardiet. Men af Træer trives kun de, som ogsaa ere istand til at udholde Vinterkulden: Pil, Poppel og Eypresser vore langsmed Floderne, Vin, Granater, Figner, Ferskener, Aprikoser, Morbærtræer etc. Iønne rigelig Umagen ved deres Dyrkning. Fremfor Alt trives de etaarige Planter, som uden at bekymre sig om Vinterens Natur kun begjære Vand og Solvarme: Durra, Ris, Mais, Hirse, Grøntsager, Tobak, Indigo og Bomuld. I de tørrere Egne trives Græskarplanter, navnlig vandrige Meloner, hvis Frugter ofte maa erstatte Mangelen paa naturlige Kilder og i saltholdige Stepper afgive det eneste ferske Vand.

Landskabets Karakter er saaledes yderst forskjellig. Steppen med dens uoversfuelige Flader, dens Sandbølger og Klitter er et Billede paa Ensformighed, hvori de brede, fide, lidt efter lidt moradsagtige Vandløb og de flade, ufrønlige Søer kun bringe liden Afveksling. Der er, navnlig

i den turkmanniske Steppe, iffe Mangel paa Brønde, og efter dem bestemmes Retningen af de Karavaneveie, som føre fra det kaspiske Hav og fra Persien til Khiva. Mod Syd er denne turkmanniske Steppe ofte skarpt affstueket ved de muragtig fremspringende Fjorbjerge, som udflyde sig fra Plateaurandene og Bjergkæderne. Høi sletterne have hin ensformige og dog i storartede Former klædte Karakter, som gjenfindes hos vore Alpedale ved Jend og Rosen, ved Juf og ved Hospenthal. Mellem de østlige Høibjerge og Steppen ligger der Bjerglandskaber med Naale- og Løvtræer, med Klippefiraaninger, Dalkløfter og brusende Kildevæld, og langt ind i Bjergene trække sig hine brede, rigtvandede Sletter ved de større Floder med deres rige Kultur, deres Mais- og Rismarker, deres Frugthaver, deres smilende Aaer, deres talrige Landsbyer og Stæder.

Ved Kur og i Massanderan, Syd for det kaspiske Hav, have vi en næsten tropisk Vegetation. Ris, Bomuld og Sufferroer trives der rypigt. Tætte Træer med stedsegrønt Løv dække Bjergsfiraaningerne; men ogsaa Sydens Sumpfebre findes her og gjøre Europæeren Opholdet i disse Egne mindre behageligt.

Hvad Dyreverdenen angaaer, er denne som bekjendt afhængig af Klimaet og Planterverdenen. I den kolde Vinter gaaer Rensdyret Syd paa og naaer paa sine Vandringer Uralflodens Kildeegne og Baikaljøen. Lige saa langt streifer i den varme Sommer fra Syd af Kongetigeren, som ellers sædvanlig i Vinen Asterabad, Khiva, Turkestan, Ajapus har Nordgrændsen for sin Udbredelseskreds. Den lever der, hvor den finder sin Næring blandt de planteædende Dyr, navnlig Saiga-Antilopen, det for de turkestanse Stepper mest eiendommelige Dyr. Den baktri-

anste eller topuklede Kamel har ligeledes hjemme her. Heste og Esler ere fortrinsois Husdyr, men ogsaa vilde Esler trives. Steppen er overhovedet det rette Hjem for en- og tohovedede Dyr; men uddør Plantelivet paa Steppen, saa drage de vildt levende Dyr til Bjergene, hvor Alpeoverdrevene i Højsommeren byde dem fortrinlige Græsgange. Menneffene følge efter dem med deres Husdyr. Landet gjør her Hyrden til Nomade, som afvekslende opholder sig paa Steppen, paa de skovklædte Forbjerge og i Alperegionen, og som reiser sine Jilttelte snart her, snart der. Af Landets beffedrede Beboere ere Vand- og Strandfugle de talrigste. De mange Søer og Floder give dem et kjærkomment Opholdssted. Af Landfuglene naaer Turtelduen og Urhanen her deres Sydgrændse, den hvide Stork og den indiske Fasan deres Nordgrændse. Af Vapeggier gives der ingen her; men derimod gives der — undtagen i Kaschgars og Thibets Høilande — forskjellige Hugormearter.

Landets Befolkning bestaaer af to grundforskjellige, nu rigtignok ved Sprog og Religion forenede Stammer. Arierne dannede den oprindelige Befolkning. Airjana eller Ariana er Landets ældste Navn og omfattede Baktrien, Amus Dalland og Sogdiana. Arierne, der ere Berfernes nærmeste Slægtninge og tilhøre den indogermaniske eller ariske Følkesfamilie, hvis Centrum de synes at have dannet, udgjøre endnu som Tadschits eller Sarter Befolkningens Hovedstamme. Under det sidstnævnte Navn (d. e. Rjøbmænd) forekomme de især i de forhenværende kinesiske Høilande. Deres Tal anslaaer man i Turkestan til 5 Millioner. Hos disse Stammer søgte i sin Tid Darius Codomannus den sidste Tilflugt, her fandt Alexander den Store, som forfulgte ham, den sidste nationale Modstand, og herfra

udgif Zoroasters Lære, først som simpel Naturtjeneste, senere med hin skarpt udprægede dualistiske Karakter, som med sine Modsatninger: Ormus og Ahriman, det gode og det onde Princip, svarer til Landets Natur.

Til Arierne er der som Indvandrere eller Erobrere kommet tyrkiske Stammer, hvis Hjem er at søge længere mod Nordøst, i Altai. I det 6te Aarhundrede efter Kristus viste en tyrkisk Stamme af buddhistisk Religion, Uigurerne, sig i Tarims Kildegebet. Medens nestorianiske Kristne fra Vest af bragte Oplysning og hos Uigurerne indførte et Skrift med eget Alfabet, erobrede Mongoler fra Dzungeriet Østlandene, og de tyrkiske Stammer trak sig længere mod Vest. Tre Hovedstammer af Tyrkerne er det, som nu bebo og tildels beherske Landet:

1) Kirgiserne, et rigt, nomadiserende Hyrdefolk, hvis Boliger strække sig fra Uralbjergene til Altai, fra Sibiriens Grændse til Issykul, til Sirs Kildegebet og til Uralspen. Træghed og melankolsk Slaphed danne et Hovedtræk i deres Væsen. De leve i bestandige indbyrdes Fejder og drage flittigt ud paa Røveri; feige i aaben Kamp, oversalde de sædvanlig deres Fjende om Natten. Nu, da de næsten alle staa under russisk Herredømme, maa de vænne sig til et fredeligere Liv. Mange af dem have nylig forenet sig til væbnet Modstand mod den russiske Behersker. Det russiske Herredømme optræder i Begyndelsen mildt lige overfor disse asiatiske Folk, men trækker lidt efter lidt Tømmerne strammere, og Oprør lede kun saa meget hurtigere til et skarpt udpræget underdaatligt Forhold. Vi skjelne blandt Kirgiserne mellem 4 Horder, som tilsammen tælle en halv Million Hoveder: den lille Horde eller Orda fra Ural til Sir, den mellemste Horde Nord for Tschui og Balkasch, den store Horde Syd

for Balkasch til Høibjergene, og Burerne eller de sorte Kirgiser ved Isykful og i Sirs og Tschuis Rildegebeter.

2) Usbekerne eller Dzsuckerne, d. e. Selvherskerne, leve i Bokhariet som Herrer over Tadschikerne, mest som Agerdyrkere med ringe Tilbøjelighed til Industri, Kunst og Videnskab; de ere rov- og mordlystne, fanatiste Muhamedanere og i Modsætning til de persiske Schiiter ivrige Sunniter. Deres Tal anslaaes til 1,200,000.

3) Turkmannerne eller Truchmännerne, vilde, nomadiserende Folkestammer i det turaniske Dybland, tilsammen maaske 500,000 Hoveder, tøilesløse, feige Røvere, fjendste mod ethvert fredeligt Samkvem. „Truchmenen hviler hverken under Skyggen af et Træ eller under en Konges Bestyttelse“, og „Truchmenen til Hest fjender hverken Fader eller Moder“, et Ordspog, som tilstrækkelig karakteriserer dette Folks Maade at være og tænke paa. Den nuværende Herskerfamilie i Persien tilhører en af deres Stammer, Radscharerne. Dog er der stedse Fjendskab mellem Perserne og deres røverste Naboer, af hvilke først i Begyndelsen af dette Aarhundrede Dese-Turkmannerne Nord for den persiske Provinds Khorasan ere blevene tugtede. En Del af dem har allerede maattet underkaste sig Russerne, som fra Den Aschurade ved Astera-bad og fra den nye Handelsplads Krasnowod ved Balkanbugten have skaffet sig Udgang til Landet. De let bevægelige Telte, hvori disse Nomader leve, bestaa af et Stillads af opretstaaende, korsvis sammenbundne Stave; det runde Tag hviler paa et i Form af en udspændt Paraply sammenspiet Fodstykke. Et Fjldbælle beskytter mod Vind og Regn, og paa Gulvet udbredes der Tæpper. Det Hele lader sig med Lethed tage fra hinanden og transportere paa Kameler.

Mindre Stammer ere Karakalpakkerne ved Aral, om-

irent 160,000 Personer, der af Nogle henregnes til den mongoliske, af Andre til den tyrkiske Folkfamilie. Ogsaa 10,000 Rozagere, en Tatarstamme, bo i Distriktet. Der- til kommer endelig endnu en broget Blanding af 50,000 Indier, 40,000 Armeniere, 50,000 Arabere og 20,000 Jøder.

Saa vel den tyrkiske som den boskhariske Befolknings Hovedbestjæftigelse, Agerdyrkning og Kvægavl, forlanger sit Arbeide. Jordbunden er god og frugtbar, Grøden hurtig og Veiriget næsten regelmæssig gunstigt. Men for Vand maa der som oftest sørges, og dette gaaer ikke for sig uden haardt Arbeide. Nomaderne maa bpie stort Besvær. Solheden om Sommeren, de Sandet ophvirolende Sommerstorme, de bidende, kolde, heftige Sneestorme om Vinteren paalægge dem mangt et Savn. I de frugtbare Dale dyrkes der megen Bomuld, ligesom der ogsaa drives anselig Silkeavl. Paa Markederne danne til visse Tider Silkeormæg en Hovedartifel. I Sirs Dal, i Kokand, Kodschend og Taschkend væves der Silkestoffer, ofte kunstige med Guld- og Sølvttraade. De store Steder danne overhovedet Industriens Midtpunkter. I disse afperle Stenhuse med Lerhytter; Gaderne ere krumme og snevre, men næsten hvert Hus har sin Have, sit rindende Vand og sit Springvand. Det lyder lige overfor de gamle Forestillinger om Siberien eiendommeligt, naar der i en til dette Kongerige henlagt Stad som Taschkend skildres os yndige Haver med Oranger og Figenlunde med Ferskener, Apriskoser og Vinranke, med Springvand og Lysthuse. Byerne indtage paa Grund af disse Haver et stort Terrain; de ere omgivne med Mure, men deres Befæstninger ere kun tilstrækkelige mod røveriske Rytterhorder, ikke mod ordnede Armeer.

Handelen har fra de ældste Tider været et af Landets vigtigste Erhvervsgrene. I den fjerneste Oldtid var Baktrien

et Centralland i saa Henseende, Samarkand en Hovedhandelsstad for den beboede Verden. Indien og det fjerne Kina mod Ost, Persien mod Syd, Kaukasien mod Nordvest, Armenien, Eufratlandene, Syrien og Egypten mod Vest laa trindt omkring; Havet har endnu ingen Handelsflaader, og Samkvemmet gik med Karavaner tillands om det kaspiske Hav eller gennem Persien og da nedad Druus og derfra videre til Indien. Endnu beboedes Lavningerne ikke af de røpste Turkmanner, men af de fredelige Arier. Naturen har imidlertid anvist Handelen dens faste Baner, og Indreasiens Karavaneveje ere derfor i Martufinder forblevne de samme og maa nødvendigvis beholde deres Baner, saa længe Højbjergene, de hede Ørkener og Strømløbene vedblive at være de samme. Karavanesamkvemmet er derfor paa det Næreste sammenvoret med Jøkkelivet; det beskæftiger talrige Kamel- og Vælsdrivere og indbringer Khanerne en anseelig Told. Nu er der rigtignok forsaavidt indtraadt en Forandring i nogle af Veiene, som Skibsfarten paa Indsøerne — Rusland har sine Krigs- og Handelsflaader paa det kaspiske Hav og Uraløen — bliver afbenyttet. Saaledes fører nu en Handelsvei fra Astrakan over Alexandrowsk og Khiva til Boshara, en anden fra Orenburg over Orsk og Uralst til Boshara, en tredje fra Staden Hasret eller Turkestan over Kodschend og Samarkand, mest gennem dyrket Land, til Boshara, en fjerde fra Asterabad over Merv til Boshara og igjen over Balkh til Herat og Indien; tre andre Veie føre over Bjergene ind i Høilandet, fra Kokand til Kaschgar og Afghu og fra Balkh til Yarkand.

I Aaret 1839 foretog Russerne, da alle deres Forsvarslinies Fæstninger, Forter og Piquets ved Uralfloden ikke kunde forslaa, en Krig til Underkastelse af deres Naboer, de rø-

verske Kirgiser. I de vinterlige Snestorme gif den russiske Armee til Grunde, men hvad man en Gang havde erkjendt for nødvendigt, blev trods uhyre Tab sat igjennem. Kirgiserne underkastede sig, og dette Exempel fulgtes fort efter af Truchmenerne i Usturt, d. e. Landsstrimlen mellem det kaspiske Hav og Uralspen. Russiske Fæstninger bleve anlagte ved Sir, saaledes Uralst (1849), Kasaly og Perowsky, som Støttepunkter for videre Foretagender. Snart sejlede russiske Skibe paa Uralspen. De indfødte Bønder glædede sig over for første Gang at kunne bjerge deres Høst uden at blive udplyndrede af deres usbekiste Herrer. I Aaret 1854 foretog den russiske Feltherre Perowsky et endnu heldigere Felttog mod Khiva. Denne Stat blev nødt til et Forbund med Rusland og aftraadte Steppelandene Øst for Uralspen. I Aaret 1858 gif Russerne til Vands og til Vands fremad langs Sir. Kun langsomt indtog de Landet, og der blev ikke erobret mere, end man med Sikkerhed kunde hævde. Rusland havde jo desuden som bekjendt i Forveien nok at gjøre paa Krim i Aarene 1854—56. I Aaret 1864 begyndte et mere haardnaffet Felttog. General Tschernajeff erobrede Staden Hazret eller Turkestan, snart ogsaa Tschengkend (22de Sept.), medens Fyrst Gortschakoff i en Note af 20de November forsikrede Bestlandets Magter, at Rusland opgav den aggressive Politik i Asien. Tschernajeff oprettede den 24de Februar 1865 den nye Provinds Turkestan, besejrede den 20de Mai Khanen Khimkul af Khokand og indtog paa Opfordring af nogle Rjebmænd i Tschengkend, som gjerne vilde benytte Leiligheden til at befri sig fra det usbekiste Nag, Byen Tschengkend. Da derpaa Khanen i Bokhara, Muzafur-ed-Din, blandede sig i Sagen og forlangte Rømningen af Tschengkend, rykkede General Romanowsky frem imod ham,

fejrede den 20de Mai 1866 ved Tschinao (eller Tschinar) og tog den 30te Mai Byen Kodschend, hvor der strax blev lagt Grundstenen til en kristelig Kirke. Medens der blev underhandlet om Fred, angreb Emiren af Bokhara trolds, men han blev gjentagne Gange slaaet, og Russerne tog Ura-type, Zamin og Dschisak. Taschkend blev den 9de Sept. 1866 formelig indlemmet i det russiske Rige.

I det hede, usunde Dschisak kunde Russerne kun blive i Forbigaaende. Tilbage vilde man ikke gaa, og der fattedes de nødvendige Midler til en rask Fremrykning. Bokharioter, Turkmanner, Kirgiser og Kiptschaker nødvendiggjorde en uafbrudt militær Virksomhed paa hele den langstrakte Grændselinie. General Kaufmann benyttede Tiden til Underhandlinger. Emiren begreb ikke sin Situation og opførte sig saa uklogt som muligt. Vige overfor Russerne løi han og indvilede sig i Modsigelser. Sine Undersaatter, som tidligere havde vist ham blind Lydighed og ubegrændset Tillid, forbitrede han ved haarde Skatter og ubehændige Pengeoperationer. Saaledes inddrog han for Exempel alle Tengas (en Sølvmynt paa ca. 2 Mk.) og gav dem atter ud til den dobbelte Pris. Handelen med Kina og Indien standsede paa Grund af de afghaniske Krige, Indtægterne vare magre, Markerne bleve ikke passede og Landet forarmede. Emiren angreb tilsidst nødtvungen de geistlige Godser og stødte derved selvfølgelig paa almindelig Uvillie, saa at ellers paa lidelige Hjælpetropper nu bleve borte eller faldt fra. Præsterne og Folket forlangte omsider en Religionskrig, og Emiren foretog sig for at forberede sig til denne to Pilegrimsreise og gif derpaa til Armeen i Samarkand. Saaledes begyndte Krigen paany i 1868. I Mai overstred Russerne Karasu og Serafschan og jog den feige Fjende frem foran sig, næsten

uden Slag. Samarkands Borgere lukkede deres Porte for den flygtende Emir og indlod Russerne, som saaledes bleve Herrer over denne „den mellemasiatiske Dannelses i et Trylleflør hyllede Stad med dens forgyldte, blaat glaserede Rupler, dens imponerende Ruiner, dens fantastisk spredte Husmasser ved Foden af Tschoban Akta“. De af Afzal-Khan i Balkh som Mønstertropper til Bokhara sendte Hjælpetropper vare gaaede over til Russerne, da Emiren ikke betalte dem Sold; i Spidsen for dem stod Iskender-Khan, Azims Søn og Sønnesøn af Dost-Mohammed fra Afghanistan. Ogsaa i alle fjernere Fægtninger bleve Russerne Seirherrer. Rusland tilbød derpaa Fred og Tilbagegivelse af Samarkand; men Emiren skulde betale Krigsomkostningerne, anlægge en Wei fra Samarkand til Bokhara og tilstede Opførelsen af russiske Forter paa denne Wei.

I Sommeren 1869 indtraadte der nye Begivenheder. En Søn af Emiren af Bokhara gjorde Oprør mod sin Fader, og da han ikke kunde holde sig mod hans Faders og Ruslands nu forenede Magt, flygtede han til Afghanistan, saa at Rusland nu ikke længer stod som Fjende, men tværtimod som Beskytter af Emiren af Bokhara og derved havde en bekvem og kjærkommen Anledning til at rykke frem ved Amu-Darja og at fratage Afghanerne Provindserne Khunduz, Khulum og Balkh, hvilke de hidtil havde besiddet i Turkestan. Muzafar-ed-Din er imidlertid død i en Alder af 40 Aar, rimeligvis af Gift, og hans ældste Søn har efterfulgt ham. Rusland gaaer uopholdelig fremad, og at „den tatariske Vilkaarligheds Rede“, som Bambergh kalder dette Land, forstyrres og fastes til Jorden af russiske Bajonnetter, kan og tør ikke bedrøve os. Rusland veed, hvad Landet er værd, og hvorfor det maa have det. Med det usbekiste vilkaarlige Herredømmes Ophør

vil Rusland, navnlig i Tadschiferne, erholde gode og flittige Underjaatter. Disse Landskabers naturlige Frugtbarhed, deres rige Produktion af Ris, Bomuld, Indigo og Tobak ville komme det samlede russiske Rige tilgode og mere og mere frigjøre Staten fra Handelsafhængigheden lige overfor England og Nordamerika. Korn og Frugt ville blive vigtige Indførselsartikler til Siberien, og dette Kongerige vil vinde et gunstigt Marked for sine Peltsvarer.

Men hvad siger Storbritannien til disse Fremfskridt? I Juli 1868 spørger „Times of India“: „Hvad har da Rusland vel ifinde med de erobrede og annekterede vidtstrakte Landstrækninger? Det Gnefte, som man vil kunne gjøre i dette umaadelige Bildnis, er at udfinde og fastslaa de forskjellige tributpligtige Nomadestammers Opholdssted. Iøvrigt vil man ved at kaste et Blik over disse øde Landstrækninger ikke kunne modtage noget andet Indtryk end Forestillingen om en stor Afstand, der maa tilbagelægges“. Senere ere forskjellige britiske Røster rigtignok slaaede ind paa en ganske anden Tone, men — „bagefter kommer tyndt Vi“, siger Ordsproget, og den mærkelige Vigegyldighed eller Doasthed, hvormed England i lang Tid betragtede de russiske Fremfskridt i Mellemasien, vil stedse komme til at staa som en besynderlig Kjendsgjerning i Historien. — Senere har dog England opmandet sig lidt og faaet en Grændse bestemt, inden hvilken Rusland skal holde sig ved sine Udvidelser.

Rusland har den 23de Juli 1867 grundet et Generalguvernement Turkestan med to Provindser: Sir Daria og Semiretschenf. I 1868 har det videre organiseret disse Provindser og forenet hele Landet fra Uralff og Orenburg til Semipalatinsk med dette Generalguvernement. Dette russiske Gebet indeholder over 40,000 Kvadratmil med en

Befolkning paa omtrent 2,300,000 Indbyggere. Blandt Landets Steder nævnes Samarkand allerede i den ældste Oldtid. Det muhamedanske Østerlands Annaler henlægge dens Stiftelse til den gamle persiske Heltetid og tilskrive den Rejaniden Kej-Ra-us, Kej-Kubas Søn. Senere ødelagt af Sagnkongen Ghims af Yemen og gjenopført under Navnet Ghimskend, skal Staten af Araberne være bleven kaldt Samarkand. Da Alexander den Store drog igjennem disse Lande, indtog hans Feltherre Spitamenes Byen „Marakanda“ i Aaret 329 f. Kr.; paa Tilbageveien stormede Alexander den endnu en Gang og overvintrede ikke langt derfra i Zariaspa (nu Hezar-Asp). Samarkand har siden set 13 Dynastier indenfor sine Mure, under hvilke den som oftest var en rig og blomstrende By; men nu er den hovedsagelig i Ruiner — en rig Fundgrube for de mangfoldigste Oldtidsmindeesmærker, som Jordbunden for største Delen endnu skjuler.

Siden den 8de Sept. 1404, da Gonzales Clavijo, Henrik III. af Castiliens Gesandt, drog ind i Timurs Residentsstad, vare Lehmann og Bogolowski (den 13de og 14de Sept. 1841) de første europæiske Besøgende; Topografen Jakovlev har siden optaget en Plan over Byen, hvilken han offentliggjorde 1843. Stadsmuren, som dannede et temmelig regelmæssigt Trapez, var endnu i en taalelig Forfatning; Byen havde ca. 21,000 Aalen i Omkreds og et Fladeindhold af 825 Hektarer, omtrent 150 Hektarer mere end Boshara. Den talte 6 Porte, 2 Karavanserier, 3 offentlige Bade, 30—35,000 Indbyggere — rigtignok Lidt i Sammenligning med den tidligere Befolkning. Ogsaa de talrige Haver rundt omkring Byen vare tidligere i en langt bedre Tilstand, men Byen gjør dog endnu et ret høitideligt Indtryk. Udmærkede Bygninger ere de to med blaaglaserede Kupler forsynede

„Timurs Paladsfer“; det ene, som nu under Navnet Chahibinde er en Helligdom, ligger udenfor Byen lige overfor den nordlige Mur; det andet, i Arken eller Citadellet med den „blaa“ eller „grønne“ Sten, er væsentlig at betragte som en Gravsten over Timur, paa hvilken alle Emirerne maa sætte deres Fødder, for at deres Ret kan blive uantastet. En tredie anseelig Bygning er den 1404 af en af Timurs Gemalinder opførte store Skole, Medressch Kanum. Ved Siden af den staaer Hovedmoskeen, opført 1398—99 af Timur for de fra Geberne vundne Skatte. I Samar-kand er Alt interessant: Gravindskrifterne, de paa de offentlige Mindesmærker fremstillede Legender, de gamle Haandskrifter, Monterne, Guld-, Sølv- og Broncesmykkerne, de topografiske Enkeltheder i Timurs Haver, Abdullahs Bygningsværker, men navnlig Ruinerne af Kalai-Afrasiab, som spiller en vigtig Rolle i Sagnkampen mellem Turan og Iran. Nu er rigtignok Livet i Samar-kand mat i Sammenligning med den tidligere Glands, og naar nu Ugemarkederne holdes hver Mandag og Torsdag, yder Omsætningen kun en svag Erindring om Betydningen af den tidligere Handel.

Det endnu — idetmindste af Navn — uafhængige Land er henimod 18,000 Kvadratmil stort med omtrent 5—6 Millioner Indbyggere. Det bestaaer af 8 adskilte Stater:

1) Khanatet Khiva, det gamle Karasm eller Kowaresm, ved den nedre Amu og Aralsøen, rigtignok allerede i nogen Uafhængighed af Rusland og navnlig holdt i Stak ved den russiske Krigsflaade paa Aral. (Som bekendt er Khanatet nu i Rusjernes Besiddelse.)

2) Khanatet Khokand (fordum Ferghana), der er saa omsluttet af russisk Territorium og saa bundet af Handels-traktater, at dets Frihed endnu kun bestaaer af Navn. Kha-

nen, Ghuda-jar, har forpligtet sig til at udlevere Ruslands Fjender. Det vilde være en let Sag for Rusland at indtage Khofand, Namengan, Mergalan og andre Steder i dette Khanat, men rigtignok ulige vanskeligere at hævde dem.

3) Khanatet Bokhara ved Amu og Serasschän, den mægtigste af disse Stater; Byen af samme Navn er Indreasiens Hovedstapelsplads og ogsaa af Betydning som Midtpunkt for den muhamedanske Kultus i Asien; den tæller ikke mindre end 360 Moskeer.

4) Turkmanerlandet, hvortil ogsaa de ved den nedre Murgab liggende, af Mure omgivne Stæder Saraks og Merw høre. Saraks ligger paa den venstre Bred af Tedschen og ved Sydenden af den turkmanniske Steppe, men tilhører nu Perserne. Dens stærke Mure med talrige, runde, taarnagtige Forbygninger ere et Forbillede for turkmanniske Fæstninger og yde en fortrinlig Beskyttelse mod røverske Rytterhorder. Omgivelserne ere øde. Merw er ligeledes opført ved Bredden af Murgab. Beliggende ved Foreningspunktet for de vigtige Veie fra Teheran og Herat til Khiva og Bokhara, har den fra gammel Tid af været en vigtig Plads. En Grav og en stærk Mur med runde Taarne omgive det vidtstrakte, med Ruiner opfyldte, tarveligt beboede Stadrum. Alexander den Store grundlagde Byen, Antiochus Nikator forstørrede og forskønnede den og kaldte den Antiochia. Kamelen (den topuslede eller baktriske) er det uundværlige Lastdyr, som formaaer at udholde større Kulde end Dromedaren.

5—7) De lidet bekjendte Bjerglandskaber Hazzarich, Pamir med Darwaz og Hisjar.

8) Det forhenværende, nu Afgbanerne underkastede Khanat Khunduz med Stæderne Khunduz, Khulum og Balkh

(i Oldtiden Baktra) og de smaa Khanater Aktische, Schibergan, Andchoi og Mennene, tilsammen 40,000 Ryttere i stabige indbyrdes Feider.

Den politiske Spaltning mellem disse smaa Stater arbejder Russerne i Hænderne. En ordnet Hærmagt kunne Tyrkerstammerne overhovedet ikke modstaa. De ere Alle Asiater, d. e. Bralhanse og Feige — i det Mindste i et alvorligt Slag. Heller ikke de engelske Kanoner og Instruktører, som de fik fra Indien, have hjulpet dem synderligt i de hidtilværende Kampe.

Et meget debatteret Spørgsmaal er de russiske Erobringers Rækkene lige overfor det britiske Ostindien. Robert Mitchell mener vel i en Artikel fra 1868 i det Londoner geografiske Selskabs Journal, at Russernes Stilling i Centralasien den Gang endnu var yderst betænkelig, da Tropicerne der vare ganske isolerede og isvrigt svage lige overfor den talrige, mistroiske, forræderiske og fanatiske indspøjte Befolkning, saa at der let en Gang kunde hændes dem en stor Ulykke. Han har imidlertid sikkert overvurderet de Indspøjtes Styrke og Antal og overset eller ikke høit nok beregnet Usikkerhedens og Bokharioternes forfjællige Nationalitet, den moralske Virkning af de hidtilværende Seire og Russernes forsigtige Udfærd og seige Udholdenhed. Rusland vil sikkert ogsaa tage den endnu tilbageværende Del af Landet. Naar? — det er kun et Tidsspørgsmaal. Men hvad saa videre? Nogle frygte for, at Rusland da ogsaa vil erobre Afghanistan og derfra Indien og saaledes tilintetgjøre den engelske Magt i Asien eller dog i det Mindste berede Briterne de største Forlegenheder gennem deres Naboeer i Himalaya og Afghanistan. Andre stole paa Hindukoh og mene, at alle yderligere Erobringslyfter forud maa bringes til Tausshed.

ved denne „uoverstigelige“ Bjergkjæde. Hvem har Ret? Ganske vist maa det erkjendes, at Hindukoh danner et lige saa mægtigt som naturligt Grændsestjæl, hvorved der begynder ganske andre Forhold, medens Rusland har havt let ved at udvide sin Magt lige dertil. Denne Bjergkjæde er imidlertid ingenlunde uoverstigelig. Hvor Alexander den Store førte sin Hær over, der kunne ogsaa europæiske disciplinerede Tropper finde Veie. Den langt længere Hærvei gaaer derimod fra Balkh over Herat, Kandahar, Gazna og Kabul til Indus. Herat er denne Veis Nøgle. Efter mangfoldige Kampe og efter flere Krige mod Persien samt mod England have Afghanerne sat sig i Besiddelse af Herat. Persien, som ved sin fjendtlige Stilling til Tyrkiet er Ruslands naturlige Forbundsfaelle, ønsker at eie denne vigtige By. Afghanerne have hidtil fulgt en meget vaklende Politik i saa Henseende. Rusland kan muligvis i Tidens Løb vinde dem for sig, men for Diebliffet maa de stille sig paa Englands Side, og i det Hele taget turde et russisk Angreb paa de britiske Besiddelser i Indien — i det Mindste i den nærmeste Fremtid — være saa meget mere usandsynligt, som Rusland vil faae nok at gjøre med at organisere og optage i sig hine andre vidtstrakte Landstrækninger i Mellemasien, og som det endda turde være et stort Spørgsmaal, om de russiske Tropper, naar det endelig lyffedes dem at trænge frem til Indien, vilde kunne udrette Noget der.

Blomsternes Dronning.

(Efter det Tydske.)

Blandt Floras yndige Børn, som Menneſket anvender til Prydſe for Have og Stue, indtager Roſen vel den førſte Rang. Den er bleven beſjungen af gamle og nye Nationer og Alle ſkildre den ſom den ypperſte af alle Blomſter. Haveroſen blev alt omhyggelig opelſtet af Iſraeliterne ſaavelſom af alle Morgenlandets Stammer. Hos Grækerne var Roſen Eſkovsgudens og hans Moders, Afroditens eller Venus' Yndlingsblomſt. Den græſke Digter Anaſtreon fortæller, at Roſen blev til, da Venus ſteg frem af Havets Skum. Noget af Skummet blev tilbage paa det Sted paa Stranden, hvor hun kom op, og medførte Spiren til den førſte Plante. Denne ſlog ſtrar Rødde og ſkjød hviit i Beiret for at pryde det mindeværdige Sted med fine Blomſter. De førſte Roſer vare alle hvide og uden Duft. Men en Gang, da Venus ilte Adonis til Hjelpe, der var bleven ſaaret af en Vildborne, blev hendes guddommelige Fod ſaaret af Tornene paa en Roſenbuſt. Blodet derfra flød paa Roſens Blade, ſom derved bleve farvede røde og kom til at duſte.

Roſen er hos de Gamle Sindbilledet paa Ungdom, Uſtyld og blomſtrende Livskraft ſaavelſom paa Kjærligheden og Naturens Frugtbarhed. Tillige er den ogſaa Taushedens Symbol. Harpokrates, Guden for Taushed, fik af Amor den førſte Roſe, man nogenſinde havde kjendt, paa det Vilkaar at han ſkulde fortie Fru Venus' gale Streger. Som Winkelman ſiger, gjaald Roſen ogſaa hos Romerne ſom

Tegn paa Tausshed, „fordi de talrige Blade skjule det Indre“. Man anbragte derfor i Spisesalene en hvid Rose i Loftet over Bordet og snoede ved Drifkelagene Rosenkrandsen om Bægrene for at advare mod Sladderagtighed. Pave Adrian den Fjerde var den Første, der lod anbringe Roser ved Skriftestolene som Tegn paa Tausshed. Det bekjendte Udtryk: at meddele Noget sub rosa (i Fortrolighed), hidrører derfra.

Rosen findes hyppigt anbragt som „heraldiske Blomster“ paa Vaabenskjolde; ogsaa flere Gartnerforeninger have ikke vidst at anvende noget Skønnere til deres Vaaben end en blomstrende Rose. Den trediveaarige engelske Borgerkrig i det 15de Aarhundrede bar Navnet af Krigen mellem den røde og hvide Rose; den Første var Huset Lancasters, den Sidste Huset Yorks Tegn.

Ved Gilder og Fester smykkede de Gamle sig med Krandsen og Guirlander af Roser; de benyttede, som det endnu sker, Roserne til Brydelse for Templer og Altarer og strøede dem paa Veien ved Optog og Processioner. Der dreves en stor Lurus med Rosenblade. Kong Antiofus af Syrien, om hvem Makkabæernes Bøger fortælle os, sov selv i den kolde Aarstid paa et Leie af Rosenblade under et Telt af Guld og Silke. Ogsaa en tydsk Prindsesse sov en Gang paa Roser. Da Maria Antoinette paa sin Bryllupsrejse til Paris kom til Nancy, hvor der herskede stor Sengivenhed til det habsburg-lothringiske Fyrstehus, strøede man Roser i hendes Seng. Det er bekjendt, at hendes Liv og Endeligt var alt Andet end rosenstrøet.

De gamle Romere elskede lidenskabeligt de nævnte Blomster. De Rige, om hvis Uppighed man nu til Dags neppe kan gjøre sig nogen Forestilling, lode Roser komme fra Egypten

med uhyre Beføstning. Deres Hatte, deres Tafler, deres Leier vare smykkede med dem. Stribenten Pacatus fortæller: „Alt i Republikens Tider vare de utilfredse, naar der ikke søgmede Roser i de Bøgere Jalernervin, som bødtes dem.“ Ved de offentlige Lege og Skuespil smykkede Senatorer, Tilskuere og undertiden Skuespillerne sig med Rosentrandske. For Scipionerne var Rosen ved Siden af Laurbærret Seirsetegnet og deres Soldater bar den ved deres Triumftog. Ved en Banket, som Dronning Kleopatra af Egypten gav M. Antonius, kostede de Rosenblade, som i to Fods Høide vare strøede paa Gulvet, 1500 Rdlr. Ja, Keiser Nero betalte en Gang 30,000 Rdlr. for Roser til et glimrende Gjæstebud; han havde ladet Blomsterne komme fra Asien.

Under Domitian lærte man i Rom den Hemmelighed, at faae Planterne til at blomstre ogsaa om Vinteren. Fra nu af indaandede man i alle den store Stads Gader den Duft, der udstrømmede fra de daglig udhængte friske Guirlander. „Send os Korn, Egyptere!“ udraaber Martial, „vi ville give Eder Roser derfor.“ Naturligvis var der i Rom Kjøbmænd, der kun handlede med Roser, og der var tillige et Rosentorv.

Det fortjener at bemærkes, at paa de Tider Staten trueedes af en Fare var det forbudt at smykke sig med Roser. Plinius fortæller os, at en Pengevercellerer, der under den anden puniske Krig viste sig paa Balkonen af sit Hus med en Krands af Roser, blev paa Senatets Befaling ført i Fængsel. Først efter Fredsslutningen blev han løsladt. I senere Tider, f. Ex. efter Domitian, blev dette Forbud neppe strengt overholdt.

I Kina er Dyrelingen af Rosen fra de ældste Tider bleven drevet med stor Forkjærlighed. Mange af vore Kul-

turroser stamme derfra og det keiserlige Bibliothek indeholder blandt 1500 Bærker om Botanik alene 500 om Roserne og deres Afl. Kineserne udføre en stor Mængde Rosenvand, forfærdige Lugtepuder fyldte med Roser og lave Rosensmør. Sidstnævnte har den — i det Mindste for Kineserne — fortrinlige Egenskab, at forjage de onde Aander, der svæve om Husene, at fordrive mørke Tanter og bevare for Sygdomme. Kun Skade, at disse fortræffelige Egenskaber ikke vise sig for Andre end for Kineserne! — I Keiseren af Kinas Haver opelskes en saadan Masse Roser, at Essensen deraf indbringer aarligt overordentlig store Summer. Kun Medlemmerne af den keiserlige Familie og Mandarinerne have Ret til at betjene sig af Rosenolie. Hvis der i en anden Kinesers Hus findes blot en eneste Flaske af denne Olie, straffes han strengt.

I alle Lande, hvor der voxer Roser, selv hos Tyrkerne, smykker man de Dødes Grave med Roser. Denne Skik er meget gammel. Alt Homer lader Venus indgnide Hektors døde Legeme med Rosenolie. Paa en vis Dag om Aaret feirede de Gamle Rosenfester for de Afdøde og smykkede Gravene.

En smuk Anvendelse af Rosen finder Sted i nogle Egne af Frankrig, hvorfra den ogsaa har udbredt sig til Tydskland, nemlig „Rosenbrudens“ Kroning. Denne Skik føres tilbage til det sjette Aarhundrede af vor Tidsregning. Den hellige Medardus, Herre af Salency og Biskop af Noyon, bestemte Udbyttet af tolv Tønder Land ved Landsbyen Salency til Afholdelsen af en Rosenfest. Det skete paa den Maade, at enhver Gier af Salency skulde skænke den dydigste Pige paa Godset en Rosenkrone og 25 Livrer i Penge. Den franske Revolution fordrev vel Herrerne af Salency,

men kunde dog ikke bringe Rosenfesten i Forglemmelse. Der saavelsom andre Steder i Frankrig og tillige i Mainz krones aarligt en „Rosenbrud“.

En eiendommelig Brug gjorde Muhamedanerne ved forskellige Leiligheder af Rosenvand. De vaskede til Exempel de kristne Kirker dermed inden de benyttede dem som Moskeer. Sultan Saladin af Egypten sendte 500 Kameler med Rosenvand for at rengjøre Omars Moskee i Jerusalem, der af Korsfarerne var bleven forandret til en kristelig Kirke. Da Mahomed den Anden i Aaret 1453 erobrede Konstantinopel, lod han Sofiakirken afvaske indvendig med Rosenvand inden den toges til Moskee.

Rong Salomon sammenligner i en af sine Bøger den evige Visdom med Roserne i Egnen af Jeriko. Med denne Jerikorose har det en egen Sammenhæng. Den kristne Poesi nævner den meget ofte og kalder den Marieblomst, Gudsmoderrose, Salomonrose, Opstandelsesrose o. s. v. Men denne Plante er ingen Rose, den hører til Arten Anastatica, er nær beslægtet med Raal og Hyrdetaste og har smaa Bælge. Tørret trækker denne besynderlige Plante sig sammen i Form af en Kugle; lægger man denne i Vand, udfolder den sig langsomt og det paastaaes at det slumrende Liv i det Indre vækkes igjen, ja at Planten kan grønnes og blomstre. Den sammenrullede Kugle er som et stort Æble. Hvorvidt Kuglen, naar den udfolder sig, virkelig trives igjen og blomstrer, have vi ingen Mening om.

Vi ville nu betragte Rosen fra det botaniske Synspunkt; vi vælge dertil nærmest en Blomst af en saakaldet vild Rose. Vi stjære den igjennem ovenfra ned til og se de enkelte Dele af Blomsten i deres indbyrdes Forhold. Den nederste, paa Blomsterstilken siddende Del er Frøhyllsteret, det danner

et Rør og deler sig ovenfor i fem Bælgeflige. Modent bliver dette Frøhylster fast, affører sig først sin grønne Farve, bliver rødlig, rød, orange, brun eller sort og kaldes da Hyben. Ved sin kjødagtige Beskaffenhed danner det et eienommeligt Artskjendemærke for alle Roser. Ovenfor Bælgefligene indsnævres Frøhylstret til en indentil udvidet Rand, paa hvilke yderst de fem Blomsterblade og dernæst de for det Meste talrige Støvtraade ere befæstede. Nederst og paa de indre Sider af Hyben findes de i Almindelighed med fine Haar besatte Frø, hvis øverste Del hæve sig op til Griflen. Jo mere Støvtraadene forvandle sig til Blomsterblade, desto mere fyldes Rosen, som man kalder det, og der viser sig forskjellige Trin i Fylningen. Ved „halvfylde“ Roser ere kun saa Støvtraade og Grifler tilstede, ved „fulde“ Roser slet ingen. Disse ere dog aldeles nødvendige til Frembringelse af Rim, hvorfor halvfylde Blomster kun avle lidt Frø, fulde Blomster aldeles intet.

Ved ingen Plante ere Mærkerne paa de forskjellige Arter saa vanskelige at bestemme som ved Rosen. Næsten ingen Del af den vedbliver at være saa konstant, at dens Beskaffenhed kan tjene til at karakterisere en hel Gruppe af Arter. Man har derfor op søgt de forunderligste Grunde for Inddelingen og derved blandet et Korn Sandhed mellem en Masse Falskt. Man har endog taget Farven som en af Hovedgrundvoldene for Inddelingen, uagtet den i Botaniken anses som et meget underordnet Middel til Arternes Bestemmelse. Massen af Navnene er derhos saa uhyre, at man kan blive ganske svimmel blot ved at forsøge paa at bringe Orden i dette Raos. Til Nykke er Flertallet af de mange Navne, som Gartnerne give Roserne, lige saa lidet

holdbare som Roserne selv. Et Exempel paa denne Rosernes Omstiftelse er følgende:

En Gartner fik to Stiklinger af et Rosentræ i den sikre Forventning at faae samme Art af det. Men se, de nye Blomster lignede lige saa lidt Modertræets Blomster som de lignede hinanden indbyrdes. Af flige og lignende Erfaringer følger, at Farven, Fylningen, Duften og Alt, hvad man saa gjerne vilde bevare, i de fleste Tilfælde er meget omstifteligt, og at der derfor bestandig forekommer nye Roser, men som sjelden fortjene nye Navne. Hvad der viser sig hos en Gartner som noget Nyt, har en Anden altid tidligere frembragt, og det kan hændes at der i den Anledning opstaaer Strid om Fortrinsretten. Adskillige Blomstergartnere bruge vel ogsaa det Kunstgreb at anbefale forældede Sorter under nye Navne, hvorfor det er nødvendigt at vise Forsigtighed ved Kjøb af nye Arter i denne Artikel.

Der gives vel ikke færre end 6000 Varieteter af Roser; dog hidrørte oprindeligt de mange Roser, som om Vinteren og Foraaret solgtes i Paris førend den sidste Krig, fra omtrent 25 Sorter i Drivhusene. Heraf kan man slutte til den Værdi, der kan tillægges de fleste af de nye Benævnelser. Linné kjendte kun 17 botaniske Arter, senere steg Tallet til 240, som dog vistnok kan reduceres til omtrent 30. Vi skulle her anføre nogle af de vigtigste vildevogende og dyrkede Arter.

Pimpernelle= eller skotsk Rose, *Rosa pimpinellifolia*, voger hift og her vilde paa stenet, solbeskinnet Jordbund i 12 faste Varieteter, medens Handelsgartnerne opregne 50 Varieteter. Nogle ere forsynede med mange Torne. Det er en smuk og karakteristisk Plante og savnes sjældent i Buskadsjerne i de mindre Blomstehaver.

Maanedsrøsen, *R. damascena* eller *semperflorens*, blev under Korstogene indført fra Syrien, findes vildtvorende i Sydenropa og er en af vore mest yndede Potteplanter. Den tæller over 200 Varieteter, der inddeles i to Hovedgrupper: de egentlige Maanedsrøser og Portlandsrøsen, kaldet saaledes efter et engelsk Grevskab.

Den hundredebladede Rose, *Centifolia*, er vor egentlige Haverose. Den stammer fra Skovene i det østlige Kautasus og i Persien, hvor den paa Bjergene kan taale en meget stærk Kulde. Derfra kom den først til Italien og udbredte sig til alle de Lande, som Romerne havde erobret. Plinius omtaler allerede ti forskjellige Varieteter af *Centifolia*. Nu bliver den paa Grund af dens store Bladsylde, dens skønne Farve, dens yndige Duft overalt skattet som den kosteligste Rose, som Havens Prydelse. Dens Afarter angives til over 1400, og disse forøges daglig. Disse Afarter, der indbyrdes ere kun yderst lidet afvigende, falde i særlige Grupper, af hvilke vi nævne Mosrøsen, Remontantroserne og Pomponrøsen.

Den første Mosrose, *R. muscosa*, blev i Begyndelsen af dette Aarhundrede fundet i en engelsk Bondehave paa Stammen af en sædvanlig Centesolierosenbusk. Denne Form fremkom, uden at det vides at Menneskehaand har virket dertil, og gjentog sig flere Aar efter hinanden inden man naaede at forplante Afarten videre. Mosrøserne ere uimodsigelig de yndigste og ædleste af alle Røser; man kjender allerede nu mange Varieteter.

Den anden Afdeling af Centesolierne danne Remontantroserne, d. v. s. de to Gange blomstrende Arter af dem. Ogsaa andre, som nogle Portlandrøser, blomstre to

Gange, men adskiller sig fra de nævnte paa en bestemt Maade ved Artens Karakter.

Til den tredie Gruppe regnes de saakaldte Pompon-roser, der ere nydelige Blomster. De ere lave og deres Blomst er i Reglen ikke over en Tomme stor.

Den gule Rose, *R. lutea*, er en sydeuropæisk Plante, der udmærker sig ved gulfarvede æggeformige Blade. Den fører ogsaa Navn af Borrose. Dronningen for de gule Roser er den persiske, *persian yellow*, som blev indført i 1837. En Afart af den gule Rose er Jld- eller Kapusiner-rosen. Dens Blade ere gule udenpaa og indvendig ilbrøde. Blomsten er ildelugtende, men Bladenes Duft behagelig. Sidstnævnte benyttes i Grækenland som en Art The.

Den franske Rose, *R. gallica*, ogsaa kaldet Provencerosen, frembyder 500 Afarter, dobbelt saa mange som de een Gang blomstrende Centifolier. Der er en Bust med fulde eller halvsulde vellugtende Blomster og voxer ofte vildt i Skove og ved Hækker. Dens Varieteter ere de varigste og mest haardsøre af alle Roser og Blomsterne verle i hvide, rosenrøde, violette, lilla, blaalige, stribede, marmorerede og punkterede Farveskatteringer.

Nogle Kulturoser bære ogsaa Blade om Vinteren, saasom Slyngrøsen, *R. scandens* eller *sempervirens*, der stammer fra Syditalien og Grækenland og har en lang fladtrende Stængel. Den bliver dyrket i mange Varieteter til Løophytter, Lysthuse og som Espalierplante. Den Honning, som Bierne indsamle i Grækenland af disse Roser, beholder Blomstens Duft og kaldes derfor Rosenhonning, der som en Sjældenhed sendes til det øvrige Europa. Da Grækenland endnu stod under tyrkisk Herredømme, blev al Rosenhonning afleveret til Sultanens Serail. Af Rosenbladene

tilberede Græfterne ligeledes deres Rosensukker, som det ogsaa sker i Egypten og Lilleasien.

Den indiske Rose, *R. indica*, med stedsegrønne Blade, kjendt siden 1700, er meget yndet og opelskes med røde, hvide og selv gulagtige Blade. En Afart er Bourbonrosen, hvis hyppige Former ere meget yndede paa Grund af deres Duft og deres langvarige Blomstring. En anden Afart, Noisetterosen, er den mindste af alle; den blev først funden i Charlestown i 1814. Hertil hører ogsaa Therosen, der i 1825 kom fra Kina til England og tæller ikke færre end 250 Varieteter med hvide, gulagtige og røde Blomster, som og den bengalske Rose, hvis 200 Sorter blomstre fra Juni til Efteraaret. De indiske Roser opelskes som Potteplanter.

Bisam- eller Moskusrosen, *R. moschata*, voger vildt i Sydasien og Nordafrika paa Stenter, og bliver ogsaa dyrket hos os, fordi den om Efteraaret har en Mængde Blomster. Den amerikanske Brævrose, *R. rubifolia*, der hører til denne Art, er en udmærket Slyngeplante og anvendes til Dekoration af Vægge og Spiler.

Banks-Rosen er en indisk Slyngeplante, der sendtes i 1813 af Bonpland til Europa. Træet kan blive af en overordentlig Omfang. I Marinens Have ved Toulon findes der et, som ved Jorden har tre Fods Tykkelse og hvis Grene bedække en 75 Fod bred og 18 Fod høi Mur. Skuddene maa hvert Aar affappes, da de ellers vilde overrage Muren. Træet blomstrer i April og Mai og er undertiden paa een Gang bedækket med 50,000 Blomster.

Meget værlende er Hunderosen, *R. canina*, som leverer de fleest Stammer til Rosentræer, hvorpaa der indpodes ædle Sorter. Fra Frankrig udføres der aarligt 300,000 af des-

lige forædlede Stammer. Frugterne, d. v. Bægerrørene af Hunderosen og andre Sorter bruges til Saucer og Kompot. Paa dens Grene anbringer en vis Art Hveps ved sin Stif de Udværter, der under Navn af „Soveæbler“ tidligere brugtes i Medicinen som søvndyssende Middel. Plantens Træ anvendes til indlagt Arbejde, men maa dog ikke forverles med „Rosentræ“, der er flammert og hidrører fra en indist Træstamme. Af alle bekjendte Rosenstoffer er en Hunderose, der voger op ad Domkirken i Hildesheim med en tre Tommer tyk Stamme, den ældste. Om dens Oprindelse fortæller Sagnet Følgende:

En Gang holdt Keiser Ludvig den Fromme Hof i Elza og drog sent i Høsten paa Jagt i en Skov. Han lod læse Messe der, men da han drog bort med sit Følge glemte Præsten et helligt Kar. Da man den næste Dag søgte efter det, fandt man det hængende paa en blomstrende Rosenstok. Keiseren saae deri et Mirakkel, lod bygge et Kapel der paa Stedet og lagde saaledes Grunden til Byen og Bispedømmet Hildesheim. I Aaret 1060 lod Biskop Hezilo Rosenstokken som et mærkværdigt Minde fra gamle Dage plante op til Muren af den nyopbyggede Domkirke, og det skal være den samme, som endnu findes der.

Af Centifolien, Damascener- og Moskusrosen vindes Rosenolien. En persisk Historie fortæller, at en Prindsesse en Gang lod fylde en hel Kanal med Rosenvand. Da hun spadserede ved dens Bredder, bemærkede hun, at den i Rosenvandet indeholdte Olie ved Solens Hede havde skilt sig fra det og kom i Tusinder af Perler op paa Overfladen. Paa denne Maade blev den kostelige Rosenolie opdaget. Den bedste produceres i Tyrkiet, i Persien og Kashmir, ringere Sorter komme fra Sydfrankrig, Egypten og Ostindien. Tyr-

kerne berede af Blomsterne fra deres med Omhu dyrkede Rosenhaver aarligt mellem 1000 og 3000 Pund Olie. Naagtet der er sat Dødsstraf paa Forsalskningen, gaaer denne dog stærkt i Svang i Konstantinopel; det fletteste Produkt indeholder neppe 1 Procent ægte Olie. Paa tydske Messer sælge maskerede Tyrker eller Grækere for en Dukat Flasker af neppe et Kvintins Indhold, hvori der kun er et Par Draaber Olie, og da Pundet af ægte Olie i Birkeligheden koster fra 120 til 140 Rdlr., kan man deraf slutte sig til, at man bliver bedraget. Ved almindelig Temperatur er den rene Olie hvid og størknet som Smør, ved 10 Graders Varme viser den endnu spydformige Krytaller. Man anvender den til de kostbareste Parfumer og blandt Andet ogsaa til at gjøre Snustobak vellugtende. Lugten af den ægte Rosenolie paa et Klæde holder sig i overordentlig lang Tid. Tilberedelsen er nu i Grunden den samme som da Olien første Gang blev opdaget.

Historien om Hedegaarden.

(Fra Engelsk.)

"Du troer ikke paa Drømme, saa vidt jeg husker?"
 "Hvis Du mener, at jeg ikke troer paa profetiske Drømme, paa Muligheden af at besidde en Gvne til at forudse det Tilkommende, naar Hjernen for en Tid er berøvet al sin bevidste Magt, en Gvne, som Ingen af os

har i vaagen Tilstand, saa har Du Ret. Drømme ere slet og ret en Følge af en eller anden piebliffelig sygelig Tilstand i Hjernen eller Maven. Men hvad har det med din Historie at bestille?"

„Mere end Du aner; men vi ville lade disse Gisninger hvile. Jeg fortalte Dig, at skjøndt Althorpe var en af min Faders gamle Venner — de havde været sammen i Eton og Oxford — saa havde jeg dog ikke set ham siden jeg var Dreng. Jeg var kun lidt over sexten Aar, da jeg gik til Indien, og jeg var sex og tyve Aar, da jeg kom tilbage. Baade min Fader og hans Ven vare da døde. Jeg hørte, at Althorpe havde efterladt sig en Datter paa sytten Aar, hans eneste Arving. Hun boede paa det gamle Familiegode med sin Faders Fætter til Formynder, en Mand, som havde levet mange Aar i Sydamerika. Althorpe var en stille, fredsommelig, ja næsten kvindagtig Mand, der hverken var stærk i Billie eller fast i Forsætter. Medens hans Kone levede, havde hun styret Huset; da hun døde, mistede han sit Anker og drev omkring som et hjælpeløst Bleg. Da Fætteren kom tilbage ugift og tilsyneladende velstaaende, kraftig og driftig, foreslog Althorpe ham, at han skulde komme og bo paa den gamle Gaard og forestaa hele Bestyrrelsen. De havde som Dreng været Kammerater, og allerede den Gang havde den svage Dreng — svag i Barndommen som i Manddommen — været vant til at se op til sin stærke, kjække og vilde Slægtning som til et høiere Væsen.

Fætteren — hans Navn var Compton — modtog Tilbudet meget beredvilligt, og inden lang Tid var han uindskrænket Herre i Huset. Jeg har hørt den gamle Hushovmester fortælle som en meget mærkelig Omstændighed, at

da Compton gjorde sit første Besøg, betragtede Althorpe ham med Overraskelse og bemærkede frygtsoomt, at han havde forandret sig meget.

„Ja, Dig,“ svarede Fætteren, „tre og tyve Aars Ophold i et tropiskt Klima kan nok forandre et Menneske. Jeg ser nu noget anderledes ud end den Dag, da vi vare hos den gamle Doktor Althorpe“ — og nu fortalte han nogle Pøier fra deres Skoleliv, som fik den Anden til at le. Da Althorpe mærkede, hvor klar hans Sukommelse var, trykkede han paany hans Haand og førte ham til hans Bærelse. Fra den Dag af var den svage Mand et rent Barn i Hænderne paa sin energiske og kraftige Fætter. Det var omtrent et Aar efter Althorpes Død at jeg —“

„Men, a propos, hvoraf døde han? Var der ikke en eller anden mistænkelig Omstændighed knyttet til hans Død?“

„Jo, ganske rigtigt. Althorpe var en Mand med en sygelig og mørk Fantasi. Han havde en udpræget Tilbøjelighed til at læse de uhyggeligste Bøger og tale om de uhyggeligste Gjenstande, og han holdt meget af at anføre det Udsagn af en græsk Filosof, at Menneskets største Fordel her i Livet er Magten til at kunne ende det. Tjenestefolkene hviskede indbyrdes om, at han enten vilde blive gal eller en skøn Dag gjøre Ende paa sit Liv.

I to Aar havde Compton nu været Herre i Huset; men skjøndt han styrede den virkelige Gier med uindskrænket Myndighed, kom han dog aldrig paa nogen god Fod med Tjenestefolkene; og hvad Miss Althorpe angaaer, saa havde hun fra den første Time af følt en Modbydelighed for ham, som tiltog i Styrke hver Dag.

En Aften efter Bordet vare de to Fætttere sammen i Bibliotheksværelset, da Tjenestefolkene bleve meget forbausede

ved at høre dem tale med høi, vred Stemme, Noget, som aldrig var sket før. Kort efter hørte man Compton styrte ud af Bærelset med en skræffelig Gd, og da Husshovmesteren lidt efter kom ind, fandt han sin Herre siddende i Lænestolen, hulkende som et Barn. Grunden til denne Uenighed er aldrig kommen for Dagens Lys; men senere Opdagelser have skabt den Formodning, at Sagen dreiede sig om Pengeanliggender. Althorpe gik tidlig til Sengs den Aften. Da det ringede til Frokost den næste Morgen, viste han sig ikke, og da Tjeneren gik op paa hans Bærelse, fandt han det tomt. Da Sengen bar Spor af, at den havde været benyttet, og da ingen af Herrens Klæder fandtes i Bærelset, sluttede man, at han var gaaet ud at spadserere, hvilket ikke var usædvanligt, og at han snart vilde komme hjem for at spise Frokost.

Der gik et Par Timer, men der kom ingen Althorpe, og Uengstelsen var meget stor i hele Huset, da en Bondebrend kom løbende ind i Gaarden og næsten aandøls raabte, at Herrens Hat, Frakke og Støvler laa paa Flodbredden nede ved Engen. De forfrækkede Tjenestefolk med Compton i Spidsen fore afsted ned til Floden og fandt ganske rigtigt de omtalte Klædningsstykker. Her kunde ingen Feiltagelse finde Sted, thi Althorpes Navn var skrevet inde i Hatten, og i Brystkommen paa Frakken fandt man hans Lommebog og nogle Breve. Uden Tvivl havde den ulykkelige Mand druknet sig. Compton, som syntes at blive bevæget og forfærdet i høi Grad ved denne skræffelige Ulykke, gav Ordre til, at Floden skulde undersøges; netop paa dette Sted var Floden dyb og Strømmen, der var opsvulmet af den sidste Regn, meget rivende, omtrent hundrede Alen længere nede styrtede den med et brat Fald over nogle skarpe Klipper.

Der var intet Spor af Legemet at finde ovenfor Faldet, og nedenfor det var Eftersøgningen lige saa resultatløs. Legemet blev aldrig fundet. Ikke desto mindre nærrede Ingen nogen Tvivl om at her forelaa et Selvmord; havde de ikke længe ventet det?"

"Det var dog besynderligt!"

"Hør nu videre. Et Aar efter Althorpes hemmelighedsfulde Død var jeg i Besøg hos min gamle Ven og Beskytter, Præsten i Elmly, en Mil fra Althorpes Eiendom. Jeg havde aldrig set Miss Althorpe og kjendte aldeles Intet til hendes Slægtning og Formyndere. Da Præsten ikke omgikkes Gaardens Beboere, der hørte til et andet Sogn, og da han sagde, at han ikke søgte at gjøre Bekjendtskab med Mænd som Compton, var der kun ringe Udsigt for mig til at træffe sammen med den unge Dame, og da hun var Arving til en stor Formue, der langt oversteg, hvad jeg turde hævde mine Dine til, var hun snart ude af mine Tanker.

Kysten i Nærheden ad Elmly er meget malerisk, og Stierne, som sno sig op i Klipperne, friste til Udflugter, som ikke altid ere uden Fare. En klar Dag i August Maaned steg jeg langsomt op ad Klipperne, medens jeg i Ro og Mag røg en Cigar og af og til standsede for at se paa Bølgerne, der larmende slog ind imod Foden af Klippen, eller følge den krumme Strandbred, hvor det hvide Skum pidskedes op paa det gule Sand, eller betragte Røgen, der steg op af Skorstenene paa de smaa Dampere. Paa en Gang syntes jeg at høre et Skrig om Hjælp oven over mit Hoved, og da jeg saae op, fik jeg Die paa en kvindelig Skikkelse paa Stien høit oppe paa Klippen. Diebliskelig fattede jeg Situationen — hun var gaaet for høit op, og var nu bleven saa hange, at hun ikke turde forsøge at vende tilbage. Fem

Minuter efter var jeg ved hendes Side, og det yndige Syn, som mødte mit Blik, lønnede mig rigeligt for min Møje. Forestil Dig et yndigt Ansigt, med smilende blaa Øine, Læber med den mest gjennemsigtige fugtige Rødme, en hvid Pande, beskygget af en bred Straahat, deiligt Silkehaar, som faldt i fyldige Løkker ned over hendes Skuldre — forestil Dig den letteste, fineste, yndefuldeste Figur, Du nogensinde har set, klædt i en simpel, men smagfuld Halsørje — klædning, en lille, hvid Haand og en Fod, som kunde have passet Afkepots smaa røde Sko — forestil Dig alt dette, saa har Du gjort et Skridt henimod Virkeliggjørelsen af mit Syn paa Klippen.

Da jeg naaede hende saae hun halv forstræffet, halv leende ud og et Rosenskjær bedækkede hendes Pande, Kinder og Hals. Jeg tog min Hat af og spurgte hende, hvorledes hun var naaet herop. Fristet, ligesom jeg selv, af Dagens og Udsigtens Skjønhed, havde hun fulgt Stien i den Tro, at den vilde føre hende ud paa Heden, hvorfra hun kun havde fort hjem. Men da hun kom op paa Toppen blev hun skuffet ved at se, at Stien endte ved Foden af en fremludende Klippe, nogle og tyve Fod høi; og da hun vendte sig om og saae tohundrede Fod under sig de frædende Bølger slaa mod Klippen, der herfra syntes at gaa aldeles lodret ned, blev hun greben af en ængstelig Bevidsthed om det Færlige i sin Stilling; det blev fort for hendes Øine og hun følte sig greben af Svimmelhed. Medens hun fortalte Alt dette, forsøgte hun rigtignok at smile, men hendes Kind blev bleg under Fortællingen. Jeg rakte hende min Haand og bad hende være uden Frygt, eftersom der ikke var den mindste Fare, og førte hende forsigtigt ned ad Stien.

Medens vi steg ned, gik hun fast og sikkert, og hendes

Haand, som jeg holdt i min, rystede ikke. Men da vi naaede den flade Jord og var fuldkommen i Sikkerhed, fik hun et Anfald af heftig Skjelven, hun sank om paa Jorden og brast i Taarer. Dette forundrede mig slet ikke, thi jeg havde mere end een Gang set Menneſter udføre dumdriftige Boveſtykker med fuldstændig Faſthed og Koldblodighed, men ryste ſom af Febersyge, naar Alt var overſtaaet.

Et Dieblif efter var hun oppe igjen, lo og rødmede. Jeg kunde have ſaldet for hendes Fjædder og kyſſet dem i dette Dieblif, ſaa yndig ſaae hun ud. Jeg gjorde mig imidlertid ikke ſkyldig i en ſaadan Dumhed, og bad blot om Tilladelse til at følge hende hjem. Det vilde være for meget Uleilighed, ſagde hun med det yndigſte Udtryk af Taknemmelighed — hun boede langt borte — næſten Femſjerdingsvei.

Harde hun gaaet ſaa langt alene? Ja, det havde hun ofte gjort; hun boede i Hedegaarden.

Nu ſølte jeg Blodet ſtige op i mine Kinder. Harde jeg maafte den Ure at hilſe paa Miſs Althorpe? Ja. Det glædede mig (hvorledes jeg fik Ordene frem, begriber jeg ikke) at gjøre hendes Bekjendſkab under Omſtændigheder, der vare ſaa gunſtige for mig; jeg havde kjendt hendes Fader for mange Aar ſiden — havde hun aldrig hørt Tale om Hartley? Jo, det havde hun mange Gange, og paa den meſt venſtabelige Maade. Hvortil behøves længere Forklaring? I Løbet af ti Minuter vare vi blevene ſaa fortrolige, ſom om vi havde kjendt hinanden i flere Aar, og vi tiltraadte Veien til hendes Hjem, den forteſte Femſjerdingsvei, ſom jeg har gaaet i hele mit Liv.

En halv Fjerdingvei fra Hedegaarden mødte vi en ſtor,

tykt Mand med et rødt Ansigt; han hilsede min Vedsagerinde med hoi, freidig Stemme og betragtede mig med nogen Overraskelse. Hun hilsede ham koldt og trykkede sig, som jeg syntes, nærmere op til mig.

„Det er min Formynder,“ hviskede hun.

Da han spurgte, hvor hun havde været, fortalte hun vort lille Eventyr, forestillede mig og nævne mit Navn. Compton rakte strax sin Haand frem, greb min og rystede den kraftigt.

„Det glæder mig at se Dem,“ sagde han, „jeg kjendte godt Deres Fader, da Fætter Dick og han og jeg vare i Eton sammen. Jeg var ikke i Oxford med dem, thi jeg var fattig den Gang og maatte tidlig sørge for mig selv. Tak for Deres Venlighed mod lille Alice; hun er et forvovent, lille Fruentimmer og kommer nok galt afsted en Gang, hvis hun ikke tager sig i Agt.“

Et Dieblif troede jeg, at disse Ord vare udtalte som en Trudsel, og jeg lagde Mærke til en Bredebrønde paa den unge Piges Kinder og et mistroisk Blik i hendes Øine. Men Compton tilspiede strax: „Lad os ikke blive her; kom med op i Huset og faae Noget for Tanden.“

Jeg modtog med Glæde Indbydelsen, som blev udtalt paa en meget hjertelig Maade; jeg fik jo derved Udsigt til en Times længere Samværen med den yndigste Stabning, jeg nogenfinde havde mødt.

Tiden svandt meget fornøieligt paa Hedegaarden. Mig forekom Compton som en hjertelig, velvillig og gjæstfri, skjøndt just ikke meget poleret Fyr; men hvad kunde man ogsaa vente i den Henseende af en Mand, som havde tilbragt de bedste Aar af sit Liv paa Sydamerikas Pampas? Jeg for min Del syntes, at han var en usædvanlig rar

Jyr; men jeg var ogsaa saa lykkelig, at jeg var oplagt til at tænke godt om hele Verden; og da han ved min Bortgang bad mig om at komme op og tilbringe en Uge hos ham og nyde lidt Jagtglæder, naar mit Besøg hos Præsten var til Ende, modtog jeg Indbydelsen med en slet skjult Glæde.

Det var en yndig Dag, da jeg sagde Farvel til min gamle Ven og begav mig paa Veien til Hedegaarden med min Vadsæk paa Ryggen. Jeg havde lovet at komme til Middag; og skjøndt den vestlige Himmel endnu stod smykket med den synkende Sols Guldglæds, hang Maanen allerede paa den østlige Horisont.

Comptons Hilsen var overordentlig hjertelig; men Rødmens paa Allices Kind (jeg havde allerede lært at hviſſe hendes skønne Navn for mig selv) og Glædsen i hendes Dine, da jeg trykkede hendes lille Haand i min, var sødere end den lifligste Solnedgang. Jeg vil forbigaa denne Afrens Fryd. — Det kan ikke interessere Dig at hende et Menneskes sværmeriske Tanke, som er forelsket op over begge Øren.

Kloffen var mange, da jeg sagde Godnat; min Vært, som jevnlig havde fyldt sit Glas, var falden i Søvn paa sin Stol, og den gamle hvidhaarede Husshovmester, som fastede et af Foragt og Modbydelighed forunderligt opfyldt Blik paa sin sovende Herre, tilbød sig at vise mig mit Bærelse.

„Det gjør mig ondt, Sir,“ sagde han, „at Tiderne ere saa forandrede, siden Deres Hr. Fader pleiede at komme her. Han var en god Mand med et venligt Ord til Enhver. Men vi ere ikke mere hvad vi før vare, siden visse Folk ere komne her. Bærsgod — det er et pænt Bærelse, De skal

love i, det bedste i hele Huset. Det var min stakkels Herres eget Bærelse efterat den forfærdelige Ulykke var mødt, jeg troede at „han“ — han pegede over sin Skulder med Tommelfingeren — „vilde tage det til sit Bærelse; men“ — tilføjede han hvissende — „Ingen kan faae ham til at komme det nær. Er det ikke underligt? Her er Sengen; den er godt redet og De vil finde Alt hvad De ønske — saagar Bøger i dette lille Bogskab der. Ser De det Vindue der til Høire? Det er det, jeg troer den stakkels Herre er gaaet ud igjennem, thi det blev fundet aabent om Morgenens God Nat, Sir, sovvel.“ „Med disse Ord satte han Huset fra sig, gik og lukkede Døren efter sig.

„Gid Pokker havde det gamle Brølehed!“ kunde jeg ikke lade være at mumle, da jeg saae mig om. „Gud give han bare havde beholdt sin tosfede Snak ved sig selv. Selvmorderens eget Sovestue! Jeg faaer da ikke luffet et Die indat.“

Bærelset var hyggeligt nok og vendte, efter hvad jeg kunde slutte, mod Syd. Møblementet var smukt, skjøndt noget gammelbuds, og Sengen var saa bekvemt et Exemplar i sit Slags som nogen træet Mand kunde ønske at hvile sine Lemmer i, med friske kolde Lagener, hvidt Tæppe og hvide Gardiner over Hovedet. Man kan ikke tænke sig noget Bærelse mere uskiftet til at være Scenen for en Spøggelsehistorie; men alligevel ønskede jeg at den gamle Husboimester ikke havde fortalt mig, hvem der havde været dets forrige Behoer. Hvad han kaldte Bogskabet var en Jordbænk med Hylde i Bæggen ved Siden af Raminen. Den nederste Halvdel var et Slags Skab, hvortil Døren stod aaben, og den øverste Halvdel var fuld af Bøger. Den laveste Dør i Skabet var omtrent halvanden Fod fra Bunden og fastgjort

til den tykke Egehylde oven over med tre stærke Laase. Naar det ikke var aflaaaset, maatte dette Brædt aabenbart være til at slaa ned og føre til et Rum indenfor og nedenunder. Jeg prøvede det, men der var fast Luffet nu. Jeg kunde slutte mig til at det maatte være et Rum til Dokumenter og vigtige Papirer.

Jeg kom snart i Seng, men sluffede ikke Øjet, da jeg var bange, at jeg ikke strax skulde falde i Søvn; thi Tanken om den ulgkelige Selvmorder løb mig stadigt rundt i Hovedet. Efter at have ligget nogen Tid i en haabløs lysvaagen Tilstand og inderligt ønskende at man hellere havde givet mig det daarlige Bærelse i hele Huset, fandt jeg paa at tage en Bog for at adsprede mine Tanker. Jeg gik hen til Boghylderne: det første Bind, jeg fik fat paa var Dodd's „Tanker om Døden.“ Jeg kastede den fra mig med Gysen. Den næste handlede om Aander og Værser; den tredje var Zimmermanns „om Ensomhed“, den fjerde en Afhandling om Hereri.

„Et opmuntrende og behageligt Udvalg!“ mumlede jeg med den høieste Grad af Afstyk. „Det er ikke at undres over, at En, der studerer disse — uha! Men her er Noget — et Bind af Massinger; den kan i det Mindste læses.“ Og jeg gik i Seng igjen.

Efter at en halv Time var gaaet, paakom der mig en uimodstaaelig Døjsighed; jeg lagde Bogen hen og sluffede Øjet; og det Sidste, jeg havde Bevidsthed om, var det spørgselsagtige Maanelys, der befinnede Reolen, Bogskabet og dets uhyggelige Opstilling af uhyggelige Værker. Da havde jeg en Drøm — skjøndt jeg endnu undertiden tvivler paa, at jeg virkelig sov — en rædselsfuld, frygtelig Drøm. Det forekom mig, at et forunderligt, blegt Lys, blegere end

Maanens Straaler, men dog klarere og lysere, fyldte hele Bærelset — fyldte det saaledes, at jeg syntes at kunne læse Titlerne paa Ryggen af Bøgerne og nøiagtigt saae Røghullerne i Laasene paa det underlige Gjemme nedenunder. Bludseligt syntes jeg, at Laasene i dette Rum sprang op med et høit hurtigt Knæk, som aabnede af en usynlig Haand, og Brædtet faldt udad. Fra Skabets Dyb reiste sig, langsomt og krybende indtil den stod fuldt og tydeligt i det forunderlige overjordiske Lys, Skikkelsen af en Mand, kun klædt i Natdragt men med et stort Tørklæde om Halsen. Ansigtet var gulent og gult, Dinene syntes at skulle falde ud af Hovedet og hele Holdningen og Udtrykket var som hos en Mand, der bliver kvalt eller hængt.

Denne skrækelige Skikkelse lænede sig over min Seng, og jeg syntes da at gjenkjende Althorpes Træk, skjøndt frygteligt fordreiede. Da den naaede min Seng, syntes jeg den vendte Ansigtet henimod Bogskabet og pegede med den ene hævede Haand paa det endnu aabne Gjemme; derpaa lagde den sin venstre Haand paa min Pande — jeg skreg af Frygt og Rædsel og vaagnede, badet i kold Sved over hele Legemet. Det klare Maanelys skinnede endnu paa Boghylderne, og Dørene til Skabet vare lukkede, som da jeg sidst saae dem. „Huha, et Mareridt,“ mumlede jeg; men en sygelig Skræk havde jeg endnu i Blodet, og der gik to lange Timer før jeg kunde falde i Søvn igjen. Da Sønnen endelig kom var den lang og dyb og det fulde Solskin oplyste Bærelset, da Tjeneren bankede paa min Dør og meldte mig, at det havde ringet til Frokost.

Bed Frokosten undskyldte jeg mig for min Bært saa godt jeg kunde, idet jeg fortalte, at jeg havde tilbragt en søvnløs Nat.

„Ja, De saae virkelig heller ikke meget styrtet ud,“ svarede han. „Hvilket Bærelse har De sovet i?“

Jeg fortalte ham det. Det forekom mig som om han et Sekund blev dødbleg; derpaa skød der et Byn fra hans Dine, som fra en vred Tigers.

„Det daarligste Bærelse i hele Huset,“ sagde han. „Jeg har een Gang for Alle forbudt de dumme Tjenestefolk at lade mine Gæster ligge der. Jeg skal lade Døren spigre til. Naa, næste Nat lover jeg Dem, skal De komme til at sove i et hyggeligere Bærelse.“

Det nyttede ikke, at jeg forsikrede, at jeg aldeles Intet havde imod Bærelset — nei, han vidste Besset, han kunde selv ikke udstaa det Bærelse og jeg skulde ikke ligge der mere. Sandt at sige, var jeg ikke utilfreds med Forandringen, thi Tankerne om en Gjentakelse af den forfærdelige Drøm var mig ingenlunde behagelig.

Under alt dette kom der ikke et Ord fra Alices Læber; hun fortsatte sit Maaltid i Tausshed.

Aldrig er en Uge gaaet saa hurtigt, uagtet de lovede Jagtglæder ikke fandt Sted. Paa hvad Maade Compton tilbragte sin Dag, veed jeg ikke, thi jeg saae ham aldrig mellem Frokost og Middag. Hele min Tid tilbragte jeg sammen med Alice og Dagene svandt i en uafbrudt Ufsjalighedsdrøm. Mere end een Gang kaldt det mig ind, at hendes Formynder forsætlig og i en vis Hensigt overlod os til os selv. Han maa kun have bekymret sig lidet om et Skudsmaal fra hendes Mund, ellers vilde han ikke have ladet mig være saa meget alene med hende — thi det varede ikke længe, inden jeg erfarede, at hun bar et saa bittert Had til ham, at det maatte forbause at finde en saa stærk Følelse hos en saa ung og yndig Stabning; hun var over-

bevist om, at han havde tilføjet hendes Fader Skade paa en eller anden Maade.

Den sidste Dag af denne uforlignelige Uge var kommen og lille Alice og jeg gik vor sidste Spadsjeretur. Da vi kom hjem var hun min, knyttet til mig for evigt med Hjerter og Sjæl.

Da vi naaede Huset, løb min Elskede glad og rødmende op paa sit Værelse, medens jeg vandrede omkring i Bustadset. Paa den anden Side af det levende Hegn hørte jeg pludselig Comptons Stemme spørge En:

„Hvor er Frøken Alice og Hr. Hartley?“

„Ude at spadserere, troer jeg, Herre!“ var Svaret.

„Godt. Spørg for at Maden er færdig og gjør Bognen istand til at føre Hr. Hartley over til Omnibussen.“

Derefter hørte jeg ham til min Forbauselse mumle ganske tydeligt:

„Det gaaer godt. Hun er forelsket op over begge Dren i den Fyr. Han er saa fattig som en Kirkerotte, men det er saa meget desto bedre for mig. Alt afhænger af min Billie, og jeg skal nok gjøre en god Handel med mit Samtykke. Og saa strax bort fra dette forbandede Hul.“

Jeg havde ikke lang Tid til at forblive i min Forbauselse over denne overraskende Abenbarelse, men jeg mærkede mig den for kommende Begivenheder.

Afstedstimen kom snart; efterat jeg havde været et Øieblik alene med Alice, gik jeg ud og sagde Farvel til Compton; han rystede min Haand, og da jeg fortalte ham, at jeg havde en vigtig Meddelelse at gjøre ham og vilde skrive om en Dag eller to, svarede han: „Godt min Ven, og hvis De kommer snart igjen, skal De være hjertelig velkommen.“ Og dermed førte jeg afsted.

Mit Bestemmelsessted var B—, i hvilken Landsby jeg skulde have fat i Omnibussen, som kjørte til den nærmeste Jernbanestation to Mil borte. Jeg ankom omtrent tyve Minuter for tidligt, og stod i Krodøren, da en Vogn med to Heste for kom kjørende meget hurtigt op ad Sandsbygaden. Halvtredsfindstyve Skridt fra Kroen fløi det venstre Baghjul af Vognen, denne fik Overvægt, og dens Passageer blev kastet ud paa Veien. Det lykkedes Kudsen at blive siddende, men Hestene bleve sty og begyndte at slaa og steile. Et Dieblisk endnu og Vognen vilde være kjørt over den paa Jorden liggende Mand, hvis jeg ikke var sprungen til og havde grebet Dyrene ved Hovedet. Jeg fik snart tilstrækkelig Hjælp og overlod Hestene til Staldkarlen, for at hjælpe den faldne Mand paa Benene. Men han havde allerede reist sig op.

„Daf skal De have,“ sagde han og rakte mig sin venstre Haand. „Harde De ikke været saa hurtig paa Haand og Die, havde det nok set galt ud med mig. Undskyld at jeg rækker Dem den Venstre; jeg er bange for, at den Høire vil melde sig upasselig i nogen Tid.“

„Jeg haaber, at De ikke er alvorlig saaret?“ sagde jeg.

„Ikke meget“, svarede han, „et Par Buler hist og her og lidt Forvridning i Skulderen. Laan mig Deres Arm til jeg kommer ind i Gæstestuen. Jeg antager da, at der findes en Læge her i Byen,“

Da vi kom ind i Krostuen, og den Fremmede havde sat sig ned, blev jeg slaaet af hans paafaldende Righed med Compton. Det var samme Høide, samme undersættige, kraftige Bygning; men i Stedet for det Raa og Brutale i Formynderens Fysiognomi var der her et venligt og aabent Udtryk.

Min Forbauselse blev ikke mindre, da han, efterat have betragtet mig nogle Diebliffe, sagde:

„Kan det være muligt, at jeg har set Dem før? Deres Ansigt er mig ikke fremmed. Men, nei — det er umuligt; jeg har været Fjerdedelen af et Aarhundrede borte fra England, og Deres Liv kan neppe have været meget længere. Det er en underlig Ting med disse Ligheder! Skulde De tro det, min unge Ven, da jeg var i Venezuela, havde jeg en Fyr til Tjener — han var ogsaa Englænder — som Folk kaldte min Dobbeltgænger, saa meget lignede han mig. Jeg troede, at han var den stifteligste og ærligste Fyr af Verden, og jeg havde i enhver Henseende Tillid til ham; han kjendte enhver Hemmelighed i mit Liv. Og dog var der ingen større Skurk til end Tom Dutton. En Nat, da vi reiste sammen til Fæst, gav han mig pludselig et Dolkefist i Ryggen, berøvede mig nogle private Breve og Papirer, mit Uhr og en stor Sum Penge, som jeg havde hos mig, og red bort, efterladende mig tilskyndende livløs. Det vilde ogsaa have været ude med mig, hvis ikke en fattig Indianerkone havde taget sig af mig. Jeg antager, at Skurken ikke har undgaaet sin fortjente Løn, Galgen. — Men jeg maa have set et Ansigt, som ligner Deres, tidligere. Tør jeg spørge om Deres Navn?“

En Følelse af Forbauselse og Skræk paakom mig, medens Manden talte. Ikke desto mindre besvarede jeg strax hans Spørgsmaal.

„Hartley!“ udbrød han. „Er det muligt, at De skulde være en Søn af Mr. Hartley, som jeg har kjendt i Eton for over 30 Aar siden? Giv mig Deres Haand igjen, min Ven — hvor De ligner Deres Fader! Hvor de gamle Dage dukke op i min Erindring igjen! — Hvor Pøffer bliver

den Doktor af? Min Skulder værker ikke saa lidt. Tør jeg uleilige Dem med at række mig den lille Pult?" Thi Tjenestefolkene havde allerede bragt hans Bagage ind fra den sønderlaaede Vogn.

Jeg gik hen i den anden Ende af Værelset for at bringe ham Pulten; og da jeg tog den i min Haand saldt mit Die paa en Sølvpilade paa Laaget, i hvilken der var indgravet et Navn, som jeg forvirret og forstrækket læste høit:

„Shirley Compton!“

„Ja,“ sagde den Fremmede, „undskyld min Mangel paa Bevemaade, at jeg ikke har nævnet Dem mit Navn tidligere. Mit Navn er Shirley Compton, og jeg er paa Veien til at gjøre et uventet Besøg hos en gammel Vegekammerat og Fætter af mig her i Nabolaget, Richard Althorp paa Hedegaarden. — De kjender ham uden Tvivl, thi Deres Fader og han vare meget gode Venner. Apropos, hvorledes har Deres Fader det?“

„Men — men —“ stammede jeg uden at bemærke Spørgsmaalet. „Hr. Althorp er død, og der er allerede en anden Compton paa Hedegaarden.“

„Dik Althorp død?“ udbrød den Fremmede og stirrede paa mig, som om jeg var fra Forstanden; „og en anden Compton paa Hedegaarden? Unge Mand, De taler i Gaader; der er kun een Compton i Live af vor Familie, og det er mig.“

Nu forsvandt paa en Gang min Forbauselse og Bestyrtelse; jeg saa nu det Hele klart og skyndte mig at give den Fremmede en Forklaring. Uagtet den store Smerte, han led, sprang han op fra sin Stol, greb Klokkestrengen og ringede voldsomt.

„Ved Himlen,“ udbrød han, „det er den forbandede Skurk, Tom Dutton. Nu har jeg Forklaringen af, hvorfor Rjæltringen bemægtigede sig mine private Breve, som ellers vilde have været uden Værdi for ham. Selvmord, sagde De? Det troer jeg ikke. Saa sandt som der er en Gud i Himlen, denne Skurk har myrdet og plyndret min stakkels Fætter Dick. En anden Bogn og Heste, strax,“ raabte han til Opvarteren, „det er det Samme, hvad det koster, men for Himlens Skyld hurtigt! Vi ville komme over Morderen, før han faaer Tid til at tage sine Forholdsregler, og denne Gang skal han ikke undgaa Galgen. Skynd Dig dog, Menneſte, en Bogn til Hedegaarden!“

„Vi have ikke en Hest hjemme, Herre,“ svarede Opvarteren; „men den Bogn, som bragte denne Herre, er endnu ikke kjørt tilbage; Rudſken er inde i Skenkestuen at faae sig en Snaps.“

„Det er godt,“ sagde Compton; „gaa strax ud, min Ven, og fig ham, at De er nødt til at kjøre tilbage, og at han maa befordre Dem. Hvad vi nu først trænge til er en Øvrighedsperson og et Par Konstabler.“

Heldigvis boede Sogneforstanderen lige ved Siden af. Efter at Vægen var kommen og havde sat Comptons Skulder i Led igjen — en Operation, som strax skaffede ham Lættelse — kjørte vi hen til Sogneforstanderen og dervfra afsted til Hedegaarden med to Konstabler i Følge.

Vi kjørte ikke op foran Façaden, men bagom til Staldbygningen, da vi havde til Hensigt at lade det have Udseende af, at Bognen var kommen tom tilbage. Lyden af Hjulene maatte naturligris blive hørt, men der var Ingen, som lagde videre Mærke dertil, og vi havde alle fire iværksat vor Indtrædelse gennem Bagdøren, førend Tjenestefolkene

bemærkede vor Nærværelse. Et Ord af Konstablerne beroligede dem. Hvor var deres Herre? Ved Bordet. Godt. Vi listede os sagte gennem Gangen med Shirlay Compton i Spidsen med en Revolver i Haanden.

Da vi naaede Døren til Spisestuen, luskede Compton den pludselig op paa vid Gab og skred ind med opreist Hoved og Revolveren i den venstre Haand. Formynderen sad ned ved Bordet med en Armstage med Bortlys foran sig, og en Karaffe mørkerød Vin ved Siden.

Da Døren blev aabnet, og Politibetjentene og jeg styrtede ind, var han just ifærd med at bringe et stort, bredfyldt Glas til sine Læber. Men i det Øieblik hans Dine faldt paa Shirlay Comptons kraftige Skikkelse, udstødte han et vildt Skrig af Skræk og Rædsel, det fulde Glas faldt ud af hans skjælvende Haand og knustes i tusinde Stykker.

„Comptons Aand!“ udbroød han.

„Nei, din elendige Rujon,“ svarede Compton med dyb Stemme, „det er ikke min Aand, skjøndt Du gjorde dit Bedste for at gjøre mig til en Aand, Mig har din Dolk ikke dræbt, hvad for Mord Du saa siden maa have begaaet; men det skal være mig en Fryd at se Dig opnaa Forbryderens Løn — Strikken. Konstabler, der er Manden!“

Førend han kunde komme sig af sin Skræk, vare Haandjernene anbragte om Snigmorderens Haandledde. Men ikke saa snart var dette sket, før der foregik en fuldstændig Forandring med Manden. Han reiste sig fra Stolen, rettede sig op i sin fulde Høide og betragtede sin Anklager med et saadant Udtryk af Værdighed, som han aldrig før havde viist.

„Shirlay Compton,“ sagde han, „Du har vundet, og jeg har tabt. Jeg spillede et høit Spil og værgede mig tappert, men nu ere Kortene dine. Jeg beklager mig ikke

over, at jeg har tabt, skjøndt jeg havde god Udsigt til at vinde. Men lad mig dog sige Dig, min gode Ven, at hvis Alt gik, som det skulde, saa var det mig, som skulde være Herre her, og ikke Dig. Jeg er din ældre Broder. Fjærend din Fader giftede sig med din Moder, forførte og knuste han min. Jeg lærte at forbande ham, saa snart jeg kunde tale, og jeg svor, at hævne mig og min Moder. Har jeg forseilet min Hævn, saa var det Skjæbnens og ikke min Skyld. Du, lovlige Søn af den Sturk, der grusomt har ødelagt min Moders Liv, fuldend din Faders Værk og hjælp Bøddelen til hans Bytte."

Jeg vil ikke forsøge at beskrive den stakkels Comptons Forfærdelse og Rædsel ved denne Aabenbarelse. Naturligvis kunde han ikke nu stride ind mellem den ulykkelige Forbryder og Lovens Tjenere, som havde ham i deres Magt; desuden var der en mørk Hemmelighed, som endnu skulde opklares. Forbryderen blev ført til et andet Værelse, medens der blev truffet Anstalter til at føre ham til Fængslet. Alice, hvem Tjenestefolkene skyndsomst havde fortalt de forunderlige Begivenheder, skyndte sig imidlertid ned fra sit Værelse for at hilse paa sin virkelige Fætter og Formynder og bringe Bændrerens sin hjerteligste Hilsen. Vi havde en hurtig og alvorlig Raadslagning, og vi følte nu Alle den løse og aldrig før udtalte Mistanke, at den stakkels Althorpe var bleven bragt voldsomt af Dage, forvandlet til en fast Overbevisning.

Jeg forlod Værelset for en Stund for at Alice og hendes Formynder uforstyrret kunde udveyle deres Tanter. I Forstuen mødte jeg den gamle Hushovmester, som hilsede mig med et meget sigende Smil.

„Han er deroppe, Sir," sagde han, idet han pegede op

ad Trapperne." Han er deroppe, i det Bærelse, som Ingen før har kunnet bevæge ham til at nærme sig — den stakkels Herres Sovelammer. Da de bragte ham til Døren foer han tilbage og bad dem for Himlens Skyld ikke bringe ham derind; men Konstablerne stubbede ham derind uden lang Snak. En af dem staaer Skildvagt udenfor Døren og den Anden er ude i Gaarden og holder Die med Vinduet."

Medens han talede kom Politibetjenten løbende ned ad Trapperne med en urolig Mine.

"Der er noget Galt paaferde," sagde han. "Jeg glemte at tage Nøglen til mig, og nu har han lukket sig selv inde. Jeg liggede nylig ind gennem Nøglehullet og saae ham ligge paa Gulvet som om han var besvimet."

Jeg sprang op ad Trapperne og saae ind gennem Nøglebulet. Han laa udstrakt paa Gulvet. En skrækelig Mistante greb mig. Jeg fløi ned, kaldte Compton ud af Spisestuen og betroede ham hvissende min Frygt. Uden at sige et Ord foer han op og kastede sig med sit Vegemes fulde Kraft mod Døren, som knagende gav efter. Da vi styrte ind, saae vi Duttons Vegeme ligge i sin fulde Længde paa Gulvet med Hovedet tæt op til en af Sengekolperne. Hans Arme laa strakte ud til begge Sider og Haandjernene vare sønderbrudte. En af Politibetjentene skyndte sig at løfte hans Haand, og vi saae da, at hans Halstørklæde var fastbundet til Sengekolpen: den Ulykkelige havde ved en herkulist Kraftanstrengelse brudt sine Bænker og derefter kvælt sig selv.

Compton rev Tørklædet af Halsen paa ham, smøgede hans Arme op og forsøgte at aabne en Aare med en Pennekniv. For silde. Det blaalige og fortrukne Ansigt, den udhængende Tunge og de stirrende Øine fortalte, at Alt var

forbi. Husshovmesteren tog et Blad Papir og et Knippe Nøgler op fra Gulvet og leverede mig dem stiltiende. Jeg kastede et Blik paa Papiret: nogle faa Linier vare skrevne derpaa med Blyant. Jeg læste høit: „Jeg har snydt Jer Alle, Bøddelen med. Søg under Bogskabet, prøv den største Nøgle.“ En frygtelig Tanke foer gennem mit Sind og min skrækelige Drøm stod levende for mig; men Compton rev Nøglerne fra mig og kastede sig over Bogskabet. Nøglen blev dreiet om i alle tre Laase, Laaget faldt ud, som jeg havde set det i min Drøm; og — skrækkeligt! — vi saae et menneskeligt Skelet ligge i Skabet med et sort Silketørklæde hængende løst om Halskviolerne. Behøver jeg at fortælle mere? Behøver jeg at sige hvis Skelet det var?

„Men Du vil maaske spørge mig, hvad Motivet kan have været til dette skrækelige Mord? Rassebøgerne aabenbarede det. Dutton havde efterhaanden skaffet en stor Sum Penge til Side; den stakkels Althorpe var tilbels kommen efter hvorledes han var bleven plyndret, og havde strax aabenbaret sin Pseudo-Jætter sin Mistanke. For at forhindre en Opdagelse myrdede Skurken ham, da han om Natten laa og sov i sin Seng, skjulte Legemet i Skabet og kastede derpaa sit Offers Klædningsstykker paa Flodbredden, for at fremkalde den Formodning, at Althorpe selv havde gjort Ende paa sit Liv, hvilket kun lykkedes ham altfor godt.

„Men nok herom: jeg bliver næsten utilpas igjen ved at kalde dette Bærelse og dets Rædsler frem for min Tanke. Tøm dit Glas og lad os tale om fornøjeligere Ting. Du veed, min gamle Ven, hvad Enden paa Historien er bleven: jeg skal giftes med Alice paa Mandag og Du er min Forlover.“

De springende Hellige i Echternach.

(Af „Gartenlaube“.)

Iffe langt fra Staden Trier i den lille Luxemburgske By Echternach, der i sin Tid tilhørte det en Gang saa mægtige og rige Benediktiner-Abbedi af samme Navn, strømme aarligt paa tredie Pintsedag Tusinder af Fremmede sammen, for at overvære Processionen af de saakaldte springende Hellige, en kirkelig Høitidelighed, der hidrører fra Mideldalderens mørkeste Dage. Dog er det naturligvis nu iffe alene Hellige, der baade til Guds Ære og til egen Sjælfrelse, som vel ogsaa til stor pefuniær Fordel for Echternachs Indvaanere deltage i denne Procession, men det er for det Meste fattige, uvidende Stakler, der drage til den lille By ved Sauerfloden, for at opfylde et Løfte, affone en Synd, bede for en kjær Sygs Helbredelse, eller maaske ogsaa Folk, der finde Fornøielse i for Morstabs Skyld at være med. Hvor stort end Antallet af Pilegrimmene er, endnu større er Antallet af Nysgjærrige — og fra den tidlige Morgenstund ere de snævre Gader og de smaa Torve saa tæt opfyldte af Menneſker, at det er vanskeligt at trænge sig frem. Men atter og atter indtræffer der Bogne fulde af Menneſker og uoverſeelige Skarer af Jodgængere, ſaa det næſten er ubegribeligt hvorledes den lille By kan rumme dem alle.

Derhenne over Sauerbroen drager høitideligt en lang Skare Pilgrimme. Foran den ſtraaler Korſet og en kæmpe-mæssig Borkjerte, der vel veier ſine tre hundrede Pund, et Offer til den paa en høi Klippe opførte Kirke. Syngende og bedende vandre de Balfarende hen til Byens ſtørſte Torv;

i Midten bæres af fire Mænd en simpel Vigliste, bestemt til at modtage og at føre et eller andet Offer, som disse vavittige Processioner kræve, til Kirkegaarden i Hjemmet. Foreløbigt har Viglisten en mindre tragisk Bestemmelse; endnu tjener den til Spisestammer og indeholder store Brød, Pølser, Oste, men især de store Vasler, som aldrig mangle ved disse Balfarter. De ere i Reglen gamle og seige og synes snarere at være gammelt Saalelæder end Baggværk.

Musikanter, pjaltede, lurvede Svende, trænge sig med deres Instrumenter gennem Mængden eller sidde udenfor Vin- og Brændevinstipperne, for at styrke sig til de forestaaende Anstrengelser. Ved Raabet „Wollt Ihr mich dange für ze springe?“ (Vil De leie mig til at springe for Dem) trænge halvvoagne Kjøpse hen til de Fremmede og blive overmaade glade, naar en overmodig Turist eller en from, men altfor lad Pilgrim giver dem nogle Sous, for at de skulde overtage den Uleilighed at springe for ham.

Henimod Kl. ni om Morgenens ordne de fromme Pilgrimme sig under Klokkelang til Toget. Langsomt, lig en uhyre mørk Slange, bølger det frem, fyldende Gaden i hele dens Brede. Men der blinker ikke noget gyldent Kors i Solglandsen, ingen brogede Faner vaie i den klare Luft, der høres hverken Bønner eller Korsang, der ses ingen blomstersmykket Statue, ingen Brimmel af hvidklædte Børn — der fattes al den Pragt, som ellers udmærker katholske Processioner. Foran bære Rordrenge et simpelt Kors, efter det kommer et Par Musikanter med en sfingrende Klarinet og en forstemt Violin — og Mennestestrømmen følger efter i en uendelig Række.

Takten af en ensformig Melodi, springende to Skridt og et tilbage, drage Pilgrimmeene kun langsomt fremad

i tæisluttede Rækker, Roner og Piger holde hinanden for det Meste ved Haanden, Mændene, klædte i blaa Bluser, ere sluttede sammen ved dreiede Tørklæder fra Haand til Haand, men der er ogsaa Andre, som forsmaa flige Støttemidler. Glødende røde af den overordentlige Anstrengelse eller ogsaa dødblege af Udmattelse hæve og dukke sig de menneskelige Ansigter, indtil Klarinettens og Violinens Toner forsvinde i det Fjerne og de Troendes Spring gaa over til Dandseskridt og tilsidst til en langsom Gang.

Da røres pludselig en Tromme, en Basun lyder og nu begynder man atter med fornyet Kraft at springe. Langsomt skrider den Geistlige i en simpel Præsteskjole gennem den aandeløse Skare, snart opfordrende til fornyet Anstrengelse, snart jagende en lille Knægt bort, der i overmodig Raadhed har søgt at trænge sig ind i Rækkerne.

Saaledes bølge Tusinder forbi, de Døve i langsomme Skridt, de Fanatiske i vilde Spring, ansporede dertil af alle tænkelige Musikinstrumenter, der to og to ere fordelte i den uhyre Mængde. En trykkende Atmosfære, der er opfyldt af Uddunstningerne fra de Springende og fra de tranne Sko, hviler over det Hele og Solen nedscænker sine glødende Stråler. Udenfor Husene have de medlidende Indvaanere opstillet store Kar med Vand, Limonade, Vin, Æl og andre Drikkevarer til Bedervægelse for de Springende. I Flugten vædes de brændende Læber med den kølende Drik — og nu gaaer det videre saa længe Muskler og Sener ikke negte deres Tjeneste. Det er næsten som om den tiltagende Hede forøger Jverens. Bestandig ses flere blege Ansigter at dukke op. Hist springer en ung Mand høit op over den i Sved badede Strøm af Mennesker; med dødblegt Ansigt, med stive og blodunderløbne Dine, med vidt aaben Mund, med slag-

rende Haar og blottet Bryst farer han affted neppe Herre over sine Sandser. Et pinligt Skue — men som dog overgaaes af Kvinden derhenne, der med bølgende Barm og mørkerødt Ansigt dreier sig om som en Top i en rasende Hvirvel. Et Skrig overdøver Baldhornets Skingren — Mængden viger tilside, medens der høres et dumpt Fald, og et livløst Legeme bliver hurtigt bragt ind i det nærmeste Hus; — men uden at bekymre sig derom drager Pilgrimsfaren videre.

Alt brede Aftenens Skygger sig ud over Bjergene og først da naa de sidste Valfarende til de Trin, der føre op til Kirken. Aldeles udmattet formaaer kun et forsvindende lille Antal at springe op eller ned ad den høie i Fjeldet indhuggede Trappe og Musikanterne ere næsten ikke mere istand til at frembringe de fornødne Toner paa deres Instrumenter. Deroppe i Gudshuset staaer Porten paa hvid Gab, Orgelet spiller, de mange offrede Kjerter flamme og i tætte Rækker ligger Mængden paa Knæ, for at modtage Præsternes Betsignelse. I store Kurve foran det blomstersmykkede Altar kastes Offerpengene; Kobber-, Sølv- og Guldmønter fylde dem til Randen og med lønlig Glæde betragter Præsten de Troendes rige Gaver.

Naar Solens sidste Straaler skinne gennem Kirkens Vinduer, trænger en skingrende Jubel og en dump Dandsemusik op fra Dalen. Men oppe i Kirken er det blevet stille: Kordrengene udslukke hurtig Vordlysene, der kun antændes paa høie Festsdage, og hvis Salg indbringer Præsten en meget betydelig Sum. Ja, dette Pilgrimstog indbringer Kirken og Byen en Indtægt, der i Løbet af tusinde Aar trods alle Omvæltninger neppe er bleven ringere.

Alt i det ottende Aarhundrede drog lange Skare Pil-

grimme fra Frankrig og det indre Tydskland i Pintsengen til Echternach, til Willibrods Grav, for at bringe rige Gaver til Abbediets Kirke, der var bygget over Helgenens Grav. Endnu større blev Tilløbet, da Pave Innocenz den Fjerde i Midten af det trettende Aarhundrede lovede Enhver, der bad ved Willibrods Grav, Syndsforladelse for fjorten Dage. Fra alle Lande strømmede de Troende til Echternach, for at tilbringe Dagene med Bøn, Nætterne som oftest med vild Jubel.

Men Jubelen forstummede snart i de tydske Lande; Jammer og Dødsrallen traadte i Stedet. Pesten drog over Markerne og forvandlede dem til Kirkegaarde. Det forfæredede Folk streg til Gud om at borttage dette Tugtens Ris, men forgjæves. Det bad og gjorde Balsarter, men Landeplagen ophørte ikke — og Tusinder og atter Tusinder bleve bortrevne. I sin afmægtige Forbitrelse bestyldte det Jøderne for at have forgiftet Brønde og Kilder, det martrede, brændte og myrdede de Bærgeløse — forgjæves! det ustyldig udgydte Blod kunde ikke forjage den skræffelige Morderengel. Jørende Smitten i Pilgrimsdragten fra det ene Sted til det andet vandrede de Fortvivlede med Bønner og Bødsfange gennem Landet. Men et simpelt Pilgrimstog var ikke nok til at vidne om Sønnerknuselsen; de sprang og dansede og sloge Bryst og Ryg til Blods med Svøber. Saaledes, fortæller Limburgs Krønike, opstode Svøbebrødrene og Flagellanterne. Det hedder deri:

„Ved Sommertid i Aaret 1374 var det tydske Land Vidne til et sært Skue. Ved Rhinen, Moselen og der i Egnen grebes Menneskene af St. Veits-Dansjen. De gave sig til at danse og til at springe saa meget de kunde; Mange bleve liggende og lode sig træde paa af de Andre, og de

troede, at de derved bleve helbredte. De løb fra den ene By til den anden, sad foran Kirkerne og modtog Penge. I Köln saae man paa een Gang 500 dandse; men det var kun Rjætter og Syklere, det skete blot for Pengenes Skyld."

Man ser deraf, at heller ikke Mosels yndige Bredder bleve forskaandede for denne forfærdelige Galstab. Men de kloge Benediktinere i Echternach forstode at dæmme for det religiøse Vanvids høitgaaende Bølger og at lede Strømmen efter deres Villie og til deres egen Fordel. De formaaede de Troende til at komme til deres Abbedi og lode dem der opføre det samme Skuespil, som Kong David havde givet ved at dandse for Bagtens Ark. Efterhaanden gif dette Skuespil over til en Procession i Pinteskhelligdage med Dands og Spring.

Disse Processioner havde i en Række af firehundrede Aar indbragt det isvrigt meget rige Abbedi — hvis aarlige Indtægter beløb sig til firfjendstyvetusinde Brabanter Gylden — meget betydelige Summer, men da Munkene derved forfaldt til Lædighed, Dyreri og Fylberi, og da disse Processioner efterhaanden bleve et Skjul for de største Udskeielser, forordnede Kurfyrst Clemens Wenzelaus af Trier, at Dands og Musik skulde ophøre ved Processionerne, ligesom han overhovedet forbyd alle usømmelige Ufsikke derved som stridende mod Gudsdyrkelsens Værdighed. Ikke desto mindre vedblev mange Udskeielser at gaa i Svang med disse Processioner, og Keiser Josef den Anden saae sig derfor nødsaget til, ganske at forbyde dem. Hans Forbud blev dog ikke overholdt; først i 1794 ophævede Indtoget af de franske Tropper alle religiøse Ufsikke og dermed ogsaa Springeprocessionerne.

I Aaret 1801 fandt Napoleon den Første sig foranlediget til at tillade dem igjen og nu afholdtes de med stor

Høitidelighed. Borgemeister og Gensdarmen gik i Spidsen og Ceremonimestere sloge med Støffe Hattene af paa Tilskuere, som ikke hurtigt nok blottede deres Hoveder for de springende Hellige. Echternach, ja hele Luxemburg jubledes over den fornægte Høitidelighed. Nu da Menneskene atter sprang til Guds Ære havde Faar og Køer Ro, thi disse havde isølge „paalidelige Folks Udsagn“ gebærdet sig som rasende hver Trediepindefdag i deres Stalde, og de bedste Køer havde givet de forfærdede Husmødre Blod i Stedet for den forventede Mælk.

I den lille By Priim, hvor i sin Tid lignende Processioner holdtes paa Himmelfartsdagen, saavelsom i andre Byer, hvor de ogsaa tidligere havde fundet Sted, opstode de ikke igjen. Kun Echternach kan rose sig af, endnu at kunne se indenfor sine Mure denne sælsomme og mørke Høitidelighed, sælsom og mørk som den Tid, da de springende Helliges Procession først opstod.

Retstilstanden paa Ny-Mexikos Grændse.

(Af Chambers' Journal.)

Det er let at begribe, at i nye tyndt befolkede Distrikter kan Lov og Orden ikke haandhæves med den Høitidelighed og de Former, hvormed det sker i de gamle Stater eller hos os. De Forenede Staters Vestgrændse danner ingen Undtagelse fra denne Regel. Enhver, som er

vant til den civiliserede Verdens Former og mangfoldige Be-
kvemmeligheder, vil forbauses ved at se, med hvilket ringe
Forraad af Love og retslige Former vi komme ud af det
her i Ny-Mexiko, som ogsaa, hvorledes vi i anden Henseende
maa behjælpe os. Vor eneste Læge har nu været borte
over en Maaned, der findes desuden kun tre Læger, en i
Afstand af femogtredsindstyve Mile paa den ene Kant, en halv-
tredsindstyve paa den anden og en femogtredive paa den tredje,
og dog saa vidt jeg veed er intet Dødsfald indtruffet, skjøndt
vi have ikke saa Fiebtilfælde og Skudskaar — de to Arter
Sygdomme, der her ere de almindeligste. Men Ny-Mexikos
Klima gjælder ogsaa for et af de sundeste i Verden.

Jeg havde ikke opholdt mig her mange Dage førend jeg
fik Veilighed til at erfare, hvorledes Loven haandhæves
i Ny-Mexiko. En Mand stod til Resistance med en Del
Skatter og Afgifter. Retsbetjenten forlangte Betaling, men
Manden negtede det og frydrede sit Afslag med det kraftige
Sprog, der er i saa stor Yndest i Mexiko. Nu mistede
Retsbetjenten sin Taalmodighed, han slog ham til Jorden
med sin Revolver og dunkede Løs paa ham til han flød i
sit Blod og laa som en ubevægelig Masse.

Dog gaaer det ikke altid saa strengt til. Naar en Skyl-
dig gaaer ydmygt til Bekjendelse og tilstaaer en Forbrydelse
for hvilken man ikke godt kan hænges ham, ere Myndig-
hederne undertiden stedte i en flem Forlegenhed. Vi have
nemlig intet Fængsel. Det Eneste, der undertiden kan tjene
som Saabant, er et Skab i Væggen paa Trappegangen i
det Hotel, hvor jeg boer, og der kan man dog ikke godt
holde en Mand indespærret i flere Uger indtil man finder
Veilighed til at sende ham til Hovedstaden. Det er derfor
meget almindeligt at se en Fange spadseres om i Byen og

kun at vende tilbage til Fængslet, naar han skal spise eller naar han skal sove. Naar saa Tiden kommer at han skal transporteres til Hovedstaden, løber han naturligtvis sin Wei.

Det er sjældent at Synchloven anvendes, men mine gammeldags Fordomme bleve en Dag ikke lidet rokkede, da en af vore høiere Embedsmænd kom og bad mig om Forlov til at blive hos mig en halv Times Tid, medens Folk holdt Møde for at raadslaa, om en nylig paagreben Hestetyv skulde tages ud af Fængslet og hænges. Min Ven var af den Mening, at han burde hænges. Hestetyveri var efter hans Forsikring den største af alle Døds synde; dog mente han, at det ikke var rigtigt, at han selv befattede sig med den Sag. Dette Tilfælde var isørrigt mærkeligt derved, at Tyven, der troede sig heldig undsluppen fra alle Farer, blev opsporet og paagrebet af to Indianere, der af Hestens Eiermand vare leiede til dette Formaal. Det er saa vidt jeg veed den eneste Gang at Indianere ere blevene anvendte paa den Maade. Manden var naturligtvis en daarlig Person; men jeg kunde ikke undlade at tænke paa, at ikke saa Faa af dem, der her gif fri, vare værre end han. Jeg huffede ogsaa den Glæde, der maledes sig i hans Ansigt, da jeg gav ham nogle Penge til at kjøbe Støvler til hans Barn, en nydelig lille sex Aars Pige. Jeg kunde ikke sove om Natten for at tænke paa ham og hans Barn, og blev meget glad den næste Morgen ved at erfare, at han ikke var bleven hængt. Han tog Flugten efter at have levet et Par Uger i Hotellet, hvor han rimeligvis havde haft det bedre end nogenfinde i hele sit Liv.

Var denne Mand bleven dømt til Døden, tvivler jeg ikke om, at han vilde have gaaet sin Skæbne imøde med den største Sindsro af Verden; det gjøre de Alle. Den

eneste Gang, der her blev gjort Forsøg paa at udsføre Lynch-loven, gif det saaledes til. En bevæbnet Afdeling af Lynchmændene — „Bogterne“ som de nu kaldes — traf oppe paa Bjergene en Person, der var mistænkt for flere Forbrydelser. Lynchmændene iagttage altid visse Former og give sig et Skin af Retsfærdighed, hvilket bevirker, at deres Handlinger synes mindre lovløse og voldsomme end de i Virkeligheden ere. Efter en kort Raadslagning besluttede de, at Manden skulde hænges strax, og tvang ham til at ride med dem indtil de fandt et Sted, hvor de kunde klynge ham op. Synderen vidste, at det ikke nyttede at gjøre Modstand og fandt sig roligt i at Strikken blev lagt om hans Hals. De spurgte ham, om der var Noget han ønskede i sin sidste Stund; han svarede, at han gjerne vilde se sin Kone og sine Børn førend han døde; hvis det ikke gif an, maatte han lade det være. Imidlertid blev Resultatet dog, at han ikke blev hængt; lige da Eksekutionen skulde finde Sted fik et Mindretal Betænkelighed og modsatte sig den ivrigt. Manden slap saaledes med en Advarsel om aldrig mere at vise sig i Landet. Lynchmændene maatte høre ilde for deres Vaksen og Overbærenhed; selv de, der toge Synderen ivrigt i Forsvar, mente at det var noget Udhørt i Vesten, at lade en Forbryder gaa efter at Strikken var lagt om hans Hals.

Den, som har dræbt en Anden, vil ikke blive domfældt isald han kan bevise at den Anden har truet ham, ja, hvis en Mand har undsagt en Anden paa Livet, maa han skynde sig med at flyde ham eller forlade Landet. Gjør han det ikke, kan han være sikker paa at blive myrdet en skjøn Dag, og ingen Jury vil erklære ham for skyldig. I det fornævnte Tilfælde forlod ikke Manden Landet og til min store Forbauselse — thi jeg kjendte ham slet ikke — blev jeg og en

anden Mand udnævnt til at bestemme, hvor stor Skadeserstatning han skulde have for den Krænkelſe, man havde tilføjet ham. Omſtændigheder, ſom jeg ikke nærmere behøver at forklare, gjorde det mig pinligt at paatage mig et ſaadant Hverv, men Manden havde af en eller anden Grund, ſkjøndt han kun kjendte mig af Rygte, ſaaet Tillid til mig, og jeg var nødsaget til at efterkomme hans Ønſke. Vi tilkjendte ham meget Mindre end det forekom mig han burde have for et ſaa ubehageligt Eventyr, for den Dødsangſt, han havde udſtaaet. I England, hvor et blaadt Die kan fikre en Mand en ſmuk Livrente, vil en Sum af trehundrede Dollars blive anſet for yderſt ubetydelig. Manden vidſte, at viſſe Genſyn havde ledet mig til, ikke at anſlaa Skadeserstatningen høiere; han erklærede ſig fuldkommen tilfreds og vi ſkiltes ſom gode Venner. Nogle Dage efter kom han for at indbyde mig til ſin nye Gaard, hvor jeg kunde ſkyde ſaa meget jeg vilde; der var en Mængde Antiloper og meget andet Bildt, fortalte han.

For enefte Fredsdommer her er Møller af Næringsvei. Han er Hollænder af Fødsel, men dog en fuldkommen John Bull. Han kjender kun Lidet til Loven og indbilder ſig heller ikke at være lovfyndig, men han har en god, ſund Forſtand, er ærlig og redelig og jeg er ſikler paa, at ingen ſtuderet Jurift kan fælde bedre og retfærdigere Domme end han. Retten holdes paa Møllen i et lille Kontor og første Gang man kommer derind forundres man ved at ſe en ſaadan Høieſteret. Ved første Diekaſt veed man ikke, hvem der er den Anklagede, thi han er ikke lænket, ſidder midt imellem Tilſkuerne, tygger ſin Tobak ſom diſſe og ſer lige ſaa freidig ud ſom alle de Andre. Ved Bordet ſidder den tyffe Dommer i ſin gamle, vide melede Frakke med ſit godmodige

og dog fløgtige Ansigt. Han tygger ogsaa sin Straa og der er ikke den fjerneste Lighed mellem ham og en Londonisk Dommer.

Jeg var bleven indstævnet som Vidne i en Sag, under hvilken en Mand var bleven bestyldt for at have dræbt en Mexikaner. Da jeg kom ind i det lille Bærelse i Møllen, var der allerede ganske fuldt, men da Forhøret ikke var begyndt, antog jeg, at Tungen endnu ikke var bragt ind. Jeg tog Plads paa Noget, der saae ud som en Seng, hvor der allerede sad en Person, hvem jeg bad om Undstyldning for at jeg gjorde ham Uleilighed. Da vi havde ventet en Stund og to til tre Andre vare komne ind, begyndte Forhøret. Nu hørte jeg til min store Forbauselse, at den Mand, der sad tæt ved Siden af mig, var Morderen. Hans Navn var Smith og de benævnte ham alle som „Mr. Smith“ eller „denne Herre“. „Kjender De denne Herre?“ sagde Dommeren til et Vidne og nikkede hen til den Anklagede. „Kjender De denne Mr Smith, som er anklaget for at have dræbt Manden?“ Saaledes Ipd det hele Tiden, og i Altsen blev han omtalt lige saa høflig: „Mr. Smith, som for nogen Tid siden dræbte en Mexikaner, er anholdt og sat i Fængsel. Han har i nogen Tid været sengeliggende paa Grund af et Saar, men blev i Tirsdags stillet for Retten og indstævnet til at møde ved næste Rets-session.“

Som et Exempel paa den Maade, hvorpaa de Anklagede behandles, og hvorledes Rettergangen gaaer for sig, skal jeg fortælle en Historie, som jeg har fra paalidelig Kilde.

En Person var anklaget for Hestetyveri, som alt anført den værste af alle Forbrydelser. Midt under Forhøret kom der Underretning om, at der skulde afholdes et improviseret Bæddeløb der i Nærheden. Diebliffelig styrtede Alle i Retten

— Dommer, Fange, Retsbetjente, Vidner og Tilskuere — ud for at se paa det, og da det er forbi gaa de ind igjen og fortsætte Forhandlingerne. Læserne maa ikke tro, at det skete i en saadan lille Plække, der kun uegentlig fortjener Navn af By; nei, det var i selve Santa Fé — den hellige Troes Stad — Hovedstaden i Distriktet.

Men for at vende tilbage til den omtalte Mr. Smith, saa blev han sendt til „Fængslet“ i vor By. Man skulde nu tro, at en Mand, der var overbevist om forsætligt Mord, vilde blive holdt under streng Forvaring, men det var paa ingen Maade Tilfældet. For det Første have vi intet Fængsel, for det Andet ingen Fangevogter, og det varede ikke længe førend samme Mr. Smith var godt kjendt i Byen, hvor han spadserede frit omkring, og i Kroen, hvor han regelmæssig indfandt sig hver Aften for at drikke et Glas Toddy og ryge sig en Pipe. Værten tog ham tilsidst i sin Tjeneste og lod ham opvarte i Skjænkstuen, og da Mr. Smith fandt, at den passende Tid til at løbe sin Vej var kommen, gjorde han det ogsaa. Han har nu grebet til den Haandtering at være „Veiagent“, der omtrent vil sige det Samme som Stratenrøver, og som det hedder har han alt udført adskillige heldige Foretagender.

I alle tyndt befolkede Distrikter i Amerika er Mangelen paa gode Fængsler meget følelig. For nogen Tid siden brød niogthve Forbrydere, hørende til det værste Udsud af Menneskeheden, ud af Fængslet i Nevada. Disse Mænd bleve bevogtede af en eneste Fangevogter, der om Aftenen, naar Indlukningstiden kom, maatte bede dem være saa artige at forspie sig ind i deres Celler. En smuk Søndag slog de Fangevogteren til Jorden, brød ud af Fængslet, og stormede ind i Guvernørens Bolig, hvor Familien netop sad ved

Bordet. Det var deres Hensigt at dræbe Guvernøren, men en af Tjenerne forsvarede ham saa tappert, at de maatte opgive Forsøget. Mærkelig nok var denne Tjener selv en forhenværende Forbryder og det antages almindeligt, at Skurkerne ikke havde Lyst til at dræbe deres fordums Kammerat, hvorved da ogsaa Guvernørens Liv blev frelst. Efter at have undersøgt Huset og taget alle de Penge, de Vaaben og den Ammunition, de kunde finde, begav de sig bort og vare i lang Tid en Stræk for Egnen.

En Øvrighedsperson i en af Grændsestaterne, der fortalte mig denne Historie, sagde, at deslige Exempler paa at Fangerne bruge Magt ere meget sjeldne. I Almindelighed træffe de en venstabelig Overenskomst med Fangevogteren om at lade dem gaa.

Det er begribeligt, at Mange, der have saadanne Ordener daglig for Die og med fuld Føie deraf nære Frygt for Person og Eiendom, meget ønske en anden og hurtigere Rettergang. Derfor fandt den korte Proces, der blev gjort med Mr. William Wallace Sanderson, almindeligt Bifald.

Denne Fyr var en Forbryder af første Rang. Han havde dræbt ni hvide Mænd med en Pistol, som han altid, sovende eller vaagende, havde hos sig. Af Indianere og Mexicanere havde han dræbt saa mange, at han ikke selv vidste Tallet. Han pleiede at figte efter sine Offeres Dine, og her gaaer en Mand omkring, hvis ene Die er skudt ud af Mr. Wallace, og en Anden, som har ham at takke for Tabet af Tommelfingeren. William Wallace bar Nag til en Hotelvært ved Navn Simpson, og Alle vidste, at han agtede at gjøre Simpson til sit tiende hvide Offer. Men Simpson var paa sin Post og undgik enhver Strid. En Aften kom Wallace ind i Hotellet; enten var han drukken eller lod som

Han var det. Han udfjældte de Tilstedeværende og slog tilsidst et Bord omkuld, hvorved der sad Folk, som spillede Kort. Formodentlig vilde det være kommet til et blodigt Slagsmaal, hvis ikke en Ven af Wallace hurtig havde faaet ham bort. Samme Aften kom der en Mand til Simpson og sagde ham, at han skulde vogte sig for Wallace, da denne havde udstødt de værste Trudsler imod ham. Og ganske rigtig kom Wallace næste Morgen ind i Hotellet, han gik ind i Stuen, hvor Simpson stod bag Skjenken, og sagde til ham, at han nu var kommen for at kræve ham til Regnskab. Over Skulderen havde han sit Gevær, som han slog paa, for at give sine Ord Bægt. Men Simpson havde sin Revolver lige ved Haanden, han greb den og inden Wallace endnu havde faaet udtalt, affyrede han den paa ham. Han faldt ikke strax, men Simpson gjorde det af med ham med tre andre Rugler. Han gik derfra lige til Øvrigheden og angav sig selv, men blev friskjendt ved det første Forhør.

Det anses altid som et godt Tegn, naar en Mand angiver sig selv. Det er overflødigt at bemærke, at i et Land som dette, hvor der paa en Strækning af hundrede Mile i Omkreds ikke findes flere Konstabler end i en Gade i London, er det overordentlig let at flygte. Men paa den anden Side er det slemt for en Mand at maatte forlade sit Hus og det Sted, hvor han har sit Livsophold. Omtrent paa samme Tid som Begivenheden med Wallace fandt Sted, var der to andre Personer, der angav sig og bleve friskjendte. Den ene havde dræbt sin Modstander i en Strid om en Bøsse; der var ingen Vidner tilstede, men hans Forklaring syntes saa sandfærdig, at Dommeren som sagt friskjendte ham. Den Dræbte var isøvrigt en af de bedste og fredeligste Indvaanere i Kolonien. Han var fattig og arbejdede strengt,

men hvad der især havde vaakt Medfølelse for ham var, at han i tre Aar havde betalt tredive Dollars om Maanedene for sin Datter, en lille Pige paa elleve Aar, som han havde sat i en Kostskole, for at hun skulde faae en Idee om det civiliserede Liv førend hun vendte tilbage til Landsbyen.

Den Anden var et ungt Menneske paa sytten Aar, der tjente paa en Gaard. Hans Herre truede i Druffenskab med at skyde ham og havde hentet sit Gevær. Drengen bad først for sig og derpaa havde han saa godt han kunde skjult sig bag en Hest. Manden fyrede paa ham tre Gange, to af Ruglerne ramte Hesten, men nu drog Drengen en Pistol og skød ham lige gennem Hjertet. Han begav sig strax til Øvrigheden sammen med en Person, der havde været Vidne til den stræffelige Scene, og blev friskjendt.

Naar en Mand er bleven fornærmet af en Anden, og især naar en Hest er bleven stjaalet fra ham, kan han godt tage sig selv til Rette og afstraffe Forbryderen uden at udsætte sig for nogen Straf. Jeg har hørt meget agtværdige Folk paasta, at det Retteste er at skyde en Tyv paa frisk Gjerning, det sparer baade for Udgifter og Ubehageligheder. En Mand, der boede i Nærheden af vor By, kom efter at en af hans bedste Heste var borte og at Sporet førte i en vis Retning. Han indsaae strax, hvorhen Tyven agtede at bringe Hesten, og begav sig usfortøvet paa Veien, for at indhente ham. Efter at have redet 14 Mil indhentede han Mexikaneren, der ganske rigtig førte den stjaalne Hest ved Tøilen og ikke anede, at han blev forfulgt. Hestens Eiermand indhentede ham i en Fart, skød en Pistolkugle gennem hans Hoved og lod ham blive liggende død paa Veien. Han kom hjem med de to Heste, gjorde ingen Hemmelighed

af Sagen og Alle fandt, at han havde handlet fuldkommen rigtigt.

Indianerne komme naturligvis ogsaa her undertiden i Konflikt med Loven, men ikke saa ofte som man skulde tro. Hvis Ingen gav dem Brændevin, vilde disse stakkels Mennesker sjældent komme i Uleilighed. Men naar de blive fulde — og deres Lidenstabel for Brændevin er overordentlig stor — ere de som vilde Dyr. Det er dog sjældent at de vise sig gjenstridige, naar de bringes for „Alkalden“, saaledes kaldes Dommeren. En Morgen saa jeg en drukken Indianerhøvding trække sin lange Kniv mod en Politibetjent, som vilde tale ham til Rette. Alkalden var i Nærheden og blev kaldt til. Han fortalte Indianeren, at naar han var saa voldsom, maatte de binde ham — en Straf, som Indianerne hade mest af Alt. Skjøndt Rødhuden var bevæbnet med Revolver og Kniv, gjorde han ingen Modstand, men rakte sine lange, brune Arme frem og bad kun ynkelig at det maatte være „poco, poco“ — det vil sige: ikke altfor stramt. Vi havde ikke noget andet Sted at sætte ham ind end i et gammelt Pulterkammer fuldt af Kasser og Skrammel. Et lille Barn kunde være brudt ud der, men Indianeren forsøgte det ikke. Hans Hustru og Børn satte sig udenfor Fængslet og istemte deres Klagesange, som han besvarede, men Ingen af dem gjorde Forsøg paa at bryde Døren op, hvilket vilde have været den letteste Sag af Verden. Naar en hvid Mand nærmede sig, raabte han i en ynkelig Tone: „Wiskey no bueno“ (Brændevin er ikke noget Godt). Han sad her som et taalmodigt Offer for Fluier og Moskitos indtil Alkalden ved Solens Nedgang lod ham slippe, efter at han havde holdt en Straffeprædiken for ham og lovet ham i Gjentagelsestilfælde en ganske anderledes streng Straf.

Et Eventyr med Alligatorer.

(Efter det Engelske.)

En Morgen saae jeg en Flok Dyffere flyve hen over Plantagen og jeg spurgte vor Bært, den gamle Ben Abner, om der var mange saadanne Fugle der i Arkansas. Han svarede, at der var en stor Mængde, kun ikke saadanne Dyffere som paa Kysterne af Atlanterhavet. De vare smaa og temmelig trannede, men ved at tillave dem paa en passende Maade kunde man ikke alene gjøre dem spiselige, men endog meget delikate. Han foreskrev, at hans Hustru kunde lave dem til saaledes, at de godt kunde være paa en Konges Taffel.

Mit næste Spørgsmaal var, om han troede, at vi kunde styde Nogle, hvis vi gik paa Jagt efter dem. Ogsaa derpaa gav han et tilfredsstillende Svar. Han kunde føre os til en Plads, hvor vi bestemt kunde styde Udskillige.

Nu vare vi ikke i Tvivl om, hvorledes vi skulde tilbringe vor Dag. Vi hentede vore Bøsser, stak Mundforraad i vore Taster, fyldte vore Jagtflasker og begav os paa Veien. Vor Bært tog flere af Negrene med, for at ro Baaden. En af disse hed Quimbo, var omtrent fyrgetyve Aar gammel og en komisk Fyr, fuld af Spilopper, men tro som Guld. Ogsaa den gamle Trapper (Bildtfanger) Carl var med.

Vi havde netop naaet det Sted af Søen, hvor Baaden laa, da min sorte Tjener Jigeben erklærede, at han saae en Dyffer. „Ho, Mr. Ben, giv mig Deres Bøsse!“ raabte han, idet han i sin Utaalmodighed dandsede omkring som en Bild. — „Snak, Du har slet ikke set nogen Dyffer,“ sagde

Ben. — „Bed den hellige Josef, Mr. Ben, hvis jeg ikke har set en Dyrker, maa De gjerne lave en Dyrkerpostei af mig.“ — Gamle Abner gav ham Geværet og Figeben styrkede ind i Krattet, hvor han havde set Dyrkeren. Vi hørte i næste Dieblif et Skud, og efter nogle Minuters Forløb vendte han tilbage drivende af Sved med Geværet i den ene Haand og i den Anden Fuglen, som endnu levede.

„Ser De den Fugl, De vilde ikke tro mig!“ raabte han og rystede Fuglen for Abners Næse. „Hvad kalder De den?“

Ben Abner stirrede paa Fuglen, som Figeben endnu bestandig holdt for Næsen af ham. Uden at sige et Ord brød han ud i en saa skræddende Latter, at han maatte holde sig i Siderne. Vi havde imidlertid Alle betragtet Figebens Dyrker og iftemte Latteren. „Det er ingen Dyrker!“ raabte Ben endelig, da hans Latter var sagtnet lidt. —

„Hvad er det da for En?“ spurgte han ganske bestyrtet. —

„Hvad det er?“ svarede Ben Abner, „det er, ha, ha, ha! — det er en af mine gamle sorte Høns.“ — Og det var

det ogsaa. Den arme Høne havde forvildet sig fra Huset og var bleven Figebens Bytte. „Naar Du bliver ved at holde paa den,“ sagde Ben, „kan det nok være, at den lægger Dig et Æg.“ — Den Sorte lod Fuglen løbe.

Denne Historie forlystede os meget. Vi steg nu i Baaden, stødte fra Land og efterat have seilet omtrent en halv Time kom vi ind i en Kanal, hvor Dyrkerne skulde findes. Vi seilede ind paa den nordlige Side, idet vi haabede at træffe Byttet paa den sydlige. Saa lydløst som muligt gled vi frem og naaede Randen af Sivene, da Quimbo bemærkede en Bevægelse i dem. Vi toge vore Bøsser og gjorde os rede. „Vi komme til at skyde dem i Flugten, derfor pas paa,“ sagde Abner. Vige vare vi komne overfor det

Punkt, hvor Bevægelsen var bemærket, da vor Bært hvilede til os, at vi skulde holde os parat. Han slog nu i Vandet med en Aare og i næste Dieblif spoi en halv Snes Dyffere op i Luften, medens vi kunde se en langt større Mængde flyve bort gennem Rørene. Vi fyrede Alle paa een Gang og flere end Halvdelen styrtede i Vandet. Baaden blev roet ind mellem Rørene og det lykkedes os at optage fem af Dyfferne. De vare fede og store og lovede en prægiig Postei. Paa lignende Maade bleve flere Flokke skræmmede op og vi nedlagde igjen en Snes Stykker. Bludselig bemærkede vi en stærk Bevægelse i Vandet.

„Det er Alligatorer, der kæmpe med hinanden,“ sagde Carl, der et Dieblif havde iagttaget Bevægelsen. „En hung-
rig Krabat har overfaldet en mindre.“ — „Jeg troer, at der er Flere i Kampen,“ tilspøiede Abner. Og dette syntes ogsaa at være Tilfældet; thi Bevægelsen i Vandet blev bestandig heftigere. To store sorte skjælbesatte Haler pidskede Overfladen til Skum og en tredie viste sig ogsaa af og til i Jægtningens Hede. Vi hørte op med at ro for at se paa den frygtelige Kamp.

Bludselig forsvandt Uhyrene og kom først i nogen Afstand fra det Sted, hvor de strax havde viist sig, igjen op paa Overfladen ikke langt fra vor Baad. Vi kunde nu temmelig tydelig se, at to store Alligatorer havde angrebet en tredie, der var næsten lige saa stor.

„Æde disse Bæster hinanden?“ spurgte Hobson, der kun lidet var fortrolig med disse sydlige Krybdyrs Naturhistorie. — „Ja,“ svarede Carl, „de æde Alt og allerførst deres egne Unger.“ — „Deres egne Unger, det er jo affhyelig.“ — „Nei, det er tværtimod godt indrettet af Naturen, ellers vilde Jorden snart være oversvømmet af de Udyr. En Alli-

gator lægger ofte tre- til firehundrede Æg. Naar Solen har udruget Eggene, udgraver Hunnen Ungerne af Sandet. Nogle løbe strax i Vandet, Andre klatre op paa Moderens Ryg og bringes saaledes ud i Vandet. Men saa snart dette er naaet, er det forbi med Familiefkabet og Hun og Han begynde at opæde deres Ungel. Ungerne, der af Instinkt have stor Frygt for de Gamle, dykke strax ned og grave sig ind i Dyndet. Men det hjælper dem ikke stort; naar de krybe frem for at søge efter Føde, blive de selv Føde for de Gamle."

Vor Opmærksomhed blev i dette Dieblif udelukkende optaget af Scenen i Nærheden. Den angrebne Alligator holdt sig godt mod sine Forsølgere. Disse søgte at gribe den med deres Fødder, men det lykkedes dem ikke, og nu begyndte en Kamp med de store Haler. Uhyrerne pidskede og dreiede sig, indtil Vandet i en vid Omfreds var en tæt Skummasse. Bludselig, medens Kampen rasede heftigst, sank den angrebne Alligator ned og i samme Nu fulgte de Andre efter den.

I stor Spænding ventede vi paa, at Alligatorerne atter skulde vise sig og jeg var netop i Begreb med at sige Noget, da Quimbo gav et høit Skrig og vi foer forstræffet sammen. Vi havde netop Tid nok til at se Vandet dele sig under vort Fartøj og i næste Dieblif sprang en stor Alligator mod Baaden inden vi ret vidste, hvad der var sket. Udyret prælede et Dieblif tilbage, men i det næste Dieblif var Baaden styrtet om, idet ogsaa de andre Uhyrer fløvede Vandet og viste sig paa Overfladen.

Vi vare ligesom bedøvede af Skræk og Rædsel. Otte i Tallet svømmede vi om i Vandet, medens vor Baad vendte Rjelen opad og de tre Alligatorer ganske nær ved os vare indviklede i en heftig Kamp. Saa snart jeg saa nogenlunde

var kommen til Besindelse var min første Bevægelse at forsøge paa, om jeg med mine Fødder kunde berøre Spens Bund; men der var for dybt. Det Næste, jeg gjorde var at svømme hen til Baaden, som jeg ogsaa naaede i god Behold. Mine Kammeraters Angstraab var over al Befrielse frygtelig. Kun Quimbo og Carl syntes at være mest fattede. Quimbo var kun iført en ulden Skjorte og Benklæder og han kunde derfor godt svømme. Han fik fat paa en Nare og drev derved de døde Dykkere, der svømmede omkring, hen til Alligatorerne. Den gamle Carl var styrtet i Vandet med sit Gevær, og idet han holdt det oppe med den ene Haand, svømmede han med den anden hen til Baaden, som det endelig lykkedes os at faae vendt og paa ret Rjøl. Udyrene hørte op med at kæmpe, da de fik Die paa os, og efter at de, formodentlig forfrækkede ved Skrigene, havde fjernet sig et godt Stykke fra os, svømmede de roligt paa Overfladen. Endelig foer en af dem hen til Fiskeben, den Sorte udstødte et frygteligt Skrig — thi de Sorte have som bekjendt langt større Grund til at frygte Alligatorerne end de Hvide —, men i det Samme ramte en Kugle fra Trapperens Bøsse Udyrets Die. Ved Lyden af Skuddet forsvandt alle Alligatorerne under Vandet. Baaden var bleven fuld af Vand; vi benyttede dette Dieblik til at øse, medens Quimbo havde sin Opmærksomhed henvendt paa Alligatorerne. Læseren kan tænke sig, at min Stilling var alt Andet end behagelig. Medens vi øste turde vi ikke hange paa Siden af Baaden, for at den ikke skulde synke. Vi maatte frænge den, for at komme til at øse. Endelig havde vi faaet saa meget Vand ud, at vi turde vove at holde os ved Rælingen, og da blev Arbeidet lettere. Men hvad var denne legemlige Anstrengelse mod den stræffelige Tanke at

vi hvert Dieblif kunde blive trukne ned ved Fødderne, for bestandig at forsvinde i Udyrenes Gab. Jeg kunde læse Rædselen paa mine Kammeraters Ansigter og det Samme kunde de sikkert hos mig. Hver Bevægelse i Vandet nederunder bragte mig til at fare sammen og jeg ventede hvert Dieblif at mærke det morderiske Greb eller at se en af mine Ledsagere forsvinde.

Vi havde faaet en stor Del af Vandet ud af Baaden, da et Raab af Quimbo fik os til at standse med vort Arbejde. Vi vendte os om og saa to Alligatorer søgme hen imod os, medens en Tredie laa død paa Vandets Overflade. Den trofaste Sorte havde søgt at samle Dykkerne og drev fem til sex af dem hen mod Alligatorerne. Amfibierne greb dem hurtig og forsvandt med dem. Vi saa Resultatet af Quimbos List og gav os igjen til at øse.

Jeg maa bekjende, at jeg blev svag, og jeg kunde se, at det ogsaa var Tilfældet med de Andre. Den frygtelige Angst for at blive overfaldet af Uhyrene lod os neppe komme til Lande og vi kunde dog ikke stige ind i Baaden før end Vandet var ude. Sank den med os, da vidste vi, at vi Alle vilde blive et Offer for de graadige Alligatorer. Endelig vare vi næsten færdige med Arbejdet, da et nyt Allarmstyg af Quimbo igjen rettede vor Opmærksomhed paa Alligatorerne. De vare atter komne op paa Overfladen og nærmede sig til os. Negeren spurgte om Baaden nu var tilstrækkelig østet; vi besvarede det med Ja, og nu drev han Resten af Dykkerne hen mod Uhyrene. Med en vis frygtfuld Bevægelse — formodentlig frygtede de for at det var en List for at fange dem — greb de den ene efter den anden af Dykkerne og forsvandt da igjen med deres Bytte.

Nu klatrede vi saa hurtig som muligt op i Baaden. Vi

hvilede os et Dieblif for at komme os lidt fra Strækken og Anstrengelsen. Nede paa Bunden i det klare Vand saae vi vore Bøsser. At saae dem op nu var umuligt; men vi mærkede os Stedet og nu gav vi os til at ro hjem.

Glæden over at være sluppen saa godt kunde dog ikke ganske forjage Følgerne af den udfandne Stræk. Jeg havde en voldsom Hovedpine og vi saae isvrigt græsselige ud; vore Ansigter og Klæder vare fulde af det Dynd, som Alligatorerne under Kampen havde rodet op fra den bløde Bund. Quimbo, hvem vi egentlig skyldte vor Frelse, sit snart sit gamle Humør tilbage og skjældte paa Alligatorerne i de mest komiske Udtryk. Fisebens forte Ansigt oplystes af et bredt Grin, idet han sagde: „Den gamle Fij fangede i det Mindste en Høne, hvad har I Andre fanget?“ Disse og lignende Spier opmuntrede os lidt, og da vi kom hjem trøstede os Abners Hustru med et ypperligt Maaltid, som alt var anrettet til os.

Den næste Morgen begav vi os ud paa Søen med lange Sager af Jerntraad og sit Geyærerne op. Alligatorerne syntes at have ædt sig mæt paa Dyfferne og maafe ogsaa paa den dræbte Alligator; i det Mindste saae vi ikke Noget til dem.

Staden Algier.

Algier bestaaer af to forskjellige Dele, den franske Stad, der tildels er bygget paa Foden af den Skraaning, hvorpaa Algier ligger, dels ved de ved Opfyldning frembragte Terrasser, og den arabiske By, en Labyrint af trange Gader, overhængende Huse, steile Trapper og smaa hvælvede Portaabninger. Fra Guvernementspladsen har man kun faa Skridt at gjøre, inden man kommer til Domkirken, en i halv romanisk, halv maurisk Stil nylig opført og endnu ikke færdig Bygning, der indtager den samme Plads, hvor under den tyrkiske Herredømme Stadens fornemste Moskee stod. Ved Siden af Kirken staaer Generalguvernørens Palads; en Bagt af Chassører eller Zuaver betegner det; forøvrigt er der i dets Ydre intet Mærkeligt; det er først, naar man kommer ind i det Indre, at man forbauses over hele Pragten og Rigdommen i den mauriske Bygningsstil. Vige overfor dette Palads ligger Biskoppens Bolig, ligeledes med et i høi Grad fordringsløst Ydre, der langt fra forraader de fine Kniplingsarbejder af Sten, de slanke, snoede Marmorspiler og de luftige Arkader, der dølge sig i det Indre. Den Plads, der indesluttet af disse tre Bygninger, danner Overgangen fra den franske til den arabiske Del af Staden. Vige bag ved Guvernørens Palads begynder et Netværk af krumme, steilt opstigende Gader, der neppe fortjene at kaldes brolagte, en Uendelighed af hvide Terrasser, Haver omgione af høie Mure, mauriske Bade etc.

For at faae et Overblik over hele denne Labyrint uden dog at blive nødt til at fordybe sig for meget i dens uud-

grundelige Irgange, gjør man rettest i under sin Opstigning at følge den gamle algierste Hovedgade, „Rue de la Casbah“, der udmunder ikke langt fra Guvernørpaladset. Forbauset, ja næsten forfærdet, bliver man staaende foran det Perspektiv, der fremstiller sig for Diet, naar man er naaet til ovennævnte Udmunding, og i Sandhed, enhver Illusion, støttet paa europæiske Begreber om Gader og Gadesærdsel, bliver her paa det Grummeste tilintetgjort. Lige foran sig har man en overordentlig steil Opstigning; den taber sig for Blikket mellem smudsige, overhængende Huse, næsten uden Nabninger mod Gaden, naar man undtager et Par smaa, tilgitrede Binduesglugger og en Dørhvalving, saa lav og trang, at en fuldvoren Mand med Nød og neppe kan slippe ind gennem den. Som i alle mauriske Gader er Rendesstenen i Midten af Gaden og medfører i en meer eller mindre rivende Strøm saavel animalske som vegetabiliske Gjenstande. Brolægningen bestaaer i et Slags brede Trin, saa glatflebne ved de utallige Fodtrin og saa slibrige ved Bandet fra den omtalte Strøm, at man bør bruge den yderste Forsigtighed for ikke at falde paa alle Fire. Til begge Sider fører en Mæsse endnu snevrere, endnu steilere, endnu smudsigere og mørkere Gader ind i det Dybe af Labyrinten. Et Halvmørke forarsages af de overhængende Huse og giver kun Plads for en rigere Belysning paa de enkelte Steder, hvor en europæisk Bygning ene og ligesom forundret viser sig midt i dette Raos.

Jugen Hest kan betræde denne Gade; Steilheden og den slibrige Brolægning vilde gjøre det af med den, inden den var kommen halveis op eller ned ad de farlige Trin. Enhver Rytter eller Kjørende, der vil bestige Høiden, maa derfor gjøre en lang Omvei ad en af de lange Skraaninger,

der i Nærheden af de gamle Mure ere anlagte i dette Die-
med, og den arabiske By er overladt til Fodgængere og
Æsler. Af disse sidste, sædvanlig smaa og lurvede, men
sterke Dyr, møder man, baade under Op- og Nedstigningen
hele Karavaner, der ere svært belæssede og drives frem med
Slag og Fodspark af deres hensynsløse Førere. Begynder
et Æsel at fryde, stemme altid alle de Øvrige i med, og
det Kor, som da opstaaer, idet alle Naboernes Hunde be-
gynde at hyle og Førerne med Slag og Forbandelser søge
at paaskynde deres Gang, gjenlyder prægtigt i den trange
Gade.

Her er Maurernes, Jødernes, Arabernes og Negrenes
Hjem og Palsaaen for deres Færjel. Hvert Dieblik frem-
byder der sig til Høire og Venstre Scener, der ere en Ma-
lers Pensel værdige. I en lav, mørk Hvalving, hvorunder
en Mand umulig kan staa opreist, sidder en turbanklædt
Maurer ubevægelig med sit lange Skjæg, sin dito Pibe og
forslagte Ven. Bag ham, omkring ham og foran ham
ligge guldbroderede Tøfler og Punge, arabiske Baaben, To-
bakspiber af forskjellig Størrelse og Form; han ligner en
Patriark, den gamle Snyder! I et mørkt Hul til Høire, saa
lavt, at man maa krybe ind, eller rettere sagt, ned deri,
ere to halvnøgne, smudsige Jøder ifærd med at spille Kort.
Lysen fra en osende Lampe af antik Form — thi Dagslyset
trænger aldrig ind i disse Huler — falder skarpt paa deres
fortsmudsede, af dyrt Begjærlighed og Bindelyst prægede
Ansigter. Arabiske Fruentimmer klapse besværligt op eller
ned ad Gaden i deres tunge Tøfler, Andre staa i Grupper
ved Husdøren eller i Tvergadernes mørke Nabninger; under
Sløret ser man en gul, ofte rynket Hud, et Par stærkt ma-
lede Dienbryn, der møde hinanden over Næsen og et Par

forte, spillende Dine; deres Fingerspidser og nøgne Fødder ere farvede med Hennah, en rødbrun Farve, der ingenlunde forhøier det Tiltalende i deres Fremtræden. Det hvide, folderige Slør, det Mystiske, Tilhyllede ved disse Væsener udøver i Begyndelsen en egen Tiltrækningskraft paa Euro-
pæeren; men man behøver blot at faae et Glimt af de raat sminkede Ansigter med deres slappe Træk, der følge sig under Sløret, betragte deres knoklede farvede Fingre, der minde om en Gribs Klør, og de ovenomtalte Fødder for grundigt at kureres for denne Svaghed. Naar man hertil føjer, at de arabiske Fruentimmer i Stæderne ikke have nogen Middelvei mellem en stærk Fjeldighed og en rovfugleagtig Magerhed, at deres Stemme i Almindelighed lyder hæst og skurrende under Sløret, og at de endelig, naar de tro sig ubemærkede af deres Landsmænd, tillade sig Ytringer og Gebærder, der, mildest talt, saare Belangstændigheden, kan man forstaa, at man snart lærer at beherske sin Beundring for disse Tusind og een Nats Væsener!

Af og til, naar en Dør aabnes, kan man gjennem den trange Aabning kaste et Blik ind i det Liv, der hersker i det Indre af et maurisk Hus. Enhver maurisk Bygning er fra Gaden høist uanselig og frembyder, foruden den trange Dør, sjelden mere end to eller tre smalle, tilgitrede Slugger. Det er først i det Indre, at man kan dømme om denne karakteristiske Arkitektur, og det Blik, man af og til i Forbigaaende kan kaste derind, viser ofte Scener, som man gjerne vilde betragte i Timevis. Et flygtigt Glimt af en vid aaben indre Gaard, omgivet af Arkader af den velbekendte mauriske Hesteskoform, udskaarne i et fint Kniplingsarbejde og baarne af slanke, snoede Marmorsøjler af forskjellig Farve, af et med Marmorfliser eller Mosaikarbejde lagt Gaardsrum,

i hvis Midte et Bandspring sprudler imellem kæmpemæssige Bananer eller Orangetræer — et saadant, selv nok saa flygtigt Glimt har noget nimodstaaeligt Forspørende ved sig, især i Modsætning til Gadenes Sneverhed, Smuds og Mørke. En Række af saadanne Skuer viser sig under en Vandring i disse Gader; Skøde, at de altid vare saa kort, og at man saa snart maa vende Blikket udad mod Udenverdenen, og hvilken Udenverden!

Indhyllede i lange, hvidgraa Burnusser vandre Ørkenens Arabere med langsomme værdige Skridt forbi. Under den svære Hovedbedækning, dannet af en Hue eller Turban, over hvilken igjen Burnussens Hætte er trukken, det Hele ombundet med Kamelhaarssnore — vise sig deres sortbrune, skjæggede Ansigter, uden Udtryk, ligegyldige for Alt, hvad der omgiver dem. Kun Dinene modsigge denne tilsyneladende Apathi; deres vilde, stjaalne Glimt til Siderne, de Blik, de i et Dieblisk af Overraskelse kunne faste paa en ufjendt Gjenstand, en fremmed Dragt, viser, at der endnu er nok af Røddyrret i dem. Flere af Sheikerne, som man ser spadserer i Algiers Gader med deres bare Arme og Ben, bære Kreslegionens Kors paa Burnussen. Høvdingerne ere lette at kjende paa det finere Stof i Burnussen, paa den Renlighed, deres hele Døre udviser, og endelig, og ikke mindst, paa den usigelige Selvbewidsthed, der udtaler sig i deres Gang og Miner. De simplere Arabere ere mere fordringsløst klædte; de Fleste prise sig allerede lykkelige ved at have en snever Skjorte under den pjaltede Burnus; Mange have ikke en Gang dette, og disse Sidste ere især ubetalelige, naar de med stolt Gang skride ned ad „Rue de la Cashah“, og et pludseligt Bindstød løfter paa Draperiet! Man vogte sig vel for at lade en saadan Herre komme „til Luvart“ af sig, som Sø-

mændene fige. Hver Gang han med rast Haand slænger Burnussen over Skulderen eller draperer den over Armen, seile Myriader af smaa, vevre Dyr med Binden ned imod enhver Gjenstand, der besinder sig i Læ. Ofte foretage disse Folt systematiske Renselsesprocesser, der, hvor nødvendige de end kunne være, dog blive høist besværlige i en trang, tæt befolketh Gade, det vil sige for de europæiske Jodgængere; thi for Maurerne og Jøderne er det, som at slaa Vand paa Gaasen.

Opstigningen af „Rue de la Chasbah“ er i høi Grad trættende, og kan i alt Fald første Gang ikke foretages af en Europæer, uden at han flere Gange bliver nødt til standse, saavel for at trække Veiret, som for at komme sig esier den Stivhed, disse evindelige Trapper frembringe i Benmusklerne. Hver Gang man standser ser man gennem de omtalte snevre Sidegader snart ned i uudgrundelige Dybder, hvorfra en skimlet, fugtig Lugt opstiger, hvor Dyr og smudsige halongøgne Unger vælte sig imellem hverandre, eller opad, gennem en lav, hvælvet, trappeformig Gade, ad hvis Trin en grønlig, stinkende Strøm langsomt flyder ned mod Hovedfloden i „Rue de la Casbah“. Uhumsthederne antage her Dimensioner, der gjøre dem næsten imponerende. Ved at se al denne grændselsøse Glendighed, al denne ubeskrivelige, navnløse Smuds, faaer den Reisende det første Grundskud i sin Sympathi for „de undertrykte Racer“, og begynder at længes efter den Dag, de europæiske Vandledninger, Gade-regulering, alle de Midler, som Civilisationen har til sin Raadighed, skulle bringe en renere Luft, et friskere Liv i dette Uhumsthedernes Hjem.

I næsten enhver maurisk By findes en Befæstning, anlagt paa det høieste Punkt i Staden. „Tinde“ eller „Top“

Benævnes af Maurerne „Casbah“, og dette Navn er gaaet over paa de vidtstrakte Befæstninger, de Huse, Moskeer og andre Bygninger, som indesluttet af disse. Saaledes have alle de tre algieriske Stæder Algier Oran og Konstantine hver sit „Casbah“; det største og i sin Tid prægtigste af disse tilhører naturligtvis Algier. Under de tyrkiske Vicekonger var Residentsen sædvanligvis i selve Staden; det var først i Begyndelsen af dette Aarhundrede, at den blev forlagt til „Casbah“, som i den Anledning blev betydelig forskjønned. Her var det, at Hussein Dey gav den franske Consul hint berngtede og skjæbnesvangre Slag af sin Vifte, der forarsagede Expeditionen i 1830. En Uendelighed af pragtfulde Huse, Seraillet, Moskeer og Minareter hævede sig her, adskilte ved Haver og Terrasser og omgivne af svære, med Skjædehuller forsynede Mure, der staa i Forbindelse med den gamle Stadsmur, opført i Midten af det færtende Aarhundrede. „Casbah“ dannede saaledes paa samme Tid som det var Deyens Residens ogsaa Citadel for Befættningen. Reisende, der have besøgt Algier før Erobringen, have udbredt sig over al den Pragt og Rigdom, som her var udfoldet; nu ere der kun triste, nøgne Mure og faldefærdige Ruiner tilbage deraf.

Naar man aandeløs efter den uendelige Opstigning af „Rue de la Casbah“ endelig kommer ud paa en lidt mindre heldende, aaben Plads, der synes at forkynde Toppen af Skraaningen, har man for sig en vældig, af svære Stene bygget Mur, af og til kronet af Huse af forskjellig Høide og Bygningsstil, hvis aabne Gallerier og Levninger af Porcellains-Mosaik vidne om deres mauriske Oprindelse. En hvælvet Port fører gennem Muren; her staaer en Bagt, og den Fremmede, der endnu aldrig har set Turkoerne, kan

let, ved at se de sortbrune, turbanflædte Soldater, der læne sig paa deres Vaaben, danne sig et Billede af, hvad Slottet var i den Tid, da endnu Janitscharer stode paa Bagt her. Uheldigvis forsvinder Illusionen i samme Dieblis, man har sat Foden indenfor Porten. Er man end saa heldig ikke just at falde midt ind i Artilleriets Kanonexercis, viser dog det talrigt opstillede Artillerimateriel, den franske Stildvags prunkløse Uniform og endelig de Tilbygninger, som paa flere Steder ere foretagne paa Beføstning af det Maleriske, at man befinder sig paa et Omraade, der tilhører og reguleres af et europæisk Armeedepartement, og hvis ikke denne Tante slaar Boesien ihjel, veed jeg ikke, hvad der skal til for at knække den.

Hvad der for nærværende Tid gjør Casbah til et saa mærkeligt Punkt, er den uforlignelige Udsigt, man har herfra til alle Sider ud over Land og Hav. For i Ro og Mag at nyde denne, bør man ad en svag Skraaning stige op paa et gammelt maurisk Batteri, der endnu eksisterer, hvor de gammelbuds Jern- og Bronceanoner, der endnu hvile i deres faldefærdige Lætter, og de middelalderlige Skydehuller for et Dieblis kunne sætte Tanken tilbage i den forgangne Tid. En lille Terrasse, der bærer en forfalden Kioft, hænger udover Batteriet og bringer til at tænke paa de Tider, da Deyens Hustruer og Døttre her nøde Astenens Kjølighed; vilde Roser og Vedbænd hænge nu ned fra alle Revner og vise, hvor længe det er siden nogen pleiende Haand rørte ved dette Bildnis.

I 300 Fods Dybde under Ens Fødder udbreder sig det umaadelige, blaa Middelhav med sine Strøm- og Vindsurer, snart hvilende stille i Solskinnet, snart i lange, rullende Bølger brydende sig over et eller andet halvstjult Stjær

eller mod Raien og Havnebatterierne. En utallig Mængde Seilere, de fleste af den tidligere beskrevne Slatinform, bedække dets Overflade, der i Horisonten taber sig i den af Hededampe opfyldte Atmosfære. Byen og Havnen ligge op-
 rullede for Ens Dine som et Landfort; den arabiske By, set heroppe fra, fremviser sine utallige Terrasser, befolkede af mauriske Kvinder, der her — dels ridende med forslagte Ben, dels lænende sig over Brystværnet — søge den eneste Afveerling i deres ensformige Liv og ikke sjelden benytte Leiligheden til at vise sig utilslørede for Europæeren. Mod Øst udbreder Metidja-Sletten sin umaadelige, grønne Flade, der i det Fjerne gaaer over i Kap Matifus' Landtunge og i Atlasbjergenes lavere Plateauer. Her i Bugten til Høre landede Keiser Carl den 5te paa sin forvovne og ulykkelige Expedition mod Algier; hist ude ved Kap Matifu lykkedes det ham med Nød og neppe at indstibe sig og Levningerne af sin Armee. Her, foran Havnen, have Englands, Frankrigs, Spaniens og selv det lille Danmarks Flaade gjentagne Gange leiret sig for at tage Hævn for Barbareffernes idelige Røverier. Ved hin Flodmunding, hjernt ude paa den flade Strand, lede Spanierne under O'Reilly i 1775 det forfærdelige Nederlag, der tvang dem til, med Efterladelse af hele Materiellet, i Hast at indstibe sig. Romerske, arabiske, tyrkiske, spanske og franske Traditioner knytte sig til næsten hvert Punkt i det umaadelige Rundmaleri, man overskuer.

Vender man sig ind ad mod Citadellet, ligger der en uordnet Masse Bygninger, mere eller mindre forfaldne, for Ens Dine. En lang Bygning, hvis rige Mosaitforfiringer, Gallerier og snevre hestestofformige Vindues- og Døraabninger røbe en maurisk Bygmester, var i sin Tid Seraillet; endnu ser man Spor af de overhængende Promenader, de smaa

Kiosker, hvor Sevaillets Kvinder kunde nyde Aftenlusten uden at ses af profane Øine; til Høire fører et langt Galleri over til en Klynge Bygninger, paa hvis Mure de elegante mar-
 ristte Vinduesbuer med deres slanke, snoede Spiler afveyle med de store, profaiske firkantede europæiske Vinduer; Stedet benyttes nemlig for Tiden til Artillerikaserne. En høi, slank Minaret hæver sig endnu op af dette Raos, omgivet af for-
 sømte Træplantninger, hvor den yppige Vegetation allerede har tilintetgjort ethvert Spor af de Anlæg, der tidligere fandtes; Minaretens Spids og Kuppel ere halve Ruiner, og Porcellains-Mosaiken paa dens Sider paa mange Steder knust og kortrevet. Søcere, krenelerede Mure indeslutte det hele og give det, i Forbindelse med det Forsaldne i Byg-
 ningens Øvre, et trist Udseende.

Passerer man gennem Castah, kommer man under en anden hvælvet Port ud paa et Plateau, hvor den umaadelige „Kaserne d'Orleans" ligger. Zuaver, Turkos og Chas-
 iører vrimle her; Trommer og Jægerhorn lyde hele Dagen igjennem, og hvert Dieblif drager en Afdeling ud til eller vender tilbage fra Øvelse. Nogle hundrede Skridt længere borte støder man paa Algiers moderne Enceinte, en bastio-
 neret Bold, hvis Eskarpe og Kontreskarpe ere stenkledte; det umaadelige Arbejde, der her er anvendt, Klippespræng-
 ning og Jordarbejder, har dog ikke opnaaet mere end at sikre Staden mod et pludseligt Overfald. Hvilken Magt skulde ogsaa her være, at frygte? Arabernes Mangel paa Artilleri og, bedre end Alt, deres fuldkomne Udarmelse, gjøre selv det svageste Forsøg mod det stærkt besatte Algier utænkligt.

Har man passeret Befæstningerne, ligger heved tusinde Skridt længere borte op paa den dominerende Høide det ver-

densberømte „Fort l'Empereur“. Bygget i Midten af det fjerde Aarhundrede paa det samme Sted, hvor Keiser Carl den Femte under sin uheldige Expedition havde ladet sit Telt opslaa, dannede det Nøglen til Algier, og blev som saadan indesluttet af den franske Armee 14 Dage efter det afgjørende Slag ved Stavnelli. Den 4de Juli 1830 aabnede de franske Beleiringsbatterier deres Ild, og samme Dag trak den tyrkiske Garnison sig tilbage efter en haardnakket Modstand, og efter at flere Brecher vare aabnede; inden de forlode Fortet, sprængte de Befæstningerne i Luften. Dagen efter, den 5te Juli, marscherede de franske Tropper ind i Algier.

Hvad Videnskaben nu fortæller om Lynilden.

(Af H. J. Klein.)

Mange tænke sikkert, at der nu ikke kan siges stort Mere om Tordenveir end hvad der alt er bekendt; men dette er falsk, thi Tordenveir er et Naturfænomen, der frembyder meget Hemmelighedsfuldt, som selv den nu vidt fremskredne Videnskab ikke er istand til at forklare. Var det afgjort med den blotte Oplevelen af et stærkt Uveir, da vilde man for længe siden nøiagtig have vidst, hvordan det egentlig hænger sammen med dette storartede Naturspil. Men

hvilken Forklaring er det blotte Syn af Lynet, er Drets Opfattelse af Tordenens Kullen og stærke Slag istand til at give af Uveirets egentlige Natur? Blandt Tusinder af Tilfælde slet ingen. Ja, skulde man vel tro, at Synet af Lynilden, der farer fra en Sky ned paa Jorden, hidtil ikke har givet noget sikkert Holdepunkt, hvorfra det kan sluttes til om Lynet er styrtet ned fra Skyerne paa Jorden eller om det er faret op fra Jorden mod Skyerne. Og om end Tusinder se en Lynstraale fare fra en Sky ned paa Jorden, saa har dog det enstemmige Udsagn af disse Tusinder endnu aldeles ingen Betydning for Afgjørelsen af det Spørgsmaal, i hvilken Retning Straalen bevægede sig, om den kom fra Skyen til Jorden, eller fra Jorden til Skyen. Blandt Hundredetusinder af Lynslag tillade kun forholdsvis meget faa en sikker Slutning om Retningen af Lynets Bevægelse, nemlig om det gaaer opad eller nedad. I den Henseende kan Ingen vælge sig Betingelserne for Fænomenets Betragtning, men det maa iagttages i dets Optræden som den netop viser sig; thi Lynet er, som Voltaire siger, en stor Herre, hvem man kun tør nærme sig med den største Forsigtighed, men som aldeles ikke taaler, at man anstiller Experimenter med ham. Imidlertid har dog en nøiagtig Undersøgelse af mange Tusinde Lynslag nu konstateret et Antal af Tilfælde, hvoraf der har kunnet drages temmelig sikre Slutninger om Retningen og Bevægelsen af Lynilden eller rigtigere om dens Udgangspunkts Beliggenhed. Jeg skal anføre nogle saadanne Tilfælde.

I Sommeren 1787 blev ved Landsbyen Lacon i Egnen af Beaujolais to Mennesker, der under et Uveir havde stillet sig under et Træ, dræbte af Lynild. Man fandt de Ulykkeliges Haar høit oppe i Træet og en Jernring fra den Gnes

Træsko hang paa en høi Gren. Den 29de August 1808 flog Lynet ned i et Havehus bag Hospitalet „La Salpetrière“ i Paris. En Arbejder, der tilfældigvis befandt sig der, blev dræbt, og man fandt Stykker af hans Hat oppe paa Taget. En Mand var under et Uveir i anden Etage af et muret nyt Hus, da en Lynstraale flog igjennem første og anden Etage og dræbte Manden paa Stedet. Hans Hue blev flængt i Veiret og den fandtes næste Dag mellem Tægterne i Loftet.

Der kan anføres forskjellige andre lignende Exempler, men de nævnte ere tilstrækkelige til at bevise, at Lynet ogsaa undertiden trænger op fra Jorden og slaaer op i Luften. I Almindelighed maa det antages, at ved hvert Lyn skyder samtidig en Straale ud af Skyen og ud af Jorden og at begge forene sig i Luften. Lyngnistens uhyre Hurtighed forhindrer enhver nøiere Jagttagelse ved den direkte Beskuelse. Af Wheatstones Undersøgelser fremgaaer det, at Lynets virkelige Varighed ikke en Gang er den tusinde Del af et Sekund. Ved det umiddelbare Skue af Lynstraalen er Enhver gjerne tilbøielig til at tilskrive den i det Mindste en Varighed af et Sekund og at anse Lynet selv som en lang i Siksak henfarende Jldstrib. Men disse Jagttagelser ere kun Skuffelser. Naar man svinger et lille Stykke glødende Kul omkring, saa troer man at se en uafbrudt glødende Kredsline fordi Indtrykket af Lyset fra hvert Punkt af det glødende Kuls Bei varer længere Tid i Diet end Kullet bruger til at svinge rundt. Ganske paa samme Maade forholder det sig med Lynet. Det er en mægtig elektrisk Gnist, der siksakformig farer igjennem Luften. Veien den gjør viser sig af den nys anførte Grund som en siksakformig Linie, og den Tid af et Sekund eller saa omtrent, i hvilken denne Linie

bliver synlig, er derfor ikke den Tid, hvori Lynet er synligt, men den Varighed, hvori Lysfornehmelsen dvæler i Diet.

En Følge af Lynets uhyre Hurtighed er den Kjendsgjerning, at efter Alt hvad vi vide derom, er Døden ved Lynslag aldeles uden Smerte. Man har mange Exempler paa, at Mennesker ere blevne ramte af Lynet og bedøvede uden at dræbes deraf. Da de kom til sig selv igjen, havde de ingen Forestilling om, hvad der var foregaaet med dem, de havde hverken set Lynet eller sporet dets Virkning. En Mand, der blev truffen af Lynet, funde, da han kom til Bevidsthed, ikke mindes, hvad der var sket, men spurgte forundret, hvem der havde slaaet ham. Den 22de Januar 1849 slog Lynet ned i Nærheden af Clermont og anrettede store Ødelæggelse. Herr Deformay kom just ridende paa Landeveien, da der kom et voldsomt Lyn. Han selv styrtede af Hesten uden at mærke Noget dertil, og Dyret blev ogsaa slynget til Jorden. Hvor længe Herr Deformay laa i Afmagt paa Jorden var han ikke istand til at angive; da han kom til sig selv igjen, sporede han ingensomhelst Smerte og var sluppen uden den mindste Beskadigelse. Lynet havde slaaet Huller i hans Silkepengepung og sammensveitset flere Splumønter. Et Poppeltræ ved Siden af var aldeles splintret, dets Bark var som affrællet af Menneskehaand og Grenene vare sønderrevne. En Ged, der befandt sig i Nærheden, var dræbt af den samme Lynstraale. Man fandt den staaende paa Benene op til en Hæf, holdende endnu i Munden et graat Blad, som den havde afbidt i samme Dieblit Lynstraalen ramte. Reimarus omtaler et Tilfælde, hvor to Mennesker, som havde søgt Ly for Uveiret bag en Hæf, bleve ihjelslagne af Lynilden. Man fandt dem ganste i den tidligere Stilling, med aabne Øine; den Ene

holdt endnu et Stykke Brød i Haanden, som han vilde give en Hund, der sad paa hans Skjød og var bleven slaaet ihjel sammen med ham.

Disse Exempler, som jeg let kunde forøge med mange flere, bevise, at den ved Lyn bevirkede Død indtræder saa hurtig, at den Trufne ikke har Tid til at udføre selv den mindste Bevægelse. Det Samme fremgaaer ogsaa af følgende Betragtning.

Nervesystemet er som bekendt det Apparat, hvorved al Følelse bevirkes. Nerverne lede ethvert Indtryk til Hjernen, hvor det som Følelse kommer til Bevidsthed. Hvor hurtig nu end denne Forbindelse oversføres, behøver den dog et vist Tidsrum dertil. Ved meget findrige Experimenter, paa hvis Beskrivelse jeg dog ikke her kan gaa ind, har man udfundet, at den Hurtighed, hvormed en Bevægelse forplantes i Følelsesnerverne, omtrent beløber sig til hundrede Fod i et Sekund. Men Lynets Hurtighed er mange hundredtusinde Gange større, da det ifølge anstillede Jagttagelser i mindre end en Tusindedel af et Sekund tilbagelægger en lang Vej i Atmosfæren. Naar dette kan betragtes som afgjort, begriber man let, at en Lynstraale fuldstændig kan tilintetgjøre Nervesystemet og dets Fornemmelsesevne, førend Fornemmelsen leder selve Slaget til Hjernen og her kan mærkes. Man kan altsaa dristig paasta, at Lynet er den behageligste Maade af alle at miste Livet paa. Imidlertid vil dog Ingen gierne blive af med Livet, selv om dette kunde ske saa smertefrit som vel muligt; derfor ængstes saa Mange, naar de under et Uveir se Lyn krydse sig paa Firmamentet og naar en voldsom Torden ruller. Hvis slige ængstelige Folk modent overveie, hvad der her er sagt, kunne de deraf drage en stor Beroligelse. Thi da Lynslaget i Nuet ophæver Bevidstheden,

er det klart, at det Lyn, som man ser, ikke behøver at frngtes.

I de allerfleste Tilfælde er der ingen Leilighed til at gjøre umiddelbar Bekjendtskab med Lynilden. Meget interessant er det derfor at høre Folks Beretninger, som ufrivilligt kom i nærmere Berøring med Tordenskyer, idet de paa høie Bjerge bleve overfaldne af Uveir. Hidtil kjender man imidlertid kun faa Exempler paa, at Menneſter have befundet ſig midt i Tordenskyer, og diſſe faa Tilfælde have ogſaa havt et meget forſkjelligt Udfald.

Jeg ſkal her meddele de mærkværdigſte af diſſe Tilfælde.

Apotheker Pfeffer gif, ledsaget af en Bekjendt, den 15de Juli 1839 over Col de Balan til Chamouny. Da de omtrent Kloften fire om Eftermiddagen befandt ſig en halv Milſ Bei fra det øverſte Paſ, bleve de overfaldne af en Tordensky, der havde hævet ſig op kort i Forveien, nu ſænkede ſig beſtandig dybere og indhullede de to Vandringſmænd. Snart bleve de vaade indtil Skindet af en heftig Pladſkreg og deſuden var det ſaa mørkt og taaget, at de neppe kunde ſe fem Skridt foran ſig. Lyn foer hid og did, dog hørtes ingen Torden.

„Vi anſaae os, ſkriver Hr. Pfeffer, alt ſom Dydens Bytte, marcherede derfor fremad med opſpændte Paraplyer, ſkjøndt Faren blev forøget derved, og jeg betragtede Alt med en viſ ſtoiſk Kølighed. Vi hørte kun en ſtærk Knitren af Lynene, der, af Tykkelse ſom tynde Halmſtraa, ſnart foer fra det ene Skylag til det andet, ſnart ſkjød ned i Dybet, men ofte i en Afſtand af to til fire Fod blinkede om os. Bludſelig foer omtrent halvanden Fod fra os en Lyngniſt ud af Jorden, hævede ſig omtrent tre til fire Fod og forenede ſig der med en Gnift fra Skyen. Jeg ſtod i det

første Dieblif som blændet, omgivet af en stærk Dunst-atmosfære. Gnisten var kommen frem netop fra det samme Sted paa Jorden, hvor jeg lige vilde til at sætte min Fod. Efterat vi nu havde marscheret en Fjerdingvei videre kom vi pludselig op over Skyerne og saae den klare Himmel og Solskin over os."

Den 5te Juli 1832 befandt Oberst Buchwalder sig paa Toppen af Säntis i Schweiz, for at opreise en Stang, der skulde tjene som Mærke for Maalinger. Det regnede og i det Fjerne hørtes stærke Tordenstrald. Herr Buchwalder var med sin Assistent traadt ud af Teltet, for at iagttage Uveiret, men de stærke Lyn fik dem til at gaa ind igjen. Snart var hele Bjergspidsen indhyllet i en mørk Sky. Luf-ten, oplyst af idelige Lyn, syntes at staa i Flammer; Tor-deren rullede uophørligt og blev af Ekkoet tusindfold kastet tilbage fra Bjergvæggene. Buchwalders Assistent var over-ordentlig ængstelig. Til hans Beroligelse fortalte Obersten, at ogsaa Biot og Arago ved deres Maalinger i Spanien vare paa Bjerghøiderne blevene overfaldne af Uveir, men at Lynene vare gaaede forbi Teltet ned i Jorden uden at beskadige Noget. I dette Dieblif viste sig paa Gulvet i Teltet for Assistentens Fødder en Ildfugle; ved Synet af den raabte han: „O, min Gud!“ Ruglen foer ind paa ham og slog ham til Jorden. Herr Buchwalder følte selv et stærkt Slag paa sit venstre Laar og en stærk Sitren gennem hele Kroppen. Trods sine egne Smerter søgte han at staa sin Assistent bi, men alle hans Bestræbelser vare forgjæves. Han var død. Paa den venstre Side af hans Legeme var der brune og rødlige Pletter, Haar og Dienbryn vare tildels brændte. Obersten følte sig selv tilmode som om han var Døden nær,

dog var Faren forbi og han flæbte sig nøjsommelig til Byen St. Jean.

Nede fra Sletten ser man Tordenskyerne for det Meste i majestætt, mørk Nærhed drage høit oppe gjennem Luften, men hvor høit de ere deroppe kan man naturligvis ikke bedømme ved en umiddelbar Betragtning. Men det er interessant og i videnskabelig Henseende af en vis Vigtighed at kjende Afstanden af en forbigdragende Tordensky. Mange tro, at man af Tordenskraldenes Styrke kan slutte sig til Tordensskyens Afstand, men det er aldeles urigtigt; Tordenens Hæftighed afgiver ingen Maalestof for Afstanden. For saa nogenlunde at udfinde denne betjener man sig af en simpel Methode. Man tæller nemlig Antallet af de Sekunder, som hengaa mellem Lynet og det paafølgende Tordenskrald. Multiplicerer man Antallet af disse Sekunder med Tusinder, saa faaer man tilnærmelsesvis i Pariser Fod den lige Afstand mellem Udgangspunktet for Lynet og Jagttageren. Paa denne Maade kan man i Almindelighed bedømme, om et Uveir kommer nærmere eller om det fjerner sig. Vil man nøjagtig erfare en Tordensskyes Høide over Jordens Overflade, kan dette ske ved en lille mathematisk Beregning, hvorpaa det dog ligger udenfor Nærværendes Formaal nærmere at gaa ind.

I Alpelandene drage Uveiret i Reglen hen i en Høide af 5 til 6000 Fod. Dog forekommer det ogsaa langt høiere Tordenskyer. Saaledes fandt jeg f. Ex. den 24de Juli 1861 den lodrette Høide af Udgangspunktet for to Lynstraaler at være 9400 Fod. Begge Lynstraaler gjennemfoer en Wei af over 26,000 Fod og slog ned i et lille Havehus, i hvis Nærhed en Kone blev dræbt. Den 26de August 1827 brød et Uveir løs over Klosteret Admond i Steiermark fra en Tordensky, der kun svævede 89 Fod i Høiden og neppe var

25 Fod tyf. Lynene dræbte to Præster i Klosterkirkens Kor. Af de anførte Exempler ses det, hvor forskjellige de Høider kunne være, hvori Tordenskyerne svæve. Naturligvis er der ved, under isøvrigt lige Omstændigheder, ogsaa Faren ved at rammes af Lynet større eller mindre. Ved en Tordensky, der svæver i en Høide af 6000 Fod og ved en anden, der er i en Høide af 3000 Fod, er i det første Tilfælde en fire Gange saa stor Flade udsat for Faren af Lynslaget, men for hvert enkelt Punkt fire Gange ringere, end i det sidstnævnte Tilfælde. Dertil kommer, at med den større Høide bliver Antallet af de paa Jorden nedfarende Lynstraaler overhovedet ringere. Thi kun den langt færreste Del af de ved et Uveir opstaaende Lyn slaar ned paa Jorden; de fleste udsluffes i Luften, eller for at tale mere korrekt, de fleste Lyn have deres to Udgangspunkter i Skyen og kun ved nogle faa er det ene Udgangspunkt i Tordenskyen, det andet paa Jorden.

Svovledes det nu end forholder sig i hvert enkelt Tilfælde, saa meget staaer fast, at den Vei Lynet tager aldrig er tilfældig, men bestandig bestemmes af visse Omstændigheder. De underjordiske Vandmasser, der ved de forskjelligste Kanaler staa i Forbindelse med Floder og Have, ere det fælles Reservoir for de Tordenskyer, der slynge deres Indhold ned paa Jorden. For at naa dette Reservoir gennemløber Lynet sin Bane og benytter derved alle de Gjenstande, som yder det en god Ledning, altsaa Metaller, fugtige Lustslag, spidse høit fremragende Gjenstande, Træer o. desl. Saadanne Gjenstande maa man derfor især søge at undgaa ved Uveir, for ikke tilfældig at komme i Veien for Lynilden og derved rammes af den. Deslige Forsigtighedsregler, især den ikke at søge Ly under Træer, kjender nu til Dags Enhver; ikke

destomindre læser man hver Sommer i Bladene om Ulykkes-tilfælde, bevirkede ved Lynslag, som have tilbraget sig ved de Trufnes egen Uforsigtighed. Vichtenberg havde Ret, da han bemærkede: „Menneskene blive ihjelslagne af Lynilden, fordi de selv vilde det.“

Der ere visse Steder, som hyppigere end andre hjem søges af Lynslag. Grunden dertil maa søges i disse Egnenes geologiske Bestaaffenhed og Terræforhold. Et saadant Sted er f. E. El Sitio de Tumba barretto i Nærheden af Guldminen ved Vega de Sipia i Ny-Granada (Sydamerika). Ingen opholder sig gjerne der paa den Aarstid, da Uveir pleie at rase. Da Naturforskeren Bousfingault bereiste denne Egn, strakte en Lynstraale en Neger, der var hans Fører, død til Jorden ved Siden af ham. I Nærheden af Popayan er der et Sted, kaldet Loma de Pitayo, der ligeledes er berømt for Hyppigheden af Lynnedslag. En ung svensk Botaniker, Blanchemann, der trods de Indspødes Advarsler besøgte dette Sted under et Uveir, blev dræbt af Lynilden. Forstmænd vide Exempler paa, at Lynet oftere slaar ned i et og det samme Træ midt i Skoven. I alle slige Tilfælde er det lokale Aarsager, der hidbrage Lynstraalen; jo stærkere denne Tiltrækning er eller, med andre Ord, jo bedre den Ledning er, som paa et bestemt Punkt frembyder sig for Lynet paa dets Wei til de underjordiske Bande, desto visere vil Lynstraalen her tage denne og ikke nogen anden Wei.

Paa denne Kjendsgjerning beroer ogsaa Lynaslederens Virksomhed. Dette saa simple og dog, naar det er rigtigt konstrueret, med saa stor Sikkerhed virkende Apparat har ingenlunde, som Mange feilagtigt autage, det Formaal at afholde Lynet fra det Sted, hvor Apparatet er anbragt, men tvertimod at hidbrage den elektriske Straale. Men idet Lyn-

aflederen hidbrager Lynet frembyder den for det den bekvem-
meste Vei til Jordens Dybder, saa at den nedslaaende Straale
følger Ledningen og hverken beskadiger Bygninger eller
Mennesker i dens Nærhed. Nu er Videnskaben alt for længe
fiden paa det Rene med Synaslederens Nytte, men i Publi-
kum træffer man dog paa Mange, som have hørt om dens
tiltrækkende Virkning og derfor tro, at en Bygning, der er
forsynet med en saadan, er mere truet end enhver anden.
For at vise hvor grundløs denne Mening er, vil jeg slutte
nærværende Artikel med et Exempel, der turde være over-
bevisende selv for de mest Fordomsfulde i nævnte Retning.

Palæstina er et Land, hvor der forekommer meget hyppige
og heftige Uveir; desuagtet blev det Salomoniske Tempel i
Jerusalem i tusinde Aar ikke en eneste Gang rammet af
Lynild. Dette Tempel havde et med Blader af stærkt for-
gyldt Cedertre indlagt Tag, der fra den ene Ende til den
anden var besat med høie, spidse og stærkt forgyldte Jern-
pigge, for, som Jøsefus fortælle, at afholde Fuglene fra at
sætte sig paa det og gjøre det urent. Paa Siderne var
Bygningen ligeledes overalt beklædt med forgyldt Træ, og
ved Forgaarden befandt sig de Beholdere, i hvilke det fra
Taget nedløbende Vand, flydende gennem Metalrør, samlede
sig. Det Hele fremstillede altsaa en Synasleder i største
Maalestok, og uden at have nogen Anelse derom, havde det
jordiske Tempels Bygmester saa godt beskyttet det mod Lyn,
at kun saa Bygninger i Nutiden frembyde ved Synasledere
en lignende Sikkerhed. I den Omstændighed, at det Salo-
moniske Tempel i et Tidsrum af ti Aarhundreder blev for-
skaanet for Lynslag, have vi altsaa et af de mest talende og
skønneste Beviser paa dette Apparats beskyttende Virksomhed.

Indiske Gjoglere og Taskenspillere.

(Efter Grev v. Görz.)

Hvem har ikke hørt om de indiske Taskenspillere, Gjoglere og Slangetæmmere, en Klasse af Mennesker, som, om de end ikke udgjøre en væsentlig Del af Befolkningen, dog findes overalt. I dag paa et Sted, saa længe de finde deres Livsophold der, imorgen et andet Sted, ere de ikke alene et tro Billede af Zigeunerne, saaledes som de vare i Europa i de foregaaende Aarhundreder, men selve disse. I de store Byer opholde de sig noget længere, i det Mindste ses der altid nogle Familier af dem. De danne der nogle smaa Kolonier, d. v. s. de staa bestandig deres Leir op udenfor Byen, og lidet besøgte, forfaldne Bygninger saavelsom gamle Ruiner have en særegen Tiltrækning for dem, da man næsten altid finder deres Leir i disses Næthed. Ofte møde vi paa Veien vandrende Folk af denne Klasse, og sjældent forsømme de nogen Leilighed til at fortjene en lille Gave af den Fremmede, idet de strax uden Forberedelse give sig ifærd med midt paa Veien at vise deres Kunster. De modtage med Taknemmelighed enhver Bagatel, og stilles fra os med et Ønske om fremtidig Held.

Disse Indiens Zigeunere ere, som jeg alt har omtalt, udbredt over hele Landet, men især ere de talrige i Forindien. Dog troer jeg, at de ere mest talrige i de Stater, der endnu regjeres af indfødte Fyrster, saasom Gwalior, Haiderabad, Dekan; imidlertid er ogsaa Gjoglerne i Madras berømte. Ofte har jeg haft Leilighed til at se deres Kunster og Kunststykker og næsten ligesaa ofte at beundre deres

Behændighed, thi medens vi i Europa se en Tassenspiller optræde i en folderig Dragt, med Apparater og en Opstilling af de forstjelligste Ting, der ere beregnede paa at stufte Tilskueren, se vi derimod i Indien en Mand for os, der næsten er nogen og uden nogen Forberedelse strax stiller sig hen, for at underholde os med sine Forestillinger, der svinger en gammel brøstfældig Kurb, gjennem hvilken man kan se fra alle Sider, lader os nogle betragte den, og et Dieblisk der- efter lige for vore Næse tager saa og saa mange Duer af den, og har sin Nød med at faae disse Duer puttede i en Sæk uden at nogle af dem flyve bort. Utallige ere de Kunstner, hvormed disse Folk søge at tjene deres Brød; vi se dem anvende Jld, Sabler, Dolk og meget Andet tilsyneladende til deres egen Tilintetgjørelse, uden at det gjør dem den mindste Skade. Det vilde være trættende at omtale alle de mangfoldige Kunststykker, hvormed disse Gjøglere underholde Folk her i Indien, og hvoraf mange ere lige saa smukke som de ere findrige og ubegribelige; jeg skal derfor kun indskrænke mig til at omtale et enkelt i alle dets Detail, som jeg var Vidne til.

En Eftermiddag kom i Delhi min Munschi (Skriver, der ogsaa er Dolk) tilbage fra Bazaren og fortalte mig, at han havde truffet der paa en Kunstner, som kunde faae Træer til at vore. Han havde taget ham med sig for det Tilfælde, at jeg havde lyst til at se en Prøve paa denne mærkelige Kunst. Jeg gik ind derpaa, og Manden, der havde vente udenfor Porten til mit Hus, blev kaldt ind af Munschien. Mit Hus var stort og rummeligt, navnlig var der en stor Sal med Glasdør i Stueetagen. Her, hvor der var meget lyst og næsten ingen Møbler, skulde Experimentet gaa for sig. Da jeg var traadt derind, saae jeg Munschien

komme med Indieren over Gaarden. Han havde næsten ingen Klæder paa og bar kun en lille Pafse, halv saa stor som en Hat, der var svøbt ind i et Klæde, samt tre tynde Bambusstave af en Mands Høide. Indieren med Paffen under Armen buffede, da han traadte ind, og bad mig derefter, da jeg ønskede at se Træer vore, at bestemme, hvilket Træ det skulde være. Jeg valgte et Mangotræ. Indieren bad nu om Tilladelse til at maatte udsprende sin Tschatter — et Stykke Løi, som Indierne bære om Kroppen — for at han kunde udføre sit Arbeide. Der blev nu anvist ham en Plads foran i Salen hen mod Glasdøren, saa at der var fuld Belysning, og jeg selv tog Plads paa en Stol neppe ti Skridt derfra. Her kunde jeg nsie bemærke, hvad der foregik. Indieren stillede nu Bambusstoffene paa det haarde, glatte Gulv og slog sin Tschatter, hvoraf den omtalte Pafse syntes at bestaa, om Stoffene, hvorefter han satte sig derunder, skjult for vore Blikke. Hans Arbeide begyndte nu. Det varede ikke længe, neppe otte Minutter, førend Indieren løftede Tschatteren op og tog Bambusstavene bort. Foran os stod et ungt 6 Fod høit Mangotræ med en Righed af Blade og en Friskhed i alle dets enkelte Dele, saa at jeg ikke mindedes nogensinde at have set et friskere, skønnere og kraftigere Træ af denne Art. Træet stod tilsyneladende fæstet i Gulvet, kun noget Jord bedækkede Rødderne. Jeg gif hen for at bese Træet, og jeg forsikrer, at ikke et eneste Blad derpaa var trykket og bøiet. Ved at berøre det fandt jeg, at det var lige saa friskt som om det stod i et Drivhus eller i en Skov. Efter at jeg og mine Folk, der ogsaa bivaanede Experimentet, endnu i nogen Tid havde betragtet Træet med den største Forundring, og jeg havde ladet Indieren vide, at hans Kunst og Behændighed

var uovertræffelig, bad han mig om Tilladelse til at tage Træet med sig, hvis jeg ikke satte videre Pris paa at beholde det. Dette Forlangende var mig kjærkomment, da jeg derved i det Mindste fandt min Overbevisning om, at han havde medbragt Træet, bekræftet, ligesom jeg mente, at den Behændighed, hvormed han atter kunde faae Træet ind i den lille Pafse, aabenbart var et Kunststykke, hvorved Indpakningen var lige saa interessant som Udpakningen. Jeg indrømmede derfor gjerne hans Ønske; kun havde jeg helst set det udført for mine Dine, men dette bad Indieren om at forstaaes for, da han levede af sine Kunststykker og let kunde resifere at miste sit Erhverv, naar man saae, hvordan det gik til. Denne Grund var indlysende. Indieren hang nu igjen sin Tschatter paa Bambusstavene omkring Mangotræet, satte sig derunder, og da han atter efter nogle Minutters Forløb stod op og i det Samme slog Tschatteren om Paffen og samlede Bambusstavene, var Stedet tom, Træet forsvundet og der viste sig kun svage Spor af Jord, hvor det havde staaet. Indieren bukkede og fulgte nu ud med Munschien, hvem jeg havde paalagt at give ham en rundelig Gave til Belønning for den Nydelse, han virkelig havde skjænket mig ved sit vidunderlige Kunststykke.

Et andet ikke mindre forbausende Kunststykke er omtalt af flere Reisende. En Mand og en Kone traadte frem; Manden bandt Hænder og Fødder paa Konen og indsnørede hende tillige i et Net af Strikker saa tæt, at kun en overordentlig Bøielighed i Lemmerne kunde gjøre det muligt. Denne Menneskebylt lagde han nu paa den øverste aabne Side af en Kurv, hvis Aabning var saa snæver, at det syntes umuligt at tvinge et Menneske derind, meget mindre, at det saaledes bundne Fruentimmer selv skulde kunne

twinge sig derind. Det Hele blev nu bedækket med et Klæde og efter nogle Ceremonier saae man Klædet sænke sig. Konen var i Kurven og Klædet blev nu taget bort; en Stuffelse var umulig, thi Kurven kunde overses fra alle Sider af Tilskuerne, der besandt sig tæt ved, og Scenen gik for sig i den brolagte Gaard. Efter nogle mellem Manden og den Fangne vekslede Ord greb han en Kaarde og gjennemstak med den Kurven fra alle Sider; Klingen blev vædet af Blod, der dryppede ned paa Stenene, og der hørtes en gyfelig Stønnen. Den Hurtighed, hvormed Stødene førtes i de forskjellige Retninger, gjorde det aldeles umuligt for det formodede Offer at vende sig hurtigt nok om i det snævre Fængsel for at kunne undgaa Stikkene. Trods vor Overbevisning, at det hele var Blændværk, følte Tilskuerne sig dog noget lettede, da Gjøgleren sund og rask reiste sig op fra Kurven og med et dybt „Salam“ bad om den Belønning, som fuldt var fortjent ved dette Kunststykke.

Alle indiste Gjoglere have en overordentlig slangeagtig Bøielighed i Lemmerne. De sno sig ind og ud mellem Sprosserne paa en Stige, springe over en Elefant og fem Kameler, overgaa alle andre Nationers Viniedandsere, gaa paa skarpe Sværd, hæve tunge Byrder med Dienlaagene, o. s. v. Kvinderne staa i disse Kunster ikke tilbage for Mændene; allerede Børnene øve sig i at sluge Bambusstokke, for at uddanne sig i at sluge Sabler og Knive.

Fangst af Tigre i Ostindien.

Aplig var det Spørgsmaal til Forhandling i det engelske Overhus, hvad der kunde gøres for at udrydde Tigrene i Indien. De Oplysninger, som Regeringen ved denne Leilighed gav, ere sikkert istand til at bringe de mest uforfærdede Reisende til at gysle. I Nedre Bengalen have Tigrene i mindre end sex Aar dræbt 13,400 Menneffer, og man regner, at der hvert Aar omkommer 10,000 Personer paa hele Halvøen paa denne Maade. 1866 har en eneste Tigerinde i flere Uger standset Færdselen paa en almindelig befærdet Vandervei, og den har i samme Tidsrum dræbt 127 Menneffer. I Haydunka har en Tiger alene fra 1867 til 1869 dræbt 108 Menneffer, og imellem disse Offre er der en hel Familie, bestaaende af Fader, Moder og tre Børn. Den Skade, der tilspies Kvæget, er naturligvis overordentlig stor, den kan i Gjennemsnit anslaaes til over 1 Million Efr. om Aaret. I nogle Egne har Udvandringen af Frygt for Tigrene antaget en storartet Maalestok; ja i een Provinds ere Indbyggerne fra 13 Landsbyer flygtede bort for en Tigerinde, saa at et Gladerum paa 25 engelske Kvadratinde derved er blevet folketomt. Det er navnlig siden Seapoyernes store Opstand i 1857, at Ondet har forværret sig, thi efter at Krigen var endt, blev hele Befolkningen afvæbnet, saa at den ikke mere kunde styde Tigrene ned. I de Egne, hvor disse Rovdyr optræde i større Mængde, har man saa til Gjengjæld oprettet særegne Afdelinger af Jægere, der blive lønnede af Regeringen for at gaa paa Tigerjagt, men desværre har man havt den

uheldige Idee, at lönne Jægrene saaledes, at de faae en høiere Betaling, jo flere Ulykker den Tiger, de skyde, har anrettet. Følgen deraf er bleven, at Jægrene lade Tigrene faae Tid til at myrde, og det er sørgeligt, men sandt, at naar en Tiger er bleven saa berøgtet ved Tallet paa dens Ofre, at den har naaet den høieste Pris, nemlig 300 Ru-pier, ere dens Dage snart talte. Ministeren for Indien, Hertugen af Argyll, lovede paa Regeringens Vegne, at han ufortøvet vilde træffe Foranstaltninger med Hensyn til denne Sag, og „Times“ ledsager sin Beretning om Mødet med disse Ord: „Er det ikke stræffeligt at tænke sig, at Tusinder af engelske Underfaatter, som en ganske naturlig Dødsmaade, skulle være udsatte for at blive ædte af vilde Dyr ved høilys Dag midt i det 19de Aarhundrede, i hvilket Menneffene have opfundet de mest fuldkomne Maskiner til at ødelægge hinanden indbyrdes.“

Herr Jamrach, en bekjendt Dyrhandler i London, der forsyner Menagerierne og de zoologiske Haver i Europa med vilde Dyr, og selv har hentet mange Tigre fra Ostindien, beretter Følgende om Tigersfangsten i Ostindien:

Boerne Tigre blive høist sjældne fangne, væsentligst fordi Transporten af et saadant Dyr er meget kostbart og det overhovedet er vanskeligt at sælge dem. Store Tigre, der komme frisk fra Junglerne (de moradsige Skove), kunne ikke tæmmes, de sønderbide Burenes Træværk, sidde bestandig i en Krog, fnyse og komme sjældent frem for Lyset. Ved den megen Røggen opstaaer der bestandig Saar og Bylder paa Bagbenene; ogsaa Ryggen frummes og Dyret taber sit gode Udseende. Jeg giver mine Shitarees (indspødt Jægere) streng Befaling til kun at fange Tigre i en Alder af fire til sex Maaneder. Har et Tigerpar, Han og Hun, opslaaet sit Leie,

faa veed Shifareen ved at se Hunnen strax naar Ungerne
 kunne ventes. Han oppebier da denne Tid og passer paa
 naar Hannen gaaer bort alene. Efter dette, stiller han sig
 paa Lur, og inden Faderen faaer Tid til at sige god Mor-
 gen til sine Børn, er den i Almindelighed dræbt, Hovedet skilt
 fra Kroppen og bragt til Rutscheree, hvor en Embedsmand
 under Guvernementet udbetaler Shifareen 50 Rupier. Hun-
 tigeren og dens Unger blive nu omhyggelig bevogtede; de
 sidste sjerne sig bestandig mere og mere fra Leiet, skjøndt de
 dog altid vende tilbage til Moderen. Veed nu Shifareen,
 at de ikke mere trænge til Moderen, hvilket han kan formode
 af dens Sigegyldighed, saa bliver Hunnen dræbt, og Ungerne
 fanges let, da de sædvanlig blive srigende og hylende ved
 Moderens døde Legeme. Hunnens Hoved bliver som Ge-
 malens bragt til Rutscheree, hvor der endnu en Gang be-
 tales 50 Rupier, og Ungerne bringes til Kalkutta. Da en
 saadan Rejse til Jods fra det Indre medtager to til tre
 Maaneder, faae vi Tigrene sædvanlig i en Alder af fire til
 sex Maaneder. Shifareen lægger sig nu paa den lade Side
 indtil han har fortæret sin Fortjeneste; derfor maa man
 holde mange saadanne Folk, der udgjøre en egen Kaste i
 Indien og ere udmærkede Skytter, uagtet de endnu bruge
 den gamle Flintlaas. Tandskiftet er, som hos alle Ratte-
 arter, den værste Tid for Tigrene, hvorfor jeg sædvanlig
 beholder dem hos mig nogen Tid i Kalkutta og underkaster
 dem en særegen Pleie; senere blive de indespærrede i Bure
 og saaledes transporterede til Europa. Paa denne Maade
 har jeg bragt 75 Tigre af 122 fangne til Europa. Den,
 som kjøbte de fleste, var den tyrkiske Sultan, der for Tiden
 eier de skønneste Exemplarer.

Tigeren fanges bedst i Gruber. Har man fundet dens

Sti (de gaa om Aftenen alle den samme Wei for at drifke),
saa graves et dybt Hul; det dækkes med Grene og løst Jord
og en levende Ged bindes derved. Jægeren staaer i nogen
Afstand med en Snor, som er bunden om Gedens Ben. I
denne trækkes der flere Gange stærkt, for at faae Geden til
at sfrige saa høit, at det kan høres langt borte. Tigeren
har skarpe Øren og en skarp Lugt; i et Nu er den der,
springer til og styrter ned i Hullet paa en meget spids fire
Fod høj opstaaende Pæl af Teaktræ. Den er spiddet der-
paa, man iler til og giver den sin Rest med en Kugle.

For to Aar siden fik jeg i Kalkutta et Telegram fra en
Bekjendt, der boer halvfemsindstyve (engelske) Mile derfra,
af det Indhold, at jeg strax skulde komme, da han havde
set Spor af Tigre i Nærheden af sin Bopæl. Samme Nat
begav jeg mig paa Reisen, tog med Jernbanen over Burd-
wan og var den næste Dag hos ham. Han viste mig Gru-
ben, og Alt var parat til om Aftenen. Kl. 8 om Aftenen
tog vi Blads paa to meget høie Træer, Enhver af os
forsynet med en Spencer-Bøsse og Patroner, for, hvis Tige-
ren skulde bemærke os og tage Flugten, at kunne sende en
god Ladning efter den. Det bør med Hensyn hertil bemær-
kes, at Tigre, naar de ikke ere hungrige, blive bange for
hver mindste Larm. Geden sfreg uophørligt, og snart ind-
fandt sig ogsaa Madame Tigerinde, ledsaget af tre Unger,
hver af dem ikke større end en Hare. Vi forholdt os ganske
rolig, men efter nogle Minutters Forløb hørte vi en fryg-
telig Allarm, og Pern, min lille Opvarter, kom løbende med
det Raab! Sahib, Sahib, Bagh Pinjura se bheeta lai,
margeer! Det skulde sige det Samme som at Tigerinden
laa i Gruben ifærd med at dø. Vi ilte derhen, og det
viste sig ogsaa virkelig, at den var falden saa lige paa Pæ-

len, hvis Spids var en skarpsleben Bajonnet, at den ved alle sine frampagtige Bevægelser kun spidde sig desto fastere. Den freg og hylte, og efter tyve Minutters Forløb var den dødt. Ungerne tog vi med til Huset, hvor jeg blev Natten over. Den næste Morgen bleve de puttede i et tomt Brændevinsfad; jeg satte mig paa det, førte dermed til Banegaarden, kom sent om Aftenen til Kalkutta, traf mine Venner ved Bordet og blev nu hjertelig ubleet, fordi jeg var kommen saa hurtig tilbage. „Du kommer for sent, vi have alt spist,“ sagde de; men i det Samme kom Tjeneren ind med en kolossal Terrin og satte den paa Bordet. Man tog Laaget af og til Alles Forundring, Herrer og Damer, sprang de smaa Tigre ud af Terrinen midt paa Bordet og hørte ikke op med at skrige. Disse tre har jeg fodret op med stor Uleilighed og ført i god Behold til Europa.

I forrige Aar fik jeg en stor Tiger fra Assam, et pragtfuldt Dyr. Just som det i Kalkutta er kommet ind i Vognen, gaaer Bunden løs. Dragerne lade Buret falde paa den ene Side, Dyret springer ud, løber i fuld Fart forbi Jann Bazar til Circular Road, hvor det møder en Dampcylinder. Derover bliver det i den Grad forfækket, at det pludselig vender om, løber den samme Vej tilbage og, da det finder en Port til Jann Bazaren aaben, ind i Huset. Her springer det i et Nu over et Bord, hvorved fire Personer sidde ved Frokost, ud af Bagdøren og ind i Kjøkkenet, hvor det trykker sig ind i en Krog. Koffen løber forfærdet bort, men er dog saa fornuftig at slaa Døren til efter sig. Efter to Timers Forløb havde vi faaet Dyret loffet igjen ind i Buret ved Hjælp af en levende Ged.

Naar man vænner de unge Tigre til Omgangen med Mennesker, vedblive de at være tamme, dog maa man ikke

komme dem for nær, naar de holde Maaltid. Min Hjelper August Engelse bragte paa et Seilskib en stor to Aars gammel Tiger fra Kalkutta til London. Den legede med Enhver paa Skibet og blev kun om Natten bragt ind i Buret. Dens bedste Ven var en Rottehund, og begge ere i det samme Bur blevene bragte til Amerika. Ofte har jeg forsøgt at faae unge Tigre til at leve sammen med andre Dyr paa samme Alder. Bedst lykkedes dette mig med en almindelig indisk Schakal. Jeg troer, at Lugten af dette Dyr afholdt Tigren fra at yppe Klammeri med det. Foruden Menneffene ere Aberne Tigrenes værste Fjende. Det er interessant at se Abens Mod og Behændighed, naar den bemærker, at der ikke er nogen Udvei for den til Flugt. En stor Hamadryas (Kappebavian) bragte jeg sammen med en næsten udvoren, som Unge fangen Tiger. Bavianen sprang med vældig Kraft op paa Ryggen af Tigeren og bed sig fast; Tigeren kunde ikke rykke den af og kun med stor Anstrengelse lykkedes det os at faae Hamadryas'en ud. Og endnu udenfor Gitteret griber den efter sin Fjende og hævner sig med sine Tænder paa Jernstængerne. Dette Forsøg gjentog jeg aldrig mere. Jeg har ogsaa fundet det vanskeligt at bringe flere Tigre af forskjellig Alder sammen; det lykkedes vel nogle Gange, men ved Fodringen maatte vi stille Dyrene ad. Fire af samme Afkom gif ifjor til Amerika; senere hørte jeg, at til disse var der kommet fire andre, og det er nok det første Exempel paa otte afrettede Tigre i eet Bur. I Aaret 1866 forærede en fornem Dame i Kalkutta mig to Tigerunger; disse Dyr vare ni Maaneder gamle og kun ni Tommer høje; de ankom efter fire Maaneders Reise lykkelig til London, men de vorede ikke. Ingen brød sig om at se dem, jeg holdt dem i Live til henad Vinteren, og de døde kort efter hinanden.

I Aarene 1865 til 1867 var det meget vanskeligt for mig at faae levende Tigre, da de indiske Juvelerer betalte fem og sex Rupier for Stykket af Alperne, der bruges som Smykke. Shifareerne fandt det derfor mere lønnende at fælde Tigrene end at fange dem levende. Nu er ogsaa et godt Tigerskind i Indien to til tre Gange saa meget værd som i Europa. Et smukt tegnet Skind betaler man for Eksempel med 120 til 150 Rupier. Da Efterspørgslen efter levende Tigre nu kun er ringe, lægge Shifareerne sig mest efter at dræbe disse Dyr. Skjøndt der dræbes Hundreder hvert Aar, er der endnu en Masse tilbage. Man læse kun de engelske Aviser, som udkomme i Indien; det er utroligt, hvor mange Mennesker der aarligt sønderrives af Tigre. En Tiger bliver i Almindelighed til Menneskeæder, naar den savner anden Føde, og har den først dræbt og fortæret et Menneske, bliver den ved dermed. Jeg antager med Sikkerhed, at alle Tigre paa Den Sumatra ere Menneskeædere, thi der gives næsten ingen anden Føde for dem. Det er godtgjort, at der i Gjennemsnit paa denne Maade daglig forsvinder en kinesisk Brændehugger. Jeg har set mange Tigre fra Singapore, unge og gamle, men aldrig nogen tam.

Forinden Suezkanalen blev aabnet, var der stor Vanskelighed ved at befordre Tigre til Europa; saaledes havde jeg f. Ex. syv Tigre med i et Skib og som Foder til dem to ogthve Oxer, hvoraf de sytten døde i otte Dage af Kvæghyge. Da Rjødet nu var meget knapt, maatte Tigrene lade sig nøie med to Pund daglig indtil der i Kapstaden kunde anstafes mere.

Bælebygninger.

(Af „Mennesket i den forhistoriske Tid“, populære Skildringer af Oldtidens Kulturliv, efter de nyeste og bedste Kilder ved Fr. Winkel-Horn.)

Stifterne ved de schweiziske Søer havde allerede længe vidst, at der paa mange Steder i Nærheden af Land stak Bæle op af Søbunden, der, naar de ikke toge sig iagt, ofte sønderrevs deres Net. Der var ogsaa adskillige Gange fundet Oldsager imellem disse Bæle, men Ingen havde tænkt videre derover; i det Høieste havde man vel undret sig over de Iøierlige Ting og udtalt en Formodning om, at de vist maatte være meget gamle. Da hændte det sig, at Bandedet i Floderne og Søerne i Vinteren 1853—54 paa Grund af den usædvanlige Kulde og Tørhed sank meget betydelig, saa dybt, at Vandstanden i den historiske Tid aldrig har været saa lav. Da man ved Ober-Meilen ved Züricherseen vilde indvinde noget af den nu tørre Del af Søbunden for at bruge det til Haver o. desl., opførte man Dæmninger, og til at udfylde Rummet indenfor disse brugte man af Lerjorden udenfor, der under almindelig Vandstand hørte til Spøns Leie. Da man gravede her, kom en Mængde Bæle, der stode ordnede i temmelig regelmæssige Rækker, parallelle med Strandbredden, for Dagens Lys, og imellem dem Hjortetakker, Dyrefkøller, forbrændte Træstykker, og forskjellige Oldsager. Det viste sig, at Søbunden var dækket af to Lag: et af gulgraat Dynd af 1—2 Fods Tykkelse og derunder et Lag, der var 2—2½ Fod mægtigt, og som var farvet sort af en Mængde forraadnede organiske Stoffer;

i dette Dag ragede Bælene op, og her fandtes alle Oldsagerne, hvorfor man har kaldt det „Kulturlaget“. Den oprindelige Søbund indeholdt Intet uden det Nederste af Bælene. Arkæologen Dr. Ferdinand Keller i Zürich kom ved Undersøgelsen af disse Forhold snart til det Resultat, at her forelaa Rester af Boliger fra Oldtiden, og dette vandt hurtig Bekræftelse ved de mange lignende Fund, der snart gjordes under aldeles lignende Omstændigheder, da Opmærksomheden først var bleven ledet i denne Retning. Spørgsmaalet om, hvorvidt disse Boliger havde været opførte i Vandet eller paa Strandbredden, saa at Spen nu maatte antages at have en betydelig høiere Vandstand end den Gang de opførtes, fik ogsaa snart sin Løsning, idet de samme Forhold viste sig i saa godt som alle Schweizersøerne og flere andre Steder, saa at der ingen Tvivl kan være om, at Bælene, der have baaret Hytterne, virkelig have været nedrammede i den daværende Søbund. Dette kan forresten ogsaa sluttes af den Omstændighed, at alle de imellem Bælene fundne Gjenstande ved deres uforandrede Udseende og ved deres Stilling tydelig vise, at de ikke have været underkastede nogen stærkere Vandbevægelse, og altsaa maa være faldne i saa dybt Vand, at de have kunnet ligge ganske rolig siden den Tid, da Boligerne gik til Grunde. De ved Ober-Meilen fundne Redstaber, der alle ere af Sten, Hjortetak o. desl. paa nogle ganske enkelte Undtagelser nær, vise, at Boligerne paa dette Sted hovedsagelig have været beboede i Stenalderen*), men de

*) Som bekjendt inddele Oldgrænserne Tiden efter Menneskets Fremkomst paa vor Klobe efter det Materiale, som det brugte til sine forskjellige Redstaber, i Stenalderen, Broncealderen og Jernalderen.

senere Undersøgelser have godtgjort, at Bælebygningerne ogsaa have været i Brug i Broncealderen, ja paa enkelte Steder endog i Jernalderen. Man vil kunne danne sig en Forestilling om, hvor almindelig udbredt denne Bosættelsesmaade har været, naar man erfarer, at der alene i Neufchâtellesøen er opdaget henved et halvt Hundrede Bælebygningsstationer, i Bodensøen over 30; i de andre store Søer forekomme de ligeledes i betydeligt Antal, og hertil kommer endnu de mange, der findes i Smaasøerne.

Den Fremgangsmaade, der sædvanlig har været benyttet ved Opførelsen af Bælebygningerne, viser sig at have været følgende: Man har nedrammet det fornødne Antal Bæle i Søbunden, i Reglen til en Dybde af 1—5 Fod; for at Boligerne bestandig kunde være over Vandet, maatte Bælene rage en 4—6 Fod op over Vandfladen, naar den stod høiest, og maa derfor have haft en Længde af 15—30 Fod. De havde i Reglen en Tykkelse af 3—9 Tommer og ere af forskellige Træsarter, hyppigt af Eg og Naaletræ, men ogsaa undertiden af Bøg, Birk, Skovabild o. fl.; de anvendte Træstammer ere snart hele, hvilket altid gjælder om dem, der hidrøre fra Stenalderen, snart spaltede efter Længden i 2 eller 3 Stykker. Undertiden anbragtes der imellem Bælene i de yderste Rækker Fletninger af Grene for at beskytte dem imod Bølgegangen. Paa disse Bæle, der ofte forekomme i meget betydelig Mængde, anbragtes en Platform, et Gulv af horisontale Bjælker og Bræder, der fastgjordes ved Hjælp af Trænagler, Snore, Vidier o. desl. Dette var naturligvis meget aabent, og mange af de fundne mindre Sager ere upaatvivlelig faldne ned igjennem dets Sprækker. Sandsynligvis har der ogsaa været anbragt Abninger, hvor igjennem Affaldet kastedes i Vandet, da det paa mange Ste-

der findes ophobet i Dynger. Paa denne Platform opførtes Hytterne. Forbindelsen med Land tilveiebragtes ved en Bro.

Paa sine Steder, navnlig hvor Søen har Klippebund, saa at det var umuligt at nedramme Bæle deri, sammenbyggede man omkring Bælene en Hob Sten, og brugte det som Grundlag, idet Bælene stode fast imellem Stenene. At disse saakaldte „Steinberge“ virkelig ere kunstig opbyggede, kan man bl. A. se deraf, at der ved et af dem er fundet en af de Baade, der have været brugte til at bringe Stenene derhen; den var fuld af Sten, og var siensynlig sunken med hele sin Ladning.

Paa Platformen, der altsaa, som vi have set, i Reglen baares af Bæle, vare Hytterne opførte ved Siden af hverandre med Mellemrum af en 2—3 Fod, nogle firkantede, af en Længde af en Snøs Fod og halvt saa brede, andre muligvis runde. De vare byggede af lodrette Stænger — nogle af Bælene have vel ogsaa været saa lange, at de ragede op over Platformen og støttede Taget. Imellem Stængerne var flettet Grene, der paa den indvendige Side vare beklædte med et tæt Lag Ler. Da de fleste af Bælebygningerne ere gaaede til Grunde ved Jld, finder man ofte Stykker af denne Verbeklædning, der ere blevne hærdede ved Branden og saaledes bevarede; paa den indvendige Side ere de ganske glatte, medens de paa den udvendige have Indtryk af Grenefletningerne. Nabningerne i Gulvet vare omhyggelig tilstoppede med Ler, Siv o. desl. Taget, af hvilket der ofte findes betydelige forkullede Rester, var af Rør og Straa. Det maa vel have havt en Nabning, for at Røgen kunde slippe ud; thi Urnerne, der bestode af flade Sten, stode inde i Hytterne. I en af de Hytter, hvoraf der findes Levninger

ved Niederwyl, og som ikke ere afbrændte, fandt man et saadant Urneste, der endnu var bedækket med Kul og Aske. Hvad Hytternes Form angaaer, lader Intet sig sige med Bestemthed. Nogle af de Stykker af den indvendige Vægbeklædning, der fandtes ved Wangen i Bodensøen, vare saa store og regelmæssig runde, at den schweiziske Oldforsker Troyon har troet at turde slutte, at de, eller i det Mindste nogle af dem, vare kredsrunde og 10—15 Fod i Diameter.

Man kan ofte blot ved at betragte Bælene, som de staa i Vandet, afgjøre, om de hidrøre fra Stenalderen eller Bronzealderen, idet Bælebygningerne i den ældste Periode i Reglen anlagdes nærmere ved Land end i den senere, og idet Bælene ere slidte mere eller mindre i Forhold til deres Alder, saaledes at medens de fra Bronzealderen endnu rage noget op over Søbunden, ere de fra Stenalderen som oftest afflidte helt ned til Bunden, hvor de vise sig som mørke Pletter. Trækker man dem op, viser der sig en iøjensaldende Forskjel i Maaden, hvorpaa de ere tildannede, idet det naturligtvis maatte være ulige vanskeligere at tilspidse dem med Stenredskaber end med Metal. Forskjellen imellem de Bæle, der ere tildannede i Stenalderen med Stenpiger og ved Hjælp af Ild, og dem, der vise sig at være tilhuggede med skarpe og gode Metalredskaber, er træffende bleven karakteriseret ved Sammenligning med den Forskjel, der er imellem et daarlig og et vel spidset Blyant.

Det sikreste Middel til at bestemme, fra hvilken Periode Bælebygningerne hidrøre, er dog imidlertid de forskellige Oldsager, der i saa stor Mængde findes imellem Bælene, og som, da de have ligget ganske rolig og unddragne Luftsens

Baavirkning i den lange Tid, der er henrunden, siden de
sant derned, næsten altid ere udmærket bevarede.

Naar vi, der kjende de mange og forskjelligartede Flint-
redskaber, som findes hos os, og som vise, at Færdigheden
i at behandle Stenen her har naaet et meget høit Udvi-
lingstrin, betragte de Sager fra Stenalderen, der ere komne
for Dagen i Bølebygningerne, da er det Første, der er os
paafaldende, det, at de schweiziske Stensager med Hensyn til
Formrigdom og Mesterskab i Behandlingen af Stenen staa
ikke lidet tilbage for vore, og naar vi se næriere til, da viser
det sig, at Grunden hertil upaatvivlelig maa søges i den
sparsomme Anvendelse, der er gjort af Flinten, der ved sine
muslede Brud ganske særlig egner sig til at forarbejdes til
de forskjelligste Redskaber. Dette har atter sin Grund i den
Omstændighed, at Flinten ikke forekommer i Schweiz selv,
men har maattet indføres, navnlig fra Frankrig, og altsaa
ikke har kunnet benyttes med den Rundhaandethed som hos
os. Den findes kun anvendt til mindre Ting, navnlig
Flækker, der have gjort Tjeneste som Knive, ofte ere saug-
takkede i Randen, og indsatte i Træstaster have været brugte
som Sauge; ogsaa til Lands- og Pilespidser anvendte man
Flint, meget sjelden til Riler. De store og udmærket for-
arbejdede Knive, Landsespidsen, halvmaaneformede Redskaber
og mange flere, der i saa stor Mængde findes hos os, have
aldeles ingen Sidsstykker her. At Flinten igrigt ligesom
de øvrige Stenarter bearbejdedes af Bøleboerne selv, og ikke
indførtes under Form af Redskaber, men raa, have vi tal-
rige Vidnesbyrd om paa de mange Steder, hvor Flintstun-
per, halvferdige og mislykkede Redskaber forekomme i saa
stor Mængde, at der ikke kan være Tvivl om, at de hidrøre
fra Fabrikationen.

Det Redskab, som hyppigst forekommer, og som paa sine Steder findes i meget bethdeligt Antal, er Rilen. De ere forfærdigede af forskjellige Stenarter, sædvanligst af Serpentin, og ere temmelig smaa, i Almindelighed 3—4 Tommer lange; Eggens Bredde er sædvanlig fra 15 Vintier til 2 Tommer. Der forekommer flere forskellige Former; nogle ere bredere ved Eggen end ved Banen og ligne altsaa nærmest Ører, andre have mere Form som Meisler, idet de ere lige brede overalt; ogsaa Hulmeisler, konvere paa den ene Side, konkave paa den anden, forekomme. Den Fremgangsmaade, der er bleven brugt ved Forfærdigelsen af disse Redskaber, kan tydelig ses af de enkelte halvfuldendte og mislykkede Stykker, der ere fundne. Ved Hjælp af de ovenfor omtalte Flintsauge eller Flækker saugedes der Furer i Stenen for at lette Afslagningen af de overslødige Stykker, og efterat Rilen derpaa havde faaet den ønskede Form, slebes og afslattedes den paa store, flade Slibesten, der ogsaa ofte findes. Rilerne have undertiden været skæftede blot ved at indsættes i et Træskaf, i hvilket der i det Diemed var dannet en Huling for at optage den Eggen modsatte Ende af Redskabet, eller ved at fastgjøres imellem to fra Skaflet til Siden udgaaende Flige eller Vapper, der, for at holde fast paa Rilen, omvikledes med Snore; men den almindeligste Maade var at lade et Stykke Hjortetak danne Mellemledet mellem Rilen og den egentlige Skaf, idet det i den ene Ende havde en Huling, der optog Redskabet, i den anden en firkantet Tap, der pafsede ind i en tilsvarende Huling i Træskaflet. Ved alle tre Skæftningsmaader fastgjordes Rilen med Jordbeg (Asfalt). Ører med gjennemborede Skafthuller forekomme ikke hyppig; Skafthullerne have undertiden Form som en Dobbeltegle, idet de ere tragtformig borede fra begge Sider; undertiden

ere de meget regelmæssig borede ved at man ligesom har udskaaet en cylinderformet Kjerne, hvilket kan ses af de ufuldendte Stykker, der ere fundne, og af hvilke nogle endnu have Kjernen siddende i det endnu ikke færdige Skafthul.

Jagtvaaben have vi i Vandse- og Pilespidserne, der, som ovenfor anført, som oftest ere af Flint. De sidste forekomme ogsaa af Bjergkrystal, og have den ogsaa hos os almindelige trefantede Form, der naturlig maatte frembyde sig for saadanne Vaaben, men de ere langt fra saa smukt og firlig gjorte som de, der forekomme i Vande, hvor Flinten har hjemme, og hvor et fortroligt Kjendskab til den og det deraf følgende Mesterskab i Behandlingen af den langt lettere kunde udvikle sig.

Naar hertil føies de saakaldte Kornknusere, der ere runde, haarde Stene, som i Forbindelse med flade Stene vare tarvelige Hjælpemidler i Stedet for Møller, er Visten paa de forekommende Stensager i Hovedsagen afsluttet.

Et Stof, der ogsaa meget hyppig findes anvendt, og som har været brugt til mange forskjellige Redskaber, er Ben og Hjortetænder. Som vi have set, benyttedes det til at skæfte Stengrøerne; vi finde det endvidere anvendt til Vaaben som Vandse- og Pilespidser, til Hammere, Prene og Naale, ja endog til Eggværktøi, som Meisler, der rimeligvis benyttedes ved Tilberedelsen af Skind og ved Forfærdigelsen af Verkar o. desl.; til grovere Arbeide kan de ikke godt have egnet sig. Ogsaa Dyretænder have været brugte til forskellige Ting, som Prene og Eggværktøi. Gjennemborede Tænder have utvivlsomt i Forbindelse med Perler af Sten og Hjortetænder været anvendte til Halsbaand og andre saadanne Smykker.

Træ har naturligvis været anvendt til mange forskellige

Zing, men er for det Meste nu i en saadan Tilstand, at det er umuligt at bestemme, hvad de fundne Gjenstande have været. Der er bl. A. fundet Røller og Skafter til Riler; men størst Interesse have de Vaade, der ere fremkomne paa flere Steder; de ere udhulede af hele Træstammer, tildels ved Hjælp af Jld. — Buer ere fundne et Par Steder.

Verkar forekomme i stor Mængde. De ere meget raat forarbejdede af uslemmet Ver, hvori man, for at gjøre det varigt og ildfast, indblandede Grus, Smaaasten og undertiden Kul. Der var saavel store som smaa Kar, de første navnlig bestemte til at opbevare Forraad af Korn, Frugter o. desl., de sidste brugtes bl. A. ved Tilberedningen af Levnetsmidler, hvorfor de som oftest ere jodede paa Ydersiden; i nogle har man fundet forfuldede Levninger af den i dem tilberedte Jøde. De have forskjellige Former, af hvilke de, der mere eller mindre nærme sig Cylinderen, ere de sædvanligste; undertiden ere de forsynede med smaa udstaaende, gjennemborede Knopper, hvorigjennem der har været trukket Snore, saa at de kunne hænge op eller bæres. De mindre Kar, der sædvanlig ere de omhyggeligst forarbejdede, ere ofte prydede med simple Ornamente, som Fordybninger indtrykkede med Fingeren, rette og paralelle Vinier o. s. v.; et eendommeligt Ornament er frembragt ved at trykke en Snor ind i det vaade Ver. Alle Karrene ere forfærdigede paa fri Haand uden Hjælp af Pottemagerskiven, hvorfor man ofte ser Indtryk af Fingrene. De ere meget slet brændte i aaben Jld, og vidne saaledes i alle Henseender om, at de hidrøre fra Pottemagerkunstens allertidligste Tid i Schweiz.

Af Ver er ogsaa som oftest nogle smaa, flade Skiver, der dog, navnlig i Stenalderen, ogsaa hyppig ere af Sten. De ere gjennemborede, og mange antage, at de have været

anvendte som Spindevægte. Dette er ogsaa høist sandsynligt, skjøndt det unegtelig er noget overraskende at se, at Redskaber have været anvendte til saadant Brug i Stenalderen, hvis Kultur man tidligere har været tilbøielig til at sætte saa overordentlig lavt; imidlertid vise Fund paa flere Steder aldeles bestemt, at man i hin fjerne Oldtid ikke blot har forstaaet at spinde, men endog at væve.

Det er navnlig een Pælebygningsstation, Robenhausen i Pfäferspæen, der i rigt Maal har afgivet Vidnesbyrd om, at denne Industri har været kjendt og udøvet paa Pælebygningerne allerede i Stenalderen, og Maaden, hvorpaa Produkter af denne Art fandtes her, synes at gjøre det utvivlsomt, at der her har været drevet en Fabrikation, der ikke blot forsynede denne Stations Beboere med sine Frembringelser, men ogsaa spredte dem videre omkring. Foruden adskillige Fletninger, Strikker o. desl. af Bælt, Siv og andre saadanne grovere Stoffer, forekommer her ogsaa mange forskjellige Ting, der ere forfærdigede af Hør. De Hørstængler, der forekomme i ubearbejdet Tilstand, forfuldede ligesom de fleste andre kjendelige Plantedele, vise sig at hidrøre fra den saakaldte korte Hør, der endnu dyrkes i den nordvestlige Del af Schweiz. Bearbejdelsen af Hørren er sket med saa stor Omhu, at heglet Hør forekommer i fuldkommen ren Tilstand. Den simpleste Maade at anvende den paa var til grove Fletninger, der forfærdigedes ved at tynde Bundter eller Knipper, som lagdes tæt ved hverandre, omslyngedes og sammenholdtes af andre; de kunde anvendes til Maatter, Tæpper o. desl. Traad og Garn forekommer i stor Mængde og vidner om, med hvilken Færdighed man forstod at spinde; Snore og Strikker af en Tykkelse indtil $1\frac{1}{2}$ Tomme findes ogsaa og ere saa fortræffelig forarbejdede, at de ikke vilde

gjøre en dygtig Redslager i vore Dage Skam. Af Strikferne flettede man Net, der naturligvis maatte være noget af det Første, Bøleboerne, for hvem Fisk var et vigtigt Næringsmiddel, maatte søge at skaffe sig. Ogsaa til Maatter, Tæpper, og vel ogsaa til Klæder, anvendtes Fletninger, udsprte paa fri Haand, der udmærke sig saavel ved findrig Struktur som ved Sikkerhed i Udsprelsen. Men det Mærkeligste er og bliver dog de Stoffer, der nødvendig forudsætte mekaniske Midler, Bøvestole, om end af en meget simpel Konstruktion; thi sjøndt de naturligvis ikke paa nogen Maade kunne udholde en Sammenligning med vore Dages Frembringelser, er det dog høist overraskende af træffe vævede Tøier, endog af flere forskjellige Mønstre, fra en Tid, hvor man hidtil sædvanlig kun har tænkt sig de paa Jagten nedlagte vilde Dyr's Huder anvendte til Klæder. Men det er da ikke alene i denne Henseende, at de i Bølebygningerne fremkomne Kjendsgjerninger vise os, at de gamle Forestillinger om Stenalderens raa og barbariske Jægersfolk ikke slaa til; ogsaa andre Omstændigheder, som vi senere ville komme til at omtale, nøde til at indrømme, at Kulturen allerede indenfor denne første Periode har naaet en langt høiere Udvikling, end man tidligere har troet.

Det første Metal, vi ved Stenalderens Slutning støbe paa, er i Schweiz ligesom overalt i Europa Broncen. Man har ogsaa opdaget talrige Vidnesbyrd om, at Støbningen af Broncesagerne øvedes i Schweiz; i Bølebygningerne forekomme saaledes ofte Broncesager, hvor Støberandene endnu sidde paa; Støbeforme ere ogsaa fundne, og ved Schallens i Kanton Vaud er der opdaget et Støbværksted, hvor der fandtes endnu ikke fuldt færdige Redskaber af Bronze. Der er ogsaa adskillige Gange fundet Sager, der tydelig vise sig

at være bestemte til Omsmeltning, eller paa anden Maade afgive Vidnesbyrd om, at Støbningen var en i selve Schweiz øvet Industri.

Guldet, der er indkommet til Europa samtidig med Bronzen, og som navnlig i Nordeuropa meget hyppig findes sammen med Sager fra Bronzealderen, viser sig i Schweizer-sperne meget sparsomt og kun anvendt til ganske smaa Smykkesager, som Perler af spiralsnoet Guldtraad, Ørenringe og andre saadanne Smaating.

Verfarenne ere i denne Periode ligesom i den forrige, navnlig for de størres Vedkommende, i Almindelighed forfærdigede af grovt, uslemmet Ler, blandet med Grus og Smaasten, men adskille sig fra Stenalderen ved den langt større Afvejling og Skjønhed i Form og Ornamentering. Foruden de ogsaa i Stenalderen forekommende Ornamente, bestaaende af rette Linier, finde vi nu ogsaa krumme Linier anvendte, og i det Hele taget ere Karrene ligesom Bronze-sagerne prydede med megen Smag. Dette gjælder naturligvis især om de smaa, der overhovedet ere finere forarbejdede end de store, og ofte ere overtrukne med en Færg af Grafit, der meddelte dem en smuk sort Glans; en eendommelig Maade at pryde dem paa var at indlægge Striber af Tin i Leret. Nogle af disse Kar ere forsynede med Huller, hvorfor man antager, at de, ligesom lignende Kar, der endnu ere i Brug paa sine Steder, have været anvendte ved Forfærdigelsen af Ost, idet Hullerne tjente til at lade Ballen af Mælken løbe ud, medens det egentlige Ostestof blev tilbage. En Eiendommelighed ved Bronzealderens Kar er det, at mange af dem have en rund eller spidst tilløbende Bund, saa at de ikke have kunnet staa uden Understøttelse. Ringe af brændt Ler, i hvilke de have været indsatte, og

som saaledes have tjent til at støtte dem, findes i stort Antal.

Spindevægtene, der i Stenalderen ofte vare af Sten, forekomme nu udelukkende af Ler. Ligesom de øvrige Ting fra denne Periode ere de som oftest prydede paa forskjellig Maade, snart rislede, snart med indgraverede Ornamenten.

Endelig maa vi omtale nogle gaadefulde halvmaaneformede Stykker, der for det Meste ere af brændt Ler, sjældnere af Sten. De ere sammentrykte og ofte forsynede med en Fod, som om de vare bestemte til at staa. Den ene Side er glat, den anden i Regelen forsynet med Ornamenten af samme Art som de, der forekomme paa Lerkarrene. Da Billedet af Halvmaanen forekommer paa galliske Mønter, og da den ifølge Plinius' Beretning, hvor der gives en Beskrivelse af de Ceremonier, hvormed Misteltenen af Druiderne tages ned af Egtræerne, kaldes „den Alt helbredende“, formoder Keller, dog vistnok uden tilstrækkelig Grund, at disse Figurer staa i Forbindelse med en Maanedyrkelse og maa betragtes som religiøse Symboler, der have været anbragte med den prydede Side udad. Den Mængde, der findes af dem, bringer ham til at antage, „at de forekom i stort Antal i de galliske Landsbyer, ja at dette saa betydningsfulde Billede ikke savnedes i noget Hus.“ — Sandsynligere er det, at de have været anvendte som en Art Hovedpuder, hvortil de vare meget vel stilkede. „Hovedstamler“ af en lignende Indretning ere endnu i Brug hos flere vilde Folk.

Jernalderen har ikke efterladt sig mange Spor i Bælgbygningerne. Enkelte Stationer, navnlig i Vieler- og Neufchatellersøen, der hovedsagelig hidrøre fra Broncealderen, vise ved enkelte Jernsager, som ere fundne, at de endnu have været beboede i Begyndelsen af Jernalderen, men der er

egentlig kun een, der kan antages at have været beboet i et længere Tidsrum. Det er la Tène ved Marin i Neuschattellerspøen. Da der kun findes Sager fra Jernalderen, viser den sig tydelig at være grundlagt i denne Periode.

Af de fundne Oldsager er det navnlig Vaabnene, der lægge Beslag paa vor Opmærksomhed. De mærkeligste ere Sværdene, der ere lidt over 1 Alen lange og 15—25 Linier brede. De ere tveeggede og ganske lige med afrundet Od; de mangle Pareristang, og Grebtingen, der har været indstuffed i et Haandsfang af Træ eller et andet let forgængeligt Stof, som nu er borte, ender sædvanlig med en lille Knop. Klingerne ere ligesom damascerede, idet de ere sammensveitsede af Metaltraade, der ere lagte ved Siden af hverandre; flere have Mærker, formodentlig Fabrikstempler, indslagene foroven nær ved Grebet. Skeden, i hvilken mange endnu findes indstufne, er sammensat af to tynde Blader af smedet Jern, der ere bøjede over hinanden og fornedet omfattet af et Kantbeslag, der sammenholder dem; foroven er anbragt Beslag til Befæstelse af Sværdremmen. I det Hele taget have disse Sværd en paafaldende Lighed med flere af dem, der forekomme i de bekjendte danske Mosesund, en Lighed, der ogsaa viser sig i de Ornamenter, hvormed Skederne hyppig ere prydede, og som vidner om en betydelig teknisk Færdighed.

Ogsaa Kastespind og Landsjer forekomme, sædvanlig forsynede med Skaftrør; navnlig ere nogle Landseblade mærkelige ved den besynderlige, usystematiske Maade, hvorpaa Randene bugte sig ud og ind, hvilket i høi Grad maa have bidraget til at gjøre de med disse Vaaben tilspiede Saar farlige, idet de kun med stor Vanskelighed kunde uddrages deraf.

Foruden egentlige Ører, der ligesom de nu brugelige have Skafthullet anbragt saaledes, at Skaftet var parallelt med Eggen, forekommer der ogsaa et andet Redskab, der vel ogsaa nærmest har været anvendt som Øre, men da maa have haft et knæbøjet Skaft, idet det i sin Form minder om Celten i Broncealderen. I Størrelse og Styrke overgaaer det derimod Celten, ligesom ogsaa Seglene ere betydelig større end det tilsvarende Redskab fra den foregaaende Periode.

Smykkesager forekomme forholdsviis ikke saa hyppig som i Broncealderen og ere af en simplere Bestaaffenhed, idet Broncealderens rige Ornamentik mangler; nogle ere af Jern, andre af Bronze; Guld og Sølv forekommer saa godt som slet ikke. Der findes Spænder, hvis Spiralskjeder ofte endnu have beholdt deres Spændkraft, Ringe og Glasperler.

Det fra Jernalderen hidrørende Pottemagerarbejde maa henføres til flere Klasser. Nogle Kar af sort, daarlig brændt Ler adstille sig ikke væsentlig fra nogle af Broncealderens; andre, der ere forfærdigede ved Hjælp af Pottemagerstiven, stamme utvivlsomt fra Romerne, ligesom de paa flere Steder fundne Mursten, der vel, ligesom før de flade Sten, have været anvendte paa Urnen; og endelig ere nogle flade Skaller eller Fade, der forekomme paa en Station i Biellersøen, som foruden Sager fra Broncealderen ogsaa har afgivet Jernsager, paa den indvendige Side prydede med røde og sorte Figurer, Trefanter, Firkanter o. desl., der ofte ere meget smagsfuldt anbragte. De stemme fuldkommen overens med Verkar, der ere fundne i Grave fra denne Periode.

Endelig maa vi omtale, at der ved La Tène er fundet 2 romerske og nogle galliske Mønter. De første ere af Bronze og hidrøre, som Brystbillederne vise, fra Tiberius' og

Claudius' Tid; blandt de galliske er en af Guld, en flet Efterligning af de macedoniske Philippusmønter med et Apollohoved paa Forsiden og paa Bagsiden et Tospand, en Fuglefigur og nogle Bogstaver, der skulde gjengive Philips Navn. Nogle Sølmønter hidrøre fra Marseille, og en Del af Bronze (med en Tilfætning af Bly) støbte Mønter have paa den ene Side Brysbilledet af en Mand, paa den anden et Dyr, der vistnok skal forestille en Hest.

Hvad der giver de i de schweiziske Søer fundne Sager fra Jernalderen, og da især dem fra la Tène, en ganske særlig Betydning, er den Omstændighed, at de tilligemed Fund i Grave og andre Steder, f. Ex. det paa den saakaldte Balplads ved Tiefenau ved Bern, afgive et bestemt Vidnesbyrd om en eiendommelig Kultur, der efter Bronzealderens Slutning har udviklet sig, i Hovedsagen uden Baa-virkning af den romerske, som senere kom til at spille en saa betydelig Rolle i de syd- og vesteuropæiske Lande. Det er den samme Kulturretning, vi finde repræsenteret ved mange Stykker i vore Mosesfund, og som mere og mere viser sig at have haft en almindelig Udbredelse, indtil den afløstes af den romerske, der atter omsider maatte vige for den egentlig germaniske.

3fte mindre Interesse end Oldsagerne frembyde de Knofler af for det Meste spiste Dyr, der i meget stort Antal findes i Bælebygningerne, fordi de give os vigtige Oplysninger om Bæleboernes Levevis og om de daværende Dyr. De hidrøre saavel fra tamme som vilde Dyr, og ere for det Meste behandlede paa samme Maade som de, der findes i vore Rjoffenmøddinger, idet de ere spaltede, for at Marven kunde udtages, ligesom ogsaa her mange Knofler ganske

mangle, saa at det aldrig er muligt at sammensætte et helt Skelet eller Lem. De vilde Dyr, der især have tjent til Føde, er Hjorten og Bildsvinet, men ogsaa af Bjørnen, Ulven, Ræven, Bæveren og flere andre vilde Pattedyr saavel som af Fugle findes Knofler. Mærkeligt nok mangler ligesom i Rjoffenmøddingerne ogsaa her Haren, hvilket sikkert staaer i Forbindelse med den Jordom, som flere Folk have næret imod at spise dette Dyr; den omtales f. Ex. for Britternes Bedkommende af Cæsar. Af tamme Dyr er det især Hunden, Svinet og Oren, der ere repræsenterede; dog forekommer der ogsaa Knofler af Faar, Geder og Heste.

Særliges betegnende er det, at medens Knoflerne af vilde Dyr i de Pælebygninger, der hidrøre fra Stenalderen, ere hyppigere end de tammes, er Forholdet i Broncealderen omvendt. I Stenalderen har saaledes vistnok bl. A. Ræven tjent til Føde, hvilket kan slutes af, at dens Knofler vise Mærker af Stenknivene; ja Levninger af den forekomme endog hyppigere end af Tamhunden, medens de slet ikke findes i Broncealderens Pælebygninger. Ligeledes er der flere Tamdyr, der, om de end have efterladt sig Spor i Stenalderen, dog først ere blevne almindelige, efterat Metallet var indført. Dette gjælder saaledes f. Ex. om Faaret og navnlig om Hesten, hvis Knofler i Stenalderens Pælebygninger forekomme saa sparsomt, at man fristes til at antage, at de ere nedkomne der i senere Tid. Ogsaa Tamsvinet er først indført i Broncealderen, fra Stenalderen haves kun Knofler af Bildsvinet. — Af Oren mener Rüttimeyer at finde 3 tamme Racer i Pælebygningerne, den ene svarende til Schweizernes „Braunvieh“, den anden til deres „Fleischvieh“, den tredje nærmest af Form som den holstenste eller hannoveranske Race. Den første var det vigtigste Husdyr i

Stenalderen, den anden og den tredje vare kun i Spor tilstede i denne Periode, men fremherskende i Bronze- og Jernalderen.

Hjortene vise sig ved de hyppig forekommende Knofter og Taffer at have været meget talrige og at have udgjort en væsentlig Bestanddel af Bæleboernes animalske Føde. Iblandt disse er den almindeligste Kronhjorten, der fandtes i Schweiz indtil Slutningen af forrige Aarhundrede, Raadyret, der endnu forekommer paa nogle Steder, og Etsdyret, der omtales af Cæsar som levende i den hercyniske Skov, men nu er indskrænket til Nordeuropa.

Ogsaa Fugle og Fisk ere blevne spiste af Bæleboerne; af de første forekomme bl. A. Bildænder og Skoduer, af de sidste bl. A. Lax, Karper og Skaller.

Som det af det Foregaaende vil være klart, har det Folk, der beboede Bælebygningerne, allerede i Stenalderen givet sig ikke saa lidt af med Kvægavl og havt flere tamme Husdyr. At Staldene, hvor disse Dyr holdtes indesluttede, i det Mindste paa sine Steder stode paa selve Plateformen, hvorpaa ogsaa Hytterne vare opførte, og ikke paa Land, som man ellers kunde formode, er blevet bevist paa en ganske eiendommelig Maade, idet man har opdaget mer eller mindre udbredte 2—10 Tommer tykke Lag af Gjødning af Hornkvæg, Svin, Faar og Geder tilligemed Rester af den til disse Dyr anvendte Strøelse.

For et Folk med faste Boliger, og som, da det øvede Kvægavl, maatte sørge for at have Vinterforraad til Dyrene, laa det ikke saa fjernt at give sig til at dyrke Jorden. Vi se ogsaa, at Agerdyrkningen allerede i Stenalderen har været ikke saa lidt udviklet hos Bæleboerne, og at Plantestoffer have udgjort en væsentlig Del af deres Føde. Som det

ovenfor paa flere Steder er blevet berørt, ere de fleste af Bælebygningerne blevne afbrændte, og dette har sat os istand til ogsaa at kontrollere dem paa dette Punkt, idet mange Plantedele, der ere blevne forfuldede ved Branden, derved ere blevne saaledes bevarede, at de med Sikkerhed kunne bestemmes.

Den Sædplante, der fortrinsvis er bleven dyrket af Bæleboerne, er Hveden, der anvendtes til Brød. Dette er bagt af meget grovt malet eller snarere knust Mel, fra hvilket man ikke har forstaaet at udskille Klidet, ligesom det ogsaa indeholder hele Korn. Hveden knustes ved Hjælp af de i det Foregaaende omtalte Kornknusere, og Brødene, der ere flade Rager, bagtes sandsynligvis imellem hede Stene. Ogsaa Byg dyrkedes, og, som det af de hele Ar, der ere bevarede, kan ses, saavel serradet som toradet. Rug er endnu ikke fundet i Schweiz.

Af Frugter har man især benyttet Æbler og Nødder som Næringsmidler. Æblerne, der forekomme i meget betydelig Mængde og for det Meste ere skaarne i Stykker for at opbevares, ere sædvanlig vilde Skovæbler, og kun paa eet Sted er der fundet større Æbler, der sandsynligvis ere Frugter af dyrkede Træer. Hasselnødder forekomme ogsaa i store Masser, og Hornnødden (*Trapa natans*), der nu næsten ikke mere findes i Schweiz, har den Gang, ligesom endnu i Norditalien, tjent til Næringsmiddel. Kirsebær, Blommer, Hindbær, Brombær og flere Frugter forekomme ogsaa. Af de mindre Frugter har man rimeligvis presset Most, da Kærner af dem ofte forekomme samlede i stor Mængde; derimod mangler Druen i Schweiz.

Skjøndt det ogsaa for Planternes Bedkommende, ligesom for Dyrenes, skal kunne lade sig paavise en bestemt Forskjel

mellem de forskjellige Stationer, saaledes at de dyrkede Planter ere sjældnere paa de ældre end paa de yngre, saa forekommer dog saavel Kornet som Hørren i de ældste Bælebygninger, og lader saaledes ingen Tvivl om, at Agerdyrkning har været øvet i al den Tid, det har været Skik at opføre Boliger paa Sørne. Det kan være vanskeligt at forstaa, hvorledes det var muligt at dyrke Jorden med noget Udbytte med saa u hensigtsmæssige Redskaber som dem, man i Stenalderen var indskrænket til; det maa have udkrævet en mageløs Udholdenhed og Taalmodighed; men at Stenalderens Folk have været i Besiddelse heraf, derom have vi ogsaa et Vidnesbyrd i de mægtige Stenkamre, vi have tilbage fra hin fjerne Tid. Se vi hen til dem, da taber den Kjendsgjerning, at Mennesket allerede paa dette forholdsvis lave Udviklingsstrin har formaaet at gjøre sig Jorden saa underdanig, at den efter hans Villie ydede ham sine Frugter, noget af det Overraskende, som den unegtelig ved første Syn har.

Søge vi nu at samle, hvad der i det Foregaaende er meddelt, saa se vi altsaa, at Bælebygningerne have været beboede af et Folk, der har gennemgaaet alle tre Kulturstadier, og i al den Tid opført i det Mindste nogle af deres Boliger paa Vandet. Bæleboerne have næret sig af Jagt og Fiskeri, men have dog ikke været indskrænkede hertil alene, idet de allerede i den ældste Periode have øvet Kvægavl og Agerdyrkning i en forholdsvis temmelig betydelig Udstrækning. Vi se dem, allerede med Vaaben og Redskaber af Sten, Hjortetak osv., klæde sig ikke blot i de sædvede Dyrshuder, men ogsaa i Klæder, som de forstode at forfærdige af Hørren.

De mange forskjellige Virtsomheder, der have været udøvede paa Bælebygningerne, nøde os til at antage, at der har fundet en Deling af Arbeidet Sted; saaledes var det vistnok ikke muligt at forfærdige de talrige Stenredskaber, hvilket krævede megen Tid og Møje, uden at Enkelte særlig havde gjort dette til deres Hovedbestjæftigelse; herom synes ogsaa den Omstændighed at vidne, at der paa flere Steder er fundet Stensliser, mislykkede og halvfuldbendte Stensager sammen i større Mængde, saa at man ikke kan væge sig mod den Tanke, at de hidrøre fra formelige Værksteder. Det Samme gjælder om de af Hør forfærdigede Stoffer, der navnlig paa eet Sted, ved Robenhausen, forekomme samlede i meget stor Mængde.

At der har været drevet Handel, der naturligvis har indskrænket sig til Byttehandel, allerede i Stenalderen, kan man slutte af de enkelte for Schweiz fremmede Stoffer, som ere komne for Dagen i Bælebygningerne. Først og fremmest maa vi da nævne Flinten, der er indført fra Frankrig og Sydtyskland. Om Rav, der forekommer meget sparsomt, behøver man vel neppe at antage, at det er kommet langveis fra, da det, om end meget sjelden, findes paa sine Steder i Schweiz, f. Ex. ved Bodensøen. Da nogle af de fundne Stenklæder ere af Nephrit, og denne Stenart nu kommer til os fra Orienten og efter Nogles Mening ikke skal forekomme i Europa, har man villet slutte, at der har bestaaet direkte Handelsforbindelser mellem Bæleboerne og Asien. Denne Slutning turde dog imidlertid vistnok være forhastet, da man skulde synes, at en saadan Forbindelse med Orienten, hvor Metallerne have været kjendte og anvendte i en overordentlig fjern Fortid, maatte medføre, at disse kom til Europa langt tidligere end det skete. Selv om det virkelig

er Tilfældet, hvad der dog er omtvistet, at den Stenart, hvoraf de paagjældende Riler ere forfærdigede, kun findes i de østlige Lande, synes man snarere at maatte antage, at de ere naaede til Schweiz ved at gaa fra Mand til Mand, hvilket ogsaa vilde stemme med den Omstændighed, at de forekomme temmelig sparsomt. At en Ting virkelig kan vandre meget langt paa den anførte Maade, kunde oplyses ved mange Exempler; saaledes findes der i Mississippidalen i de samme Gravhøie, Side om Side, Kobber fra fra Doreføen, Glimmer fra Meghannybjergene, Spødyrskaller fra den mexikanste Havbugt og Obsidian fra Mexiko. At antage en direkte Forbindelse imellem Folk paa saa forskellige Kulturtrin, uden at det lavere fortrænges af det høiere, gaaer neppe an. En mere udviklet Handel, der strakte sig ud over de nærmest liggende Lande, kunne vi først vente at finde i Broncealderen, da saavel Kobberet som Tinnet, hvoraf Broncen sammensattes, maatte indføres udenfra; heller ikke Grafiten, hvormed vi ofte finde Urnene ferniserede, findes i Schweiz.

Spørgsmaalet, fra hvad Tid Bælebygningerne stamme, staaer endnu uafgjort hen. De naa, som vi have set, helt ned til den historiske Tid, men deres første Fremtræden er indhyllet i Mørke. Medens det ikke er saa vanskeligt at bestemme deres relative Tidsfølge, da saavel Bælenes forskellige Bevaring som de fundne Oldsager her yde os god Hjælp, ere vi endnu saa godt som ude af Stand til at udfinde deres absolute Alder. Hvis Maalet overhovedet kan naaes, er det vel nærmest Geologien, der maa hjælpe os dermed, og det er ogsaa gjennem den, at der af Profesfor Gilliéron og Fr. Troyon er gjort et Par Forsøg paa at løse Opgaven, som vi allerede have meddelt.

Hvad Henſigten med ſaaledes at opføre Boliger paa Vandet kan have været, er det ikke ganſke let at afgjøre. Den Antagelſe, der ſynes at ligge nærmest, og ſom ogſaa førſt har frembudt ſig for de ſchweiziske Oldforſkere, er, at Bæleboerne, ved ſaaledes at iſolere ſig, have villet ſikre ſig imod vilde Dyr og imod Eſterſtræbelſer af deres Fjender. Den er imidlertid ikke ganſke fyldeſtgjørende; thi for de vilde Dyrs Bedkommende maa man lægge Mærke til, at de eneſte, der her kunde være Tale om, vare Ulve og Bjørne, ſom meget ſjelden give ſig af med at angribe Menneſter, og ſaaledes ikke nødvendiggjøre ſaadanne vidtløftige Forſvarsmidler, hvis Tilveiebringelſe var forbunden med ſaa meget Beſvær og Arbeide; og heller ikke ſom en Slags Fæſtninger imod Fjender ſynes Bælebygningerne at kunne have haft nogen Betydning, da det var en temmelig let Sag at afbrænde dem; heller ikke vidner Nogetſomhelſt om, at der har været kæmpet nogen voldſom Kamp, ſom man jo maatte have ventet, hvis dette havde været deres Beſtemmelſe; i ethvert Tilfælde er den løbet af uden Mandefald; thi de meget ſaa Menneſkeſkeletter, der ere fundne, hidrøre næſten udelukkende fra Børn. Bæleboerne ſynes at have været meget fredelige Folk, der, da Fjenderne kom, flygtede over Hals og Hoved og efterlod deres Boliger med Alt, hvad der var i dem, til Querne. Det er upaatvivlelig ogſaa diſſe Omſtændigheder, der have bevirket, at nogle Forſkere, ſ. Ex. Deſor, ere noget utilbøielige til at anſe Bælebygningerne for Boliger, men ſnarere betragte dem ſom Magasiner, Arſenaler o. deſl. Dette gaaer imidlertid viſtnok ikke an, da de alle frembyde umiſkjendelige Spor af at have været beboede endog i meget lang Tid. Maaſke kunde man forklare Forholdet ved at antage, at et Sifringſmiddel af denne Art, navnlig imod de vilde Dyr,

var nødvendigt i de Egne, hvorfra Pæleboerne vare udgaaede, og som sikkert maa søges i Asien. Man vilde da her have et Exempel paa, hvad man ofte træffer, at en Skif vedblev at bestaa, efter at den Grund, der oprindeligt havde fremkaldt den, var bortfalden.

Endelig maa vi omtale en meget mærkelig Omstændighed ved Pælebygningerne, som endnu ikke har faaet nogen fyldestgørende Forklaring: at der nemlig paa mange Steder findes Oldsager sammen i meget betydelig Mængde, der kjendelig aldrig have været brugte, og som heller ikke, da de mangle Spor af at have været i Jld, kunne antages at være faldne i Søen, da Pælebygningerne bleve afbrændte. Heller ikke er det rimeligt at antage, at de alle tilfældig skulle være faldne i Vandet gennem Plateformens Huller og Sprækker; dertil ere de for talrige, og ofte forekomme Redskaber af samme Art i stor Mængde paa samme Sted; desuden maa man antage, at Pæleboerne, hvis Sagerne vare tilfældig tabte, havde søgt at faae dem igjen, hvilket vistnok for det Meste var muligt. Det ser saaledes unegtelig paa mange Steder ud, som om man med Forsæt havde nedsænket Sager i Søerne, og nogle Forskere have derfor mindet om de hos adskillige barbariske Folk forekommende hellige Søer, der omtales af flere klassiske Forfattere, og ment, at vi have Levninger af Ofre for os. Hvorledes det end forholder sig hermed, selv om man maaske kan være berettiget til at antage, at Ofringer paa enkelte Punkter have været en medvirkende Grund til, at de talrige Oldsager dække Bunden af Søerne, at forklare helt Fænomenet paa denne Maade, lader sig ikke gjøre.

Skjøndt vi navnlig kjende Pælebygningerne fra Schweiz, træffe vi dem dog ogsaa paa andre Steder, saa at denne

Bygningsstif har været ikke saa lidet udbredt. Saaledes fortæller Herodot, i 16de Kapitel af sin Histories femte Bog, om Pæonierne, at de boede i Spen Prasias i Trakien paa Stillasjer, der hvilede paa Bæle og vare forbundne med Strandbredden ved Broer. Oprindelig havde Beboerne i Fællesskab nedrammet Bælene, men senere fastsatte de, at for hver Kone, en Mand tog sig — og Flerkoneriet var Stif der —, skulde han plante tre Bæle, der hentedes fra Bjerget Orbelus. Hver havde sin Hytte paa Plateformen, og i denne var der en Lem ned til Spen, hvorfor de brugte at binde deres smaa Børn om Foden med en Snor, for at de ikke skulde falde i Vandet. Deres Heste og Lastdyr fodrede de med Fisk, som Spen var saa rig paa, at naar de sænkede en Kurv ned igjennem Lemmen, kunde de kort efter trække den op fuld af Fisk. Rubbock meddeler i sidste Udgave af „Prehistoric times“, at en Ven, som boer i Solonichi, har fortalt ham, at Fiskerne ved Prasiaspen den Dag idag som paa Herodots Tid bebo Bælebygninger, opførte paa Vandet og indrettede aldeles paa lignende Maade som de i Schweiz.

Ogsaa paa andre Steder træffe vi Bygninger af denne Art, navnlig i Norditalien, ogsaa i Baiern og flere andre Steder i Tydskland er der fundet Spor af dem. Med Bælebygningerne maa man derimod ikke forvekle de saakaldte Grannoges, der hyppig forekomme i de irske Søer, og som ogsaa findes i Skotland. Det er kunstige Dæm, opkastede af Jord, Sten osv., der sammenholdes og styrkes af Bæle. De rage op over Vandet, og have til forskjellige Tider tjent Høddingerne til Tilflugtssteder i de mange Stridigheder, der have hersket imellem dem, men have ikke, saaledes som Bælebygningerne, været stadig beboede. De naa langt ned i den

historiske Tid og omtales ofte i de irske Krøniker, ja endnu i Aaret 1610 nævnes en i Grevskabet Galway, og i Skotland omtales de endnu i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede.

Af de udenfor Schweiz fundne Bælebygninger er det navnlig dem i Italien, der have Interesse. De findes i Norditalien, ikke blot i Sør, som Gardasøen og Lago maggiore, men ogsaa i de saakaldte Terramaralag. Disse sidste, der forekomme i Podalen, ere Lag, der i en vis Forstand kunne sammenlignes med vore Rjøffemjøddinger, idet de ere Affaldsdynger, hvis Dannelse er begyndt i den graa Oldtid. Nogle af dem ligge paa Steder, hvor der oprindeligt har været smaa Søer eller Sumpe, i hvilke der har været opført Bælebygninger. Alt Affald er blevet kastet i Vandet, og dette er derved steget og har tilsidst naaet en saadan Høide, at Beboerne have været nødt til at nedramme nye Bæle, fordi de gamle vare for korte. Dette har gjentaget sig flere Gange, indtil endelig Affaldet var ophobet i en saadan Mængde, at det naaede over Vandets Niveau. Nye Boliger opførtes da paa denne Ø, der ved det bortkastede Affald bestandig vorede. Det omhyggeligst undersøgte Terramaralag af denne Art er det ved Conventino de Castione i Parma. Banken bestaaer her af 3 Lag, øverst et Lag Muldjord, derunder Affaldsdyngen, det egentlige Terramaralag, der paa Grund af de mange organiske Stoffer, det indeholder, afgiver et meget søgt Gjødningsstof, og derunder igjen et Lag sort Tørvejord, der hviler paa den oprindelige Sø eller Sumpbund. I Terramaralaget fandtes betydelige Levinger af Bælebygninger fra Broncealderen, der i det Hele taget er den Periode, som i de i Italien gjorde Fund af Bælebygninger er bedst repræsenteret. Oldsagerne have

her den samme almindelige Karakter som i Schweiz, men adskille sig dog fra de schweiziske i flere Enkeltheder, hvilket navnlig gjælder om Verkfarene, der i Italien udmærke sig ved større Formrigdom. Interessant er det ogsaa, at et Par Planter, Rug og Vindruer, der mangle i de schweiziske Bølebygninger, forekomme i de italienske.

Taagehornet.

For flere Aar siden tilbragte Forfatteren af efterstaaende Meddelelse en Del af Sommeren i det engelske Nizza, i Bentnor paa Den Whigt. Sidstnævnte, et Stykke jordist Paradis i det Mindste i dens sydlige Partier, er som bekendt Sædet for den brittiske Naktklub, der i Hovedstaden Ryde har en pragtfuld Bygning. Med et yngre Medlem af denne Klub, hvis Familie boer paa den smukke Ø, foretog jeg i hans med alle mulige Befvemmeligheder udrustede lille Baad en Dag en Udflugt i Kanalen, der er indfattet af maleriske Kyster, men dog er et farligt Farvand.

Morgenen var klar og smuk og Søen viste sig som en mørkeblaa Flade; men paa een Gang begyndte et let Skyslør at lægge sig over Solen, og inden der var hengaaet et Par Timer, forsvandt Land og Hav i en tæt og fugtig Taage. Vi kunde ikke se det Mindste af de Gjenstande, der omgav os, neppe endnu Omridsene af vort eget Fartøj og vore egne Skiffelser.

„Hvor ere vi vel nu?“ spurgte Baadens Eier Matrosen, der var med i Baaden.

„Naar jeg skal sige Sandhed,“ svarede Søgutten, idet han veirede med Næsen som et pludselig opskræmmet Vildt, „veed jeg det min Tro ikke. Jeg veed kun, at vi drive om i Kanalen, saadan midt imellem Portland og Beachy. Jeg gad nok kunne se lidt længere, thi det vilde dog være Poffers ubehageligt at komme i Nærheden af en Damper og faae den paa Halsen. Skruerne ere lumske Tingester, de melde ikke deres Ankomst som Hjulene gjøre.“

„Kom der kun en Lustning,“ mente James, min Ven fra Nachtklubben, „saa kunde vi løbe til Kysten og re= fognoscere, hvor vi vare.“ — Pludselig raabte han: „Stille! Hører De Intet?“

Jeg lyttede, men jeg kunde ikke høre Andet end Vandets Bladsken under vor Rjøl.

„Der er det igjen,“ tog den Anden igjen Ordet.

Nu kunde jeg ogsaa høre det — den skingrende Tone som af en Art Trompet.

„Fortræffeligt!“ raabte vor Matros glad; „det er Taage= hornet fra St. Kathrine; vi ere altsaa ikke langt fra Havnen.“

„Hvor kan De vide, Tom, at det netop er det Horn?“ spurgte jeg forundret. „I Dungenes er der jo ogsaa Taage= signal=Indretninger, og om jeg end ikke er bange for, at vi alt ere komne saa langt bort fra det Sted, hvor vi gif ud, er det dog ikke ganske umuligt.“

„Ja saamæn, umuligt er det ikke,“ svarede Tom roligt; „men Signalet i Dungenes lyder fem Sekunder og tier der= efter tyve Sekunder. Det fra St. Kathrine lyder ogsaa fem Sekunder, men der er kun femten Sekunder mellem hvert.

Jeg har nu ngsie set paa mit Uhr og kan derfor ikke faa let tage Feil."

I dette Øteblit hævede der sig en let Vind, Taagesløret blev sønderrevet, og vi saae da strax, at vi seilede en Spmil sydlig for St. Kathrine. Taagesløret lød ikke mere, men vi saae tydelig det Fyrtaarn, hvorfra Signalet kom, og den lille Gruppe venlige hvide Huse, der hører dertil. Roligt glede vi hen langs den herlige Undercliffe (Undercliff) og laa snart sikkert for Anker igjen ved Bentnor.

„Hvad mener De," sagde jeg til min Ven, da vi vare stegne ud af Baaden og mageligt slentrede hen ad Strandbredden, „om vi til Tak for den venlige Advarsel aflagde et Besøg hos Taagehornet."

James var strax beredt dertil og vi begav os paa Veien. Vi betraadte en Fodsti, der langs Kysten fører til Fyrtaarnet, lode Klitterne ved St. Kathrine ligge til Højre, og naaede snart Maalet for vor Vandring. Fyrmesteren modtog os med stor Forekommenhed.

Efter at vi havde beset selve Fyrapparatet og udtalt vor Beundring over den Orden, der herskede overalt, og det Heles Hensigtsmæssighed, gik vi gjennem vor Vedsagers lille Have til Taagesignalbygningen, et beskedent Hus med en mægtig Skorsten. Foran Tagstjægget, der vendte ud mod Havet, strakte vor venlige Hjelper i Nøden, Hornet, sit Hoved opad. Bygningen indeholder en Forstue, et Kammer med allehaande Værktøi og Redskaber, og Maskinrummet, der er omtrent 20 Fod langt og 18 Fod bredt, er godt ventileret og forsynet med Vinduer paa Siderne. Her bemærkede vi den ene Ende af Taagehornet. Det gaaer igjennem en ved Taget befæstet Jerncylinder og staaer i Forbindelse med store Vindrør af Ler. To Maskiner af et underligt Udseende, hver af dem

med et stort Svinghjul og med et meget compliceret Apparat af Tænder og Valser, ere, som vor Fører meddelte os, Ericsonske caloriske Maskiner til at sætte Pumper i Bevægelse, der fortætte Luften i Vandrørene eller Blæsebælgene. Kun den ene Maskine arbejder, den anden tjener kun til Reserve i Nødsfald. Siden Hornets Opstilling i 1868 har man dog ikke behøvet at ty til denne Reserve, da disse Maskiner have en meget solid og simpel Konstruktion og aldrig kunne eksplodere. De ere hver paa to Hestes Kraft, hver bruger tolv Bund Røses i Timen og kan sættes i Gang inden tredive Minutters Forløb. Dette er af stor Vigtighed. Signalet maa usfortøvet kunne gives saa snart den paa den engelske Kyst saa hyppige Taage indtræder.

Selve Hornet er af Messing og omtrent af samme Figur som den russiske Serpent, et stort Musikinstrument, der i tidligere Tid meget brugtes ved militær Musik. Til et Orkester vilde vort Signalthorn neppe være at anbefale, thi det har en Længde af næsten ti Fod, dets Munding er to Fod bred, og selv dets sagteste Tone vilde drive alle Tilhørerne i en Koncertsal paa vild Flugt. Hornet staaer opret med Mundingen vendt mod Søen og Fyrmesteren viste os en findrig mekanisk Indretning, hvorved det langsomt kan dreie sig om sin lodrette Axe, saa at Lyden derfra kan spredes over en vid Luftkreds og høres af Sømandene paa de forskjelligste Steder af denne Kreds. Deraf forklares det, at vi ikke hørte Lyden saa tydelig første Gang som anden Gang. Sidste Gang var aabenbart Mundingen af Instrumentet direkte vendt mod os. Hornet kaldes efter sin Opfinder, en Amerikaner, Dabollshornet. Foruden dette anvendes ogsaa forskjellige andre Lydapparater, blandt andre Haandtrommer af Metal paa Fyrskibe, store Klokker paa flere Fyrtaarne og

paa visse Punkter af Kysterne store Kanoner. Som jeg senere erfarede bringer man ikke færre end sex forskellige Taagesignaler: Horn, Trompeter, Piber, Trommer, Skjts og — Sirener.

Alt i længere Tid har man betjent sig af Hornet til at advare og orientere Fartøier i taaget Veir. Men saa længe man ikke havde nogen Maskine til at sammenpresse Luften, var det et meget utilstrækkeligt Instrument. Da opfandt i Aaret 1844 Kapitain (senere Admiral) Taylor en Maskine til dette Niemed, der imidlertid viste sig ikke videre praktisk. Først Dabolls Opfindelse blev erklæret for god og indført i 1851 paa Rhode Island i de Forenede Stater. Først elleve Aar senere blev denne Opfindelse ogsaa anvendt i England og til Prøve blev det første Dabollshorn anbragt i Dungenes. Det viste sig dog ikke kraftigt nok for Stationen og i 1865 kom der et større i Stedet. Stationen Cumbrae ved Clydebugten i Skotland fik et Aar derefter det andet Instrument, der viste sig af en saa god Virkning, at man selv i stormfuldt Veir kunde høre dets Lyd fem engelske Mile ude i Søen.

Senere har Dabolls Opfindelse modtaget forskellige Forbedringer. Det er tidligere omtalt, at vi mærkede en betydelig Forandring i Tonens Styrke efter som Hornet var vendt i denne eller hin Retning. Dette er uheldigt, fordi Sømanden gjør Regning paa at blive advaret ved Hornet i en vis Afstand, og naar Vinden er stærk og Hornet ikke lige er rettet paa ham, desuagtet kan befinde sig i denne Distance uden at høre det. For at afhjælpe saadanne Ulemper har Prof. Holmes, der er bekjendt for sine Undersøgelser paa det elektriske Lys' Omraade, konstrueret et Horn, hvorfra der kan udstrømme en bred Lydbølge paa en Afstand

af 90 Grader. Idet han nu opstiller to eller flere lignende Instrumenter, der kunne dreies, mener han sig istand til at kunne brede Lyden til samme Tid ud over enhver Bue. Man har ogsaa fundet, at under visse Omstændigheder kunne Trompeterne rettes langt videre ud over Havet end fra den Bygning, hvor Maskinerne og Luftpumpen befinde sig, og en nyere Opfindelse af Daboll gaaer ud paa, at lade den Cylinder, der tilfører Trompeten Luften fra Condensatoren, virke paa samme Maade som Telegrastraade. Men da Traaden altfor meget er udsat for at sønderbrydes og den Kraft, som sætter den i Bevægelse, vilde medtage en god Del af Maskinens Kraft, saa har den utrættelige Professor udtænkt den Plan, at bruge Lufttrækket baade til at aabne og til at lukke Cylinderen. Saaledes kan Trompeten opstilles i enhver som helst Afstand fra Bygningen, naar den kun staaer i Forbindelse med denne. Det ved Souther Point anbragte Taagehorn er reist i en Afstand af 250 Fod og kunde i Nødsfald flyttes endnu længere bort.

Ogsaa den første Idee til Taagepiben er af engelsk Oprindelse, men den blev først virkeliggjort i Nordamerika. Alt i 1844 havde en engelsk Ingenieur, Alexander Gordon, meddelt Parlamentet, at mægtige Piber som dem paa Lokomotiver fortræffelig kunde anvendes som Rystsignaler i taaget Veir. Han henviste derved til, at en skarp klingende Tone lyder langt videre end en ikke saa gennemtrængende, men paa selve Stedet maafe langt mere fyldig Tone, og stadfæstede dette ved at minde om de store Afstande, hvorpaa man kan høre Taarehyllingens Piben. Men hans Tanke førte ikke til noget praktisk Resultat førend Daboll havde forfærdiget et Apparat, som forvandlede en stor Lokomotivpipe ved Hjælp af fortættet Luft til et Taagesignal. De Forenede

Staters Regering indsaae strax Opfindelsens Værd og lod en saadan Pibe anbringe paa Rhode Island. Det samme Maskineri betjente baade Piben og Hornet og ifølge de officielle Beretninger have begge Instrumenter gjort stor Nytte. Kort efter lykkedes det, at sætte en Pibe i Gang til samme Viemed ved Hjælp af en Høitryks-Dampmaskine, og man opstillede et saadant Apparat paa Partridge Island ved Fyndyban i Nybrunsvig. I en heftig Storm kan Lyden derfra høres i en Afstand af $5\frac{1}{2}$ engelske Mile.

Nu bedækkedes de nordamerikanske Kyster hurtigt med deslige Taagepiber. Der synes dog at være hengaaet lang Tid inden Opfindelsen trængte over Havet til Europa, thi først i 1869 blev et saadant Apparat indført ved Aberdeen i Skotland, hvilket, hvilende paa det samme Princip som Instrumentet paa Partridge Island, skal udmærket opfylde sin Henfigt.

Brugen af Klokker som Taagesignaler er meget gammel. Man betjener sig af disse mest paa Fyrtaarne, der ere ensomt beliggende eller anbragte ved klippefulde Bugter. De veie fra 3= til 700 Pund; men enkelte ere endnu sværere. Kloffen paa Start Point veier over hundrede Centner, og der er nogle paa den irlandske Kyst, der endog veie det Dobbelte. Men i Almindelighed lyder Klokkeslang ikke saa langt i det Fjerne, og naar der blæser en Storm kan den neppe høres i Nærheden. Kloffen hænger ned fra Fyrtaarnets Plateform eller Galleri i stærke Rjæder og efter Taarnets Høide fra 60 til 100 Fod over Havspeilet. Desuagtet er det forekommet, at Bølgerne i en stærk Storm have hævet sig saa høit, at de bortstjullede Kloffen. For at forebygge dette pleier man at anbringe Kloffen paa den Side af Taarnet, der er længst fra Havet, saaledes at Taarnet selv yder

et Børn for Kloffen. Men derved formindstkes rigtignot Styrken af Lyden ud over Søen, og Midlet bliver derfor skadeligere end selve Faren. I det Hele taget er man i de senere Aar kommet bort fra at bruge Kloffen som Taagesignal, og den anbringes ikke mere i de nyere Fyrtaarne.

De Kanoner, der paa de engelske og tydske Kyster anvendes til Taagesignaler, ere Atten- eller Fireogtyvepundiger. Til deres Ladning udtræves der tre til fire Bund Krudt og de affyres hvert Kvarter. Angaaende deres Brugbarhed til det nævnte Formaals ere Meningerne meget delte. I et Kvarter gjør et Skib, selv ved temmelig svag Vind, tolv Knob, d. v. s., det tilbagelægger tre Sømil, og kan saaledes komme Kysten i en farlig Nærhed inden det hører Kanonskuddet. Derfor begynder man nu ogsaa at afflatte Skjots i Kystsignaltjenesten.

Endelig ere de Sirener, hvis tillokkende Toner den gamle Ulykses ikke troede at kunne modstaa uden ved at stoppe Ørene til paa sig og lade sig binde til Masten, nu til Dags forvandlede til Jerncylindre eller Jernkasser med Huller i, af hvilke Høitryksdampen søger ud. Ikke længere lokke de Sømanden ved tryllende Toner i Havets Svælg, de ere tværtimod hans trofaste Veninder og naar de lade deres Sang tone, er det kun for at advare ham mod Faren. De bebo ikke mere Middelhavets tryllende Kyster, men det nordamerikanske Oceans langt barskere Bredder og paaafjønnes meget af Alle, der have lært dem at kjende.

Til Slutning fortjener det ansøres, at Kanonen er det dyreste af alle Taagesignaler. Medens Daboll-Hornet daglig, d. v. s. i et Tidrum af fireogtyve Timer, kun medfører en Udgift af i det Høieste femten til atten Shilling (5 til

6 Rdlr.), er Udgiften ved en Kanon i samme Tid næsten halvtiende Eftl. (90 Rdlr.).

En Vandring gennem det gamle Athen.

(Af C. F. Liebetren.)

Vi tænke os tilbage til Perikles' Tid, til den Tid, da den antike Kunst og Videnskab stod paa det høieste Punkt af sin Udvikling — tilbage til Athens rigeste Blomstring og gyldne Tidsalder.

Næsten totusinde og trehundrede Aar ere forløbne siden denne store Statsmands, Feltherres og Filosofs skabende Aand gjorde Athen til Midtpunktet for Grækenlands aandige Liv, siden den Tid, i hvilken de Vise, Historiefriverne, Malerne, Billedhuggerne og Bygmestrene strømmede fra alle Landets Egne til Athen, for her at skabe deres Mesterværker og i en ivrig Betylvirkning bragte Kunsten til dens høieste Fuldkommenhed. Værkerne fra den Tid ere endnu den Dag idag uopnaaelige Mønstre for den kunstneriske Stræben.

Alle de Skatte af Kunst og Videnskab, som ere os bevarede fra Grækenlands gamle Tider, som vi beundre og søge at efterligne, hidrøre for det Meste fra Perikles' Tid, fra den Tid, da Athen kun havde et Antal af 30,000 Indvaanere foruden Slaver, og da den store Mand anvendte en Sum af henved 5 Millioner i vore Penge af Statskatten paa alle de herlige Bygninger, Mindesmærker og Skulpturer

— en yderst ringe Sum for Skatte, der, naar de alle vare opbevarede til vore Dage, ikke kunde betales med mange Tusinde Millioner.

De daværende store Digteres og Tænkeres Værker gjøre os det muligt i Aanden at kunne vandre gjennem hint gamle og ærværdige Athen, at kunne beundre dets Pragtbygninger, at se dets Helteskikkelser, dets Folks Liv og Virken næsten lige saa levende som om endnu den skyfrie Himmel, det klare Solskin skuede ned paa hint Athen fra for 2300 Aar siden, som om ikke i Tidernes Skiften et rovsygt, uafelt Folkesærd havde paa Ruinerne af Fortidens Storhed vanhelliget dets indviede Jordbund med Smuds og Bandalisme.

Vi ville derfor i Tænkerne sætte os tilbage til hin Tid, da Perikles' Herredømme endnu var i frisk Minde, til hin Byernes By, om hvilken Digteren sagde: „Hvo som ikke har set Athen, er ensfoldig; hvo som har set Athen og elsker det og forlader det igjen — er den Ensfoldigste blandt de Dødelige!“

Et Skib bringer os til det forønskede Maal, Aarerne føres kraftigt af Mandskabet til en kunstløs Sømandsangs langsomme Rhytmer. Poseidon, de evige Bølgers Gud, er os naadig stemt, hans Trefork, med hvilken han i sin Brede rører op i Vandene, hviler i Dybet og en gunstig Sydøstvind fører os til den i et blaat Skjær straalende Strandbred. Den salte Bove bryder sig mod den dybt stikkende Rjøl, skulper op mod de brogede Malerier paa Skibets Sider, og sprøiter nu og da op mod den gyldne Thetis, hvis ranke Legeme smykker den frumme Forstævn og hvorefter Skibet er opfaldt. Beständig tydeligere træde Hymettus = Bjergets taffede Bjælde frem; vi seile forbi dem; Piræus, Athens Havn, ligger foran os. Her er alt samlet mere end tre-

hundrede Fartøier, halvtredsfindstøve Roerfarles kraftige Slag drive et fremad hist, et andet her; nogle komme, andre seile bort og mange ligge for Anker, for at udløse kostbare Ladninger. Til Høre ved det nærmeste Forbjerg falder Blikket paa en mægtig firkantet Sten; den dækker den store Themistokles' Grav, hvis Lig, hentet fra det Sted, hvorhen han var bleven forviist, her hviler i det hellige Fædrelands Jord.

Vi gaa i Land.

Foran os er der en broget Brimmel, en Skrigen og en Larmen, der bedøver Ørene og neppe giver os Tid og Ro til at beundre det herlige, tæt ved Porten beliggende Theater, til at glæde os over de pragtfulde Marmorfigurer, der pryde Indgangen til et Tempel. Vi ere nu ved Hippodamos-Pladsen. Mennesker og Dyr ere her ifærd med at føre Skibsladningerne til Staden og at bringe Varer til Skibene. Hist henne skaffes byzantinisk Korn paa talrige Muldyr til Staden, her mødes Bogne, hvoraf Nogle bringe de græske Ders Vine, andre Siciliens og Italiens ikke mindre ædle Druer. Omhyggelig indpakkede Marmorstatuer, mesterlige Arbejder fra Athen, bestemte til sicilianiske Kunstyndere, bæres af Muldyr, der drage forsigtigt afsted; ikke mindre værdifulde Værker af korinthisk og sikhonisk Støbning i Ertz skaffes ombord, for at sendes til Lilleasien. Hvad Arabiens duftende Landskaber yde af vellugtende Sager, hvad Indiens Skove frembringe af kunstig Spind, af Elfenben og sjældent Træ, hvad babylonisk Kunstflid leverer af møisommeligt virkede Tæpper, milefjært Jaareuld, koisse Pigers Florvæv: Alt tager Veien til denne Stapelplads for en halv Verden. Her ligger Valler fra Thrakien, hist henne Korn fra Egypten og Lybien. Handlende staa derved og prøve og prutte; Toldembedsmænd aabne Kisterne, Opsyns-

mænd komme og gaa. Matroser, kun iførte Chitonen — et simpelt Stykke Tøi af en langagtig Form, med et Armhul i den ene Side og et Spænde paa den anden, for at holde begge Iligene sammen over Skulderen — komme syngende fra Havnen; Kvinder i en lignende Dragt, der dog rækker ned til Fødderne, ile dem imøde og byde dem Velkommen til Hjemmet.

Vi gaa igjennem en mægtig Portikus; under dens store Buer have Berellererne opstillet deres Borde; de laane Penge ud til Skibseierne mod høie Renter, kjøbe og sælge hele Ladninger, man faae hvert Dieblif høre af deres hidfige Runder, at de ere de største Optræffere i Verden.

Foran os ligger den lange verdensberømte Mur, som Themistokles byggede i Farens Dage for at forbinde Athen med Havnen. Den er 56 Fod høi og saa bred, at to Vogne bekvemt kunne kjøre ved Siden af hinanden. Raa Kampesten og tilhuggede Kvadersten afvegle her med Spilerefter af hvidt Marmor, og mægtige Jernkramper give det paa denne fælsomme Maade sammensatte Murværk en større Styrke. Veien langs Muren er ikke meget bred; overfor den staa uanselige Huse i en uafbrudt Række, beboede af Søfolk og Havnebetjente. I Muren er der en Kenotaf, en Mindetavle til Ære for den store Tragedieforfatter Euripides. Han fandt sin Død i Makedonien hos Kong Arkelaus, hvor Hunde sønderrev ham. Mindetavlen bærer den Indskrift: „Hele Grækenland er Mindesmærket for Euripides' Hæder. I Makedoniens Jord hvile hans Ben.“

Det er endnu tidlig paa Morgenstunden, men i Gaderne er der alt en travl Færsel; Mænd, der ville tale med deres Bekjendte inden de gaa ud; Drengene, der ledsagede af deres Opdragere gaa til Skolen; Kvinder og Slavinder, der tidlig

gaa ud, for at øse Vand af den nære Kilde; Landmænd, der bringe deres Varer til Salg paa Torvet og skynde sig for at være tidlig paa Pletten.

Der kommer en Dame af de høiere Stænder, fulgt af to Slavinder. Den ene bærer et Skjærm for at beskytte hende mod Solens Straaler, den anden en let Stol, hvorpaa hun kan hvile sig, naar hun bliver træt. Som Skiffen kræver det, bærer den fornemme Dame et Slør over Hovedet. Et safrangult Klædebon, der hølger ned til Foden, omslutter hendes høie Stikkelse; det fastholdes af gyldne Spænder oppe ved de blottede Arme og et kostbart Bælte holder det sammen i firlige Folder. Over dette bærer hun en anden lignende Kjortel, der er kortere end den Første; et brogetfarvet Baand holder den saaledes sammen, at Folderne falde svulmende ned, og den guldvirkede Kant rækker ikke ganske til Knæene. Hun kommer fra Ceres' og Proserpinas Tempel, fra en af de saa Fester, som det er tilladt ærbare Kvinder at bivaane. Mængden gjør ærbødig Plads for hende; mulig er hendes Mand en af de Magthavere, hvis Uvenskab kunde have farlige Følger for den, der tildrager sig samme.

Omsider have vi tilbagelagt den lange Vej til Staden og foran os ligger den Piræiske Port. Vi staa nu ved Tærstelen af Athen med dets letfindige Folk, der lige saa hurtig begejstres for enhver stor Tante, som det lader sig henrive til Uretfærdighed, nu dybt gribes og røres til Taarer af en Helts tragiske Endeligt, og strax derefter grubler over, hvordan det med List og Rænker skal kunne skade en Fjende; et forkjælet Barn, der bestandig fører Frihedens Navn i Munden, men truer med Forviisning eller Død Enhver, der ikke slavisk taler som Mængden ønsker det. Og dog atter den elskværdigste Blanding af Alvor og Humor i Karakteren,

et Folk, let og muntert dragende gennem Livet, tilfreds naar der blot gives Veilighed til at tvistes eller at le, lige modtageligt for den tragiske Muses mest ophøjede Digtning og for Lyttspillets stærkeste Karrikatur, for Omgangen med de alvorligste Filosofer og med de letfærdigste Kvinder, farrigt i sin Husholdning og smaaligt i Handel og Wandel, men ødselt, naar Taler er om at glimre ved et religiøst Optog eller ved at kjoøbe Kunstens Mesterværker.

Saaledes er Athens Folk. Og nu Athen selv? Kunne vi tro vore Dine ved det første Blik gennem Porten? Uanselige Huse ligge forvirrede mellem hverandre ind og ud, Gaderne ere bakkede og ujævne, hvor er den forventede Harmoni? Men vi ville ikke lade Blikket svæve for vidt, lad os se til Høire og til Venstre. Til Høire, tæt ved Porten, rager Pompeion frem af de uregelmæssige Huse, en mægtig med anselige Spiler smykket Bygning, til Venstre det forhen omtalte Tempel for Ceres og Proserpina, hvis Statuer ere meislede af Praxiteles' Haand. Ikke langt derfra have Bærestoldragere søgt Ly i den kjølige Skygge, ventende paa ærbare Kvinder, der have Raad til at leie en Bærestol.

Pompeion er Udgangspunktet for de festlige Tog til Vre for en eller anden Guddom. Den forsamlede Menneftemasse tyder paa, at der forestaaer et saadant Optog; vi trænge os imellem Rytterne og Vognene, lade os skubbe af Vandbærerne, skydes tilside af Udraaberne af offentlige Bekjendtgjørelser, agte ikke paa Frugtsælgerens Raab og have endelig naaet til et Trappetrin paa den herlige Bygning, hvorfra vi i Mag kunne overse Mængden og Pladsen.

Endelig gaa de høie Porte bag Spilerækken op og det høitidelige Tog skrider langsomt forbi os. I Spidsen gaa Olbinge med ærværdige Ansigtstræk, Enhver med en Olie-

gren i den høire Haand. Efter dem følge Mænd i den kraftigste Alder med Vandse og Skjold; deres herlige, kraftige Former kunne vel begeistre en Billedhugger til guddommelige Værker. Saa komme vorne Dreng, syngende Lovsange til Vre for Gudinden Ceres. Tilslidst Børn, hvis spæde Lemmer ere indhyllede i den simple Chiton og ikke have anden Prydelse end deres barnlige Skjønhed. Midt i Toget ses et Skib paa Ruller, hvortil er befæstet det som et Seil formet, af attiske Jomfruer vævet og med rigt Broderi smykket Omhæng for Gudinden Athenes Billedstøtte. Efter Skibet følge Præsterne og deres Tjenere, der drive Offerdyrene foran sig. Saa kommer Athens Jomfruer, og naar den lette Morgenwind vifter det misundelige Slør fra Ansigtet, vise deres Træk sig prægede af en guddommelig Skjønhed; de mørkeblaa Dine under de lange silkeagtige Dienhaar, den høie Pande, hvid som Alabast, og de smalle rosenrøde Læber præge sig dybt ind i Sindet. Med de smuktformede Arme, der hæve sig frem af det folderige Gevandt, støtte de paa Hovedet Kurve med Blomster, Bagværk og Offerknive. Unge Slavinder beskytte med Skærme deres Herskerinder for Solens Straaler; Andre bære Krukker med Honning og Bievand, hvormed Ofrene skulle besprænges. Derefter følge fire Fløjteblæsere og fire Lyraspillere; efter dem Rhapsoderne, som, naar de Musicerende trættes, istemme en Sang af Homer. Tilslidst Dandsere, der til Sang af Fløjter og Lyrer pantomimisk fremstille Athenes Kamp med Titaneme.

Langsomt drager Toget forbi os, først til den pythiske Apollos Tempel; Mængden hilser det med Jubel, følger efter eller spreder sig hist og her.

Ikke langt fra os ligger en Portikus med en dobbelt

Række Spiler; men førend vi gaa derigjennem, lad os træde ind i et af de nærliggende uanselige Huse.

Døren fører os ind i en ikke bred Gang; til Høire og til Venstre ligge Hestestaldene og Dørvogternes Rum. Paa den ene Side er Bæggen ud til Gaden brudt igjennem til Butik for en Vaabenhandler. Den snevre Forstuegang fører til en Gaard, hvis Spilegange overraske os behageligt og lade os forglemme det uanselige Ydre ud til Gaden. Gaarden er rundt om indesluttet af Bygninger. Vige overfor Indgangen bære to mægtige Spiler Bjælkeværket af en Halle, der mod Gaarden er aldeles aaben; der samles Familien ved Offerhøitider og ved Festmaaltider. Vængere inde er der store Sale, hvor Husmoderen og Pigerne opholde sig, isærd med at spinde eller andet Haandarbeide. Men paa høire og venstre Side af den mod Gaarden aabne store Halle findes Sovegemakkerne med Statuer af Hymen, Venus og Amor. I Sidefløiene er der Kamre for Slavinderne og Forraadskamre. For Mændene er der saa godt som ingen Bærelser; men de behøve heller ingen. Manden lever mest i det Frie; paa Torvet taler han eller stemmer han for Statens Vel, med sine Bekjendte og Venner passiarer han paa aaben Gade eller under Spilehallerne eller i de offentlige Bade, og Omsorgen for Huset overlader han udelukkende til sin Hustru, som ogsaa er strengt knyttet dertil. I Midten af Gaarden hæver sig et Alter, der er helliget Zeus Herkeios, Husets øverste Skytsgud.

Huset og Gaarden synes at være øde, kun en lille Rildes Rislen i en Krog forstyrer Stilheden og Støvsnugene spille i de gyldne Solstraaler. Gaardhunden har valgt et styggefuldt Sted i Nærheden af Altaret og ligger i en magelig Stilling. Den sover og dens Snøften viser, hvor godt den

befinder sig; kun nu og da rører Dret sig, naar en nærværende Flue sætter sig paa det. Husets Herre er gaaet ud, Slaverne besørge Indkjøbet paa Torvet eller ere paa Markarbeide, Pigerne have alt udført deres Arbeide ved Haandmøllen og ere nu ved at spinde under Husmoderens Tilsyn — Alt er stille og lydløst, derfor tilbage til det travle Liv ude paa Gaderne.

Vi naa den omtalte Dobbeltportikus, i hvis Skygge et stort Antal Atheniensere gaa frem og tilbage; deres store Grifthed efter at høre Nyheder, deres livlige Mænd og deres Leddiggang — Slaverne arbeide jo for dem — forøger deres Lyst til at jamles med Bekjendte og Venner for at tale med dem og at udveksle Anskuelser. En Melhandler har paa dette Sted sit Udsalg lige under et Billede af Helena, malet af Zeuxis.

Hvor man ser hen er der Spilegange. En er bygget tværs over Gaden, en anden er som Forhalle anbragt langs offentlige Bygninger. Den derhenne har den anden af de med Regeringen betroede Arkonter valgt til sit Dommeræde. De Figurer, der smykke Gesimsen, ere af brændt Ler og forestille Thefeus og Aurora. Ved Indgangen til denne Portikus er opstillet Bindars Broncestatue, i Skjødets Hænder en Rulle Pergament, i Haanden en Lyra og Hovedet er smykket med et Diadem. Theben havde feigt forvist den store Mænd fordi han havde besunget Athenienserne; Athen reiste ham et Mindesmærke, mindre af Kjærlighed til den store Digter, end af Had til Thebanerne. Paa den anden Side af Portikus findes herligt udførte Statuer af Conon, Thimotheus' Son, og Evageros, Konge af Cypern.

Den Gade, som nu ligger foran os, er smykket med Hundreder af Hermespæler, der ere opstillede foran Husene.

Hermes' Hoved danner den øverste Del af en firkantet, glat Spile. Baade Borgerne og Myndighederne have sørget for deres Opstilling. Nogle af dem tjene ved Inskrifter paa Spilens Sider som Mindesmærker for en eller anden hæderlig Bedrift, Andre af dem indeholde vise Lærdomme, hvilke skyldes Hippark, Pisistratus' Søn. Det var egentlig ham, som først lod disse Hermes-spiler opstille i hele Athen. Paa en af dem læses: „Retfærdighed være bestandig din Leder," paa en anden: „Krænk aldrig Benskabets Love," paa en tredje: „Kjend Dig selv," paa en fjerde: „Alterhed er halv Banvid." Foran Indgangen til Bygningen derhenne staa to; den ene har den Indskrift: „Hold Retfærdigheden høiere i Hære end Rigdomme", og den anden den ægte attiske: „Tænkemaaden svarer til Bestjæftigelsen".

Vi gaa videre og komme til Agora, Athens store Torv. Det er omgivet af prægtige Templer, Staldbygninger og Spilehaller, under hvilke Folk spadserer. Plataner udbrede en kjølig Skygge, Solstraalerne trænge igjennem det tætte Løv og hjærtegne de herlige Statuer, som en Phidias har skabt. Gikst du hen mod Senatsbygningen læne sig store Marmortavler, paa hvilke Solons Love ere indridsede. Her i den store Rotunde holde de tjenstgjørende Raadmænd, der have at sørge for den offentlige Orden, deres Middagsmaaltider; derhenne er der anbragt ti Statuer, der symbolff fremstille Athens ti Distrikter, og ved Siden af dem har den første Arkont sin Domstol. Længere henne, mod Nord, er der Telte for Scyther som haandhæve Politimagten i Staden, kraftige Ræmpestikkelse, som vide at holde Athenienserne i Respekt.

Mængden følger frem og tilbage, det er umuligt at trænge sig igjennem uden at stødes eller støde. Derhenne

sidder en kraftig Olding ved Foden af en Gruppe kæmpende Tyre af Bronze; det hvide Skjæg bølger ned til Brystet, den høire Arm strækker sig blottet frem af den blaa uldne Chiton og holder en med Skrifttræk bedækket Rulle, som han udtyder for en opmærksomt lyttende Ungling. Den hede Solstraale forstyrrer dem ikke, de nøgne Fødder hvile paa Brostenene.

Derhenne, tæt ved Castors og Pollux' Tempel falbyder en Sælgekone sine Frugter; hun fremhæver sine Figen og Mandler, roser sine Rødder og Urter, der vore paa Hymettos, og skjælder og fives lige saa kraftig som hendes Efterfølgersker 2300 Aar senere ere istand til. En Honningsælger kommer op ad Gaden, en forthaaret Slave med sløvt Ansigt kjober af ham og bliver snydt for det Halve af Bægten, medens en Guldsmed i den aabne Bod handler med en tvetydig Skjønhed om et Smykke af tvetydig Guld.

Meget ofte have her Retfærdighedens Tjenere at bestemme, om der er begaaet noget Bedrageri ved Handlen; men der er to Love, der ikke lidet letter dem Udsørelsen af en Opgave, der i og for sig er vanskelig nok, naar der tages Hensyn til Atheniensernes Hefstighed. Den første hedder: „Ingen maa efter affluttet Handel bebreide den Anden Fortjenestens Størrelse“, og den anden: „Ingen Fortjeneste er tilladt, som opnaaes ved en Løgn.“

Slaver og Slavinder, men ogsaa fribaarne Mænd færdes om mellem de Handlende, vælgende og pruttende for at forsyne sig med Dagens Fornødenheder. Mangen En opholder sig ogsaa længere end nødvendigt hos en smuk Sælgerske eller træder hen til En, der handler med Karse, Løg, Thimian eller argiviste Pærer, indlader sig i Samtale med ham, og

søger ubemærket, medens han handler med en Anden, at stifte lidt til sig af Frugterne.

En Del af den store Plads indtages af Fiskertorvet; Kloffen lyder i dette Dieblif som Tegn paa, at Salget tør begynde. Her salbydes kopæiske Mal fra Bøotien, saltede Sild og Sardeller, som sendes fra Kyften af Pontus, Østers og Krebs, Gjedder, Krabber og Skildpadder. I Skyggen under et Træ har en Kagemand sin Bod af Bidiegrene; hans Varer vilde neppe smage os synderligt; dels bestaa de af Honning og Valmuefrø, dels af Ost. Derhenne staaer En, der handler med Fugle, i hans store Bure ses Drosler og Bogfinker, Svaler og Rattergale; der er ogsaa en Falk i et eget Bur, den mønstrer de Forbigaaende med et ondt Blik. Tæt ved en Spilehalle har en Vinhandler sit Udsalg: ædle Vine fra Siphon og Phlios, fra Derne Lesbos og Rios byder han de rige Kjendere, men ogsaa de Fattige kunne her faae Vin af Uebler, Figener og Dadler for nogle faa Oboler.

Ogsaa en Barber har sin Bod paa det pragtfulde Torv; den mod Gaden aabne Stue er iffe alene Samlingspladsen for dem, som lægge Beslag paa Barberens Kunst, men er ogsaa „det vinløse Gjæstgiversted“, som Plutark siger, hvor alle Byens Nyheder, baade sande og falske, fortælles og drøftes og hvor det politiske Randestøberi har sin frodigste Ager.

Middagens første Time er forbi, de vigtigste Forretninger ere afgjorte, der er større Stilhed paa Torvet og kun i Haandværkernes Værksteder vedvarer Travlheden. Alle det borgerlige Livs Elementer, som have koncentreret sig her i Stadens Hjerter, spredes nu til alle Sider, og træde navnlig frem i de udenfor Staden beliggende Gymnasier og andre

lignende Steder. Den fribaarne Mand, der ikke fængsles af et simpelt Haandværk til Husets Tærskel, søger ved styrkende Vegemsspøvelser, ved kolde og varme Bade, maaske ogsaa kun ved en længere Spadseretur i Omegnen, at faae Appetit til det nær forestaaende Maaltid. Eller han er Tilskuer ved Kamplegene, beundrer de kraftige, smidige Skiffeller, som deltage deri, stundom søger han ogsaa en belærende Underholdning i tiltrækkende og aandrige Samtaler.

Vi gaa forbi Castors og Pollux's Tempel; foran os ligger Trefodgaden, der hellere fortjener Navn af Triumfgaden. Her udstilles hvert Aar de Triumfstegn, som Seirherrerne have faaet ved Sang- og Dandsefesterne. Hvert Distrikt i Athen stiller sine Kampere, og den, som bliver Seirherrer, giver en Bronze-Trefod, der enten finder sin Plads i et Tempel i denne Gade, eller paa selve Gaden paa en Soffel. Der er her intet Hus, udenfor hvilket der ikke staaer i det Mindste een Trefod med Indskrifter. Disse angive Navnet paa den første Arkont, under hvilken Festen blev fejret, Navnet paa det Distrikt, der vandt Seiren, den Koregen (Kunsthynder), paa hvis Bekostning Festen blev fejret, Mesteren som indøvede Koret, og den Musikus, der akkompagnerede Sangene med Fløiten. Paa hin mægtige Trefod, hvis Metal Narene havde farvet grønt, læses følgende Indskrift: „Antiofis fik Prisen, Aristides var Koregen, Artistratus hed Digteren“. Den mindre ved Siden af viser de Ord: „Themistokles var Koregen, Phrynifos digtede Tragedien, Abeamantos var Arkont.“

Frembyde Bygningerne i denne Gade og Trefødderne ved firlige og mangfoldige Former alt et smukt Stue, saa fængsles Blikket endnu mere af den store Bygning i en imponant Stil ved Enden af Gaden, denne Bygning, som Praxiteles selv kaldte sit Mesterværk. Det er Bakkus-Theatret. Der af-

holdes de Sangerkampe, hvis Prisbelønninger ere udstillede i Trefodgaden; der forsamler Folket sig ogsaa, for at raadslaa om Statens Vel, eller for at se de dramatiske Digteres Bærfer fremstillede. Vel have Athenienserne ved Marathon, ved Salamis, ved Plataea vundet Seire, der ere indtegnede med den største Hæder i Historiens Aarbøger; men her i Bassus-Theatret har Athen ikke med blodige Vaaben seiret over et barbarisk Folk, det har her med sin Aand opnaaet Triumfer over den hele Verden. Seirherrer som Æschylos, Sofokles og Euripides have endnu neppe fundet deres Lige, derimod er der i Tidernes Løb opstaaet Mænd, der kunne stilles ved Siden af en Miltiades, Aristides og Themistokles.

Endelig ere vi ankomne til Foden af den Trappe, der fører op til Athens Borg, til det evig skjønne Akropolis, i hvilket den klassiske Oldtids Aand har aabenbaret sig paa den rigeste og herligste Maade. Beliggende paa en høj Klippeflette, der overalt hæver sig steilt fra Dalen og kun hen imod Staden har en let Skraaning, som tjener til Opgang, er det Byens højeste Punkt. Vi stige opad Trinene, i hvis Midte er indhugget to Spor, i hvilke Offervognen kan trækkes og ved Panæsefesten. Til Venstre i Fjeldet er der en Grotte, hvorfra en Kildes venlige Risten lyder os imøde. Grotten er indviet til Pan; Kreusa, Kong Erechtheus' Datter, havde her, som Sagnet fortæller, sine Sammenkomster med Apollo.

Foran os ligge Propylæerne. Sey kostbare, kæmpestore Marmorpiller hæve sig her i Reiret, bærende Forsiden af det pragtfulde Monument. Perikles lod det opføre og Mnesikles opnaaede som Bygmesteren udsødelig Hæder. Bygningen stod paa i fem Aar og kostede over tusinde Talenter (omtrent 4 Mill. Rdlr.) omtrent Statens Indtægter i eet Aar. Til

Høire ligger Seirgudindens Tempel, hvis Vægge ere smykkede med herlige Malerier af Polygnotos' Haand.

Vi skride gennem Propylæerne, gennem Hallen, der ved to Rækker joniske Spiler er adskilt i tre Dele, og foran os viser sig Akropolis' Herligheder. Til Venstre ligger Neptuns Tempel. Fordi Athenienserne i ældre Tider havde forsmaaet Neptuns Gaver og foretrukket den mere fredelige Agerdyrking, der er helliget Minerva, nærede de Frygt for at Havets gamle Gud skulde vredes, og de anbragte derfor udenfor Neptuns Tempel et Altar for Forglemmelsen. Paa den anden Side hæver sig Akropolis' største Tempel, Parthenon, helliget den kydske Minerva. Taget bæres rundt om af herlige Spiler, hvis kostbare gyldne Karnisser straalet ud over det blaa Hav. Gudindens 36 Fod høie Billedstøtte, forfærdiget af Guld og Elfenben, er den udydelige Phidias' Mesterværk. Gudinden staaer opreist, holder i den ene Haand Landsen, i den anden Seirsgudinden. En høi Hjelme med Svingen dækker hendes herlige Hoved, ved hendes Fødder hviler Skjoldet, hvorpaa Amazonernes Kamp er indhugget, og vidunderligt straalet de af kostbare funklende Edelfstene formede Dine fra det imponerende Ansigt, der er skaaet i Elfenben. Phidias vilde først danne Statuen af Marmor; men da han meddelte Folkesamlingen, at den da vilde blive mindre kostbar end af Guld og Elfenben, krævede Mængden, at Statuen skulde udføres af de sidstnævnte Materialer.

Foran Statuen hænger den bestandig brændende gyldne Lampe; over den breder sig et Palmeblad af Guld, som leder Røgen gennem et skjult Rør. Ved en med Malerier smykket Væg er opstillet de Baaben, der tilhørte Perseren Mardonius, der blev besejret ved Plataea. Paa den anden Side

staaer en Thronstol med Sølvsfodder; paa den sad den overmodige Kærrer ved Salamis, for at se paa Grækenlands Nederlag og Fald. Ved sin hurtige Flugt efterlod han den og de feirrige Atheniensere indviede den til deres Skytsgudinde. Splintrede Sværd og Hjelme, Skjolde og Spyd, som ere fratagne Fjenden, ligge ved Siden; blodige Rustpletter derpaa fortælle om Dødsrallen og om Seirsjubel, men ogsaa om menneskelig Vildfarelse og Skuffelse. En høitidelig Stilhed hersker i det vide Rum, kun sparsomt trænger Lyset gennem de aabne Porte, en Solstraale kaster et grelt Skjær paa Gudindens Altar; en gammel Mand med hvidt Skjæg og i en folderig Kappe staaer foran med Hænderne fladt opstrakte mod Gudindens Statue; han beder for sin eneste elskede Søns lykkelige Hjemkomst.

Vi træde fra Templet ud paa den store Plads. Midt paa den staaer en anden endnu større Statue af Minerva; i sin høire Haand har hun en Vandskål, i den venstre Skjoldet med Medusahovedet. Aftensolen forgylder den høie Bronzefigur. Ved dens Fod viser sig en saadan Mængde Mesterværker af Billedhuggerkunst, at der udkræves en lang Tid til blot løselig at betragte dem. Her er Perikles' Statue, hist Ifikrates' og Themoteus', her atter en Gruppe kæmpende Tyre, hithenne de kostbare Altarer for Rydskheden og Venfæb. Lige overfor tre Statuer af berømte Hærførere viser sig en Spile, hvis Indskrift forbander en Familie for dens Feighed. Men ikke alene det kostbare Marmor vidner her om Athens Rigdom, den lille Bygning derhenne med dens faste Mure indeholder Tempelskatten. Her har Staten sit Forraad af ædle Metaller og Offerpengene til Gudinden blive her nedlagte. Krands af gedigen Guld, kostbare Vaser, smaa Gude-

billeder af ædle Metaller, Ringe og Smykker ere af de taknemmelige Atheniensere bragte Skytsgudinden.

Næsten trætte af at se og betragte alle disse herlige Sager, kaste vi Blikket op til den klare Himmel, der begynder at farves af Aftenrøden. En let Vind kommer kjølede fra Piræus; foran og bag os ligger Staden og Diet svæver langt hen til Hymettos' Klippevægge. Til Høire strækker sig den store Areopag, Sædet for den høieste Domstol, til Venstre vise sig mellem høie Plataner Museets Spiler. Vig en Sølvstriben snoer Ilisusfloden sig gennem Sletten, forener sig mod Vest med Kephisos og naaer samlet med den Havet. Længs Havet skinner hvide Landsteder gennem det tætte Krat af blomstrende Myrter og Oleandre, over hvilke ligesom til Beskyttelse hæver sig Stikpalmer med spidse glindsende Blade. Opad Fjeldene gro kæmpeagtige Bregner, og Jordbærtræets røde Frugter og Salvians gule Blomsterkapsler skjule de gule Stene. Brede Stier med mægtige Plataner paa begge Sider følge Flodens Bredder, og hist og her indbyde Stenbænke til Hvile.

Dybere og dybere dukker den glødende Solssive ned i Havet. De Lyftvandrende forlade de yndige Bredder for at begive sig hjem til Staden; Fuglene forstumme, kun Græshopperne og Faarekyllinger lade sig høre i Kor. Maanen træder frem af de fjerne takkede Fjeldes dybe Mørke, dens første Straale trænger fra de mørke Cypresser paa Bjergskraaningene hen til en Ungling, der alene er bleven tilbage under Platanerne. Han ser op, han synes at vaagne af sødt Drømmeri; men han ser Minervas Skikkelse paa Akropolis' Høie aftegne sig skarpt mod den mørkeblaa Himmel, ser hvorledes Maanens Skin lister sig sagte hen over det skjønne Athens Tage, og sagte mumler han for sig Philatos'

Ord: „Hvad Diestenen er for Diet, hvad Ordet er for Sjælen, det er for Hellas — Athen!“

Følsomme Planter.

(Af Paul Kummer.)

Hvem har ikke hørt om de Sensitive i Plantereverdenen eller tydeligere om de med Følelse begavede Planter?

De virkelig sensitive Planter, der ved den sagteste Berøring eller ved letteste Rykten lukke Bladene sammen og lade dem sænke sig, høre næsten alle til den sommerfuglsblomstrede Plantefamilie (til Bælgplanterne). Deres pirrelige Soveorganer ere de ægformige eller langagtige finnet-fingrede Blade, som ved kraftige Ved ere heftede i to Rækker til Bladstilkens og saaledes danne et smukt vifteformigt Fjerblad.

Alt ved de hos os dyrkede Bælgplanter, som f. Ex. ved Afazierne og de i Stuerne saa yndede Lophanter bemærke vi en vis Følsomhed ved Bladene, idet de henimod Aften beskrive en synlig Bue og derefter lægge sig tæt ved Siden af hinanden. Selv vore til Bælgplanterne hørende Kløverarter, vore Biffler og Erler, fornegte ikke ganske dette Familietræk. Rigtignok sker dette kun her ved Lysets Indflydelse, medens det derimod ikke synes at være Følgen af den blotte Berøring.

Men i Sydamerika, især paa Guyanas sydlige Højsletter,

i Surinam, i Brasilien findes de virkelige Sensitive, og det endog i hele Skove eller som Buskværter. „Ved disse Planter,“ siger Humboldt, „udbrede Grenene sig i Almindelighed som et Skjærm, ligesom det er Tilfældet med de italienske Pinier. Tropernes dybe Himmelblaa, skinnende gennem de som fine Fjer dannede Blade, frembringer en særdeles malerisk Virkning.“ Naar Hovslagene af en gennem Skoven jagende Rytter træffe Jorden, saa naaer den lette Sitren, der opstaaer deraf, Mimoserne's Stammer; disse mærke den, Fornemmelsen forplanter sig til Bladene og disse træffe sig hurtigt sammen. Det er da, som om Rytteren lader en sovende Skov blive tilbage, der først vaagner efter kort Tids Forløb. Ligesaa forplanter en Bevægelse, der er frembragt ved et Slag paa Stammen, sig strax op til de høieste Bladfroner, og hvor Buske staa tæt ved Siden af hverandre, gaaer den slagne Stammes Sitren ikke alene fra Gren til Gren, men ogsaa fra Busk til Busk, og efter en kort Tids Forløb ligger ifølge Reisesendes Fortællinger det hele Krat som i en dyb Søvn.

Enhver Fugl, der sætter sig paa en Gren af disse Træer eller Planter, bevirker ligeledes at Bladene træffe sig sammen og sænke sig, og en lignende Virkning frembringer Binden, naar den farer gennem Bladfronerne.

Fintspilende som ved ingen andre Planter ere Bladene ogsaa stærkt underkastede Indflydelsen af de forskjellige Tider paa Døgnet. Naar det bliver Aften sænke Fjerbladene sig tæt paa hinanden og forblive saaledes til Midnat. Derpaa begynde de let at hæve sig igjen, men dog kun saa gradvis, at de første Straaler af Morgensolen kun finde dem lidet hævede. De vedblive at udstrække og hæve sig op ad Formiddagen og først om Middagen ere de fuldt udbredte.

Men derpaa indtræder igjen en Dalen indtil de henimod Aften atter ere fast sammensolbede og sænkede.

Denne mærkværdige Jølsomhed hos disse Planter kan iagttages i vore Drivhuse. Især er det Tilfældet med *Mimosa pudica* (den bly, tydske Mimosa), hvis Navn udtyder den sølsomme Fremtoning ikke blot som Søn, men ogsaa jindrigt viser hen til, at Plantens Blade ved en raa Bevægelse folder sig sammen som af tydsst Undseelse.

Denne Mimosernes Jølsomhed for ydre Indtryk, der ligesom tyder paa et Sjæleliv, er tilvisse sølsom og hemmelighedsfuld. Men naar den berømte Botaniker Schleiden endnu for saa Aar siden kunde sige, at Alt, hvad Botaniken hidtil har udfundet angaaende disse Planter, kun indskrænker sig til det Haandgribelige ved dette Fænomen, at vi af disse Bevægelses Mekanisme, forsaavidt den kan opfattes med Sandserne, endnu kun have lært at kjende den blotte Yderside af samme, og at der først maa foretages dybere gaaende nøjsommelige Undersøgelser, inden vi naa til det Punkt, hvor der kan opfastes Spørgsmaalet om Aarsagen til Fænomenet, — saa har man dog nu ved grundige Undersøgelser i det Mindste udfundet den styrende Mekanisme. Naar man betragter det Sted, hvor Fjerbladene hefte til Bladstilkten, saa vil man bemærke to smaa Knuder eller Hævelser, en ovenpaa og en underneden. Det er disse, som ved deres Sellevævs Elasticitet bevirke Bladets Bevægelighed. De virke derved modsat hinanden: den øverste Knude er bestemt til at trykke Bladet ned og til at sænke det, hvorimod den anden tjener til at løfte det op, til at hæve det. Hævning eller Sænkning beroer paa, om den ene eller den anden Knudes Elasticitet er den overveiende, og dette beroer atter paa, til hvilken af dem den største Tilstrømning af Saft fler. Hvor

ordnet Stiftet af Safttilstrømning i begge er ved Dag og Nat, fremgaaer af den lige saa regelmæssig stiftende Retning af Bladenes Stilling. Blot den letteste Berøring af Bladet bringer en Vorden i Strømningen. Planten er saa følsom, at Saften ved denne Berøring bringes ind i den om Dagen mindre elastiske nederste Knude; derved bliver dens Elasticitet enten kraftigere eller lige med den anden Knudes, og ved denne Spændkraft sænker Bladet sig hurtigt. Rigtigheden af denne Forklaring af Mekanismen godtgøres paa en simpel Maade. Enhver Blomsterven, der har en Mimose staaende i sit Bindue og finder en Glæde ved at betragte dens hemmelighedsfulde Bevægelser, kan overtyde sig derom ved blot at bortskære den nederste Knude af en Bladstilk. Derved ødelægges det elastiske Hævningsredskab og kun Sækningsorganet virker endnu. Bladet sænker sig nu ned som i Søvn, thi det stræber bestandig hen til den Side, paa hvilken Knuden er bortskåret eller saaret, fordi Elasticiteten af den urørte Knude alene bevæger det. Bliver derpaa den øverste Knude, som ikke er læderet, berørt, saa kan der naturligvis ikke indtræde nogen Bevægelse. Bliver derhos den øverste Knude bortskåren paa en anden Bladstilk, saa bevæger Bladet sig, saa hæver det sig.

Saaledes viser Mekanismen sig. Men at der tillige her virker et Følelsesliv beviser den Omstændighed, at alt under den blotte Pirring, som en Berøring bewirker, føres Saften tilbage fra den ene Knude og den elastiske Kraft taber sig. Det er ikke nogen kemisk Proces og kan heller ikke forklares ved Hjælp af Fysiken, men kan ene og alene sammenlignes med den nervøse Reaktion hos Mennesker og Dyr, altsaa kun finde sin Forklaring i en Nervespænding.

Hvad der er endnu mere: Ligesom Nerverne i det menneske-

stelige Legeme blive bedøvede og endog ufølsomme ved en Overspænding, saaledes tabe ogsaa sensitive Blade deres Følsomhed ved at berøres meget. Ere de f. Ex. altfor meget udsatte for at rykkes i en Bogn, blive de tilsidst ikke mere følsomme: de vænnes til at fjøre. Med Hensyn til Virkningen af Kloroform paa sensitive Planter have anstillede Prøver godtgjort, at deres Følsomhed for Solens Indvirkning nok vedbliver, men at Bladene derimod ikke ere modtagelige for ydre Berøring.

Disse Planter's Følsomhed frejnt træder ogsaa under de Indflydelser, som paa en ualmindelig Maade virker spændende paa det dyriske Liv. Man har ved at udsætte *Mimosa pudica* for en elektrisk Strømning strax bemærket, at Bladene sænkede sig, at Bladstilkene trængte sig tæt til Stammen, og at den hele Plante hurtig faldt som i Søvn. De øvrige Følger vare forskjellige i Forhold til Varigheden af den elektriske Prøves Indvirkning. Blondeau, der har meddelt Videnskabernes Akademi i Paris Resultatet af disse sine Undersøgelser, valgte tre Planter, som han i forskjellig Tid udsatte for elektriske Strømninger. Den ene elektriserede han i 5 Minutter, den anden i 10 Minutter, den tredie i 25 Minutter, og der viste sig nu Følgende: Hos den første Plante varede Sløvhedstilstanden i et Kvarteer, derefter hævede dens Blade sig efterhaanden, Bladstilkene strakte sig ud og efter en Times Forløb var Planten aldeles kommet sig. Ved den anden Plante vare Bladene sammensludede og Stilkene sænkede i en hel Time; derefter begyndte Bladene sagte at sprede sig og Stilkene at hæve sig, men disse Bevægelser vare meget langsomme; først efter to til tre Timer havde Planten overvundet Indflydelsen af den elektriske

Strøm. Den tredie Plante kom sig slet ikke mere, den havde for bestandig mistet Jølelsen.

Svis en Aristoteles alt havde kjendt denne saa interessante Planteart, vilde hans Ord: Nulla planta sine anima (Ingen Plante uden Sjæl) have havt endnu større Berettigelse.

Guldmagere i Arabien.

(Af Friherre von Malzan.)

Guldmageriets ædle Kunst, hvortil saa mange Lærde eller saakaldte Lærde hengave sig i Europa i Middelalderen, men som i vort oplyste Aarhundrede i den Grad er kommet i Miscredit, at Ingen nu til Dags neppe vil tilstaa, at han beskæftiger sig dermed, blomstrer til en vis Grad indtil den Dag idag hos Araberne. Der findes endnu i Arabien Adepter, det vil sige Mænd, som foregive at kunne forvandle uædle Metaller til Guld eller Sølv. De forstaa lige saa godt at bedrage deres Medmennesker som mangan Guldfof forstod det i Middelalderen. Hvad der hjælper dem meget derved, er Arabernes Overtro. Aandetroen, den Mening, at Skatte kunne fremtrylles af Intet, gjør det overflødigt for Adepterne at smykke sig med store kemiske Rundstaber. Det er aldeles ikke nødvendigt at søge den Vises Sten i Retorten. Man gjør Guld uden noget som helst kemisk Hjælpemiddel og betjener sig derved kun af

nogle Trylleformularer, der ere laante af „Salomons Nøgle“ eller en anden Troldbog. Nogle Lapper Papir eller gammelt Klæde og deslige værdiløse Ting ere de Stoffer, som man ved Magi forvandler til Guld.

En Adept, der brugte den nævnte Fremgangsmaade ved at gjøre Guld, gjorde jeg en Dag Bekjendtskab med i Dschebda. Han hed Jusuf el Hakemi og førte i en Affrog af Byen en hemmelighedsfuld Tilværelse. Han gif næsten aldrig ud, og naar det en enkelt Gang skete, var han saa tilhyllet og formummet, at man neppe kunde se hans Ansigtstræk. Desuagtet var han godt kjendt i hele Byen og man nærede en overordentlig Uresfrygt for Mirakkelmanden. Han var ikke let tilgængelig, selv ikke for sine Landsmænd; med en Europæer vilde han aldrig have Noget at gjøre. Et Tilfælde bragte mig i Berøring med ham. Jusuf havde nemlig en europæisk Hærebog, hvortil der vel var søiet en arabisk Oversættelse i Haandskrift, men hvori dog ikke Alt var oversat. Oversætteren havde ikke kunnet forstaa nogle af de vigtigste Trylleformularer. Denne Mangel skuldt jeg afhjælpe. Man nærmede sig til mig ad Omveie og søgte først at faae at vide, om jeg forstod Latin. Da man havde forskaffet sig Biskhed herom, indbød man mig en Aften til en Forsamling i det Kvarteer af Byen, hvor Adepten boede. For ikke at vække Mistanke maatte jeg klæde mig arabisk. To Mænd afhentede mig og førte mig gennem bælgmørke Gader til et affides liggende Hus, hvor jeg traf en lille, men udvalgt Forsamling, bestaaende af et halvt Dusin gamle Kvinder og lige saa mange Mænd af et ærværdigt Udseende. De Førstnævnte vare, som jeg hørte, en rig gammel Kone fra Mekka og hendes kvindelig Følge. Hun var Guldsmagerens Bønderinde og havde, som jeg erfarede, forskudt ham ikke ube-

tydelige Summer til at anstaffe Hærebøger og andre Rekvifiter til sin Kunst. Hun var længe bleven henholdt under forskjellige Paaskud, men nu havde hun tabt Taalmodigheden. Hun forlangte med Bestemthed at se en Prøve paa Magierens Dygtighed inden hun vilde indlade sig paa at give ham yderligere Forskud. Denne Prøve skulde nu forsøges iaaften, og derfor havde man hentet mig.

Mændene vare Adeptens Benner og Disciple. Han selv kom senere. Jusuf var en ægte Araber, med en stor frum Næse, et smukt ovalt Ansigt og et langt, men ikke tykt, hvidt Skjæg. Han saae i det Hele ærværdig ud. Hans smaa sorte Dine funkede som Kul og havde et meget listigt Udtryk. Efter de sædvanlige Hilsener, der hos Araberne ere meget vidtløftige, og en lige saa lang Indledningstale, gik han over til selve Sagen. Han tog mig til Side og viste mig ved Skinnet af en eneste Olielampe den omtalte Gjenstand, det vil sige Hærebogen. Det var et latinsk Manuscript, paa hvis brede Margin var tilføjet en arabisk Oversættelse i temmelig daarlig Skrift. Titlen var „Hemmeligheden ved den vise Salomons Røgle, Davids Søn; Undervisning i Rabidenadaar = Kunsten. I Navnet af Adonai, Tetragrammaton, Abiruch og Erbranor.“

Bed at gjennemblade Bogen og læse hist og her, blev jeg forbauset, ja forbløffet over den Usands, den indeholdt. Læren om Aanderne var Begyndelsen. Disse udgjøre et fuldstændigt Hieraki. Der gives Konger, Fyrster og Hovdinge blandt dem. Baalenur, vor Lucifer, behersker de lavere Aander, som bebo Asien og Europa. Beelzebub behersker Afrikas Aander, Elester Aanderne i den øvrige Verden. Disse Tre føre det egentlige Regimente. Menneffene staa dog ikke i direkte Forbindelse med dem, men med deres un-

derordnede Aander: Akaunsch, Skattenes og Guldets Aand, Frimoloch, Kjærlighedsdæveln, Beschard, Herskeren over Vind og Veir, Rajchin, Herskerdæveln o. s. v. Da vi her naturligvis havde at gjøre med Pengedæveln, blev det Kapitel, der vedrørte denne, slaaet op.

Her fandtes en fuldstændig Anvisning til at gjøre Guld af Papisstrimler. Jeg vil gjøre Læserne bekendt med Indholdet; hvem veed, om der ikke er Rogen, som kunde ønske, selv at anstille et Forsøg. Recepten lyder saaledes: Vil Du have et vist Antal Pengestykker af Kobber, Sølv eller Guld, saa skær dobbelt saa mange runde Pergamentstykker, flæk to og to sammen, et for Forsiden og et for Bagsiden. Skriv saa paa hver Side Tallet af den Møntværdi, Du ønsker at faae. Gjør saa derefter Tryllefredsen og tegn lige saa mange Figurer af det Aanden Akaunsch helligede Symbol som Du vil have Mønter. Kom dernæst alle disse Mønter i et Rør og udtal saa Besværgelsesformularen."

Bed dette Sted standsede den arabiske Oversættelse, Besværgelsesformularen var kun anført i det latinske Manuskript. Den var imidlertid ikke latinsk, skjøndt skreven med latinske Bogstaver; den var et forfærdeligt Bishivafski, der sandsynligvis oprindelig var et fordærvet Hebraisk. Om en Oversættelse fra min Side kunde der naturligvis ikke være Tale. Jeg maatte derfor indskrænke mig til at skrive den meningsløse Formular med arabiske Bogstaver og at forelæse den saa længe for Magieren, indtil han rigtig kunde gentage den. Deslige Formularer behøve jo slet ikke at forstaaes af Menneffene; naar Aanderne kun høre dem er det tilstrækkeligt. Jusuf var ganske af samme Mening som jeg. Han erkjendte, at det var Aandernes Sprog og antog, at Akaunsch nok vilde forstaa ham.

Men nu kom det Vansteligste; Anvisningen vedblev saaledes: „Naar Du flere Gange har fremsagt Besværgelsesformularen, saa læg Dig paa en Seng og bliv liggende der en Time, uden i mindste Maade at tænke paa Mønterne. Øyffes dette Dig, saa finder Du, naar Du staaer op, lige saa mange Mønter som Du har Pergamentrunddele.“ Denne Betingelse, ikke at maatte tænke paa Mønterne, fandt jeg meget snild. Den kunde, hvis Tingen mislykkedes, naturligtvis give Trolldmanden den bedste Undskyldning. Saaledes, tænkte jeg, vilde for Exempel den gamle Kone, som var spændt paa at se Pergamentstykkerne forvandle sig til Benge, vansteligt være istand til at undertrykke Tanken derom i en hel Time, og selv om hun var istand dertil, hvem kunde vel sigte Magieren for Løgn, hvis han brugte den Udflugt, at hun dog maatte have tænkt derpaa? Jeg belavede mig derfor paa at bivaane et Bedrageri, hvorfra Magieren ren og hel kunde slippe ud gennem denne Bagdør. Denne Gang blev det imidlertid dog ikke Tilfældet.

Prøven gik altsaa for sig. Papiret var tilfskaaret og Alt forberedt. Idet Adepten traf Tryllefredsen udvilede han hele det Apparat af gravitetiske Fagter, der skal opfylde Tilskuerens Hjerte med overtroist Gysen. Han saae derved saa ophøiet, saa imponerende ud, at man ikke kunde undlade at beundre den heldige Fremstilling. Mindre godt gik det med Fremsigelsen af Trylleformularen. Toge Ordene paa Papiret sig alt ud som forfærdelig Gallimathias, saa fik de ved at udtales noget aldeles Vanvittigt. Endelig var nu ogsaa dette forbi, og den gamle Meffanerinde blev opfordret til at lægge sig en Time i Siderærelset paa en Seng, men vogte sig for at tænke paa Mønterne. Den Gamle hørte paa denne Forstrift med al den Ro, som kun Blind-

troende ere istand til at vise. Hun troede fast paa Mirakkelmandens Magt. Om det virkelig lykkedes hende ikke at fæste sin Tanke paa sit inderligste Ønske, er jeg naturligvis ikke istand til at sige; — i det Mindste paastod hun det, da hun efter en Times Forsløb atter dukkede frem af sit Skjul. Vi fæstede naturligvis strax Diet paa Papirslapperne. Hvilken Overraskelse! Da det Tæppe blev taget bort, som havde bedækket dem, saae vi til vor Forbauselse, at de vare forvandlede til Mønter. De vare rigtignok kun af Kobber, men jeg erfarede at Jusuf strax havde underrettet den Gamle om, at han først maatte begynde med det uædle Metal, derpaa gaa over til Sølv og tilsidst til Guld, d. v. s. begge Dele med det fornødne Mellemrum af en til to Maaneder, thi Manderne holdt af at sætte Menneffenes Taalmodighed paa Prøve. Derom stod der rigtignok Intet i Hærebogen. Men det var saa meget i Adeptens Interesse og han havde gjort det saa indlysende for sine Beundrere, at begge Dele syntes at være fuldkommen tilfredse med hinanden. Den Gamle kunde jo rigtignok have opnaaet ganske den samme Resultat, dersom hun havde veylet en eller to af de mange Dalere, hun havde givet Guldmageren, i Smaapenge hos en Vexelleer; men hun havde jo det Haab, en Gang i Tiden, at se Guldstykker i Stedet for Papirstykkerne, og foreløbigt var jo Prøven udmærket. At fortælle Konen, at det Hele var et plump Tassenspillerstykke, vilde have været aldeles unyttigt.

Jeg saae ikke denne Adept igjen og veed derfor ikke, hvorledes han anden og tredie Gang traf sig ud af Forlegenheden. Men at han forstod at gjøre sin Forretning meget frugtbringende, fremgaaer deraf, at han, som en Araber fra Deschabda fortalte mig, hvem jeg senere tilfældig

traf paa i Egypten, nu skal være en rig Mand. Sandsynligvis havde den Gamle og Andre, som han havde narret paa lignende Maade, fyldt hans Pung.

Imidlertid ere ikke alle Dyrkere af den ædle Guldmagerkunst saa heldige som Jussuf, at blive rige derved, heller ikke bestjæftige sig Alle saa meget med Magien som han, idet de Fleste kun befatte sig med Alkymi og blot leilighedsvis ty til Andeverdenen om Bistand til det store Værk. Deri ligne de isvrigt hinanden næsten Alle, at de bebrage deres Ofre paa den mest uforfammede Maade. Saa stor er Arabernes Overtro eller Tillid til det Overnaturlige, at de ikke finde de mest paafaldende Modsigelser hos deres formentlige Guldmagere besynderlige. Disse Folk ere for Størstedelen meget fattige og leve af Almisser, naar de ikke ere saa uforfammede i deres Bedragerier som Jussuf var. Men naar man hører dem tale, ere de blandt alle Dødelige mest forsynede med Lykkens Goder; de have alt fremtryllet hele Sætte med Guld og overvældet Byer, Stammer, Fyrster med Rigdomme. Nogle af dem ere ogsaa i Besiddelse af Livselexiren, der siges at bestaa af driffeligt Guld. De selv synes dog ikke at gjøre nogen Brug deraf, thi for en stor Del ere de affældige Oldinge, for hvem en Forryngelse maatte være meget velkommen. En af deres Eiendommeligheder er ogsaa den, at de ikke forblive længe paa det samme Sted, ganske som de europæiske Guldmagere i Middelalderen, der ogsaa vandrede fra Fyrste til Fyrste, fra By til By, overalt søgte at faae Penge til det store Værk, og sædvanlig i det sidste Dieblis, naar man ventede det skulde lykkes, bleve usynlige, for snart at dukke op paa et andet og temmelig fjernt Sted.

En saadan alkymistisk Sandstryger lærte jeg en Dag at

fiende i Aden. Han hed Mohanmed el Sigazi, men blev i Almindelighed kaldet „Gulddoktoren“. Det var let at faae ham i Tale. Da jeg af Nysgjærighed besøgte ham, modtog han mig med stor Venlighed, thi han saae sagtens i mig en Kunde og tillige var jeg den første Europæer, der var kommen til ham. Hidtil havde Englænderne i Aden, som han beklagede sig over, bestandig holdt sig fjernt fra ham.

„Der fattes dem paa Tro,“ mente han, „og Troen er dog den herligste af alle Goder.“

Slige Folk synes bestandig at antage Troen paa deres Kunst lige saa hellig og lige saa nødvendig som Troen paa Religionen. Ja, hos de Fleste ere begge uadskillelige. Gulddoktoren begyndte med at vise mig sine Retorter. Han havde et anseligt Antal af disse, nogle af de besynderligste Former. Det Bigtigste var dog en lille Daase, paa hvilken han pegede med en hemmelighedsfuld Mine, underrettende mig om, at den indeholdt „Guldpulveret“. Med dette Guldpulver behøvede man kun at bestrø et uædelt Metal, faae det til at smelte i Retorten og det var da forvandlet til Guld. Jeg var naturligtvis nysgjærrig efter at se en Prøve; men derpaa vilde Gulddoktoren ikke indlade sig førend jeg havde givet ham et Forskud. Der var dog ikke Tale om nogen større Sum, thi Guldkoffen var meget fattig og han vilde lade sig nøie med nogle Dalere.

Denne store Fattigdom hos Folk, der give sig af med at gjøre Guld, burde dog egentlig vække deres Kunders Mistro. Jeg var nu meget nysgjærrig efter at erfare, hvorledes Guld-mageren vilde forklare sin Fattigdom. De Grunde han anførte vare temmelig simple og fattelige. For det Første var det ham kun forundt at gjøre Guld, naar han forinden

havde forsonet Aanderne, og dette kunde kun ske ved Gaver. Dertil altsaa Forskudet. Dernæst maatte han for sin egen Sikkerheds Skyld ikke være i Besiddelse af Rigdomme; Araberne vare saa pengegridse, at de sikkert vilde myrde ham, dersom de vidste ham i Besiddelse af større Summer. Der var altsaa for ham ikke Andet at gjøre end at lave Guld for Andre og at leve af Betalingen for Arbeidet. Andre Adepter betjene sig af den Udflugt, at det ikke er dem til-
 ladet at gjøre mere Guld end hvad der er nødvendigt til deres Livsophold. Saaledes lever Adepten i bestandige Tantaluskvaler. Han ser de gyldne Skatte bestandig for sig, men de komme aldrig i hans egne Hænder.

Da det ved Hjælp af astrologiske Beregninger udfundne, for Prøven gunstige Klokket var kommet, begyndte det store Værk under Paaskaldelse af Aanderne. Denne Adept havde ligeledes hørt om „Salomons Nøgle“, han besad ogsaa en Bog, hvori Aandernes Navne og Trylleformularerne stode. Disse Navne og Formler vare nogle ganske andre end de forhen nævnte. De forekom mig at være, saa vidt jeg kunde høre (thi Adepten lod mig ikke læse i Bogen) af arabisk Opfindelse. Men først maatte jeg sværge en frygtelig Ed paa, at jeg ikke vilde afløre Noget af disse Navne og Formler. Retorten var paa rede Haand og Ilden var antændt. I den Førstnævnte kastedes nu en Gjenstand, der forekom mig at være en lille Blyfugle. Jeg spurgte Mahomed, hvorfor han tog en saadan lille Smule Metal, da det jo maatte være Aanderne Et og det Samme, hvor stor den Masse var, som skulde forvandles til Guld. Til Svar paalagde han mig Taushed, for at Aandernes Værk ikke skulde forstyrres. Senere meddelte Gulddoktoren mig, at Begyndelsen bestandig maatte være ringe. Jeg var jo kun

en fuldstændig Begynder og kunde derfor ikke vente nogen større Begunstigelse af Manderne. Resultatet var da ogsaa tilsvarende yderst ringe. Efter en halv Times Forløb ryttede Adepten tilsyneladende ud af Retorten, men som jeg formodede simpelthen ud af sit Urme et meget lille arabisk Guldstykke, af Størrelse som en Otteskilling, der maaske er tre Mark værd. Det var det glimrende Resultat af „det store Værk“, hvortil jeg havde givet flere Daler i Forstud! Hvad der forekom mig mærkværdigst var at Mønten alt var præget med et bekjendt Stempel og allerede ganske kold, skjøndt den jo skulde være kommen fra Retorten paa Jlden. Min Bemærkning i saa Henseende blev imødegaaet med en Henvisning til Manderne's store Magt. Disse kunne jo gjøre Underværker og det maatte være dem en smal Sag at fremtrylle et præget Guldstykke af Retorten og aftjære det i samme Dieblis.

Mit Niemed, der alene gik ud paa at more mig over Adepten og se hans Jagter og Lader, var altsaa opnaaet. Mohammed fik ikke Mere af mig. Men til al Ulykke var denne Prøve ogsaa bleven overværet af nogle Indsødte, og disse vare nu paa det Stærkeste overtydede om Adeptens Kunst. En af dem var saa dum at give ham et anseligt Forstud, for hvilket Giveren fik Løfte om en anselig Guldmasse. Da denne ikke viste sig, var Resultatet uheldigt baade for ham og Guldmagere. Han tabte sine Penge og Sidstnævnte var nødt til at gjøre sig usynlig, for at forplante sit Haandværk til et andet Sted, thi Araberne i Uden havde svoret paa at slaa ham ihjel.

At der isørigt blandt de arabiske Guldmagere ogsaa findes ærlige Tøsser, der hverken tage deres Tilflugt til Overtroen eller paaastaar, at de alt have fundet de Vises

Sten, men aldeles aabenhjertigt erklære, at de søge at finde den store Hemmelighed kun ad naturlig Wei ved forskjellige Blandinger, — derom vidner den Samtale, som den berømte Reisende Brede havde i Hadhranut med en Alkymist. Denne, som Brede traf paa i Byen Amd, var saa ærlig at tilstaa, at han endnu ikke havde opnaaet at gjøre Guld, men troede, at det vilde lyffes ham, naar han først havde fundet en Art, som han kaldte Haschisch ed dahab (Guldurt). At Aanderne havde en Finger med i Spillet derved benegtede han aldeles.

Et Kapitel om Rigdom.

Den, der i vore Dage eier en Million, anses for meget rig og Enhver ønsker at være lige saa rig som han. Selv Millionærerne have med Urefrygt set op til Mr. Roder i London, der ved sin Død efterlod en Sum af 75 Millioner Daler. Som overordentlig rig nævner man Familien Sprague i Rhode Island, der lod opføre et Monument, som alene kostede 100,000 Daler. Man taler om Rothschilds, Stewarts, Astors og forskjellige engelske Godsbesidderes store Rigdomme. Men hvad vil disse sige mod den Rigdom, som i Oldtiden havde samlet sig paa enkelte Mænds Hænder? Ptolemæus Philadelphus i Egypten havde en Formue, der beløb sig til 350 Millioner Daler. Svilkens

Dame har nu saadanne Smykker som Kleopatra, og hvem kan nu efterligne hende i at byde sin Elsker et Bæger med Vin, hvori en Perle er opløst til en Værdi af en halv Million. Med en saadan Sum kunde en Dame nu i tredive Aar gaa klædt kostbart og efter den nyeste Mode. I Rom var Paulina en af de første Skjønheder; naar hun var ude paa Besøg bar hun Smykker til en Værdi af henved en Million.

Man beundrer Stewarts Marmoralads i New-York, der skal have kostet en halv Million Dollars; Cicero var en ikke meget bemidlet Mand og dog kostede hans Bolig paa Palatinerbjerget ham halvanden Million, medens Antonius betalte 2 Millioner for sit Gods i Messala. Filosofen Seneca havde en Formue af 12 Millioner og Keiser Tiberius efterlod ved sin Død 130 Millioner. Det vækker stor Opsigt nu til Dags naar en Mand gjør en Fallit paa en Million; Cæsar havde alt som ungt Menneſte, endnu inden han havde beklædt noget Embede, en Gjæld paa 14 Millioner og kjøbte en Dvæstors Benskab for halvtredie Million. Da Cæsar blev myrdet den 15de Marts havde Markus Antonius en Gjæld paa halvanden Million Daler; dem betalte han alt den 1ste April og viste derved, hvor hurtig han forstod at drage sin den Magt til Nytte, som han ved Cæsars Død var kommen i Besiddelse af. Det fortælles ogsaa, at han alt i det første Aar erhvervede sig 720 Millioner, hvilke han rigtignok næsten lige saa hurtig bortpødslede. Naar et Fæstmaal tid hos os koster nogle Tusinde Rdlr., forbauses man vistnok med Jøse over den store Ødselhed. Fabeldigteren Esop anvendte 400,000 Daler paa et Gilde, og Caligula gav et Aftensmaal tid, der kostede en halv Million. De drak gamle Vine, af hvilke en Unze blev betalt med 20

Daler. Til Banketter bleve Svin mæstede med Rosiner og Nøddeskjerner. Kar og Tallerkener vare af Guld og Sølv og besatte med kostbare Stene. Heliogabals Senge vare af gedigent Sølv, Bordene og Bordpladerne af rent Guld og hans Hynder, der vare betrukne med guldvirkede Tøier, vare fyldte med de Dun, som Agerhønsene bære under Bingerne. Cicero og Pompejus afslagde en Dag et Besøg hos Lucullus; der var ingen Andre tilstede end Familien; de spiste til Middag og Maaltidet kostede 4000 Daler. Ikke saa Senatører udgav aarlig 5 Millioner for at hævde deres Værdighed; navnlig kostede de offentlige Skuespil og Fægterlege, som bleve foranstaltede paa deres Beføstning, uhyre Summer.

Nu et Ord om Befolkningen. Vi kalde London, Paris og New-York store. Rom havde en Befolkning af mellem 3 og 4 Millioner Mennesker. Scaurus' Theater af Træ havde 30,000 Siddepladse. Colosseum, der ligeledes var af Træ, rummede 37,000 Tilskuere og Circus Maximus kunde endog rumme 386,000 Tilskuere. I Rom var der 9000 offentlige Bade, af hvilke det efter Diocletian opkaldte havde Plads for 4200 Badende. Endog i det 6te Aarhundrede, da Rom var blevet stormet af Gotherne og Vandalerne, havde det ifølge Zafarias' Forskrifning 384 rummelige Gader, 80 gyldne Gudestatuer, 6598 Paladser, 13,052 Springvand, 2785 Broncestatuer af Keisere og Feltherrer, 22 store Hestestatuer, 2 Kolosser, 2 Spiralsøiler, 41 Theatre, 11 Amfitheatre, 7025 Badeanstalter, 2300 Barsymboder, 2291 Fængsler. Pladsen fattes os til videre at dvæle ved Roms Rigdomme, ved Forum, Pompejus' Theater, Apollotemplet, Marcellus' Theater, Pantheon, Neros Palads, der rigt var smykket med Juveler og Perlemoder, Claudius' Vandledning, det Flavianse Amfitheater, Hadrians Villa,

Caracallas Bade og de romerske Landeveie, der vare anlagte som efter en Snor, godt brolagte, forsynede med Milepæle og med Mellemrum af 5 til 6 Mil havde Bygninger til Op- tagelse for Reisende; de naaede fra York, London, Bou- logne, Rheims, Lyon, Brundisium, Byzanz (Konstantinopel), Tarsus, Antiochia, Tyrus til Jerusalem — en Afstand af 9470 Mil.

Endelig skulle vi blot nævne Theben i Egypten med dens Million Indvaanere, dens pragtfulde Paladser og store med Guld smykkede Kolonnader; Alexandrien, hvis Toldind- tægter løb op til 6 Millioner aarlig og hvis Bibliothek paa en Tid, da Bøger hørte til den største Sjældenhed og vare meget kostbare, indeholdt 700,000 Bind; Antiochia med sine fire Mil lange Gader og dobbelte Epilegange; Athen med sine herlige Kunstværker og Bygninger, de skønneste i Ver- den; Syrakus med sine store Fæstningsværker, Tyrus, Kar- thago, Babylon, Bagdad, Memfis, Efesus og mange andre Byer, om hvilke de gamle Forfattere fortælle det Vidunder- ligste, men hvis Paalidelighed Efterforskninger og Udgravninger i den nyere Tid fuldstændig have stadfæstet.

Af en Høglers Liv.

(Af Vilhelm Baer.)

En Dag i Begyndelsen af Maret 1803 havde der samlet sig en anselig Menneſtemaſſe paa en offentlig Plads i Byen Edinburgh. Mænd og Kvinder, Store og Smaa ſtode tæt ſammentrængte og Alle havde Opmærksomheden henvendt paa eet Punkt. Deſlige Forſamlinger paa aaben Gade udøve en Art magnetiſk Tiltrækning paa de Forbigaaende, ſaa at de lig en Lavine forøges ſtærkt i en overraſſende kort Tid.

Blandt de Nyſgjerrige, der med hvert Minut trængte ſig hen til denne Forſamling, beſandt ſig ogſaa en Mand i ſat Alder; han hed Solt og har ſiden gjort ſig meget beſkjendt ved Udforſkningen af Egyptens Oldſager. Tilfældet førte ham over Pladsen, han kunde ikke værgе ſig for den hemmelige Tiltrækningskraft og blandede ſig mellem de Nyſgjerrige. For at opdage Marſagen til Trængſlen ſøgte han at bane ſig en Vej gjennem Mængden. Det var intet ringe Arbejde. Vor Oldgrænſer fik mangt et Stød i Ribbenene, men var heller ikke karrig med at uddele Sagnende; endelig lykkedes det ham at gjenneembryde Ringen og at trænge ſig frem indtil de første Rækker, hvor Udfigten var fri.

Her ſaae han nu en ſtakkels Djævel, der ſøgte at for- tjene ſit daglige Brød ved gymnastiſke Produktioner. Tyrens Udſeende var uſſelt, hans brogede Dragt var ſlidt, men hans Produktioner vare navnlig for den Tid, da „et høit- æret“ Publikum var langt mere nøiſomt i ſine Fordringer

og da den gymnastiske Kunst langt fra var saa udviklet som nu, ret respectable, om just ikke meget betydelige.

Medens Gjøgleren opbød alle sine Kræfter for at underholde de Omstaaende, idet han snart som Herkules holdt et Gevær ved Bajonnetten udstrakt med den ene Arm, snart sprang over Hovederne paa tolv Mennesker, var en ung Kone med interessante Ansigtstræk ifærd med at indsamle rundt i Kredsen den klingende Løn for Gjøglerens Anstregelser. Man saae ved det første Blik, at hun ikke var vant til denne Beskæftigelse. Tøvende og taus holdt hun Tallerkenen hen til de Omstaaende, men det bedende Blik i hendes Øie fandt kun ringe Medfølelse. Børnene, der vare flest i Antal, troede at være berettigede til fri Udgang til Stue-spillet, men ogsaa af de Børne vendte Mange Ryggen til Konen og gik deres Vej. Kun enkelte Kobbermønter faldt paa Tallerkenen.

Udbytten af Indsamlingen var saa ringe og saa lidet opmuntrende, at Kunstneren, da den unge Kone bragte ham Tallerkenen, strax afbrød Forberedelsen til en ny Produktion, pakkede sine Sager sammen, kastede en gammel Kappe over sin brogede Dragt og vendte Ryggen til Publikum, idet han kastede et næsten foragteligt Blik paa de Forsamlede. De Nysgjerrige spredte sig i alle Retninger, Ingen stjænkede den Ulykkelige den ringeste Deltagelse, kun vor Oldgransker gjorde en hæderlig Undtagelse.

Kunstnerens Harm over det høitærede Publikums Urvethed var ikke undgaaet hans skarpe Øie. Da den Ulykkelige havde rømmet op og gik bort, belæstet med en stor Kasse, et Bord, to Stole, nogle Stænger og to Geværer — fort sagte, det hele Apparat til hans Theater og Kunstpræstationer, syntes han at være saa modløs, at vor Old-

granster sølte dyb Medlidenhed med ham. I det Manden og Konen kom forbi ham, gif han hen til dem og tiltalte den Sidstnævnte.

„Mit kjære Barn,“ sagde han, „De har ikke raft mig Tallerkenen; her er min Gave.“ I det Samme trykkede han hende en større Splumønt i Haanden.

Paa en kort, men veltalende Maade udtalte den unge Kone sin Tak, ligesaa Kunstneren, og Oldgransteren indsaae hurtigt af hele deres Opsørsel og Holdning, at han ikke havde at gjøre med Gjøglerne af den almindelige Sort. Manden talte meget daarligt Engelsk, hvis Betoning utvivlsomt forraadte Italieneren. Solt, der nylig var kommen hjem fra Rom, svarede i samme Sprog og dermed var ogsaa Begyndelsen gjort til en livlig Samtale. Det viste sig herved tydeligt, at der bag Gjøgleren skjulte sig noget Andet end det, han gav sig ud for. Hans velvalgte Udtryk tydede paa en Opdragelse, der ikke stod i Forhold til en omdragende Gjøglers Haandværk. Oldgransteren udtalte aabenhjertigt sin Forundring derover.

„Fattigdom, Signor,“ svarede Italieneren, „er ingen Skam, men desværre er den tung at bære. Den, der for et halvt Aar siden vilde have fortalt mig, at jeg skulde komme til at give Prøve paa min Legemsstyrke som Herkules paa aaben Gade, vilde jeg have leet op i Ansigtet. Da jeg landede i England, havde jeg de bedste Forhaabninger. Mit Hoved var fuldt af Planer til nogle hydrauliske Maskiner, som jeg haabede at kunne faae anbragt. Men desværre gjorde jeg Regning uden Vært. Den gamle Slendrian og den store Uvidenhed lagde mig Hindringer i Veien, paa hvilke min Kraft strandede. Forgjæves bankede jeg paa alle Døre. Kort før min Afreise til England havde jeg giftet

mig, da jeg sikkert stode paa at se mine Forhaabninger opfyldte. I min Udsælselighed havde jeg ikke Andet tilbage, end Balget mellem Selvmord, Tyveri eller Gjøglerens foragtede Haandværk. Stod jeg alene i Verden, vilde jeg utvivlsomt have valgt det Første, men at dø, naar jeg havde den arme Staffel der at forsørge, vilde være Feighed. Det er den simple Grund til at jeg balancerer med et Hjul paa mine Tænder og som Herkules løfter trehundrede Pund."

"Men med Deres Figur, Deres vakre Personlighed og Deres Dannelse behøvede De dog ikke at udsøre Deres Kunst paa aaben Gade for et vel meget nysgjerrigt, men ifkedestomindre meget utaknemmeligt Publikum. Det maatte have været Dem let at finde en god Ansættelse ved et eller andet Theater. Hvorfor henvendte De Dem ikke til en saadan Direktør?"

"Naar man er sulten, Signor, maa man have Noget at spise og kan ikke vente . . . De kan tro, det var mig ikke let at gribe til denne foragtede Haandtering, men jeg var tvungen dertil, thi min arme Kone var ikke langt fra at dø af Hunger. Jeg havde ikke noget andet Valg."

Italienerens uforfkyldte sørgelige Skjæbne vakte den varmeste Deltagelse hos vor Oldgrandster. Ord vare her ikke til nogen Nytte; han var heller ikke nogen stor Ven af saadanne. Han besluttede at yde den Ulykkelige Bistand og at forbedre hans sørgelige Stilling. Han opfordrede strax Gjøgleren og hans Hustru til at følge med til London, idet han gav dem sikker Forhaabning om at forskaffe dem Ansættelse ved Cirkus Aftley, hvis Direktør han nøie kjendte. Italieneren gik med Taknemmelighed ind paa dette Forslag.

Under denne Samtale havde de naaet Gjøglerens usle Herberg. Solt tog Afsked fra Parret, hvis Beskytter han

nu var, og opfordrede dem til at gjøre Alt istand til Afreisen, da Postvognen om fire Timer afgik til London. Forberedelserne vare snart gjorte og til bestemt Tid tiltraadtes Reisen.

Underveis var der Tid og Leilighed nok for Italieneren til at skildre sin Belgjører sit Liv og Levnet, der trods hans Ungdom havde været rigt paa Eventyr. Giovanni Batista Belzoni var hans Navn og Padua hans Fødeby. Hans Fader var en fattig Barbeer, der havde været vel-signet med ikke færre end fjorten Børn. Allerede som Barn havde vor Giovanni fundet den største Glæde i at høre om fjerne Lande og Byer og om de Eventyr og Begivenheder, som Reisende havde havt at gennemgaa. Af alle hans Bekjendte i Byen havde Ingen forstaaet at fortælle saa interessant som en gammel Invalid, der almindelig mistænktes for i sine unge Aar at have været Sørpver. Han var den Lilles bedste Ven; Drengen kunde ikke blive fjed af at høre paa ham, naar han fortalte sine Eventyr fra tidligere Dage.

Da kom den Tid, da Giovanni maatte hjælpe sin Fader ved hans Haandværk. Men det faldt ikke i vor unge Vens Smag at haandtere Barbeerkniven; hans Tanker svævede om paa Havet, han drømte om Fægtninger, Skibbrud og andre Eventyr. Da Robinson tilsidst faldt i Hænderne paa ham, blev det rent galt. Han kunde ikke holde ud i Fædrenehusets snevre Rum; med Magt sølte han sig dreven ud i den vide, vide Verden. Han overtalte sin yngste Broder til at flygte med ham, og begge begav sig afsted, uden at Noen vidste deraf.

De unge Flygtninge naaede til det ensomt beliggende Kloster ved Ortono, i Nærheden af de varme Kilder ved Albano. De ilte afsted paa Landeveien, som om det gjaldt et

Bæddemaal. Denne Jver vakte Opmærksomhed hos nogle Handelsmænd, der droge den samme Vej. De spurgte de to Børn, om de ogsaa skulde til Ferrara. Giovanni bejaede dette, uagtet han aldrig havde hørt Navnet paa denne By. De Reisende beundrede Drengenes Mod og Kædhed og tilbød dem en Plads i deres Vogn, hvilket blev modtaget med stor Glæde. De Smaa følte sig vel tilmode, under Spørgsmaal og Svar gif Tiden hurtig og da Handelsmændene lukkede deres Madkurve op, indbød de de smaa Flygtninge til at tage for sig af Varerne.

Saaledes hengif Dagen ret behageligt, men alt den næste havde Glæden en Ende. De Handlende havde fundet en fordelagtig Plads for deres Varer i en lille By, de gjorde Holdt her og de smaa Eventyrere maatte drage videre alene. De havde nu udhvilet sig og travede rask fremad. Men Kjørselen var faldet i deres Smag; de hilste derfor paa alle de Reisende, som de traf kjørende, idet de haabede, at møde den samme Forekommenhed som Dagen i Forveien, men Ingen brød sig om dem.

Da faldt det Giovanni ind, at han havde læst, hvordan Mohamed gif til Bjerget, da dette ikke vilde komme til ham. Han spurgte da en forbigående Betturin om der ikke var en Plads i hans Vogn for ham og hans Broder. Fragtmanden lod dem stige op. Men da de vare ankomne til Ferrara krævede han sin Betaling. Forstræffet svarede Giovanni, at han ingen Penge havde. Dermed lod Fragtmanden sig ikke affpise, ubarmhertig rev han Overtøiet fra Kroppen af de unge Landstrygere og lod dem halvnøgne og uden Ly blive tilbage i en vildsfremmed Byes Gader. Ikke-destomindre vilde Giovanni fortsætte Reisen videre, men den lille Antonio, hans Broder, begyndte at græde saa ynkeligt,

at Giovanni lovede ham, at de den næste Dag skulde tiltræde Tilbagereisen til Padua. Dette Løfte beroligede den Lille. Nu gjaldt det at finde et Natteleie, som Intet kostede; et saadant fandt de i en Port. Arm i Arm sov Brødrene ind og ved Solens Opgang den næste Dag tiltraadte de Tilbageveien til Hjemmet. Jøden forskaffede de sig ved at tigge.

Modtagelsen hjemme var alt Andet end behagelig; men den strenge Straf, som Ophavsmanden maatte lide, kunde ikke formindste hans Reiselyst. Da han havde fyldt sit attende Aar vandrede han med Barbeerpungen i Lommen til Rom. Her drev han sit Haandværk og tjente ret gode Penge; men han var ikke saa heldig i Kjærlighed. En ung Pige, i hvem han havde forelsket sig, var troløs. Det bragte ham til Fortvivlelse. I sin Smerte gjorde han Afkald paa denne Verdens Glæder, tog Afsted fra Barbeerkniven og gif i Kloster.

Sine ledige Timer anvendte han til at studere Vandbygningskunsten; men heri blev han afbrudt paa en brat Maade. Franskmændene rykkede ind i Rom, de ophævede Klostrene og den stakkels Kapusiner maatte for at friste Livet igjen ty til Barbeerkniven. Han benyttede den allerførst til at aftage sit eget Skjæg. Senere vandrede han ud til Holland og her giftede han sig. Men hans dristige Planer lode ham hverken Rist eller Ro. Han troede, at han bedst kunde anbringe sine Opfindelser i England og brød op der til med sin unge Hustru. Men her var Dampmaskinen som en ny Opfindelse Dagens Thema; man brød sig aldeles Intet om Italienerens hydrauliske Maskiner. Hvorledes det saa gif Belzoni kjende vi allerede.

Da de ankom til London holdt Oldgranskeren sit Ord.

Han begav sig strax til Direktøren for Cirkus Astley, for at indlægge et godt Ord for sin Protegée, og denne fandt Naade for Direktørens Dine. Han saae strax, at Italieneren var meget brugbar, og Følgen viste, at han ikke havde taget Feil. Hans Præstationer behagede i den Grad Publikum, at der blev komponeret et eget Stykke for den nye Athlet, kaldet: „Herkules' tolv Arbejder“. Glædespunktet deri var en Pyramide af 12 Mand, som Belzoni bar over Scenen; øverst stod hans Kone, klædt som Amor og svingende en Fane.

Der hengik flere Aar. Solt var af Regeringen bleven sendt som Konsul til Egypten, hvor han fandt en rig Mark for sin videnskabelige Virksomhed. Blandt Andet forsøgte han paa at faae den kolossale Memnons-Statue opreist, som halvt begravet i Sandet laa paa Nilens venstre Bred, men alle hans Anstrengelser vare forgjæves. Han saae sig nødsaget til at opgive dette Foretagende, og den Tanke, at dette kostbare Monument langsomt, men sikkert gif sin Ødelæggelse indøde i dette barbariske Land, gjorde ham meget mismodig. En Dag blev der meldt ham, at en Italiener forlangte at faae ham i Tale. Trods den Indtrædendes orientalske Klædebragt og lange Skjæg gjenkjendte Konsulen i ham strax sin Protegée, den italienske Herkules fra Cirkus Astley i London. „Hvordan kommer De til Egypten?“ raabte Konsulen i glad Overraskelse.

„Anledningen dertil har De selv givet,“ svarede Italieneren. „Jeg haaber at kunne være Dem til nogen Nytte. Efter at jeg i London havde havt en god Fortjeneste tog jeg til Visibon, hvor Direktøren for San-Carlo-Theatret havde engageret mig til Samsons Rolle, og derefter til Ma-

drid, hvor jeg gjorde en ikke ringere Lykke paa Theatret Puerta del Sol. Saaledes sammensparede jeg en anstændig Sum og tog den Beslutning, at reise til Egypten, for at forelægge Pascha Mohamed=Ali Planen til en hydraulisk Maskine, hvorved Vandmangelen i hans Palads kunde afhjælpes og Vandet fra Nilen ledes ind i hans haver i Kairo. Jeg fuldendte dette Værk og holdt mit Løfte; men uheldigvis fik Paschaen under min Fraværelse det Indfald, at lade Hjulene sætte i Bevægelse af 15 Slaver og min irlandske Tjener. Hvad der nu skete, kan De tænke Dem; Slaverne omkom og min Tjener brak begge Benene. Jeg selv blev jaget bort og fik ingen anden Løn for mit Arbejde end Trudslen med Bastonade, hvis jeg ikke forlod Kairo. Saaledes er jeg bleven et Offer for Paschaens Dumbhed. Min hele Formue er borte, thi ikke en Gang mine egne Udlæg har jeg faaet erstattet og derfor kommer jeg til Dem, hvem jeg alt skylder saa Meget fra gammel Tid. Kommer jeg end med tomme Hænder, saa kan jeg dog være Dem til Nytte og hjælpe Dem til at faae Deres inderligste Ønske opfyldt. Vil De betro mig Arbeidet, saa indestaaer jeg Dem for, at jeg skal skaffe Memnon's=Statuen til England."

Dette udtalte Belzoni med saa stor Bestemthed, at Solt med Glæde modtog Eventyrerens Tilbud; han vilde ikke undlade Noget, der gav Udsigt til at hans Yndlingsplan kunde virkeliggjøres. Endnu samme Dag reiste Belzoni til Thebens Ruiner og strax fik han Hundrede af de ulykkelige Indspødtte sat i Arbejde med at fjerne Sandet, som dækkede den kolossale Statue. Med Stokken i Haanden, som han ogsaa flittig brugte, ledede han Arbeidet, men han forstod tillige at sætte sig i Respekt hos Fellaherne ved sin store Styrke, og deres Sprog lærte han med en saa beundringsværdig Let-

hed, at han næsten blev betragtet som et overnaturligt, med Trolldomskraft begavet Væsen. En Dag manglede han Penge til at betale Arbeiderne og dertil kom, at en Oversømmelse fra Floden havde ødelagt tre Maaneders Arbeide. Fellaherne gjorde nu Oprør, ja en af dem kastede sig endog over Belzoni, for at stikke ham ihjel med en Dolk. Belzoni bevarede sin Koldblodighed, i næste Dieblif var Morderen afvæbnet og grebet ved Fødderne. Som Samson med Ræbebenet af et Æsel slog Belzoni ved at svinge Fellahen rundt de Utilfredses Angreb tilbage, og forbausede over denne Kampmaade faldt Oprørerne til Jøie. Alle lovede paany Lydighed og vendte tilbage til deres Arbeide. Efter tre Maaneders nye uhorste Anstrengelser havde Belzoni den Tilfredsstillelse at se den kolossale Stenstatue vandre hen til Floden.

Ved Indstibningen af den uhyre Stenmasse var der endnu lige saa store Vanskeligheder at overvinde som ved Transporten til Floden. Men Belzonis Indsigt og Dydighed seirede over alle Hindringer. Han naaede lykkelig med sit berømte Bytte til London. Ankomsten af det ægyptiske Monument vakte en stor Sensation i den engelske Hovedstad. Pludselig var nu Eventyreren en anset og holden Mand; fra alle Sider blev han overvældet med Ros og fik tillige en betydelig Løn for sit Arbeide.

Belzoni vendte igjen tilbage til Ægypten og paa sin Belgjørers Opfordring seilede han opad Nilen til Nubien, for at foretage Udgravninger i San=Esambole=Bjergene, under hvilke det gamle Tempel ved Esambole laa begravet. Belzoni vovede sig kjæft ind mellem de vilde Hjorder, der sværmede om i Ørtenen, og trods de mangfoldigste Farer lyffedes det ham ikke alene at udføre sit Hverv over Forventning, men ogsaa at opdage det ikke mindre pragtfulde

Tempel ved Allhor, om hvis Tilværelse man ikke hidtil havde haft nogen Anelse. Ifølge senere Reisendes Beskrivelse ligner dette Tempel, der af Rhamses den Stores Gemalinde er helliget Gudinden Isis, i Pragt Paladserne i Tusinde og een Rat.

Belzoni fandt saa stor Smag i disse Udgravninger, at han tog varigt Ophold i Dalen Biban el Mulud — Ræmpegravenes Dal. Paa en tidligere Reise havde han her i en Klippe opdaget en Spalte af en eiendommelig Form, og erkjendte, trods Tidens Odelæggelser, at den var et Værk af Menneskehaand. Han gav sig strax ifærd med at udvide Spalten og opdagede da, at den dannede Indgangen til en lang Korridor, hvis Mure vare bedækkede med talrige Skulpturer og Malerier. Driftigt trængte han videre frem indtil en Fordybning og en Mur spærrede Veien for ham og syntes at antyde, at Gravhvelvingen her endte. Men Belzoni satte over Fordybningen og lod Muren bryde ned, og se, der viste sig en ny, lige saa udstrakt Hvelving. Ved Enden af den stod en Sarkofag af Mabaft, bedækket med Hieroglyfer. Belzoni sendte den til Europa og vakte derved en heftig Strid blandt de Lærde om de Rester, Sarkofagen indeholdt.

Derpaa begav han sig til Bredderne af det røde Hav, for at undersøge Ruinerne af Berenice. Han vendte derpaa tilbage til Kairo, foretog Udgravninger ved Foden af den store Pyramide ved Gizeh, og trængte frem til Rephrons-Pyramiden, hvorhen ingen Europæer hidtil var naaet. Her opdagede han det hellige Kammer med Guden Apis' Ben. Senere besøgte Belzoni alle Oldtidens berømte Steder, hvor der var Udsigt til at finde Noget. Paa en Udflugt i Ørtenen forsøgte hans to Førelere at dræbe ham, men ogsaa

ved denne Seilighed kom hans ualmindelige Størse ham til Nytte og de faldt begge for hans Haand. Derpaa vendte han med sin Hustru, der havde fulgt ham paa alle hans eventyrlige Farter, tilbage til Hjemmet.

Saaledes var da Sønnen af den fattige Barbeer, Gjøgleren, ved sin egen Kraft bleven en rig og berømt Mand. Hans Fædreney berebte ham en ærefuld Modtagelse. Derigeheden modtog ham ved Paduas Porte og den berømte Manfredini fik det Hverv at præge en Medaille til Ære for den store Rejsende. Men hans urolige, virksomme Aand tillod ham ikke længe at forblive i Hjemmet. Han drog til England, hvilket han dog skyldte hele sit Held. Hans Modtagelse i London var ikke mindre ærefuld. Her udgav han en Beskrivelse af sine Reiser og Eventyr, der fandt en ualmindelig Affætning.

Alligevel kunde han ikke finde Hvile og Ro. I 1822 tiltraadte han en ny Reise til Afrika. Han vilde trænge ind i denne hemmelighedsfulde Verdensdels ubekjendte Indre. Men i Benin blev han syg; han søgte, at naa et engelsk Skib, som krydsede ved Kysten. Her følte han sit Endeligt nærme sig. Rolig og fattet forberedte han sig derpaa. Han gav Kapitainen en kostbar Amethyst, der skulde bringes til hans Hustru, skrev et Brev til denne hans trofaste Vedsagerinde i gode og onde Dage og udaandede snart sit sidste Suf.

Han blev begravet under et høit Træ og paa hans Grav blev reist en Sten med følgende Indskrift

Her hviler Belzoni.

Han døde paa dette Sted den 3die December 1823, paa Reisen til Tombuktu.

Belzoni var ved sin Død kun 45 Aar gammel. Ved Siden af sine berømte Landsmænd Marco Polo og Amerigo

Bispucci havde han sikret sig en berettiget Plads. Den 4de Juli 1827 blev der reist en Statue for ham i hans Fødeby Padua.

Saaledes erhvervede den foragtede Gjøgler sig et udødeligt Navn. Sønnen af den fattige Barbeer, den rastløse Eventyrer, vil til alle Tider være et Exempel til Opmuntring for dem, der ligesom han ere fødte i ringe Kaar, men som af den gode Gud have faaet den bedste Gave: en lys Aand og Mod til kraftig Daad.

John Ericson,

Skruedampskibenes berømte Opfinder.

(Efter Mary Howitt ved A. J.)

Mange af vor Tids mest fremragende Mænd have set Dagens Lys i Samfundets lavere Lag. Saa meget større Værdi tilkommer dem, og deres Exempel er en levende Lære for de Tusinder, som komme efter dem. En af de mest udmærkede af denne ædle Klasse Arbeidere er Svenskeren John Ericson, af hvis Liv vi her ville give en kort Skizze.

Han er en Søn af Bjergværksarbeideren Olof Ericson og blev født i Vermeland den 31te Juli 1803. Medens han endnu var et Barn røbede han Talent for mekaniske Arbeider; det var hans største Glæde at iagttage og bestrebe

fig for at forstaa Brngen og Sammensætningen af de forskjellige Maskiner, der benytttes i Bjergværkerne, og i Stedet for at lege med sine Jevnaldrende tilbragte han sin Fritid med at afdrage disse Maskiner, gjøre smaa Efterligninger af dem, eller ogsaa konstruere dem han snilde Smaating af egen Opfindelse.

Da han var ni Aar gammel forfærdigede han en lille Saugmølle, der var en nøjagtig Model af de Møller, som findes i hans Fødeegn. Man kunde formode, at en Dreng med hans Karakter vilde være indsluttet i sig selv og svag paa Legemet; men lige det Modsatte var Tilfældet. Han var usædvanlig livlig og aaben og i Besiddelse af et kraftigt, vel udviklet Legeme.

Det var heldigt for den unge Ericson, at Grev Valthasar Platen, som den Gang var beskæftiget med Anlægget af Gøtakanalen, hørte Tale om denne vidunderlig flinke Dreng og ønskede at se alle hans Tegninger, Modeller og smaa Opfindelser. Drengens Talent laa klart for Dagen. Greven roste ham for hans Snildhed og Udholdenhed og skiltes fra ham med de Ord: „Bliv blot ved, min Dreng, som Du har begyndt, og Du vil udrette store Ting.“

Ikke tilfreds med blot at rose og opmuntre Drengen, tog han sig omhyggeligt af ham og lod ham undervise i Mechanik og Ingeniørvidenskab, og han gjorde saa hurtige Fremskridt heri, at han sex Maaneder efter var en dygtig Landmaaler og i en Alder af tretten Aar af Regeringen blev betroet Anlægget af en Landevei med sevhundrede Mand under sit Opsyn.

Da han var sytten Aar, fattede han stor Lyst til Søbaterstanden, blev Færdig og rykkede snart op til Lieutenant, i hvilken Stilling han tillige med flere Andre blev beordret

til at opmaale og udkaste Kort over det nordlige Sverrig. Her forbausede han Alle ved sin utrættelige Udholdenhed, der satte ham istand til at udføre to Mands Arbeide.

Men det militære Liv tilsatte ham dog ikke i Længden; han forlod Armeen, og i treogtyve Aars Alderen havde han fuldført en Maskine, der bevægedes med varm Luft i Stedet for med Damp, og med denne Opfindelse vilde han nu forsøge sin Lykke i England. Hertil ankom han da i 1826, uden Penge eller Venner, og i det Hele taget uden andre Hjælpemidler, end de han havde i sin nye Opfindelse og sin Udholdenhed.

Den første Opdagelse, han gjorde i England, var at han havde begaaet en stor Feil med sin Maskine, hvilken han havde indrettet til at opvarmes med Brænde, saaledes som det brugtes i hans Fødeland. Han tog nu fat paa at forandre sin Maskine efter engelske Forhold, hvilket ogsaa tilfulde lykkedes ham; han erhvervede sig Patent paa den, folgte sin Eneret og blev derved heldigvis bekendt med Mr. John Braithwaite, af hvem han fik Midler til Udførelsen af nogle af sine andre Opfindelser.

I Aaret 1829 blev en Sum af 4500 Rd. udsat som Bræmie for det bedste Lokomotiv til Brug for Jernbanen mellem Liverpool og Manchester, der netop den Gang skulde aabnes. Neppe syv Uger før den Dag, der var fastsat til den afgjørende Prøve, kom Ericson til Rundskab om dette fristende Tilbud, og han besluttede strax at prøve sin Lykke. Syv Uger var kun en ringe Tid til et saadant Arbeide, men Geni og Flid give ikke tabt overfor saadanne Banstieligheder. Heldigvis havde Ericson allerede konstrueret en Kjedel, der nøiagtig passede til en saadan Maskine, som nu fordreides, og han gav sig til Arbeidet med en Willie, som ikke veg

tilbage for umaadelig Anstrengelse. Han arbejdede Dag og Nat, og paa den færdigatte Dag indtog hans lille nye Lokomotiv, som han havde givet Navnet „Nyheden“, sin Plads paa Banen mellem alle de andre Medbeilere. Ericson og hans Ven Braithwaithe befandt sig paa Lokomotivet og afventede det Dieblif, da den store Kæppestrid skulde begynde under Overværelse af en talrig Menneskemasse, blandt hvilken fandtes flere af Verdens første Ingeniører.

Signalet blev givet, og „Nyheden“ førte hen ad Banen med en Hurtighed, der langt overgik dens Medbeileres. I syv Dage i Træk vedblev Bæddeløbet frem og tilbage paa Banen, hjulst af Tusinders Hurraraab, og indtil da var Ericson den Seirende. Men den følgende Dag indtraf der et Uheld; Dampskjeden, der var bleven sammensat med en saa uheldig Fast, sprang, og en anden Maskine fik den store Præmie.

Men Ericson tabte derfor ikke Modet; han tog fat paa andre mekaniske Sysler, og kort Tid efter blev en forførdelig Jdøløs i London seirrig bekæmpet af en ny Dampsprøite, hvis Vige aldrig var set. Den var Ericsons Opfindelse, og den blev benyttet ikke blot i England men i mange andre Lande.

Vel blev Dampsprøiten strax erkjendt for at have en stor Fremtid for sig, men dette var ikke Tilfældet med en anden og endnu betydeligere Opfindelse, hvilken Ericson ogsaa udtænkte omtrent paa samme Tid, nemlig Skruedampskibene, der nu ere i Brug over hele Verden.

Man havde længe indset, at de store Sidehjul hæmmede Dampskibenes Hurtighed, ligesom de ogsaa i andre Retninger vare til Besvær, og paa Krigsskibene gjorde det forholdsvis let for Fjenden at gjøre dem usødygtige. Ericson opfandt

da et eiendommeligt Hjul, der, fastgjort til Agterenden under Vandlinien, ved at dreie om sin Axe driver Skibet fremad. Han byggede en lille Model, der npiagtig viste Principet i denne nye Bevægelsesmaade, og lod den undersøge af flere ansete Ingeniører, som erklærede den anvendelig for de største Skibe.

Ericson havde været hedig nok til at vinde en Del rige Mænd for sig, blandt disse maa især nævnes de Forenede Staters Konsul i Liverpool, Francis B. Ogden, og ved deres Bistand blev han sat istand til at bygge et mindre Skib efter sin nye Plan. Denne lille Dampbaad, som Ericson gav Navn efter sin amerikanske Ven, foretog nogle Farter paa Themsen, hvor den til Alles Forbauselse uden Seil, Mær, Bandhjul eller noget synligt Bevægelsesredskab bevægede sig med en Hurtighed af $2\frac{1}{2}$ Mil i Timen. Et Skib, der var mange Gange større end den selv, blev befæstet til den og med den største Lethed ført afsted med en Hurtighed af næsten 2 Mil i Timen.

Ericson, som antog, at hans nye Opfindelses Værdi var tilstrækkeligt bevist, henvendte sig nu til det britiske Admiraltet; men dette behandlede Sagen med stor Ligegyldighed. Han tænkte da, at naar man fik Syn for Sagen vilde man tro, og derfor indbød han Admiraltetsherrerne til en Lystsejlsads paa den nye Skuebaad. Indbydelsen blev modtagen. Nogle af Admiraltetsherrerne, en Del Videnskabsmænd, Ingeniører og andre indflydelsesrige Personer gjorde Turen med ham. Alt gik godt; Alle vare henrykte og forbausede, og Opfinderen stolede paa, at dette heldige Udfald maatte lede til, at den engelske Regering tog sig af hans Opfindelse. Men Selskabets Tak for den fornøielige Tour var al den

En, han høftede. Hans Opfindelse syntes de fornemme Herrer verdiløs.

En rig og indsigtsfuld amerikansk Kapitain, som senere blev Admiral i de Forenede Staters Flaade, havde været Vidne til Prøveturene med det lille Skruestib, og han havde andre Tanker om det. „Jeg bryder mig ikke en Øit om disse floge Folks Mening,“ sagde han. „De skal bygge to Jernstibe til mig.“

Ericson opholdt sig dog endnu to Aar i England for at se, hvad den engelske Regering vilde gjøre; men da der Intet skete, flyttede han i 1839 til New-York.

Nu aabnedes en ny Løbebane for ham. 1841 blev det af den amerikanske Regering overdraget ham at bygge et stort Krigssib efter det nye Princip til Flaaden, der hidtil kun havde bestaaet af Seilstibe. Det var „Princeton“; den var to Aar under Arbejde og løb netop ind i New-Yorks Havn samtidig med „Great Eastern“, det engelske Kæmpestib, og de to Nationers Repræsentanter begyndte strax en Bæddetamp. „Great Eastern“ havde Seil og Sidehjul. „Princeton“ syntes kun at have Seil, dets Skruer var skjult under Bandet, og som drevet af Tryllekraft gled det hurtigt forbi sin store Medbeiler, som forgæves anstrengte sig for ikke at blive overvunden i denne uforudsete Kæmpesrid.

Uden at standse ved Ericsons andre Opfindelser, der siges at beløbe sig til over hundrede, ville vi omtale een, som fordrer vor hele Opmærksomhed: det jernklædte Uhyre „Monitor“.

Vi ville ikke gaa ind paa nogen næiere Beskrivelse af dette mærkelige Sib, men blot bemærke, at medens den Tids Krigssibe laa høit paa Vandet med tre Dæk besatte med en Mængde Kanoner til begge Sider, ligger „Monitor“ me-

get lavt paa Bandet, næsten som en Tømmerflaade. Den har hverken Master eller Seil, men drives kun fremad ved Hjælp af Skruen. Midt paa det jernflædte Dæk hæver sig et rundt Jerntaarn; dets tykke Bægge indeholdte to Ræmpkanoner, hvis uhyre Mundinger stikke frem hver til sin Side. Taarnet kan dreies paa en Tap, hvorved de dødsbringende Maskiner kunne rettes hvor som helst.

Den frygtelige Borgerkrig mellem de nordlige og sydlige Forenede Stater i Amerika rasede netop da, og Sydstaterne vare i Besiddelse af et stort Krigsskib, kaldet „Merrimac“. Dette Skib var ogsaa af en eiendommelig Konstruktion, jernflædt og forsynet med en Forlængelse af Jernpantseret under Forstavnen — saadanne Skibe kaldes Bædderskibe — med hvilken det kunde angribe og bore fjendtlige Skibe i Sænk. Dette vel udrustede og tappert førte „Merrimac“ blev en Rædsel for Nordstaterne, der imidlertid ikke vare ledige; baade Regering og private Personer vare rede til at bringe ethvert Offer for at tilveiebringe Skibe, der kunde være jevnbyrdige Modstandere for „Merrimac“. Blandt disse Private var en Mr. Bushnell, der i sin Ungdom havde været Sømand; han havde sat sig for at løse det store Spørgsmaal og udtænkte et Jernskib, hvilket han haabede vilde være passende til Formaalet. Han bragte en Tegning af det til Ericson, fordi han ønskede at høre denne erfarne Mands Mening, før han indsendte den til Regeringen. Ved første Næfaste saa Ericson Udkastets Mangler; derpaa tog han en lille Kasse ned fra en Hylde, aabnede den og fremtog en fuldstændig Model af en „Monitor“, idet han ytrede, at det var Resultatet af tyve Aars Overveielser.

Bushnell, der ikke kjendte til Misundelse, indsaa strax denne Models Overlegenhed; han blev sjæleglad og trængte

ind paa Ericson, at han strax skulde reise med ham til Washington. Men Ericson havde allerede for nogle Aar siden meddelt Regeringen sin Plan, uden at den havde taget nogen Notice af den, og han afflog at følge med, men tillod Bushnell at tage Modellen og de nødvendige Tegninger med. Alle amerikanske Ingeniører vare ivrigt beskæftigede med at gjøre Udkast, og der var nedsat en Kommission, som skulde modtage og undersøge deres Modeller og Forslag. Bushnell, som tvivlede om at kunne have Held med sig, da han hørte, at Kommissionen var nær ved at drufne i Forslag, ilede tilbage til New-York og bønfuldt Ericson om at følge med til Washington og selv virke med til, at der vistest hans Opfindelse Retfærdighed. Han gav efter, og Kommissionen udtalte sig for tre forskjellige Udkast, blandt hvilke hans var. Men Betingelserne, paa hvilke Bygningen af det nye Skib blev ham overdragen, stillede store Fordringer til hans Handlekraft. Det skulde være færdigt til Aflevering efter hundrede Dages Forløb, og en stor Bøde skulde betales, hvis det ikke viste sig istand til at virke med tilstrækkelig Kraft. Bushnell og to andre rige, patriotiske Mænd paatog sig imidlertid Ansvaret, og den 8de og 9de Marts 1862 overtraf det nye jernklædte Ubyr i en forfærdelig Kamp med „Merrimac“ alle Forventninger, idet det aldeles tilintetgjorde den længe frygtede Modstander.

Vi ville slutte med denne store Bedrift. Ericsons Berømmelse lød nu over hele Norden, og hans Fødeland Sverrig saavel som andre Nationer begyndte nu at bygge Monitorer, af hvilke Sverrigs første fik Navnet „John Ericson“ til Ære for Opfinderen, der fra New-York sendte sit Fødeland to Kanoner til Monitorens Bestykning. Han modtog nu Hædersbevisninger og Ordener fra frøede Hoveder

og blev Medlem af flere lærde og Videnskabselskaber. Me-
tanikerne i Amerika gave ham en Guldmodel af Monitoren,
der veiede ikke mindre end fjorten Pund. Endelig bevisste
hans Fødeby ham i 1867 den Værd lige over for hans
Faders Hus at opreise en Granitblok med følgende Indskrift
i Guldbogstaver:

„Her fødtes John Ericson, 1803.“

Rosinkina og dets Urskove.

Under Titlen „En Flodreise i Rosinkina“ meddelte
vi i forrige Bind af „Bibliothek for Ungdommen“
vore Læsere et Uddrag af Octave Férys Bæft: „Les
regions inconnues, chasses, pêches, aventures et dé-
couvertes dans l'extrême Orient“. Ligesom vi antage,
at denne Fremstilling har interesseret ved sin Livlighed og
ved det meget Nye, den indeholdt om hine fjerne Egne og
deres Indvaanere, saaledes tro vi ogsaa, at efterstaaende af
samme Bæft øfte Skildring af Rosinkinas almindelige For-
hold og særligt af dets Urskove, er vel skiftet til at forøge
Kjendtskabet til et Land, som ved sin Rigdom paa udmærkede
Produkter, ved sit Klima og andre Betingelser sikkert en Gang
i Tiden, naar europæisk Kultur og Civilisation fuldt er trængt
ind deri, vil indtage en fremragende Plads i Verdens-
handelen.

Det hele Lavland — siger Octave Fére — er gjen-
nemskaaet af Kanaler og Floder, der, naar Vandet stiger
højt, bevirke store Oversvømmelser. Hvor Vandet ligger høiere
taber sig den Ensformighed, som det indtrængende Brakvand
frembringer ved Plantevæksten, og giver Plads for prægtige
Frugthaver med Citroner, Oranger og Pampelmuser, hvis
Blomster fylde Luften med Bellugt. Man ser Tamarinttræer,
hvis Frugter Beboerne af de indiske Lande forstaa at an-
vende paa mange Maader, Moons, der levere rigelig Olie,
Anorrhoottræer, hvis lidt syrlige Frugt smelter paa Tungen
og lædsker ypperligt, og Slynngplanter, hvilke man antager
for Bedbend, indtil man træder nærmere og af deres smaa
Druer ser, at det er Peberbuske. De større Sletter i dette
Lavland anvendes hyppig til Tobaksavl. Ensformigheden af
disse flade Strækninger afbrydes blot af de lange, frumme
Stænger, der benyttes til Trækbrøndene. Overalt paa
Marken ser man Landboere ifærd med at vande Tobaks-
planterne; deres Spande bestaa af en Bambusfletning, der
er gjort vandtæt med den samme Harpirmasse, hvormed de
falsfatre deres Vaade.

Landsbyerne paa disse Sletter røbe en vis Velstand.
Hujene ere tækkede med Teglstene, i Gaderne hersker der Liv
og Bevægelse. Hver Landsby har et Torv, der ofte rummer
et Tusinde Kjøbere og Sælgere. Foran hvert Hus er op-
flaaet Boder, og midt paa Pladsen findes en dobbelt Række
Stader, hvis Bladtage beskytte de finere Varer mod Solens
Straaler. I det Frie ligge Bjerge af Frugter og Grønt-
fager, Baller med Betelblade, Kurve med Arefanødder og
Stabler af Tobaksblade, der ligge kogleformig ophobede paa
Bananblade. Blandt den store Masse Mennesker ser man

nderst faa Tiggere, sædvanlig Ulykkelige, der lide af Spedalsk-
hed og ikke istand til at arbeide.

I hver Landsby boer en Mandarin. Hans Hus er om-
givet af et Bælegitter, hvis Indgang bærer et Tegtag.
Strax naar man træder indenfor ser man en Mur, der ikke
har anden Bestemmelse end at skjule Vaaningshuset og Gaar-
den. Paa denne Mur have indspøjte Kunstnere malet af-
fjævelige Uhyrer, nærbeslægtede med de fabelagtige Dyr, der
bevogte Dørtærskelerne til Husene i Pompeji. Veien til Man-
darinens Bolig gaaer til Høire og til Venstre forbi Muren.
Paa den anden Side staaer en kokininesk Skildvagt med et
franskt Gevær paa Skulderen og med en Straahat ovenpaa
en omhyggelig opsat høi Frisur. Paa begge Sider af den
rummelige Gaard ligge Bygninger for Soldaterne og de
underordnede Embedsmænd. Boligen bestaaer af to Byg-
ninger, forbundne ved en Gaard, der foroven er lukket ved
et Tag.

Den forreste er en aaben Hal, hvortil en Trappe fører
op. Af Brydelser findes her en Gonggong og en Stum-
tjener, ved hvilken flere store Solstjærme og nogle Risbunder
ere hængte. Disse Ris maa den kokininesiske Viktor have
nær ved Haanden, da enhver Straffedom udføres paa Stedet.
Af Meubler gives der nogle af de store Borde, som man
ser i ethvert rigt Hus. Et saadant bestaaer af en en-
kelt Plade af sort Træ og tjener de Indspøjte baade som
Bord, Stol og Seng. Den bageste Bygning er Vaanings-
huset, hvoraf den Fremmede kun faaer det store Modtagelses-
værelse at se; her findes ligeledes nogle af de ovenomtalte
med Maatter bedækkede Borde.

I Handelsstæderne ved Floderne og Kanalerne leve mange
Kinesere. De ere gode Venner af Europæerne, da det franske

Herredømme befrier dem for Mandarinernes Udpresninger og i det Hele har frembragt en ordnet Tilstand. Kineserne bringe aldrig Røner med, men ægte Landets Døttre. Børnene af saadanne blandede Ægtefælder udmærke sig i paa-faldende Grad saavel fremfor Kokinkineserne som fremfor Kineserne. De ere i stærk Tilvæxt, men det er kun den første Generation, der har dette eiendommelige Præg; den næste er fuldkommen kokinkinesisk. De tale Landets Sprog, men med et stærkt fremtrædende kinesisk Tonefald. De rage det halve Hoved, deres Haar flette de ikke i en Bidst, men rulle det op eller sætte det høit op ligesom Kokinkineserne. Mændene ere i Reglen dygtige og rebelige Kjøbmænd.

Flodbredderne ere bedækkede af en saa yppig Plantevæxt, at enhver Udsigt imod Vand er spærret. Men ifkedestomindre er dette lille Rum, hvor man gynses frem med en sagte, næsten umærkelig Bevægelse, ikke sjældent under et grønt Løvtag, saa interessant, at man godt kan undvære Udsigten. Floderne ere Landets store Landeveie og vrimle af Fartøier og Flaader af alle Slags, Skipperne og Beboerne af Landsbyerne ved Floderne ere ikke de Gnefte, der bringe Liv i det tropiske Billede. Vandfugle, der intetsteds forekomme i saa mange Arter som i Kokinkina, flyve om ved Bredderne eller stryge i flere Minuter i en lige Linie henad Vandet som om de vilde vise Skibene Vei. Nogle Arter Styltægængere udmærke sig ved blændende hvide Fjedre; disse gaa langsomt frem og tilbage ved Bredden og søge Insekter, eller staa ubevægelige paa eet Been med tilbagetruffen Hals og fremstrakt Næb, uden at forandre deres værdige Holdning fordi Mennesker nærme sig. En Art er ganske mærkværdig og synes kun at forekomme i Kokinkina. Det er en Ræmpe-

trane, der, naar den retter sig i Veiret paa sine lange Stylter, naaer en Mands Høide. Der gives intet Skjønnere end dens perlegraa Fjer og dens bevægelige Hals, der er smykket med et Purpurbaand. Disse Fugle gaa altid parvis, Han og Hun, omkring paa de dyrkede Marker, hvor de finde deres Næring. Indvaanerne elste og beskyttede dem.

„I een Egn,“ fortæller Fééré, „findes en stor Mængde vilde Paafugle. Her er Landet høiere og skovbevokset. Min lille Veninde pegede med en Finger hen paa et Punkt, og ved at følge Retningen med Vinene, saae jeg i et Træ otte til ti Fugle af en Raskuns Størrelse. Det var nogle unge, vilde Paafugle, der hvilede ud tilligemed deres Moder. Vi vare endnu temmelig langt borte fra dem, da et langtrukket, skærende Skrig lod sig høre fra et Krat nede ved Flo- den; det var en Advarsel fra Familiens Hoved. I næste Dieblif fløi Hannen hen til Hunnen og Ungerne, hvorpaa de Alle hævede sig op i Luften og først atter dalede ned langt borte. Disse prægtige Fugle, en sand Brydelse for Skovene i Nedre-Kosintina, ere meget stye, og dog fører deres Instinkt dem stadigt til Grændserne af de beboede Egne, hvor de finde rigelig Næring. Som bekjendt er Asien Paafuglenes Hjem, og i disse varme Lande blive deres Fjedere langt skjønnere, end vore Huspaafugles. Halen har en dobbelt Indfatning, Halsfjerene risle som Azur lige ned til Vingeknopperne, og det midterste Parti af Vingerne have Fjer af en blændende gulgrøn Farve.“

Det Høiland, hvor Paafuglene leve, støder op til Bildnisjet. Det lønner sig at afholde større Jagter her, hvortil da hele Distrikter slutte sig sammen. Man betjener sig af uhyre Net med store Masler, hvormed man danner en Indbegning af en halv Miils Længde. Netene støttes af Pæle

og den hele Strækning har af og til smaa Mellemrum, hvor Jægeren tager Plads. Bevæbnet med en Landse ligger han skjult bag Buskadset. Klapperne stille sig op i en Halvfreds, og skræmme Vildtet henimod Nettetene. Gonggongen giver Signalet til en Larm, i hvilken Menneskestemmerne kappes med de frygtelige Bronzeinstrumenter i en forvirret Blanding af Toner. Hjorten flyr for de skrækelige Lyd, der bestandig komme nærmere, og styrter blind af Stræk henimod Nettetene. Her fanger den sig enten jelo eller indvikler sig ved sine Anstrengelser for at frigjøre sig mere og mere i Nettetene, eller søger at undfly gennem en af Aabningerne. Da er den uundgaelig fortabt, thi Jægeren fører sin Landse med sikker Haand, og giver den med eet Stød Banesaaret. Hjorten er ikke det eneste Dyr, som omkommer paa en saadan Klapjagt. Undertiden skræmmes en Tiger ud af sit Skjul ved Gonggongernes og Klappernes Larm og griber Flugten. Men, indvikler den sig ikke i Nettetene, er det kun under særdeles gunstige Forhold, at Jægeren vover at binde an med den med sin Landse.

Paa Grændsen imod Bildnisset har man opført Bagthuse. I ethvert af disse ser man et eiendommeligt Instrument til at give Signaler med. Det bestaaer af en rødmalet Træstamme, der er udhulet i Midten, saa at den kommer til at ligne en uhyre cylindrisk Klokke. Man hænger den op paa en Snor, for at den ikke skal tabe Noget af sin Klang. Ved Hjælp af dette Instrument angiver Skildvagten Afsløsningstimerne, ligesom det ogsaa bruges til Allarmering; det er den kofinfinesiske Stormklokke. Som bekendt bruge ogsaa Russerne i mange Landsbyer Træklokker, der lyde meget langt; saadanne Klokker har man ligeledes i Pagoderne og Klostrene i Kina.

Da vor Fransmand naaede til det sidste Vagthus i den Egn, han bereiste, raabte Skildvagten til Gevær, og alle Soldaterne traadte ud i Gaarden. „Det var mørk Nat; Gaarden, der havde et vildt Udseende, blev blot oplyst af et Baal, man havde antændt i dens Midte, hvis urolige og rødlige Flamme gav de bisart flødte og landsebevæbnede Soldater et vist fantastisk Anstrøg. Ingen af vore Vagter kan give endog blot det fjerneste Begreb om den Scene, og selv Operaen med alle sine Hjelpekilder vilde kun ufuldkommen kunne gengive den. Officeren lod Soldaterne træde an, og gav dem Ordre for Natten. Soldaterne fik nogle Bambusklapper, en Slags Kastagnetter, som de, medens de staa paa Vagt, fra Tid til anden maa slaa imod hinanden, for at give tilkjende, at de ikke sove. Tilslidst blev der flere Gange slaaet stærkt paa en stor Kiste og en Bronze-Gonggon, først samtidig, derefter afvekslende, saa at det lød som et Ekko. Skildvakterne bevægede deres Klapper, foran den inderste Post antændte man en Fakkell, og Nattjenesten var begyndt.“

I Vildniset benyttes to Slags Vogne. Det ene Slags er en let Vogn, der har Hjul med Følger, bærer et Bambustag af Form som Rygstallen af en Skildpadde og paa Siderne beskyttes af en Bambusfletning, som den Reisende kan aabne og lukke efter Behag. Paa Bunden af Vognen lægger man Maatter; Forspandet er Zebus, smaa Puffelører, der løbe hurtigt og ere meget udholdende. Den anden Art er en Lastvogn, der trækkes af Bøfler.

I Urskovene har Guldet ingen Værdi; Guld og Sølv, Jern eller Kobber vække ikke engang Nysgjerrighed, naar det ikke fremtræder i Form af Vaaben, Knive eller Smykker. De uhyre Skove, der endnu ikke ere videnskabeligt undersøgte, bedække med deres glimrende og fremmede Vegetation

en stor Del af det franske Kofintina, Rambodjscha, Laos og Tonkin lige hen til Kina; Befolkningen kjender kun Skoven; den er fremmed for hele den øvrige Verden. De Bilde i disse Skove gaa næsten nøgne og føle ingen Trang til de Fornødenhedsartikler, den almindelige Dannelse har skabt. Den Bildes Rigdom er hans Skovkniv, hvormed han bygger sin Hytte og bryder sig en Vej gennem det tætteste Krat af Slyngeplanter og Tornebuske. Bæbnet med sin Kniv gaaer han dristig imod de vilde Dyr og giftige Slangar, med sin Kniv skærer han sig det Værktøi, hvormed han afvinder den vidunderlig frugtbare Jordbund en rig Høst. Hans Sæder, hans Smag, hans Lidenstaber ligne ikke vore; de menneskelige Drivfjædre virke anderledes hos ham end hos os. Ingen frygter Døden, Ingen hævner sig, Haandtryk og Kys ere ubekjendte der. Barnet er alvorligt, Smilet ser man først hos Unglingen og Jomfruen. Fornødenhederne ere saa saa, og Naturen har allerede i saa rigelig Mængde ophobet Midler til deres Tilfredsstillelse, at Enhver lever uden at vide, hvad det vil sige at bekymre sig om Fremtiden.

Der se vi Urskovene! Vi træde ind under et tæt Bladtag, hvorigjennem Solen blinker som gennem Spalterne i et Jaloufi. Ethvert Træ stræber op imod Luften og Lyset; høit over det grønne Tag vaie endnu Palmiernes Kroner. I Europa bestaaer Skoven hovedsagelig af een Træart, men her have Botanikere paa et lille Rum talt 150 Arter. 80 af disse have Interesse for Handelen og Industrien; blandt de øvrige findes en Mængde Frugttræer, som man ogsaa træffer i Haverne i det nedre Land. Af mærkelige Træer maa Dauen nævnes, der breder sine Grene over et stort Rum, og hvis Stamme indtager lige saa stor Plads som en kofintinesisk Hytte.

De Vilbes Landsbyer ere byggede i naturlige Lysninger, som man har gjort større ved at nedbrænde Skoven. Hytterne ligge altid paa det gunstigste Sted; det Dørige bliver kun yderst raat dyrket, men giver ifkedestomindre en overordentlig rig Høst. Nogle af disse Lysninger se ud som yppige Enge, og i Regntiden samler Vandet sig i Fordybningerne til smaa Søer. Græsset gaaer et fuldtvovent Menneske over Hovedet og afgiver udmærket Føde for Kvæget; selv i den største Tørre ser man altid store Strækninger, der udmærke sig ved et saftigt Grønsvær. En af de Urter, der forekomme her, har en høi Stængel, der tidlig om Morgen er fyldt med Vand og yder de Vilbe en Drif, naar ingen Flod eller Kilde er i Nærheden. Men der gives ogsaa et andet Slags Lysninger, som hverken er ublandet England eller Skovland, hvor man kan gaa omkring allevegne, fordi Træerne her ikke ere forbundne ved noget Net af Buske og Slyngplanter. Det bliver Botanikernes Sag at oplyse, hvorfor der i denne Lyndskov altid kun forekommer fem Træarter, der aldrig blande sig med andre Træer og aldrig optræde enkeltvis.

Veboerne af det nedre Land se ned paa de Vilbe med den dybeste Foragt. Men disse have i det Mindste Fortrinnet i legemlig Henseende, idet de have baade et regelmæssigere Ansigt og stærkere Lemmer. Deres Gang er stolt, Udtrykket i deres Ansigt paa een Gang energisk og velvilligt. De ere inddelte i Stammer, der leve i den bedste Enighed. Skovene ere deres Eiendom, og ere udstrakte nok til at give Enhver frit Spillerum, uden at han behøver at falde sin Nabo til Besvær. Enhver Landsby styrer selv sine Anliggender og vælger sig en Høvding. Nærmer en Fremmed sig en Landsby, flygte Konerne med deres Børn ind i det tæt-

teste Busskads. Konerne maa forrette de laveste Arbejder og ere raa og smudsige. Deres lange Haar slagrer vildt omkring, medens Mændene glatte og afslippe deres ligesom vi. Disse Vilde kan man halvt henregne til Nomaderne, halvt til Fjelleslagene med faste Boliger. Naar Jordbunden bliver mager, eller naar deres Mistanke er vakt ved altfor hyppige Besøg af Fremmede, forlade de deres Landsby og fæste Bo andesteds. Det Hele gaaer lige saa let som at bryde op med en Leir. Hvad behøver man til at bygge sig en Hytte, hvor man kan bo tørt og beskyttet mod Tigeren? Ikke Andet end fire store Pæle, der hæve sig ti Fod over Jorden, nogle Tværstykker, hvorover man fletter et Risguld, og et Bladtag over Hovedet. Skorpioner og Myrer kunne ikke krybe op til denne Hytte, og har man trukket Stigen til sig, har man heller Intet at frygte for Tigeren.

De Vilde ere ikke blot Agerdyrkere, men ogsaa dygtige Jægere. Deres Vildt bestaaer af Hjorte og mindre Dyr; Tigeren frygte de, og de angribe heller ikke den vilde Tyr og Elefanten. En Tradition hos dem siger, at den, der dræber en Elefant, useilbarligt bliver traadt ned af de øvrige Dyr. Deres Vaaben er en Flitsbue, hvormed de kunne udflyde saavel Pile som haarde Lerkugler. Deres Husgeraad indskrænker sig til de allernødvendigste Potter og Kander. Bambustræet, der voxer i uhyre Mængde i deres Skove og naaer en Høide af 30 Fod, er dem en uvurderlig Skat og vilde i Nødstilfælde kunne tilfredsstille alle deres Livsfordenigheder. De spise dets unge Skud, forfærdige alle Slags Fletninger, Stænger og Pæle af det, benytte det til Vandkander og lave sig et Tag af dets Blade. Af Naturen blide og gode, have de skrækelige Lidenstaber, der afstedkomme mange Ulykker.

Benge kjende de ikke; men deres Begjærlighed efter Smykker naaer ofte en saadan Videnſkab, at de ofre Alt for Glasperler. Deres Smag for stærke Drikke er en anden Kilde til Strid og Glendighed. De affhyelig gjærede Drikke ſom de forſtaa at tillave, spille en ſtor Rolle ved alle deres Feſter og Sammenkomſter. De beherſkes af en ganſke forfærdelig Videnſkab efter dette ſkarpe ſokinkineſiſke Brændevin, hvoraf en Europæer neppe kan nyde en lille Slurk; for denne Drik ofre de deres Koner og Børn. Den Rus, der opſtaaer af denne affhyelige Drik, ſætter dem i et ſaadant Raſeri, at de ere iſtand til enhver Volds-gjerning. Dette er ſandsynligviſ Grunden til, at et Mord hos dem betragtes ſom en Handling, der er begaaet i Aſſindighed.

Paa Grændſen af Bildniſſet er der opſtaaet et levende Handelsſamfoem, der ikke kan blive uden Indflydelse paa de Bildes Sæder. Flere af deres Stammer have ſluttet et Handelsinter-eſſentſkab med Anamiter og Folk fra Rambodſcha, hvilket har antaget meget betydelige Dimenſioner. Man forſtaaer nu at ſætte Pris paa de forſkjellige ædle Træſorter i Urſtoven. Man fælder Træerne og fører dem ved Hjælp af Bøfler ned til Floderne, hvor Stammerne forenes til Flaader. I Landsbyerne paa Grændſen underholder man allerede uhyre Bøffelhjorder til Transport. I Begyndelſen nærede man Frygt for, at Spekulanterne ſkulde forhugge Skovene i de Egne, der vare letteſt tilgængelige og altsaa de fordelagtigſte. Den franſke Adminiſtration har derfor indført en Kontrol, der er forbunden med Opkrævning af en lille Afgift. Denne stærke Træhandel er af Bigtighed for Befolkningens Fremſtridt; den har kaldt den førſte frie Næringsvei til Live. Mandarinherredømmet gjorde Folket dumt og indſkrænket, og et almindeligt Monopolſyſtem var blevet ind-

ført for at mætte Pengebegjærligheden hos den eneste Klasse, der havde Betydning. Befolkningen saae sig hæmmet i ethvert Opsving og enhver Forøgelse af sine Hjælpeklæder og trængte sig sammen ved Flodbredderne for den billige Transports Skyld, der var en Livsbetingelse for den i dens fortrykte Stilling.

Under det franske Herredømme har man allerede begyndt at bebygge de indre Egne, hvortil Træhandelen medvirker, idet den opfordrer til Anlæg af Veie. De gamle Landeveie udbedres, nye anlægges; ja, man har allerede gravet en stor Kanal, der gaaer i en Længde af mere end fem Mile fra den østlige til den vestlige Arm af Baikofloden. Paa det udstrakte lave Sletteland paa begge Sider af Kanalen begynder ogsaa Risen at fortrænge de forhen ubenyttede Græsarter og Urter. I Regntiden, naar disse Sletter staa under Vand, ser man allerede paa mange Steder symmetriske Linier af Mænd, Koner og Børn, der gaa i Vand til Røerne, i en høiet Stilling og med en Kuro under Armen, beskæftigede med at saae Risen.

Midt paa den ensformige Slette ligger et ensomt Bjerg, ligesom en Forpost for Bildnisset. I Form af en kæmpe-mæssig Kuppel, bedækket med Skov lige op til Toppen, hæver det sig næsten 2000 Fod over Havet. Kokinkineseren kalder det Dienba, Heren. Dette Navn tyder uden Tvivl hen paa et gammelt Sagn, som de stakkels Bønder og Søfolk fra Omegnen have glemt. Efter de Franskes Landgang fik den nærmeste Plads en lille Besætning. Den franske Soldat klatter som en Kat og kunde saa meget mindre bekvemme sig til at opgive sine Forsøg paa at bestige Dienba, som de Indfødte erklærede det for en Umulighed. Efter mange Anstrengelser maatte Franskmændene give Kokinkineserne Ret.

Store Granitblokke, der, at dømme efter den Uorden, hvori de ligge henkastede, skyldes en eller anden Jordrevolution, ere taarnede ovenpaa hinanden, uhyre Træer, der springe frem fra den mindste Spalte i Klippen, Vianer, der slynge sig sammen til et uigjennemtrængeligt Net, og den fuldstændige Mangel paa Veie gjorde det umuligt at naa Toppen.

Det høieste Punkt, man kan naa ad en neppe synlig Sti igjennem et Virvar af Klipper, Træer og Slyngeplanter, ligger 600 Fod over Havet. Denne Sti, hvis Tilværelse de Indfødte havde fortiet, og som Franskmændene selv maatte opsoge, forblev ikke længe uopdaget. Den førte under et Løstags til en høist malerist Grotte. Et lille Vandfald sprang frem af Klippen og tabte sig, springende fra Klippestykke til Klippestykke, mellem Palmer og Bambustræer. Hulén var en Eremitbolig for to Bonzer, Præster ved en lille Pagode, der kneiser i Midten af dette skjulte Thebais. De Ulykkelige vare mere døde end levende og krøbe i Skjul i den inderste Krog af Hulén; da de saae Barbarer, troede de, at deres sidste Time var kommen. Til deres største Forbaufelse tilspøiede Barbarerne dem intet Ondt, men forsynede dem endog med Levnetsmidler. Dette Bjerg gemmer sandsynligvis Aarer af kostbare Metaller, thi en Bæk, der flyder ned ad dets vestlige Skraaning, fører guldholdigt Sand med sig.

Forbi Dienba gaaer en Veie, der skyldes Træhandlen. I Taynin, hvor man samler Træstammerne til Flaader, betræder man den europæiske Kulturs Omraade. Fortet har en fransk Besætning og en elektrisk Telegraf. Jéré telegraferede her sin forestaaende Ankomst til Saigun og seilede i en Kanonbaad nedad Floden, der snoer sig som et gult Vaand imellem to Skovvægge. Da Solen den følgende Morgen steg op af Havet, tilkjendegav det hvide, elegante Taarn paa

St. Paul=Spstrenes lille Kloster Ankomsten til Hovedstaden i det franske Kofinkina. Disse Spstre nyde en fortjent Anseelse blandt den europæiske Befolkning, hvorimod alle Barmhertighedsgjæringer Intet have frugtet til at skaffe Kristendommen Indpas hos de Indfødtte. Missionen blandt de Bilde, der ledes af Pater Arnoux, har intet Held havt. Men Missionæren forsvinder ingenlunde: da de Bilde ikke ville lade sig omvende, lader han sig foreløbig nøie med at være deres Læge og at undervise dem i Agerdyrkning, Havvæsen og de nødvendigste Haandværk; derved yder han dem Tjenester, hvorpaa de vide at sætte Pris.

In Robinsonade.

(Af M. C. Plantenan.)

Den 24de Mai 1867 forlode vi med vor Skonnert „Ricardo“ Havnen ved New-York og seilede lystig mod det solklare Syden. Bort Maal var Baracoa paa den østlige Side af Den Ruba, hvor vi skulde indtage en Ladning tropiske Frugter til New-York. Vi havde kun en eneste Passager, og det en kvindelig. Det var Kapitainens Datter, en vever lille Pige med et smukt, skjælmst Ansigt. Marys lyse Kjole saaes overalt paa Skibet og det var ikke hendes Skyld, hvis man ikke saae den slagre høit oppe paa de øverste Ræer paa Masterne; dette vilde „Pa“ ikke tillade,

hvor meget hun end bad derom. Mary maatte lade sig nøie med at sidde paa Bolværket, idet hun længelsfuldt saa op til Mastspidserne, eller med at see ud i det Fjerne medens hun hamrede med Støplehælene imod Plankerne.

Til at passere Bahamaerne havde vi valgt Caicoskanalen, i hvis Midte, mellem Verne Atlin og Inagua, der var en farlig Hindring, et Kanalrev, kaldet Hogsty-Riff. Den 4de Juni om Aftenen vidste vi, at vi vare i dets Nærhed og holdt derfor skarp Udfig, medens vor Skonnert under Birkningen af en gunstig Østenvind med en let Hældning til Siden gennemfar Bølgerne. Det var blevet aldeles mørkt, og en let Taage forhindrede os fra at se ikke stort videre end en Snes Alen. Desuagtet ansaae vi ikke Faren for stor, da Vandets Dybde tæt op til Revet var tilstrækkelig og vi strax i saa gunstigt Veir kunde vende og omseile Revet, saa snart det hvide Skum fra Brændingen viste sig skinnende i Mørket.

Kapitanien var selv gaaet forud; efter at have set sig omkring og kastet et langt Blik ud i Mørket vendte han tilbage til Midten af Dækket; i samme Nu bragte pludselig lige under os et stærkt, hult, skræbende Stød det hele Fartøj til at ryste. Et Dieblif stode vi som lammede — selv den Uerfarne begriber strax den fulde Betydning af denne Lyd; derpaa sprang vi som af et Instinkt hen til Seilene. Vore eneste Frelse bestod i at vende; men endnu inden Skonnerten kunde lystre Roret, mærkedes atter et Stød og en skarp Skuren; en lang Bølgekam hævede os i Veiret, bar os en Strækning fremad og satte, idet den slog over i glimrende Skummasser, Skonnerten paa Grund med et saa kraftigt Stød, at vi næsten alle laa sprældende paa Dækket. Formasten knak med et stærkt Brag og styrtede ned med sit

raslende Tongværk; tungt faldt Fartøiet paa Siden; vi sad fast midt paa Hogsty=Riff.

Meget farlig var vor Situation foreløbig ikke, der var hverken Storm eller høj Sø; undertiden hævede sig en lang Bølge fra Revets Yderside og rullede skumrende og brusende hen over det, idet den rystede eller gyngebe vor Skonnert eller skjød den nogle Fod videre. Uden at tøve gav vi os ifærd med at kaste Lasten over Bord, for at lette Fartøiet saavidt muligt.

Da Dagen graaned, vare vi neppe halvt særdige med dette Arbeide. Udmattede standsede vi, for at hvile lidt og se os om. Nogle hundrede Stridt fra os mod Vest laa en lille Ø med noget forfaldent Murværk, der saae gaadefuldt nok ud. Den var aldeles øde, kun Tusinder af Søfugle sværmede om den. Vi saae, at det var en saakaldet Key, en lille Ø, der dannede Afslutningen paa denne Side af Korallrevet. Det strakte sig i en Bredde, der syntes at vegle mellem tohundrede og firehundrede Fod, var paa flere Steder næppe bedækket af Vandet, gjorde en vid Bue imod Øst, derefter mod Syd og frummiede sig igjen mod Vest, hvor i det Fjerne en anden Key betegnede Enden paa det hestestofformige Rev. Indenfor dette befandt sig en rolig Lagun eller Indsø, i hvilken Vandets Farve kun hvidt og her betegnede en Banke og som mod Vest frembød en sikker Ind- og Udseiling mellem de to Øer. Jøvrigt saaes ikke Andet end Himmel og Hav.

Skonnerten laa midt paa den her neppe trehundrede Fod brede, næsten glatte Klippe ved Voldens nordlige Bøining og under Ebben paa en Dybde af omtrent to Fod Vand. Paa korte Stiger som vi hurtig fik gjort, kunde vi stige overbord og bekvemt vade omkring Fartøiet; der viste sig intetsteds noget Læ

eller anden farlig Skade, kun Roret havde løsnet sig nederst fra Kramperne og en Del af Robberforhudningen var revet af Bougen. Efter denne Undersøgelse seilede Kapitainen og en Del af Folkene i Skibsbaaden til den nærliggende Ø og vi Andre, der bleve tilbage, vadede om i det klare, varme Vand, idet vi udvidede vore Undersøgelser af Revet paa en større Strækning til ingen ringe Skade for vore Fodbeklædninger, der bleve ilde medtagne af de skarpe Stene.

Mary, som med sin stadige Ledfager, en stor Hund fra Newfoundland, var bleven alene tilbage paa Skibet, benyttede sig af sin Frihed til slink som et Egern at klatre op i Bantterne paa den straatliggende Mast, naturligvis i den mennefskerlige Hensigt at advare os imod de Haier, der muligen vilde nærme sig. Desværre havde hun ikke tænkt paa, hvordan hun igjen skulde komme ned, og dette var lettere sagt end gjort. Spiden forekom hende nu saa uhyre, hun fandt det nu saa vanskeligt og farligt at klatre ned derfra, at hun blev siddende næsten raadvild paa de øverste Barduner, der tilvisse undredes meget over det sjeldne Besøg. Det var en fortviolet Situation for den arme Mary, hun følte sig bestandig mere ubehagelig i sit selvforfældte Fangenskab, og gav sig til at raabe saa ynkelig, at jeg tilsidst forbarmede mig over hende og fik hende bragt ned. Hun forsikrede sin Fader siden, at hun aldrig mere skulde foretage en sliq Klatrepøvelse.

Den var fortræffelig skiftet til Stapelplads for den tilbageværende Rest af vor Ladning. Den bestod for en væsentlig Del af Trælast, som let kunde oversføres i det rolige flade Vand. Kunde vi ikke efter Løsningen faae Skonnerten flot, saa var der ikke Andet tilbage, end at seile i Baaden til Den Inagua og faae Hjælp derfra.

Den næste Dag var Resten af Ladningen bragt i Sikkerhed paa Den og vi begyndte vor Forberedelse til at opholde os der. Bort lille Rige omfattede nogle faa Tønder Land. Fra en flad sandet Strandbred, som mod Vest fortsattes paa en Strækning af et Par hundrede Skridt i en smal og lav Sandtunge, hævede sig en lille langagtig rund Høi omtrent ti Fod over Vandfladen og bevoget med lidt Græs og Krat; kun to mandshøie tynde Cedetræer hævede sig i Beiret paa denne Sandbanke. Den alt omtalte Mur viste sig at være et lavt af Koralsten opmuret halvt forfaldent Taarn, fra hvis tragtformige Tinde det her samlede Regnvand gjen-nem et Rør syntes at være løbet ud i en nedsfor staaende muret Cisterne. Sandsynligvis var den hele Bygning bleven ødelagt af en Orkan, og som en Følge deraf var Cisternen overslødig. Vi fandt ogsaa Spor af Skibbrudne, saasom et Arnested, Stykker af et Jerntøndebaand, en rusten Kniv, sønderbrudte Kridtpiber, Lapper af Seildug og paa den vestlige Side af Høien tre ensomme Grave. En Del af Brokterne af det ødelagte Taarn var her reist til en Art Mur, der formodentlig havde ydet Folk, der vare mere ulykkelige end vi, en tarvelig Beskyttelse. Med det udmærkede Bygnings-tømmer og andre Ting, som vi havde frelst fra Ladningen, var det temmelig nemt for os at opføre en rummelig Hytte og at udstyre den ret hyggelig. Inden Solen endnu var isærd med at gaa ned havde vi taget Brug af den. Medens vor Aftensmad stod paa Jlden saae vi os om. En Mængde smukke, om end temmelig beskadede Muslinger, Skeletter af Spigler, Svampe, Søstjerner i alle Former og Resterne af andre vidunderlige Havbeboere vare overalt paa Bredden skyllede op af Bølgerne og vi hjalp Mary ivrigt med at opsamle dem, idet vi bestandig opdagede nye og skønnere

Exemplarer Paa den vestlige Sandbanke havde der samlet sig store Masser af det under Navn af Sargasso bekendte svømmende Græs, der ofte danner Enge af en stor Udstrækning og saaledes gennemvandrer alle Have.

Den nævnte Landtunge syntes at være Sovepladsen for en utallig Mængde Søfugle, der efterhaanden indfandt sig og fløj om os i tætte Sværme. Et Par kæmpeagtige Fregatfugle seilede i stolt Ro med vidt udbredte Vinger over de Andre, der hvirolede om os; en yndig Modsætning dertil var en udmærket smuk og firlig Søsvale, perlegraa og med sort Hoved, der var saa tillidsfuld, at den utrættelig slagrede fra den Ene til den Anden, svævede en lang Tid over vore Hoveder, mønstrede os nysgjærrigt med sine kloge Øine og derpaa med et sagte Schirp! Schirp! fløj bort. Lidt efter lidt drog de larmende Fuglesværme bort; mulig fandt de sig overtydede om, at Den var for lille for dem og os, og saaledes turde vi haabe, at tilbringe Natten i Ro.

Men desværre skulde vi lære Dyrlivet i vort Asyl at kende paa en langt ubehageligere Maade, thi der fandtes endnu Indvaanere, der, selv om de havde havt Vinger, neppe vilde have bekvemmet sig til at rømme Pladsen. Vel havde vi alt om Dagen bemærket en Mængde af de eiendommelige Gremittrebs og været nødsagede til at bringe vore Provisioner i Sikkerhed for deres udholdende Angreb; vi havde ogsaa truffet de ædderfoppeagtige Løbefrabber i stort Antal — men hvad der nu indtraf, oversteg ethvert Begreb.

Medens Nattens Skygger udbredte sig om os, fortærede vi i god Stemning vor Aftensmad. Mary, som vilde hente Noget i Hytten, kom ud derfra i flyvende Fart og var med et Spring op paa en Tønde, for at frelse sig for „de væmmelige Tingester“. Med en Lygte begav vi os derind og

fit hurtig Syn for Sagn. Hele Hytten vrimlede af Grenitfrelbs og Løbefrabber, som her usforstyrret morede sig; vore Soveleier, Klædningsstykker og alt Andet vare bedækkede med disse næsvise Gjæster. Og bestandig rykkede nye Skarer frem, hele Den var ligesom levende; i smaa og store Afdelinger marscherede de som Soldater møjsommeligt gennem det bløde Sand, over Stof og Sten, langsomt, men sikkert trængende fremad — en hel Hær af Bæbnede, af hvilke enhver havde sin bløde Hale indstuffed i en et eller andet Sted funden passende Musling, som den overalt slæbte efter sig og i hvilken den ved en truende Fare trak sig ind med den pantsrede Forkrop, medens den luffede Nabningen med en stor overtværs liggende Sax. De kom fra Taarnet, fra de omliggende Murbrokker, endog fra Dens Ende til vor Hytte i utallig Mængde med deres Muslinger af Størrelse fra en Baldnød til et stort Eble; over dem og forbi dem raslede som let Kavalleri Hundreder af hurtige Løbefrabber, bevægende sig paa en yderst pudsig Maade paa Siden. Man kan tænke sig, at vi havde nok at gjøre med at holde os disse Plageaander fra Livet.

Efter at Indgangen til Hytten var bleven aflukket med tilføjede Brædder og der paa Taget og rundtom nedenfor ved Bæggene var bleven lagt Sandbunker, fandt vi os befriede for de ubehagelige Nattegjæster. Omfider kunde vi begive os til Ro og med en vis Skadefryd hørte vi, hvordan den utrættelige Hær, søgende efter Indgangen, i tætte Masser fravlede op ad Bæggene, steg op til Gavlen og der undertiden lystigt drattede ned som en formelig Krebselavine.

Næste Morgen saae vi kun i et Par Miles Afstand en stor engelsk Tremaster, som uden at bryde sig den mindste Smule om os styrede for fulde Seil imod Nord. Det havde

meget vel bemærket os, thi da Fartspiet gjorde en Bending, lod den snedige Engelskmand et stort Stykke Seildug hænge ud over Agterdelen, for at skjule Skibets der anbragte Navn.

Medens vi saae efter Stibet og ivrigt drøftede dets Opførsel, havde Koffen sluttet sig til os og ved at høre paa vor Samtale ganske glemt den anrettede Frokost. Saaledes havde vi endnu den Uergrelse at se vore Plageaander i fuld Virksomhed med Frokosten — og havde Kaffeanden ikke været saa vanskelig at komme til, kunde det nok være, at vi i Stedet for den aromatiske Drif havde fundet fogte Krabber deri med tilhørende Bouillon. Vor sorte Kogekunstner begyndte nu i sin Fortvivlelse en tragikomisk Tilintetgjørelseskrig mod sine specielle Fjender, indtil endelig den kloge Mary foreslog at kaste dem i Cisternen, der jo ikke var til nogen Nytte. Denne passede ogsaa paa Grund af sine glatte Bægge ypperligt til et Fængsel for Krabber. Vi begyndte nu ogsaa strax Jagten paa vore Plageaander; Koffen hittede paa flere sindrige Fælder, idet han forsynede forskjellige Kar med Madding eller gned dem med Flæskesvær, og opstillede dem paa let tilgængelige Steder. Saa snart de vare fyldte med Krabber, bleve de tømte i Cisternen. Men om end hele Skjæpper bleve expederede paa denne Maade, forslog det ikke synderligt. Vore Fjenders Hær var altfor talrig, og de lode os ingen Fred. Den venlige Læser kan slutte det deraf, at den lakoniske Bemærkning: „Krabberne æde os næsten op“, er stadigt anført i min Dagbog.

Den næste Dag opdagede vi igjen et Seil, som nærmede sig til os fra Øst; vi saae snart, at det var en lille Skonnert, hvis hele Udseende røbede, at den var besat med Breckers (Bragfolk), der sikkert vilde bringe os Hjælp.

Disse Breckers fra de australiske Der ere forvovne og modige Mænd, der med det Instinkt, som sjældent skuffer erfarne Søfolk, i den vildeste Storm seile med deres smaa Fartpøier til farlige Steder, for at bjerger strandet Gods. De kjende meget nøie den hele Overden paa denne Del af Jordkloden, alle Kanaler, Banker, Rev, og sværme rastløst omkring, idet de fange Skildpadder, hæve sunkne Skatte eller transportere Kjøbmandsgods, og føre i det Hele taget et utroligt vildt og farefuldt Liv. Mest have de hjemme paa de smaa Der ved Florida-Revet.

Den lille Skonnert — „Eveline“ fra Nassau, Kapitain Nilson — seilede ledet af kyndig Haand tæt til Den, kastede Anker og sendte derefter strax en Baad med Sorte, kommanderede af en hvid Mand. Denne, Kapitainen i egen Person, var en ægte gammel Ulf, stor og bredskuldret, med hvidt Skjæg og Haar og venlige blaa Øine. Efter en kort Hilsen og efter at vi havde fortalt, hvad der var passeret, seilede vi hen til vor Skonnert. Undersøgelsen afgav et godt Resultat. Hvis der ikke indtraf nogen Storm, vilde Skibet kunde komme af ved den næste Springslod. Kapitainen vilde hjælpe os med sit Mandskab imod at vi betalte ham totusind Dollars i Guld.

Da den bedste Bei førte fra Revet ned til Lagunen, var det Første, vi maatte gjøre, at faae vort Skib til at gaa over Stævn, da vi ikke kunde faae det skudt baglængs. Nu begyndte et travlt Arbeide. Anker og Rjætting bragtes fra Borde, Støtter og Bukke anbragtes paa den ene Side af Skibet til at styde og hæve det og endelig blev det hele Apparat sat i Virksomhed ved en gunstig Vandstand. Desværre steg Floden ikke høit nok og trods den yderste Anstrengelse fik vi Skibet kun lidet rokket. Men snart

skulde vi faae tilstræffelig Hjælp. Fra Vest nærmede der sig tre Fartøier, der, som „Eveline“s Kapitains erfarne Øie strax opdagede, vare Breckers, snart dukkede et fjerde op i Syd og den næste Morgen indfandt sig to andre lignende Fartøier. Den lille Flaade ankrede tæt op til Den; Jørerne enedes snart om at dele Betalingen for at bringe Skonnerten af Grund, og tredsindstyve Mand med tilhørende Redstaber vare nu rede til at udføre Arbeidet.

Medens vore Hjælpetropper traf de fornødne Forberedelser dertil, seilede vi med vor Baad langs Revet for nærmere at betragte den vidunderlige Koralbygning. Efterkommerne af de Bygmestre, der alle for Aartusinder siden havde begyndt dette Værk, vare navnlig paa Revets Øderside i fuld Virksomhed. Det var en sjelden Nydelse, at se ned i det krystallklare Vand som i en Tryllehave, medens vi langsomt gled fremad. Korallstammerne med deres mangfoldige Forgreninger glindsede i en vidunderlig Farvepragt. Svanemoner skinnede som Blomster op til os, store og smaa Fisk, tegnede med de livligste Farver og undertiden af de sælsomste Former, smuttede hid og did mellem Stenene. Sjøpindsvin, Stjerner, Mollusker og Krabber af alle Størrelser og Former og mange andre vidunderlige Skikkelser, som man neppe kunde anse for Dyr, dreve deres Væsen nede i Vandet; hæslige, nøgne Polyper hang i Spalter og Huller og udstrakte deres lange Fangearme, utallige Muslingedyr, undertiden af Størrelse som et Mandshoved, flæbede ved Stenene, uden at man af det smudsige Overtræk paa Skallerne kunde ane den Skønhed, som vi beundre i vore Samlinger. De fleste af dem kunde neppe skjælnes fra den Klippe, hvorpaa de sad. De øvede Dykkere, som vi fik til at gaa ned fra Breckerfartøierne,

havde vi at takke for, at vi kunde medtage et rigt Udvalg af de prægtigste Muslinger.

Bed de med Omhu og Skjønsmhed trufne Forberedelser og ved Hjælp af det talrige Mandskab var det nu ikke saa svært at bringe Skibe under den næste høie Flod forsigtigt i den rette Stilling og gjøre Alt istand til at komme af. Anker og Rjætting blev atter bragt ind og gjort parat, og da der den næste Dag hævede sig en frisk Østenvind, bragte ogsaa hver ny Bølge Skibet længere frem, skjøndt det undertiden gav sig til at hugge paa en betænkelig Maade. Efter nogle Timers Forløb naaede det Lagunens dybe Band og Rjælen skjød nedensfor Revet. Endelig vovede vi at heise et Seil, Vinden tyngede paa dets Flade, hjælpende os med sin fulde Kraft, og pludselig, da igjen en mægtig Bølge rullede over Revet, drønete igjen den Skraben, som for ni Dage siden saa sørgeligt havde rammet vort Øre, og under Alles Jubelraab gled Skonnerten, som løbende af Stabel, ned i det dybe Band, snart ridende roligt for sit Anker.

Rigtignok var der hist og her Huller i Skroget og vi maatte vedblivende pumpe, men Skaden blev hurtigt udbedret og den næste Dag kunde vi indskibe os i god Behold. Brederne hjalp os med at bringe den tilbageværende Del af Ladningen ned i Lasten og skaffede endog forskjellige større Dele, der laa paa grundede Steder, op fra Vandet.

Vi tog nu Afsted fra vor Ø. Paa Spidsen af Taarnet befæstede vi et stort Brædt med en kort Fremstilling af vor Stranding, skrevet med Oliefarve paa den ene Side, og paa den modsatte Side efter Marys Opfordring med kæmpestore Bogstaver de Ord: „Beware of crabs!“ (Vogt Jer for Krabberne!). Den godmodige Pige havde ikke kunnet udholde den Tanke, at Krabberne, der ikke mere kunde skade

os, skulde som de bekjendte to Øpper i Fangeburet, æde hinanden op lige til de laante Muslinger; hun havde derfor lagt et Par lange Brædder paaskraa i Cisternen, ad hvilke Fangerne da ogsaa lystigt klatrede op; men hvis de troede nu igjen at faae Fingre paa vort Kjød og vore Kartofler, bleve de slemme narrede.

Den næste Dag seilede vor Flotille til Den Inagua, hvor vi hos Konsulen i den lille Havneby Mathewtown fik vore Sager arrangerede, og derefter skiftes vi i bedste Forstaaelse fra Breckerne. Efter nogle fornødne Reparationer gik vi under Seil og et Par Dage efter ankom vi i god Behold paa den smukke Rhed ved Baracoa.

Slavejagter i Central-Afrika.

(Af Dr. G. Nachtigall.)

I nogle Uger havde vi opholdt os i den affatte Baghirmi-Konge Mohameds Leir. Denne Negerfyrste har Tilnavnet Abu Sekin (Knivens Fader eller Ben). Han havde set sig nødsaget til at vige for sine Fjender Badavierne og den af dem indsatte Modkonge, hans nære Slægtning Abd-er-Rahman, og søgt Sikkerhed i de sydlige hedenske Lande, der høre under Baghirmi. I længere Tid havde han holdt sig i en kampberedt Stilling paa begge Sider af Baghiri-Floden; men senest havde Manglen paa Korn — thi Agerbruget var siden Borgerkrigens Begyndelse

blevet aldeles forløst — og Nødvendigheden af at forsyne sig med Midler til at kjøbe Heste og Baaben, drevet ham mod Syd.

I Baghirmi ere Slavejagter altid blevne drevne i stort Omfang. Med Undtagelse af Adamana med den utrættelige, fanatiske Mahomedaner Fekata som Herre, er der intet Land i Afrika, hvor denne grusomme Jangst drives saa voldsomt og hensynsløst som i Baghirmi. Sultan Abu Sekin med sin frigerste Fader Abd-el-Kader til Forbillede havde længe ladet sig det være magtpaaliggende, at udvide sin Magt til de hedenske Lande i Baghirmi, og viste sig nu paa Skuepladsen, for at høste Frugterne af sine tidligere Anstrengelser. De stakkels Hedninger havde en sørgelig Stilling. Skulde de nu adlyde deres Lehnsherre Mohamed og lade sig udsuge af ham, for maaske strax derefter at lade sig brandskatte af den seirrige Abd=er=Rahman og Badavierne? Eller skulde de optræde fjendtlig mod Abu Sekin? Denne var med sine hundrede Pantserryttere og med sine halvtredsfindstyre Geværer bestandig stærkere end de, og hvis han kunde holde sig mod sine Fjender, sikkert at foretrække som Herre fremfor Abd=er=Rahman, som neppe efter en afgjørende Seir vilde forsømme at fylde Badavierens Lomme, hvem han skyldte sit Land. De fleste besluttede derfor at iagttage en klog Tilbageholdenhed; de lode det blive ved smukke Ord, som let, naar det kom til Handling, kunde slaa om til Fjendtlighed.

I Begyndelsen af 1872 op slog vi vor Veir i Landsskabet Gaberi. Mod Nord ligger Landsskabet Somrai, der syntes at ville holde med Abu Sekin. Det var af Bigtighed, thi Somrai er trods sit forholdsvis ringe Omraade anset og mægtigt og kunde tilstrækkelig dække vor Ryg, isald Abd=er=Rahman, der

ligeledes dreves af Hungeren mod Syd og havde sat sig fast i Sarna, skulde have Lyft og Magt til at drage ud imod os. Gaberi er beboet af en adsplittet Stamme, idet enhver Landsby adlyder en egen Høvding og ofte ligger i blodig Feide med Nabobyen. Efter Abu Sekins Ankomst havde Indvaanerne forladt deres sædvanlige Boliger og indtaget deres hemmelige, luftige Baaninger oppe i Træerne, hvor de i Følelsen af deres Sikkerhed ikke vilde anerkjende nogen Herre. Kong Mohamed havde med Godhed og Magt søgt at bevæge dem til at underkaste sig; men Afsendingene vendte tilbage uden Svar og det eneste Bytte, de bevæbnede Starer gjorde, vare nogle Geder. Jeg havde ofte hørt om disse Kolonier i Træerne og kunde hverken forstaa, hvorledes det egentlig forholdt sig med dem eller hvorfor det var saa vanskeligt at indtage dem. Jeg blev derfor glad ved at erfare, at man den næste Dag vilde foretage en frigerst Expedition mod en af disse Kolonier ved Navn Kimre og at den skulde ansøres af min specielle Ven, Fatschaen, den øverste Feltherre efter Kongen. Henimod Kl. 8 betraadte vi Skoven, der bestod af herlige Træer. Deres kæmpevæxt, deres yppige og tætte Løvtag, deres mangfoldige og maleriske Former, den Afstand, der var imellem Træerne og som bevirkede, at de kunde udfolde sig og fremtræde i deres fulde Skjønhed, gjorde denne Skov til en af de herligste, hyggeligste og mest storartede, jeg nogensinde havde set. Tamarint-, Runo-, vilde Figen- og Kautschutræer vare tilstede i Overflod; Ragem og Tofo (d. v. s. bitre Olie- og Smørtræer) fattedes heller ikke; dog ragede det majestætiske Silk-Cotton-tree (Bombay), Skovens Dronning, op over dem alle. Det stolte Træ med sin kæmpeagtige Hvide, sine mægtige Grene, sin Rigdom af tæt Løv paa den sølvgraa glatte

Bark, der hist og her er besat med tykke i en Spids ud-
løbende Pigge, vorer lige og rank i Veiret. Dets Grene
danne ligesom Etager og ere ved regelmæssig Fordeling og
deres næsten vandrette Stilling udmærket skiftede til at afgive
Støttepunkter for Baaninger i Træet. Thi Folkene sidde
ikke skjulte bag Grenene, de bygge her Hytter med forskjelligt
Husgeraad, ja endog med Mortere til at støde Kornet i;
selv Smaakvæget finder her Ly. Om Ratten bringe de Vand
og Korn, som de have skjult og nedgravet et eller andet Sted,
derop, og deres Heste faae de anbragt til bedre Lider i en
eller anden fjern Landsby. De nederste Grene forekomme i
Reglen i en Høide fra 12 til 15 Fod og benyttes ikke.
Den anden Etage følger 8 til 10 Fod høiere og bærer en
Hytte. To af de mægtigste Grene, der gaa ud fra Stammen
næsten i en Retvinkel, forbindes ved lange Tværstænger, den
ene tæt ved den anden, og saaledes tilveiebringes der en
Flade af en vis Omfang, der enten tjener til Grundlag for
en Hytte eller til Opholdssted for Husdyrene, Geder, Faar
og Hunde. I Hytterne opbevares Vandet og Husgeraadet
eller de tjene i Nødsfald til Opholdssted for Kvinder og Børn.
Mændene tage med deres Vaaben i Almindelighed Plads i
en Art store Kurve af tæt Straafletning, der ligeledes ere
anbragte paa Grene. Kurvenes Sider ere tre Fod høie, og
fra dem udslynge Forsvarerne deres udfyldige Rastespyd, om-
trent halvanden Fod lange Rør, der i den ene Ende ere
skarpt tilspidsede og i den anden Ende have en Verklump til
at fiske Retningen, medens de desuden med Landser og Haand-
jern forpurre fjendtlige Forsøg paa at klatre op ad Træerne,
idet de selv dække sig med deres høie, men smalle
Skjolde. De høiere Etager ere enten beboede paa samme
Maade eller danne en Tilbagetogslinie for de Beleirede.

Saa snart vi havde betraadt Skoven, spredtes vor Skare og Enhver gif paa sin Maade ud efter Bytte. Nu indsaar jeg strax, hvordan det kom sig, at Beleirerne vare afmægtige og magtesløse overfor disse opsættige Træboere. De Grupper, der dannede sig under de beboede Træer, toge sig vel vilde og frigerste ud og de svang deres Haandjern, Landser og Skjolde med de mest truende Gebærder imod deres Fjender, der i stolt Sikkerhed tronedes høit oppe i Veiret; men jeg bemærkede, at Angriberne egentlig ikke gjorde andet end omhyggelig at dække sig med Skjoldene eller andre beskyttende Gjenstande selv mod de lidet farlige, nylig omtalte Kastespyd. Til disse Demonstrationer indskrænkede sig foreløbigt Baghirmiernes frigerste Taktik. Ingen havde Mod til at bestige Træet med Magt; skete det, vilde Resultatet sikkert have været utvivlsomt, men det vilde jo rigtignok have havt Tabet af nogle Menneskeliv til Følge, og det vare de bange for. Med Landser og andre Vaaben kunde de ikke udrette Noget i Hviden og de enkelte Bøsser, som Angriberne havde til deres Raadighed, bleve haandterede saaledes, at Fjenderne i Træerne ikke behøvede at være synderlig bange for dem. Naar de skjød dem af, holdt de dem saa langt som muligt fra sig, kun en Eneste blev anset for at være en udmærket Skytte, ikke just fordi han havde truffet en eneste Gang, men fordi han lagde sit Gevær ved Skulder og Kind og saaledes naaede at trykke løs. Til at fælde Træerne havde de ingen Midler, men at bestige dem vilde have været meget let, thi de Stiger, som Beboerne benyttede til at komme op ved, hang der endnu. Disse Stiger bestode af lange, ved Stammen befæstede Stænger, der i visse Mellemrum vare forbundne med Strikker som Trin.

Alt lykønskede jeg i Hjertet vore Fjender til mine Ven-

ners Hjælpeløshed, da Scenen ved mine Folks Bistand fik et andet Udseende. Scheif Omars Ledfager Almas og en moghrebinf Tjener, begge bevæbnede med Geværer, vare fulgt med mig. Almas var Dagens Helt, skjøndt han i Birkeligheden var en maadelig Skytte. Moghrebineren blev rigtignok ved sin uafadelige Skyden en Skræk for de arme Træbeboere, men det var meget sjældent at han kunde ramme Noget, selv om Gjenstanden var nok saa stor. Paa ond Villie fattedes der ingen af dem. Det hjalp kun lidet, at jeg sagde til dem, at de skulde lade være at skyde; min Myndighed over dem var endnu for ringe til at jeg kunde forhindre dem fra at deltage i denne affyelige Menneſſejagt. Alt maatte jo være retskafne Muselmænd tilladt overfor de „forbandede Rirdi“ (Hedninger), der ikke vilde anerkjende deres Herredømme.

Og en affyelig Menneſſejagt var det. Hedningerne forholdt sig stille paa deres Træer, kun af og til nedflynvende deres uftadelige Kastespyd. Fængslede til det samme Sted vare de et let Maal for dygtige Skytter. Kun et Feilskud afflokkede dem og deres Kvinder et Triumffrig. En Jagt paa Ugerhøns er ikke farligere og udkræver ikke større Mandsmod end denne Jagt paa Folkene fra Rimre. Et af de først omringede Træer maatte yde det første Offer. Fra Høiden af sin „Maſtkurv“ flyngede en høi ung Mand, opmuntret af Kvindernes Tilraab, sit Legeværk af Kastespyd, da han truffen af Almas, uden at give en Ryd fra sig, sank til Jorden. Fra det stærkt beboede Træ løb der intet Smertensfrig. Snart fulgte et andet Offer; en Kugle fra Almas naaede det mellem de Grene, til hvilke den Trufne flamrede sig i Dødskampen. Hænderne løsne sig og den Ulykkelige styrte fra en Høide af 40 til 50 Fod til Jorden som en

livløs Masse. Da først viste den feige Masses Grumhed sig i al sin Afstyghelighed. Alle Baghimixer og Hedninger faldt over den døde eller saarede Mand, og huggede ham i Ordets egentlige Forstand i Stumper og Stykker. En tredie ung Mand blev af Almas saaret i Laaret og da han ved Hjælp af Kvinderne var kommen op til den øverste Etage i Træet, idet Blodet flød ned ad den graa Bark, — da vovede Beleirerne endelig at klatre op paa Træet, og snart bleve de fede Geber og Hunde — et yndet Næringsmiddel der til Lands — Faarene og Hønsene kastede eller slæbte ned. Derfra klatrede de op i de høiere Regioner, og efterat de Døde eller Haardtfaarede vare kastede ned, for at Kammeraterne kunde udlade deres sædste Raseri paa dem, søgte de at gjøre de i de til de høieste Bladfrøner flygtede Kvinder og Børn til deres Fanger. To unge Mennesker, endnu næsten i Drengaalderen, som gjorde en vis Modstand, der isvrigt mest var af passiv Natur, bleve grebne ved Fødderne, trukne ned, indtil de fortvivlet maatte slippe det Sted, de havde flamret sig til, og faldt fra den svimlende Høide fra Gren til Gren indtil de styrte ned paa Jorden, hvor man ikke kunde se, om de havde lidt Døden ved Faldet, saa hurtigt styrte Beleirerne dernede over dem, rev Indvoldene ud og sønderhuggede dem. Resten af Træets Beboere, Kvinder og Børn, bleve bundne deroppe og førte ned for at vandre i Slaveri.

Omfigder opdagede man det Træ, der blev beboet af Høvdingen i Kolonien. I en af de lavere Etager befandt sig Husdyrene og ovenfor en ung Mand i en af de forhen omtalte Kurve. Han forsvarede sin Bopæl udmærket og afholdt med Vandse og Haandjern Beleirerne, som vare stegne op til de nederste Etager, fra at klatre høiere i Veiret til

Høvdingen, og forstod at tilintetgjøre ethvert Forsøg paa at stifte de lette Straabygninger i Brand. Alt Krudt og Bly, som endnu var tilovers, blev ødslet paa dette Træ; alle med Geværer udrustede Mænd omgav det og skjød efter Manden som til Skive. Men Høvdingen syntes at være særligt beskyttet af Himlen, der blev sikkert gjort hundrede Skud efter ham uden at et eneste traf ham eller hans Familie. Selv Alma's Gevær feilede, uagtet den hedenste Høvding med sine to Hustruer og fire smaa Børn sad næsten udækkede paa det Sted, hvor to mægtige Grene udmundede, og derfra kastede sine Spyd og undertiden et Haandjern ned. Endelig blev Manden nedensfor saaret i sin Maffkurv og maatte trække sig høiere op, saa at Beleirerne ogsaa kunde stige høiere op. Jeg kunde ikke noksom beundre den Koldblodighed og Ro, hvormed Høvdingen nu foretog Tilbage-
toget med sine Koner og Børn, uagtet det ikke lidet blev vanskeliggjort ved de stakkels Skabningers Hjælpeløshed. Fra alle Sider haglede Skuddene paa den udækkede modige Familie, der som ved et Underværk naaede op i Træets øverste tætte Krone. Krudt og Bly, der i disse Egne kun er tilstede i ringe Forraad, udtømmes paa dette Træ, og Beleirerne fandt sig foranledigede til at ophæve Beleiringen, saa modig og kraftig var Høvdingens og hans saarede Kammerats Holdning. Glædende mig af inderste Hjerte, tilbageviste jeg med Bestemthed Beleirernes Forlangende, at jeg skulde bruge min Snæver-Karabin, som øksesløst hang over min Skulder, idet jeg ikke fordulgte min Afsty for en saa umandig og grusom Jagt selv paa Kvinder og Børn. Vel vidste jeg, at enhver Følelse af Mennefselighed er udslettet hos Muselmændene overfor Folk, der vægre sig ved at antage Islam og betale dem Tribut, men at finde en stigende Grumhed

hos Hedninger mod deres egne Brødre opbragte og bedrøvede mig mest. Hvor kan man haabe at faae Slavejagterne affaffede, naar Muselmændene finde blandt selve Hedningerne saa talrige Bundsforvandte og saa blodbegjærlige Hjælpere?

Om Middagen tiltraadte vi Tilbagetoget til Brola. Hele Udbyttet af Expeditionen bestod i omtrent 40 Slaver og 7 til 8 Døde, der næsten alle vare faldne for Almas' Bøsse. Underveis forbausedes jeg ved at bemærke, hvor rolige de fangne Kvinder og unge Menneſſer vare. Uden at vise den mindste Smerte eller Sorg drog de afsted, ja Nogle saae endog muntre ud. Halvdelen tilfalder Sultanen, den anden Halvdel dem, som have været ude paa Fangsten, og hvem ogsaa det øvrige Bytte tilkommer. Meget ofte maa de fangne Slaver døie Hunger, Tørst og andre Lidelser inden de komme til deres Bestemmelsessted.

Perlefiskeriet ved Ceylon.

Englændernes Bestræbelser for at hæve deres indiske Besiddelser ere intet Sted i den Grad lykkedes som paa Ceylon. Denne store Ø har bestandig staaet under Kronen, medens de engelske Besiddelser paa Fastlandet indtil for nogle Aar siden vare under det ostindiske Selskabs Bestyrelse. Den umiddelbare Forbindelse, der saaledes har staaet mellem den engelske Regering og Ceylon, har havt meget gode Følger. Savnens ere forholdsvis, der er anrettet

regelmæssige Dampstibslinier, der er anlagt gode Landeveie og Jernbaner og indført forbedret Agerbrug, som overhovedet Dens rige Velstandskilder ere blevene benyttede paa en skjøn som Maade. Ogsaa paa Perlefiskeriet har Regeringen henvendt sin Opmærksomhed og i denne Henseende reist en gavnlig Konkurrence med Bankerne ved Panama, i den kaliforniske Golf og i den persiske Bugt. I sit Værk om Ceylon meddeler Emerson Tennent forskjellige Oplysninger om Perlefiskeriet paa denne Ø, af hvilke vi meddele Følgende.

Kostbare Muslinger forekomme paa forskjellige Puncter af Kysten. Maurerne fiske dem og sende dem i Bøsser af Silketræ til Colombo og andre Byer paa Den. Deres Skjønhed, men ikke deres Sjældenhed bliver betalt og for en eneste Musling af Argus-Arten ere fire Guineer (c. 33 Rdlr.) ingen ualmindelig Pris. Denne Art finder man især Nord for Batticalao i Bugten ved Venloo, der danner Floden Naturs Munding. Landskabet er paa dette Sted i Sandhed yndigt. Bredderne høine sig her til skovbegrøede Bakker og mellem disse viser sig en smuk Dal, gennem hvilken Floden snoer sig mellem Øer med Mandeltræer og Akafier. I kort Afstand fra Kysten skyder et Klipperen tværs over Bugten og her ser man den hele Dag Pelikaner, der komme naar Solen gaaer op for at fange Fisk og hver Aften vende tilbage til deres ensomme Rugesteder. Stranden er i bogstavelig Forstand bedækket med smukke Muslinger og Kjøbmændene fra Trinkomale kjende godt den bedste Tid for hver enkelt Art. Indtil Elefantpasset mod Nord er hele Kysten ligesom indsaaget af smaa klippefulde Bugter, hvor man kan samle Muslinger af de forskjelligste Arter i stor Mængde. Under Nordøst-Monsunen hersker der her en fryg-

telig Brænding, som opfaster hele Bjerge af gult Sand, hvorved hele Kystlinien bedækkes med Muslingeskaller. Havet maa her være overordentligt rigt paa Mollusker, især findes her meget den violetsfarvede Musling, der i stille Veir stiger op og ved Hjælp af bløeagtige Organer, hvori den indpumper Luft, svømmer paa Vandets Overflade.

Den Kyst, hvor Perlemuslingen findes, er den vestlige, og begrænses af Golfen ved Manaar. Paa hele Ceylon findes der ikke nogen saa gode Egn, som denne langstrakte Strandbred, men heller ikke nogen, hvortil der strømmer flere Mennesker fra alle Dele af Indien. Nærmer man sig til den fra Havet, saa ser man ikke noget andet Landemærke, end en af Lord Guildford opført Bygning, der tjener Statholderen til Bolig, naar han opholder sig paa dette Sted; ved sin Bygningsmaade har det faaet Navn af det doriske Slot. Ved at komme lidt nærmere ser man nogle Kokospalmer kneise over den lave, sandede Strandbred og bliver tillige nogle spredte Hytter vaer, der udgjøre Landsbyerne Aripo og Condatschy. Mellem disse to Byer eller rettere mellem Floderne Kalaar og Arive ligger der uhyre Bunker Muslinger som høie Banke i en Strækning af nogle Mile. De have samlet sig her i Aarhundreder og indeholde Millioner af Skaller, som man kastede tilside efter at have udtaget Perlerne. Naar den første Muslingebunke opstod veed man ikke, kun saa meget er vist, at Perlefiskeriet paa Ceylon taber sig i den fjerneste Oldtid.

Naar Perlefiskeriet begynder, bliver det overordentligt livligt paa denne stygge og ensomme Kyst. Skarer af Mennesker komme fra de fjerneste Dele af Indien og som ved et Trylleri der hæver sig en Stad. Der er Træhuse for de Handlende, der hurtigt opføres, og Telte af Lærred eller

Palmeblade for de ringere Klasser. Der improviseres ogsaa Basarer, hvor Kjøbmændene, Søfolkene og Dykkerne kunne forsyne sig. Tennent besøgte som Embedsmand denne Kyst i 1858, for at erfare Marsagen til, at Fisterierne vare blevne afbrudte. Han skulde tillige undersøge, om det ikke var muligt, igjen at aabne en Erhvervskilde, som tidligere havde flydt rigelig, men i flere Aar var standset. Fra 1837 til 1854 vare Bankerne nemlig blevne blottede; de modne Muslinger vare forsvundne uden at man kjendte den virkelige Grund til dette Fænomen. Det var en blot Formodning, naar man paastod, at Englen var bleven bortskyllet af en ny Havstrømning og at denne Strømning var opstaaet ved de Arbejder til Jorbybning af Farvandet, som man havde udsørt ved Paumbam mellem Ceylon og Indien. Ogsaa den Paastand beroede paa en blot Formodning, at den tidligere Administration, for at forøge sine Indtægter havde fisket altfor meget paa Bankerne og derved ødelagt Muslingerne. Dette kunde aldeles ikke paavises, og hvad den foregionne Virkning af en ny Havstrømning angik, saa vidste man, at der i Adamsbroen, der fra Den løber til Fastlandet, var sket flere Gjennembrud og havde fremkaldt nye Strømninger i Golsen ved Manaar, uden at Bankerne derved vare blevne ødelagte.

Alt tidligere vare Muslingerne flere Gange forsvundne og efter længere Tids Forløb igjen vendt tilbage. Saaledes var det Udbytte, som Hollænderne fik fra 1732 til 1746, meget ringe, og fra 1768 til 1796, som ogsaa fra 1820 til 1828 kunde det slet ikke hjælpe at fiske. Alt ogsaa Araberne havde gjort lignende Erfaringer, fremgaaer af et Sted hos en Skribent fra det ellefte Aarhundrede, hvor det fortælles, at Perlefisteriet i Bugten ved Serendib pludselig op-

hørte, men at der samtidig blev aabnet Fisserier ved Sofala, i Zendernes Land, hvor der aldrig tidligere var fundet Perlemuslinger. Den gamle Araber slutter deraf, at Muslingerne maatte være udvandrede fra Serendib til Sofala.

Dr. Keelart har siden 1857 anstillet Undersøggelser, der ere af stor Interesse. Ivertimod den almindelige Mening, at Muslingerne ikke kunne bevæge sig frivilligt og altsaa ikke kunne forlade den Plads, hvor de en Gang befinde sig, beviser denne Naturforsker, at de ikke alene ere istand til at bevæge sig, men ogsaa maa anvende denne Evne for at søge Næring eller for at undgaa stedlige Forhold, der ere til Hinder for deres Tilværelse.

Opdagelsen af denne vigtige Kjendsgjerning forklarer nu, at Muslingerne forsvinde i nogen Tid fra det Sted, hvor de hidtil have været at finde og har i Forbindelse med den Omstændighed, at Muslingerne kunne bringes hen fra det ene Sted til det andet, endog fra Saltvand til Brakvand, fremkaldt Tanken om at avle Perlemuslinger paa kunstig Maade. Ligesom man nu i en Narrække har havt kunstig Østersavl paa de europæiske Kyster, saaledes maatte man ogsaa kunne anbringe Perlemuslinger paa passende Baner, hvor de finde Beskyttelse og Næring. Denne Opgave har i længere Tid beskæftiget Englænderne og løses den, saa faaer Ceylon Statte, der langt overgaa dens gamle Rigdom paa Rubiner.

Inden Perlefisseriet begynder blive Banerne undersøgte af indfødte Embedsmænd. Døtterne ere næsten alle Maurer eller Tamuler, og blive formelig opdragne til deres Kald. Deres Udrustning er meget simpel og bestaaer blot af en Sten paa tredive Pund, hvormed de hurtigere komme ned paa Bunden, samt af en Kurv af Staaltraad, som de fylde

med de optagne Muslinger. Musjudi, en af de ældste arabiske Geografer fra det niende Aarhundrede, fortæller om Perlesfiske i den persiske Havbugt, at de stoppe Bomuld, dybbet i Olie, i Drene og presse Næsen sammen med Stykker af Skildpadde. Dette har vedligeholdt sig der til den Dag idag, men Dykkeren fra Ceylon forsmaaer dette Hjælpe-middel. Han sætter sin Fod i Løkken paa en Line, der er befæstet ved Baaden, trækker dybt Aande, trykker Næseborene sammen med den venstre Haand, hæver Kroppen saa høit fra Vandet som muligt, for at kunne give sig en stærkere Fart, og synker raff ned. Saa snart han har naaet Grunden løsner han Stenen, der bliver truffet i Beiret medens Dykkeren faster sig næsegurus og begynder at fylde sin Kurv saa hurtigt som muligt med Muslinger. Paa et givet Signal bliver Dykkeren og Kurven truffet op fra Vandet.

Man har fortalt utrolige Ting om den Evne til at blive længe under Vandet, som disse Dykkere siges at kunne opnaa. De Dykkere, som Tennent saae ved Arbeidet, hørte til de bedste der paa Kysten og dog var ikke en Eneste af dem istand til at blive et fuldt Minut under Vandet. Kapitain Stewart, der i en Aarrække har været Inspektør ved Perlebankerne, erklærer, at han aldrig har kjendt nogen Dykker, der blev længere Tid nede paa Bunden end 87 Sekunder og som naaede en større Dybde end 30 Favne. Den almindelige Dybde, hvorpaa Dykkerne gaa ned, er 9 Favne og efter 55 Sekunders Forløb komme de igjen op paa Overfladen.

Den eneste Forsigtighedsregel, som Dykkerne paa Ceylon anvende, bestaaer i Haisfisketroldmandens mystiske Ceremoni, der altid gaaer forud for ethvert Fiskeri. Hans Magt anses for at aaa i Arv, dog beroer Virkningen af hans Besvær-

gelse aldeles ikke paa den Tro, hvortil han bekjender sig, som man allerede vil kunne erkjende deraf, at det nuværende Hoved for denne med en slig Trolldomsgave forundte Familie er Katholik. Da Tennent besøgte Kysten, var denne mægtige Trolldmand syg og kunde derfor ikke indfinde sig. Men han sendte en Stedfortræder og denne erklærede, at om han end ikke selv kjendte den store mystiske Hemmelighed, saa var den blotte Omstændighed, at han var sendt af Trolldmanden, nok til at give ham den Magt, som blev anerkjendt og respekteret af Haifiskene.

Stjøndt Bugten ved Manaar vrimler af disle affygelige Rovfisk, vides saa længe som Englænderne have været i Besiddelse af Ceylon kun et eneste Tilfælde, hvorved en Dykker er bleven opædt af Haier. Efter al Sandsynlighed er Grunden hertil at søge deri, at Haierne forstrækkes ved det ualmindelige store Antal Baade, ved den Mængde Dykkere, ved Søfolkens Støi, ved de store Stenes Plump og ved Nedfiringen og Optrækningen af Dykkere og Kurve. Ogsaa Dykkernes mørke Farve tjener dem mulig til Beskyttelse og det vilde neppe være tilraadeligt for Europæere at slutte sig til dem. Masjudi fortæller om Dykkerne i den persiske Havbugt, at de kjende denne Fordel ved Farven og derfor sværte sig sorte over hele Kroppen inden de begive sig ud paa Fiskeriet.

Bankerne ved Aripo ere ikke de eneste Steder, hvor man finder Perlemuslinger ved Ceylon, og den egentlige Perlemusling er ikke den eneste, som giver Perler. I Bugten ved Tamblegan, som er forbunden med den prægtige Havn ved Trinkomale, drives der ogsaa Perlefiskeri, og den Musling, som her leverer Perlerne, er den tynde, gjennemfigtige, hvis klare hvide Skaller benyttes i Kina og andetsteds i

Stedet for Vinduesglas. Disse Muslinger indeholde smaa smukke Perler, der dog ikke ere i stor Pris. Skallerne udføres ogsaa til Indien, hvor de brændes til Kalk, der tygges sammen med Betelrødder. Disse Muslinger ere saa hyppige, at man fra 1855 til 1858 har samlet atten Millioner af dem. De trives blot i Brakvand, og trænger der altfor meget Salt- eller Flodvand ind paa de Steder, hvor de leve, gaa de i store Masser til Grunde.

De bedste Perler hos den ægte Perlemusling findes i Reglen i Muslingedyrets Skjæg, medens de mindre have Blads i de tykke Dele af Rjødets. Man har ikke sjældent fundet Perler af en Pistolfugles Størrelse, og der nævnes en, som har havt en Værdi af 100,000 Estr. De Indspdte paa Ceylon tro, at Perlerne ere stivnede Dugdraaber, som Buddha lader falde ned paa Jorden i visse Maaneder og som opfanges af Muslingerne.

Hædekamp mellem Smede og Tyve.

I Begreberne om Mit og Dit har der altid hersket en vis Forvirring. Alt i Biblen, i Bogen Nehemia, i Salomons Høisang o. s. v. finde vi Hentydninger til Laase og Nøgler, hvorved man søgte at sikre sin Egen- dom mod Tyves hæffe Indgreb, men hvorledes disse Laase og Nøgler vare, derom faaer man ingen Oplysning. Den

ældste Tegning af en Laas, der lærte os kjende alle dens enkelte Dele, blev af en fransk Officer, der deltog i Bonapartes Expedition til Egypten, opdaget under Ruinerne af det store Tempel ved Karnak. Denne Laas, der for over fire Tusinde Aar siden var i Brug, beskrives paa følgende Maade: En Laaestolpe blev anbragt paa Siden af Døren med en Slaa i Retvinkel; tre Løse Slutnagler i den øverste Del af Laaestolpen faldt i tre paa hinanden følgende Huller, saa at Døren var aflukket, naar Slaaen i dens fulde Omfang blev stødt ind i dem. Nøglen — et lige Stykke Træ — der paa den ene Ende havde tre Pløkker, som ifølge den Maade, hvorpaa de vare anbragte, svarede til de bevægelige Slutnagler i Laasen, blev stukken paalangs ned i den i Slaaen anbragte Nabning; derefter hævede Pløkkerne paa Nøglen, som svarede til de lodrette Nabninger i Slaaen, Slutnaglerne i Høide med Slaaens Overside, frigjorde saaledes de bevægelige Slutnagler, bevirkede derved at Slaaen bevægede sig frem og tilbage, og lukkede og aabnede Laasen. Kun den rette Nøgle kunde paa Grund af Slutnaglernes Forskjellighed lukke Laasen op. Hvor plump end denne blot af Træ forfærdigede Laas var, var den dog et temmelig sikkert Lukke. 3 fine Grundprinciper har den tjent som Grundlag for de fleste Opfindelser i den nyeste Tid, ja selv de findrigste Sikkerhedslaase have i Principet ikke stort Andet at opvise.

At Homer vide vi, at Laase og Nøgler vare i Brug alt forinden Trojas Beleiring. At den Gang var Nøglen den omhyggelige Husmoders Attribut, thi det hedder i Odysseen om Penelope, Kvindernes Mønster, at hun holdt i sin Haand „den smuktboiede Nøgle, formet firligt af Ertis med Elfenbens Haandgreb.“ Især synes Lafonierne at have været Me-

flere i at forfærdige Laase og Nøgler, i det Mindste opkaldte Romerne den Nøgle, der havde en Kam med tre Reiser (Haffer) efter dem. De tidligste Nøgler havde en bøjet Form og vare uhyre store. Digteren Aratus siger, at Stjernebilledet Cassiopeia har Lighed med en Nøgle. Ifølge Gustathius vare Nøglerne krumme som en Haveskniv. I Vestafrika findes endnu Nøgler, der meget ligne de gamle ægyptiske.

Romerne kjendte alt de saakaldte Hængelaase. Til disse saavel som til de faste Laase forfærdigede de Nøgler med Reiser, med hule Rør eller med Rør med Stifter, og Grebet var buet i forskjellige Former. Der blev gjort saa smaa Nøgler, at de kunde anbringes ved Fingerringene. Men ikke alene Laasesmedene, ogsaa Tyvene havde gjort Fremstridt; de romerske Tyve kjendte godt Brugen af Dirifer.

Bed de ældre Nøgler omsluttede Røret ved Oplukningen Laasens Tap („Dorn“); de havde altsaa det Fortrin fremfor Nutidens Nøgler, at Laasen ikke godt kunde oplukkes med et andet Instrument end den dertil hørende Nøgle. Størst Sikkerhed ydede de Nøgler, hvis Rør i Stedet for den cylindriske Abning i den yderste Del havde en trekantet, sekskantet, halvrand eller rosetformig Stikkelse, hvortil naturligvis Tappen i Laasen svarede.

I Middelsalderen vare Benediktinermunkene bekjendte som dygtige Laasesmede. I Henseende til Tegning ere deres Arbejder i denne Retning ikke overtrufne af Nutiden. En „Apostel-Laas“, en Franciskanermunks Værk, der i det Mindste har en Alder af 400 Aar, vidner i sin Konstruktion om en ualmindelig Skarpsindighed. Forsiringen, der er smedet og ciseleret, forestiller en Krands af Blade og Blomster i ypperligt Arbejde, under hvilken der er skjult en Fjeder af næsten mikroskopiske Dimensioner, hvorved Laasen

aabnes. Paa Laasens øverste Del er der et Baabenmærke, med Billedet af en Apostel med udstrakt Haand, og Skydeslaaen har Form af en Hund, der med sit eneste Hoved ser lige saa vild ud som Cerberus med sine tre Hoveder. En Tabernakellaas fra samme Tid er endnu mere udmærket forarbejdet. I det Baabenmærke, som omgiver Laasen, ser man en Afbildning af Frelseren med en Engel paa hver Side. De andre Dele af Laasen ere ypperligt graverede og Randene smykkede med Perler og Snirkler. Nøglen er et sandt Vidunder af Kunstfærdighed; paa Haandgrebet er graveret en Række smukke Engle og Røret er dannet af firklige Perler.

Ligesom Tydskland i Middelalderen i Meget var forud for alle Lande i Henseende til kunstige Metalarbejder, saaledes var det navnlig Tilfældet med Hensyn til Laasfmederiet. Endnu eksisterer der Skabe og Pengekister fra det 14de og 15de Aarhundrede med kunstige Laase; ved Pengekisterne ere de høist kunstige Laase ofte saa store, at de indtage hele den indre Side af Laaget.

Imidlertid synes Tyvene at have holdt lige Skridt med Smedenes Kunstfærdighed, ja endog at have overtruffet dem i Opfindsomhed, uagtet Smedene næsten vare udtømmelige i at udskære Rammene i Nøglerne i bestandig mere forviklede Vinier og Snirkler. Man søgte ogsaa at skjule Nøglehullet ved kunstige Skydere eller at gjøre det saa lille, at ingen Dirik kunde gaa derind; eller man indsatte meget stærke Tjedere i Laasene, der ikke kunde overvindes af Dirikerne. Men derved havde man dog ingenlunde fjernet Faren for Tyvehaand; kunde Diriken ikke bruges, saa søgte Tyven at komme i Besiddelse af et Bogastryk af Nøglen. Var han

ikke selv dygtig nok til at gjøre den efter, fandtes der dog altid Kammerater, der kunde udføre dette Arbejde.

Saaledes opstod der alt tidlig en formelig Bæddekamp mellem Tyvene og Smedene. Man søgte gjensidigt at overbyde hinanden i Skarpsindighed og Opfindsomhed. Navnlig var det forrige Aarhundrede rigt paa allehaande kunstigt sammensatte og Fireer-Laase, hvoraf de fleste for længe siden ere glemte. Deriblandt spillede de saakaldte Ringlaase, der isøvrigt alle hidrøre fra det 16de Aarhundrede, en stor Rolle. Det er tvivlsomt, hvor eller af hvem de ere opfundne; Holland, Frankrig og England kæppes om Æren deraf. Det hedder ogsaa, at de i Aaret 1540 ere blevene opfundne af Nürnbergeren Hans Ehemann. Det er en valseformig Hængelaas, der er omgivet af en Række med allehaande Bogstaver forsynede Ringe, der lade sig dreie. Laasen kan lukkes op uden Nøgle, saa snart man har dreiet Ringene saaledes, at Bogstaverne danne et bestemt Ord. Enhver anden Omdreining kun af en eneste af Ringene bevirker, at Laasen igjen lukker sig. Hvorvel man nu skulde tro, at Oplukningen af en saadan Laas var en meget indviklet Sag, vare disse Laase, især de ældre, der kun indeholdt faa og simple Ringe, meget lidt paalidelige, da jo kun et eneste Ord var den Talisman, der løste Trykseriet, og dette Ord dog nok kunde udfindes, naar man gjorde sig nogen Umage. Disse Laase ansaaes derfor mere som en Kuriositet end de vare til virkelig Nytte. Regnier, en meget bekendt fransk Laasemed, forbedrede dem i det 17de Aarhundrede betydeligt, idet han anbragte to Sag Ringe, det ene om det andet. Man kunde nu sammensætte forskjellige Ord og stifte med disse som man selv vilde.

Ogsaa i Italien, navnlig i Venedig, skal der alt for-
Bibl. f. Ungd. 2. Aarg. 3. Bd.

inden Aaret 1522 have været en Art Ringlaas i Brug. Ligesaa forfærdigede Ghemann en egen Art, kaldet Zankeisen, senere benævnet „Salomons Laas“. Fremdeles var Regniers Dæksel en snild Opfindelse; den kunde med Lethed skrues paa enhver Laas i et Stab indvendig og forhindre da, at Laasen blev lukket op af Uberettigede, selv om disse vare i Besiddelse af Nøglen. Denne Indretning var især af stor Nytte paa Reiser, hvor man ofte maatte anbringe værdifulde Ting i en Beholder, hvortil der var flere end een Nøgle.

Saaledes har man til enhver Tid rost sig af at have opfundet Laase, der vare sikre for Tyvehaand. Denne Paa-hand kan maaske være berettiget med Hensyn til Datidens Tyve, men den frie Dirtekunst har gjenneemgaaet en lige saa forbausende Udvikling, saa at det for denne Kunsts nuværende Dyrkere vil være en smal Sag at oplukke Middelsalderens Pengekister trods deres mange Slaaer. Væddekampen mellem Tyvene og Smedene opnaaede saaledes ikke nogen Afslutning. Selv Fjereerlaasen med Skud gjorde ikke Ende derpaa. Denne Laas var indrettet saaledes, at en fremmed Person, der ikke var indviet i Hemmeligheden, ved Oplukningen bestandig maatte træffe den Fjeder, hvorved Skuddet blev affyret.

Siden Patentlovens Indførelse i England, altsaa om trent 1774, have de Patenter, der ere givne paa forbedrede Laase, beløbet sig til flere Hundreder. Imidlertid bleve de fleste af dem kun paa Papiret, thi da der ved den første Londonner Industriudstilling i 1851 var udstillet Prøver paa alle de Laase, som den Gang vare i Brug, lige fra den simpleste Dørlaas til de kunstigste Laase for Pengestabe, var Antallet kun 44, og derved var der ikke saa, der havde stor

indbyrdes Vighed. Af denne Mængde fortjene kun to at omtales: Bramah- og Chubb-Laasen.

Den af den londske Mekanikus Josef Bramah opfundne Laas, hvorpaa han fik Patent i 1784, indeholder en Række Skydere, hvoraf enhver maa nedtrykkes i en bestemt Stilling, for saaledes at kunne gaae igjennem Laasestolpen, inden Slaaen kan bevæges. Denne store Opfindelse var dog kun en Efterligning eller en Forbedring af en gammel kinesisk Laas fra Konfucius' Tid. Denne kun af Træ forfærdigede Laas indeholder, ligesom den nyere Bramahlaas, Skydere og Stænger af forskjellig Længde, og kan ikke luffes op, naar man ikke løfter disse Skydere og Stænger op til en vis Høide. Man kan gjøre sig et Begreb om denne Opfindelses Skarpsindighed, naar man veed, at en Laas med fem Skydere eller Stænger betinger 3000 Forandringer, medens en med otte vil have ikke færre end 1,935,360 Forandringer. Med andre Ord: man kan gjøre dette Antal af Forsøg med Nøglen, inden Laasen luffes op. I Frankrig blev der i 1778 fremvist en Kombinationslaas, der kunde forandres henved 50 Millioner Gange. Den bestod af lutter Tjedre, som man uden Nøgle rettede efter et bestemt Ord.

Den omtalte Laas af Mekanikeren Bramah er med fuld Føie bleven betragtet som en af de vigtigste og berømteste paa dette Omraade. Paa den omtalte Udstilling i London i 1851 feirede han ogsaa den Triumf, at hans Laas udgjorde Spidsen eller Kronen af den Trofæ, som de 44 Laase dannede. Men alligevel var denne Udstilling ogsaa den Anstødssten, der bragte denne berømte Laas til at falde.

I Bramahs Butiksvindue i Picadilly i London var der nemlig ophængt en Laas med vedhængende Seddel, hvorpaa der udlovedes en Belønning af 200 Guineer til Enhver,

der kunde luffe den op. Denne pralende Udfordring blev optaget af en ung nordamerikansk Mekaniker ved Navn Hobbs, der var kommen for at besøge Udstillingen. I Virkeligheden lyffedes det ham ogsaa efter sexten Dages uholdende Anstrengelser at tilintetgjøre den taabelige Drøm om „en uopluffelig Laas“. Denne forbausende Jdræt var Udstillingens store Begivenhed; den gjorde den dristige Yankee berømt og var Aarsagen til at der indtraadte en ny og befrugtende Æra i Forfærdigelsen af Laase og Nøgler.

Det første Patent paa Chubb-Laasen er givet i 1818. Dens Hovedkaraktertræk bestaaer i en „Opdager“, som er indbragt i Mekanismen. Denne Opdager er en lille Fjeder, der er forbunden med Slaaen, og som ikke virker, naar den til Laasen passende Nøgle anvendes, men som ved det ringeste Forsøg paa at indbringe en falsk Nøgle eller Dirik fastholder Skyderen og tager den som en Forræder i Forvaring indtil den befries af den rette Nøgle. Deslige Laase ere blevne forfærdigede af den forskjelligte Art og i et overordentligt stort Antal, da Kombinationerne ere saa omfangsrige, at Opfinderen Chubb selv siger, at det vilde være muligt at anbringe Laase paa samtlige Døre i alle Londons Huse med en egen og ganske anden Nøgle for hver Laas, og at der dog kun behøvede at være een Hovednøgle for dem alle.

Hobbs, der luffede Bramahlaasen op, paastaar, at hvor de Dele af en Laas, som komme i Berøring med Nøglen, kunne angribes ved et paa Slaaen anbragt Tryk, kan Laasen ogsaa luffes op. Hans Bestræbelse er derfor gaaet ud paa, at forhindre Muligheden af dette Tryk ved at tilføie en Fjeder til den nedenfor Slaaen arbejdende Løftetap.

Som bekjendt har nu ogsaa Fabrikvæsenet bemægtiget sig

Laasearbeidet og derved har dets Kunstfærdighed lidt et søleligt Stød. Den nyere Tid med dens Bygninger paa Speculation kræver en billig Vare, hvorved Soliditeten maa træde i Baggrunden. De Dufinvarer, som Fabrikerne leverer, frembyde kun ringe Hindringer for Tyven; han behøver ikke at have taget Examen i sin Kunst for med Lethed at kunne aabne deslige Laase.

Intet Sted fabrikeres der saa mange Laase som i den sydøstlige Del af det engelske Grevskab Staffordshire. Alt i det 16de Aarhundrede stod Laasesmederiet i Wolverhampton i stor Blomstring, skjøndt det just ikke var det eneste Haandværk, der her dreves. Laasesmedene i denne By ansaaes for de dygtigste i hele England. Til en bestemt Tid paa Aaret indfandt der sig her Kjøbere ikke blot fra England, men ogsaa fra Amerika, for at forsyne sig; de Sidstnævnte vare de bedste Kunder uagtet de ikke betalte med Penge, men med Mel. I to Gæstgiversteder, „Englen“ og „Svanen“, der laa ved Siden af hinanden, bleve alle Forretninger afgjorte, dog maatte Mestrene købe Udgangen dertil ved en Afgift, omtrent saa meget som en Pinte Ale kostede, der ogsaa blev raft ham. Det skal aldrig være hændet, at en eneste Vare ikke blev solgt.

Men denne gyldne Tid er for længe siden forbi. Nu indfinde Kunderne sig ikke fra alle Kanter til bestemt Tid i Laasesmede-Byen, der er nu Foll, som forsyne de fremmede Kjøbmænd, uden at disse behøve at uleilige sig til Wolverhampton. Nu udsendes der tvertimod Reisende til alle Sider for at skaffe nye Forbindelser. Disse Mellemandlere have ganske vist bidraget Meget til Udbredelsen af denne Industri, thi i Virkeligheden bliver næsten hele Verden forsynet med Laase herfra, og der gives neppe noget Land, hvor de ikke

findes. Men selve Arbejderne have kun ringe Fordel deraf. Indkjøberne trykke Priserne, fordi de betale kontant, og dermed blive ogsaa Varerne simplere og simplere. Endnu eksisterer her for en væsentlig Del Husindustrien, men denne er nu langt fra saa lønnende som tidligere; enhver Mester arbejder her med en til tre Lærlinge og lever fra Haand til Mund. Hver Løverdags Aften maa Ugens Arbejde affættes til enhver Pris, thi uden dette har man ikke Midler til at arbejde i den næste Uge. Kun Faa have arbejdet sig op af Mængden, saa at de kunne rose sig af sysselsætte 100 til 150 Arbejdere. De større Fabrikker pleie at arbejde for bestemte Egne. Saaledes leverer en Fabrik Laase, Haandgreb, Slaaer og Beslag til de sydamerikanske Plantager, medens en anden forfærdiger Hængelaase, der ere meget efterspurgte i Levanten og Ostindien, i mange Tusinder af Dussin. Denne Laas hører paa Grund af sin Simpelt og Billighed til Nutidens Mærkværdigheder. Den er uden Spørgsmaal den billigste af alle Laase i hele Verden. I Dussinvis sælges den til den første Kjøber for en Penny (lidt over 3 St.) Stykket. Men saa er der ogsaa Laase, som koste et halvt hundrede Daler, ja, der forfærdiges saadanne, der koste Tusind Daler eller mere.

I denne Jernvareby, der tæller omtrent 170,000 Indvaanere, og i Omegnen bliver der ugentlig forfærdiget ikke meget mindre end en Million Laase i vel titusinde forskellige Størrelser og Mønstre, hvortil ogsaa Børnene fra det Dødblik af, de kunne bruge Jilen, bidrage deres Del. Siden 1750 er Indvaanerantallet stadig tiltaget i Wolverhampton. I det nævnte Aar var Antallet 7454 og i Aaret 1855 57,000, en Forsøgelse, der selv i England er ualmindelig. Imidlertid er det dog kommet saa vidt, at Mestrene i

Dirifens frie Kunst ere blevne besejrede af Smedene. Om Hobbs end har paaftaaet, at en uopluffelig eller dirifefri Laas er en taabelig Drøm, saa have dog Tyvene i England alt opgivet deres gamle Allierede: Dirif og Hovednøgle. Var der end imellem dem et Geni som Hobbs, saa vilde han ikke faae Tid levnet til at øve sin Skarpsindighed. De engelske Tyve gjøre sig derfor ikke mere den Uleilighed at komme til Indholdet af et Pengefab ved de nævnte Midler. Men dermed er den fortviølede Kamp mellem Smedenes Kunst og Indbrudstyvene, der i England ere langt mere drevne og gaa langt mere energift til Værk, aldeles ikke endt, den er tvertimod nu mere heftig end nogenfinde. Da den natlige Industriridder kun har ringe Tid til sin Raadighed, gaaer han ud paa at anvende Vold mod selve Pengefabet. Men ogsaa denne Feidehandfke have Smedene alt optaget.

Den engelske Indbrudsthy anvender forskjellige Fremgangsmåader for at opbryde et Pengefab. Han kommer f. Ex. Krudt i Nøglehullet og søger derved at sprænge det op. Men dette har man vidst at afværge ved at gjøre Nøglesammens Spil ganske lille samt til større Sikkerhed affpærret dette Spillerum fra den øvrige Laas, saa at der ikke kan indbringes tilstrækkeligt Krudt i Nøglehullet. Men Tyvene vare ikke raadville, de borede nu et særskilt Hul til dette Niemed. At raade Bod derpaa var vanskeligere. Det kunde ene og alene fke ved at man gjorde Dør og Vægge uan- gribelige af Boret. Men dette er lettere sagt end gjort. Rigtignok kan man hærde Staal og Støbejern saa stærkt, at Boret ikke kan gaa igjennem; men derved letter man ikke lidet Haandværket for Tyvene, idet Vægge af dette Materiale ere saa skjøre, at de let kunne knuses af Hammeren.

Blandt alle engelske Smede synes Chatwood at have

gjort Tyvene den værste Streg i Regningen. Han forførdiger nemlig sine Pengestubes Sider af forskjellige Lag af blødt og hårdet Staal og bringer derved alle Tyvenes Anstrengelser til at strandе. Rigtignok er denne Fremgangsmaade meget omstændelig og derfor ogsaa kostbar. Men Folk, der ville sikre deres Penge mod Tyvehaand, maa ogsaa rundelig betale det Skab, som yder en sliг Sikkerhed. Til lige har Chatwood endnu paa en anden meget findrig Maade forstaaet at gjøre Krudtexplosion uafadelig. De indre og ydre Dørplader ere ikke fast forbundne med hinanden, men Hovederne af alle Skruer ligge paa stærke Spiralsjeder, der give efter ved Explosionen i den Grad, at Gasen bekvemt kan undvige uden at anrette Skade.

Indbrudstyvene betjene sig ogsaa af en anden meget virksom Fremgangsmaade ved at sprænge Pengestube, nemlig at inddrive en Staalfile mellem Dørrammen og Døren. De begynde derved med en tynd Rile og gaa videre og videre indtil de kunne indsætte Staalspidsen af et Brækjern; ingen Krampe eller Hængsel er da istand til at modstaa denne mægtige Spænding. Mod dette voldsomme Middel sikrer Chatwood Skabene derved, at han ikke gjør de Plader, hvormed Dør og Rammer ligge paa hinanden, lige, men karnisformige, med et S-formigt Tværsnit; derved forhindres Rilen fra at trænge ind. Endvidere træde hans Slaaer ind i Slutbliffet nedefra og begge gribe da som to Tapper i hinanden, saa at det to Tommer tykke Jern fuldstændig maa ødelægges inden man kan rive dem fra hinanden.

Det Anførte vil være tilstrækkeligt at vise, til hvilken Høide Bæddekampen mellem Smede og Tyve har naaet.

Veirkundskab.

Det urolige Veir, vi have havt i afvigte Sommer og som har hersket over den største Del af Europa, har naturligvis hos Mange henledt Tanken paa Varsagerne hertil. Endnu har Videnskaben vel ikke naaet saa vidt, at den bestemt kan angive Varsagerne til de forskjellige Veirforandringer, og det er tvivlsomt, om det nogensinde vil kunne ske, da disse Forandringer sikkert bero paa mange Tilfældigheder og navnlig paa uberegnelige Luftstrømninger; men det staaer dog nu i Videnskabens Magt, at give Antydninger, der ere byggede paa de af den udfundne faste Regler for Veiret, og som i flere Henseender ere skikkede til at klare Spørgsmaalet. Dette er sket af den bekjendte tyske Naturforsker A. Bernstein, der i sit populære Værk: „Af Naturvidenskabens Rige“ (frit bearbejdet paa Dansk af Cand. D. P. Efferis) blandt Andet har givet en Fremstilling af Læren om Veiret, der baade er interessant og let fattelig. Da denne Fremstilling belyser Meget, der er ubekjendt eller uklart for de fleste Læsere, og tillige meget belærende, skulde vi tillade os her at gjengive efter den danske Bearbejdelse det omtalte Afsnit, hvis Læsning maaske tillige kunde give Udfyllende Lyst til at gjøre sig bekjendt med selve Værket, der neppe har den Udbredelse, som det fortjener.

1. Noget om Veiret.

Veirets mærkelige Ubestandighed og Uberegnelighed giver tidt og ofte Anledning til Eftertanke og Lyst til at udgranske sammes Natur.

Det hændes ofte, at man har grøn Jul og hvid Paaſte. Januar Maaned kan være mild og blid og i Mai Maaned kan den folde Luſt og Regn, undertiden endog Sne, drage hen over vore Marker og give Naturen et ſaadant Udſeende, at man ſkulde antage den havde taget feil af Tidsregningen.

Kun Solen tager ikke feil. Den vil hver Dag ſtaa op og gaa ned til den Tid Almanaken angiver, og vi kunne ſelv lægge Mærke dertil, hvis en ſkybedækket Himmel ikke forhindrer det. Om Foraaret nærmer Solen ſig, Dagene forlænges og Nætterne forfortes; men dog formaaer Solen ikke at beherſte Veirliget, og de Aſtronomer, ſom kunne beregne og angive Solens Løb nøiagtigere end en Maſſinſfører ſit Lokomotivs Fart, ville være i Forlegenhed, naar man ſpørger dem: hvorledes vil Veiret blive iovermorgen?

Det er et Misbrug, naar Kalendere indeholde Veirprofetier. Fornuftige Folk tro vel ikke paa diſſe, men der gives deſværre endnu Mange, ſom ſtaa ſaa langt tilbage i Oplyſning, at de fuldt og faſt forlade ſig paa ſaadanne Prophetiers Paaalidelighed. Naar de derefter finde ſig ſtuffede, er Følgen, at de blive meget miſtroiſke imod ſenere gavn- lige Værdomme. Hvis det Modſatte indtræffer, hvis Spaadommene, hvad der lige ſaavel kan ſte, nogenlunde ſlaa til, ſaae ſlige Menneſter aldeles falſke Begreber om mange Ting, ſom kunne være dem en ſtor Hindring for en bedre Erkjen- delse, hvis Veilighed dertil ſenere ſkulde gives dem.

Kjendſkab til Veirliget er en Videndiſkab, en vigtig Gren af Naturvidendiſkaben, ſom dog førſt er i ſit Udſpring, og ſom ſølgelig endnu ikke giver Udſigt til ſtort Udbytte for det Førſte.

Det er vel muligt, at man en Gang kommer ſaa vidt, nogle Dage forud at kunne beregne, hvorledes Veiret vil

blive paa et bestemt Sted, men for Tiden kan man det ikke. Den virkelige Videnskab er allerede frenden saa vidt frem, at en sliig Forudbestemmelse ikke blot er en formodet Mulighed, men virkelig kan finde Sted, naar de dertil nødvendige Indretninger ere tilveiebragte.

Naar der over hele Europa paa hver 15 Mile i Længden og Bredden oprettes en Station til Jagttagelse af Veirliget, og alle disse Stationer forbindes ved elektriske Telegrafer, og naar der ved hver Station ansættes en videnskabelig, paalidelig Jagttager, da vil man i Mellemuropa ret godt kunne beregne Veiret en kort Tid forud.

Veirets Foranderlighed er nemlig afhængig af Luftens Bestaandighed og Bevægelse, er en Følge af Fugtighed og Vindens Retning, og fremkaldes ved Luftstrømninger, som drage hen over Landene og forene sig paa eet Sted og mødes paa et andet, fremkalde Kulde her og Varme der, Regn paa et Sted og paa andre Hagel eller Sne.

Paa Nordamerikas Østkyst har man allerede forlængst oprettet elektriske Telegrafer, saa at Skibene i Ex. kunne faae Underretning fra et 50 Mile bortliggende Sted om, at en Storm nærmer sig med den eller den Hastighed fra den eller den Egn*). Da den elektriske Telegraf er hurtigere end Vinden, saa faae de Efterretningen i Tide, og naar Stormen indtræffer, have Skibene truffet Forholdsregler for at modtage den.

Dette er allerede en Begyndelse til Stationer for Veir-
kundskab. Men naar virkelige Stationer blive indrettede,

*) Saadanne Stationer ere oprettede langs de franske og engelske Kyster og for nogle Aar siden er en oprettet her i Kjøbenhavn.

faa vil man ogsaa vide meget mere om Vind og Veir; thi Veirkundskaber, som i Videnskabens Sprog kaldes Meteorologi, har paa den ene Side faste Regler, som nøie kunne beregnes, at støtte sig til, og maa paa den anden Side tage Hensyn til meget foranderlige Tilstande, som forstyrre alle faste Regler.

Vi ville forsøge saa tydelig som mulig at fremstille disse faste Regler og de foranderlige Tilstande for Læseren.

2. Om Veirliget Sommer og Vinter.

Der gives som sagt faste Regler for Veiret, og disse ere simple og let beregnelige; men navnlig i vore Egne blive de i høi Grad forstyrrede af uberegnelige Omstændigheder.

De faste Regler for Veirliget knytte sig til Jordens Stilling til Solen, og ere ogsaa derfor lette at bestemme; thi Astronomien er en Videnskab, som hviler paa de fasteste Grundvolde, og skjøndt Alt i Verden er os nærmere end Stjernerne, er dog Intet saa sikkert som vor Kundskab om Afstandene i det Mindste i vor Solsystem og Kjendskaben til Planeternes Løb. Vi kunne saaledes langt sikrere angive Jordens Afstand fra Solen end Afstanden imellem Kjøbenhavn og Stofholm.

Vi ville nu nærmere omtale de faste Regler:

Jorden dreier sig i 24 Timer om sin Axe og løber ligeledes i eet Aar omkring Solen. Men Jordaxen er saaledes rettet mod Nordbanen, at Jorden i sit Løb om Solen be-
lyses i 6 Maanedre fra den ene og i 6 Maanedre fra den anden Side. Deraf kommer det, at der ved Jordens Poler i 6 Maanedre bestandig er Dag, hvorefter der følger en i 6 Maanedre uafbrudt Nat. Medens der er Dag ved Nordpolen er der Nat ved Sydpolen og omvendt. Midt mellem

begge Polerne, i Egnen om Jordens Ækvator, er der derimod Aar ud og Aar ind 12 Timer Dag og 12 Timer Nat, medens der i Egnen mellem Ækvator og Polerne er en overordentlig Forskjel paa Dagenes og Nætternes Længde.

Vi Europæere bo paa Jordens nordlige Halvkugle. Naar derfor den Tid kommer, da Nordpolen har en 6 Maaneders Dag, have vi i Danmark, som ikke ere saa langt fra Polen, lange Dage og korte Nætter, medens Beboerne af den sydlige Halvkugle samtidig have korte Dage og lange Nætter. Kommer den Tid, da der ved Nordpolen er en 6 Maaneders Nat og ved Sydpolen en 6 Maaneders Dag, faae den sydlige Halvkugles Beboere de lange og vi de korte Dage.

Sommer og Vinter staa i Forbindelse med Dagenes og Nætternes Længde; thi med Sollyset fremkaldes ogsaa Varme. Naar Dagene ere lange er det varmt, thi Solens Straaler gjennevvarme Jordbunden. Kulden kommer med de korte Dage, fordi Solens opvarmende Lys fattes. Derfor er det ogsaa Vinter paa den sydlige Halvkugle samtidig med Sommeren paa den nordlige, og omvendt naar der er Sommer paa den sydlige Halvkugle, have vi Vinter her paa den nordlige.

Naar vi ved Juletider sidde i en oplyst Stue omkring en varm Kaffelovn, medens en dyb Sne bedækker Jorden udenfor, tænker maaske En eller Anden af os paa en Ven og Slægtning, som er udvandret til Australien og spørger, hvorledes tilbringer han Julen? Man vil maaske forbauses, naar man senere faaer et Brev fra Australien, skrevet ved Juletid, hvori Bommen eller Slægtingen fortæller, at han har fejret Julefesten i et Lysthus af Vinranter, hvor han havde søgt Betsyttelse mod Dagens Hede, og at han først

sent paa Aftenen var traadt ind i sin Bolig, hvor han ikke havde kunnet falde i Søvn for Varme og Længsel efter Hjemmet, hvor man om Julen saa let kan faae Røling.

Saa ere nu saa uvidende, at de ikke vide, at Australien ligger paa Jordens sydlige Halvkugle, medens vi bo paa dens nordlige, og at der er Midsommer, naar Vinteren huler hen over vore Sletter. Det vil derfor ikke opvække Forundring, naar vi høre, at det i Australien snør i August Maaned, og at en Ben eller Slægtning, som er kommen derhen, varmer sig ved Kaminiilden og ved Lampens Skin, læser et Brev fra Hjemmet, medens vi tage os en Spadseretur og nyde Aftensmaden i det Frie.

Vi ville nu se, hvilken væsentlig Indflydelse denne Solens Stilling har paa Veiriget.

3. Luftstrømninger og Veiret.

For rigtig nøie at forstaa Veirforholdene, maa man ikke forglemme Følgende:

Solen frembringer vel Sommer og Vinter, dens Straaler fremkalde vel Varme og dens Graværelse bevirker, at Kulden hersker paa Jordens Overflade, men det egentlige Veir fremkaldes ikke alene af Solen.

Naar Solen virkede alene, saa vilde en uforanderlig Varme og Kulde herfæ paa hver bestemt Aarstid og paa enhver bestemt Del af Jorden; men Solen frembringer Bevægelse i Luften, derved strømme Vindene fra de kolde Egne til de varme og fra de varme til de kolde, og bevirke snart en skyfuld Himmel, snart en klar, snart Regn, Solskin, Sne, Hagel, Kulde om Sommeren og Varme om Vinteren, snart Frostnætter om Sommeren, og snart Tøveir om Vinteren. Med eet Ord: Luftens Bevægelse, Vinden, er egentlig Aar-

sag til Veiret, det vil sige til Foranderlighed af Varme og Kulde, Tørhed og Fugtighed, hvilket man egentlig forstaaer ved Veiret.

Men hvoraaf opstaaer Vinden?

Den opstaaer af Solvarmens Indflydelse paa Luften.

Hele Jordkloden er nemlig omgivet af et Lusthylster. Denne Luft har den Egenskab at udvide sig, naar den opvarmes. Lægger man en godt tilbunden Svineblære fyldt med Luft i Kogerummet af en varm Kaffelovn, saa udvider Luften i Blæren sig saaledes, at denne springer med et stærkt Knald. Den udvidede varme Luft er lettere end den tætte kolde Luft og stiger derfor stedse i Veiret.

Hoie Stuer opvarmes derfor vanskelig, thi den varme Luft stiger op mod Loftet, hvorfor det ogsaa i et Bærelse stedse er koldere ved Gulvet end under Loftet. Derfor fryser man ogsaa om Vinteren inde i Stuen mere om de med Strømper og Støvler forsynede Fødder, end om de bare Hænder, og naar man i et høit, temmelig koldt Bærelse tager en Trappestige og nærmer sig Loftet, undrer man sig over, hvor varmt det er derimod nedenunder. Fluerne mere sig derfor ogsaa om Efteraaret med at spadserer under Loftet, da sommerlig Varme hersker der, medens vinterlig Kulde er sølelig ved Gulvet; thi den varme Luft stiger opad, fordi den er lettere.

Udeles det Samme er Tilfældet med Luftlaget omkring Jorden. Solen gennemvarmer bestandig Luften i den varme Zone omkring Ækvator; Luften stiger der i Veiret. Men fra begge Sider, saavel fra den nordlige som den sydlige Halvkugle, strømmer bestandig kold Luft til for at udfylde Rummet. Denne kolde Luft bliver imidlertid ogsaa opvar-

met og stiger i Veiret, og atter strømmer ny kold Luft til. Den opvarmede Luft, som var steget i Veiret, strømmer samtidig mod Polerne, hvorved Luftens Egevægt bevirkes.

Saaledes opstaa Luftstrømninger, som bestandig finde Sted Aar ud og Aar ind, og i disse Strømninger vandrer Luften stedse nede ved Jorden fra begge Polerne henimod Ækvator, medens den opvarmede Luft strømmer høit oppe fra Ækvator henimod Polerne.

Man siger derfor med Rette, Luften cirkulerer bestandig fornedet fra Polerne henimod Ækvator og foroven høit oppe fra Ækvator henimod Polerne.

Hvo der har Sands for Jagttagelse af Naturfremtoninger, vil allerede have bemærket noget Lignende i det daglige Liv. Naar der om Vinteren er megen Røg i Værelset, aabner man Vinduet, og enhver vil da have gjort den Bemærkning, at Røgen foroven strømmer ud paa Gaden gjennem dette, men det ser ud som Røgen fornedet igjen flaaer ind i Værelset. Dette er Bedrag og hidrører kun derfra, at den varme Stueluft foroven trænger ud gjennem Vinduet og tager Røgen med sig, men fornedet trænger den kolde Luft ind igjen og tvinger den Røg, som den møder paa sin Vej, tilbage i Stuen. Ved en saadan Leilighed kan den opmærksomme Jagttager se, hvorledes to Luftstrømme bevæge sig i aldeles modsat Retning foroven og fornedet, medens de i Midten gvides mod hinanden og danne et Slags Hvirvel, hvilken man ogsaa godt kan iagttage paa Røgens Bevægelse.

I Luften paa Jorden finder bestandig en lignende Tilstand Sted, og vi ville se, hvor stor en Indflydelse dette har paa Veiret.

4. De faste Regler for Veirkundskaben.

Lusten, som bestandig opstigende fra den varme Zone flyder henimod Polerne og fra de kolde Zoner drager henimod den varme, er Vindens Grundfilde, som Varmen bestandig fordeler, thi den kolde, der strømmer til fra Polerne, afføler de varme Egne, den varme Lust, som fra Ækvator flyder henimod de kolde Egne, opvarmer disse noget.

Saaledes kommer det da, at der i kolde Egne ofte ikke er saa koldt, som det egentlig vilde være, hvis Lusten ikke cirkulerede, og at i varme Egne Varmen regelmæssig ikke opnaaer den Grad, som den vilde have, naar Lusten stod ubevægelig over Jorden.

Heraf se vi altsaa Vindens Grundaarsag og Virkning. Men dette vilde kun være en Vind i en og samme bestemte Retning, og kom der ikke noget Andet til, vilde der kun være to Slags Vinde, en, som langs Jordoverfladen drog fra Polerne til Ækvator, altsaa hos os Nordenvind, og en anden, som oppe i Lusten gaaer fra Ækvator henimod Polerne, altsaa hos os Spændevind.

Men der er Noget, som væsentlig forandrer denne Tilstand. Jorden dreier sig i 24 Timer om sin Ase fra Vest til Øst, og Lusten gjør denne Bevægelse med. Da de Dele af Jorden, som ligge omkring Ækvator, imidlertid ved denne Omdreining maa bevæge sig med langt større Hurtighed end de, som ere i Polernes Nærhed, saa er det ved nogen Eftertanke let at indse og bevise, at Lusten, som forneden strømmer fra Polerne henimod Ækvator, skrider frem over en Jordbund, som bevæger sig hurtigere mod Øst end den, medens Lusten foroven, som kommer fra Ækvator, endnu bevæger sig med samme Hurtighed, som den havde der, og drager paa sin Reise mod Polerne bestandig over Stræk-

ninger, hvis Hastighed mod Ost er mindre end den, som den selv har.

Herved opstaa de saakaldte Passatvinde, der ere af saa overordentlig stor Vigtighed for Skibsfarten. Denne Vind kommer paa vor Halvkugle fra Nordost i de lavere Luftlag, men fra Sydvest i de høiere. Paa den anden Halvkugle er derimod Passaten sydsørlig i de nederste Luftlag, men nordvestlig i de høiere.

Heraf udledes nu de faste Regler for Veirliget.

Man danner sig nemlig en aldeles falsk Forestilling, naar man troer, at Vind og Veir ere to ganske forskellige Ting. Veiret er ikke andet end Luftens Tilstand. En kold Vinter, et koldt Foraar, en kold Sommer, et koldt Efteraar bestaaer ikke deri, at Jorden selv, eller den Blet, hvorpaa vi leve, er koldere end ellers, thi naar man graver et Hul i Jorden, finder man, at hverken det varme eller det kolde Veir have Indflydelse paa Varmen under Jordens Overflade. Allerede i en Dybde af 30 Tommer spores ikke længer Forskjellen mellem Dagens Varme og Nattens Kulde. I en Kjælder, 60 Fod under Jordens Overflade, føles ingen Forskjel mellem den varmeste Sommer og den koldeste Vinter. Dernede er ingen Veirforskjel. Veiret bestaaer kun i Luftens og er afhængigt af Vinden.

Vi have allerede sagt, at der gives faste Regler for Veirliget, det vil sige, der gives faste Regler for Vindens Bevægelse, men vi have ogsaa tilspøiet, at der gives overordentlig mange Marsager, som forstyrre disse faste Regler og umuliggjøre derved, i det Mindste for Tiden, Veirets Forudberegning.

Veirets faste Regler have vi nu lært at kjende. De ere for det Første fremkaldte ved Jordens Løb omkring Solen,

for det Andet ved Luftens Circulation fra Polerne til Ækvator og fra denne igjen til Polerne, og for det Tredie ved Jordens Omdreining om sin Axe, hvorved Passatvindene opstaae.

Alle disse Ting kunne nøie beregnes og ere ogsaa beregnede, hvorved Grundlaget for Veirkundskaben allerede er lagt; men vi ville i næste Artikel se, hvilke Vanskeligheder der fra andre Sider lægges i Veien og som ikke lade sig beregne.

5. Luften og Vandet i deres Forhold til Veiret.

Vi ville nu lære nøiere at kjende de Omstændigheder, som forstyrre de regelmæssige Luftstrømninger og saaledes gjøre de beregnelige Vinde uberegnelige og Veiret navnlig i vore Egne saa uregelmæssigt.

Hovedomstændigheden ligger deri, at hverken Luften eller Jorden overalt ere af samme Bestaendighed.

Enhver Husmoder, som vil have det vassede Tøi hurtig tørret, hænger det op paa et Sted, hvor Vinden har fri Adgang, og hun har Ret, naar hun siger, at Vinden tørrer Tøiet hurtigere end det prægtigste stille Solstinsveir.

Hvad er Marsagen hertil?

Marsagen er, at den tørre Luft opsuger Fugtigheden i sig, naar den berører fugtige eller vaade Gjenstande, og derved tørrer disse. Naar det nu ikke blæser, saa bliver den besugtede Luft længere over den vaade Gjenstand og Tørringen sker meget langsom, men saa snart der reiser sig en Smule Vind, fører denne den fugtig blevene Luft bort og bringer bestandig ny og tør Luft i Berørelse med den fugtige Gjenstand, som derved tørrer hurtig.

Det er ikke Opvarmingen, som tørrer det vassede Tøi;

thi om Vinteren, naar det er saa kolbt, at Iøiet fryser stivt paa Snoren, tørres det dog, naar det blot blæser dygtig; men det er netop Vinden, der tørrer, idet den bestandig lader frist, tør Luft stryge gennem det ophængte, vaskede Iøi. Naar Gulvet er vasket, veed Husmoderen ogsaa, at det tørres hurtigt, naar Døre og Vinduer aabnes og der opstaaer en dygtig Gjennemtræk i Stuen. Stærk Varme med tillukkede Vinduer og Døre vilde langtfra virke saa godt.

Heraf kan man lære, at Luften optager Vanddelene i sig, og det vil nu blive Enhver forklarligt, hvoraaf det kommer, at Vandet, som i en Dags Tid staaer i et Glas ved aabent Vindue, bestandig bliver mindre, indtil det aldeles forsvinder, saa at Glasfættet bliver tørt. Hvor bliver Vandet af? Luften har druffet deraf, den har opsuget det i sig, indtil det lidt efter lidt er opdruffet.

Men hvad gjør Luften med alt det Vand, den drikker? Luften strømmer hen over Verdenshavet, over Søer, over Sumpe, over Strømme, over Floder, over Kilder, over fugtige Skove og Enge, og allevegne fra optager den Vanddele i sig. Hvor blive alle disse Vanddele af?

Vanddelene fortættes, danne Skyer, og falde ned som Taage, Regn, Sne eller Hagel.

Selv blandt dannede Mennesker herske meget uklare Begreber om disse Veirfremtoninger.

Mange tænke sig Skyerne som et Slags Slør, hvori den Regn indeholdes, som undertiden falder ned fra Skyerne. Men dette er aldeles galt. Skyerne ere ikke Andet end Taage høit oppe i Luften, Taagen er ikke andet end en Sky paa Jorden.

Man kan meget let danne sig en rigtig Forestilling om

Taaens og Regnens Dannelse, naar man lægger Mærke til sig selv.

Enhver, som om Vinteren har pustet i Hænderne for at varme dem, vil have bemærket, at Haanden er bleven vaad af Vand. Man aander paa den tørre Vinduesrude, og man har et fint Vandlag paa den. Hvoraf kommer det? Det kommer af, at Luften, som vi udaande, ogsaa før Vanddele med sig fra vort Blod. I varm Luft se vi ikke disse Vanddele, thi de ere luftformige, men i kold Luft blive de synlige og danne en Taage. De kunne ogsaa danne ordentlige Draaber, naar man aander paa kolde Gjenstande, ja endog fryse og blive til Sne, og i dygtig Frost kunne de endog som Istapper hænge sig ved Overskjægget, naar man gjør en Fodtur i det Frie.

Her har man et lille Exempel paa, hvorledes vor Mandes Vanddele ere usynlige i Varme, vise sig som Taage i køligere Luft, samle sig som Draaber i koldere, blive ved streng Frost til Sne og sammenfryse ved endnu stærkere Kulde til Is.

6. Taage, Skyer, Regn og Sne.

Luften, der opsluger Vanddele overalt paa Jorden, gjør det samme med dette Vand som vor Mand med de Vanddele, den indeholder.

Saa snart et Luftlag, der indeholder Vanddele, træffer sammen med et koldere Luftlag, flyde de luftformige Vanddele tættere sammen og danne en Taage. Men denne er som sagt ikke Andet end en Sky. Den, der har reist i Bjergegne, vil tidt have bemærket dette. Fra neden ser man ofte, at Spidsen af et høit Bjerg er indhyllet i Skyer, og ved at stige derop, troer man at kunne betragte Skyen

i Nærheden, men er man kommet derop, ser man ikke andet end Taage, som man saa tidt har set uden at bestige Bjerget.

Luftens Vanddele danne altsaa Taage eller, hvad der er det samme, danne Skyer, saa snart de komme i et koldere Luftlag. Men Skyerne ere dog stedsse endnu ingen Regn, og det kommer an paa Omstændighederne, om den skal danne Regn eller ikke. Det er let at se, hvad det er for Omstændigheder. Trækker et varmere og tørrere Luftlag hen over det, som har dannet sig til Skyer, saa indsuger det nye Luftlag atter noget af Vanddelene. Det gaar den fugtige Luft som det ophængte vaade Tøi: den tørre Luft borttager dets Vanddele. Skyerne opløse sig, Himlen bliver klar og det vil ikke regne. Strømmer derimod et koldere Luftlag henimod den skyfulde Luft, saa fortættes Vanddelene endnu mere, af Skyerne blive luttet smaa Draaber. Disse ere for tunge til at bæres svævende i Luften, og de falde da ned som Regn.

Under Faldet forstørres Draaberne stedsse mere og mere ved tilkommende Vanddele fra Luften, hvorigjennem den falder, og deraf kommer det, at Regnen ofte naaer Jorden i Form af store Vanddraaber, medens den i Begyndelsen kun dannede smaa. Dette bemærker man godt ved i Regnveir at bestige et Bjerg. Nede i Dalen er der Pladskregn, men jo høiere man kommer, desto mindre blive Draaberne, indtil det kun bliver en fin Støvregn, som falder ned. Ved Nedstigningen vil man bemærke, at det ikke er en Følge af at Veiret har forandret sig, thi nede i Dalen ville atter de store Regndraaber pladske ned. De Draaber, der falde paa Tagene, ere mindre end de, der falde paa Gaden, og Forskjellen er saa stor, at man har iagttaget, at der paa Taget

af det kongelige Slot i Berlin falder $4\frac{1}{2}$ Tomme mindre Regn om Aaret end paa Slotspladsen.

Enhver vil let kunne indse, hvorledes Sneen opstaaer paa en lignende Maade. Naar nemlig et fugtigt Luftlag møder et meget koldt, saa begynder Taagen at fryse og bliver til ganske fine Sneflokke. Ogsaa disse forstørres ved Faldet.

Ved en Skildring af Sneens Dannelse i Luften fortalte en Professor Dove i Berlin en Anekdote, der er ligesaa interessant som lærerig. I Petersborg gav en Minister en Koncert i en stor Sal, hvor den fornemme Verden indfandt sig meget talrig. Udenfor var en saa bidende kold Vinternat, som man slet ikke kjender hos os, men i den overfyldte Sal herskede en Varme, som kun Russere kunne taale. Dog selv Russerne blev denne Varme endelig for stærk. Der var samlet en voldsom Masse Mennesker, Trængslen var farlig og flere Damer bleve afmægtige. Man vilde aabne et Vindue, men det gik ikke, det var fast tilfrosset; da fandt en tapper Officer paa Raad. Han slog et Vindue ud. Og hvad skete? — Det sneede i Koncertsalen. Hvorledes gik det til? Vanddunsten, som den store Mængde Mennesker udaandede i Salen, svævede oppe under Salens Loft, hvor det var varmest; den iskolde Lufts pludselige Indtrængen gennem det ituslaaede Vindue forvandlede Vanddelene til Sne, og saaledes faldt der ved denne Velighed Sneflokke, ikke ned fra Himlen, men fra det med Vanddunster fyldte Rum i Koncertsalen.

Paa lignende Maade dannes ogsaa Hagl i Luften, hvorom vi senere ville tale; men først maa vi nærmere betragte disse Fremtoningers Indflydelse paa Kulden og Varmen; thi det er en Kjendsgjerning, at ei alene Kulde og

Varme frembringe Regn og Vandfordunstning, men omvendt, Regn og Vandfordunstning frembringe ogsaa Varme og Kulde i Luften.

7. Hvorledes Varmen bliver bunden, og hvorledes den bliver fri.

Vi have paavist, hvorledes varm Luft bevirker Vandets Fordampning, og hvorledes Kulden atter fremkalder Regn og Sne; nu have vi at paavise, hvorledes ogsaa omvendt Vandfordunstning og Regn fremkalder Kulde og Varme.

Skjøndt det, som vi her ville paavise, videnskabeligt er saa sikkert som Noget i Verden, er det dog ikke let at gjøre ganske tydeligt, hvorfor ogsaa mange dannede Menneſker, som have læst Noget om den „bundne og frie Varme“, have dannet sig aldeles feilagtige Begreber herom.

For ganske tydelig at fremstille, hvad vi nu ville ſige, maa vi atter gribe til Exempler fra det daglige Liv og tilige bede vore Læsere om at komme os til Hjælp med deres egen Eftertanke.

Enhver veed, hvorledes Vandet koges. Det sættes over Ilden og dennes Varme meddeler ſig til det kolde Vand, ſaa at det bliver varmere og varmere. Hvor bliver altsaa Ildens Varme af? Den optages af det kolde Vand; dette opsluger paa en vis Maade Varmen. Deraf kommer det, at en Døn, hvori den fattige Kone koger ſin Middagsmad, langt fra bliver ſaa varm ſom den vilde være bleven, hvis det forbrugte Brændſel var kommen alene Dønnen tilgode. Der er blevet ſat koldt Vand i Dønnen, og den Varme, ſom det har optaget i ſig, kunde altsaa ikke varme Dønnen, der ligefrem er gaaet Glip af denne Portion Varme.

Hvorledes forholder det sig da, naar det kogende Vand tages ud af Ovnen og sættes i Stuen?

Enhver veed, at Vandet da lidt efter lidt bliver foldere. Hvor bliver Varmen af? Vandet giver den igjen fra sig.

Vandet opslugte Varme saa længe det var over Ilden, men gav den igjen fra sig, da det bragtes i den foldere Stue.

Men hvad bliver der af Vandet, naar man vedbliver at lade det opsluge Varme? Hvad bliver der af Vandet i en Kjedel, naar det kommer i Kog, og det ikke tages af Ilden? Vedbliver det da at opsluge Varme?

Fagttagelser viser, at dette er Tilfældet. Et Thermometer, som stikkes ned i kogende Vand, stiger op til 80 Grader, men ikke videre; det er endvidere bekendt, at Vandet koger og ved Kogningen bestandig bliver mindre. Man siger: det koger ind! Men det koger i Sandhed ud, thi naar man giver Aft, saa mærker man, at Vandet ved Kogningen forvandles til Damp, som stiger op af Kjedelen og adspredes i Luften. Men hvor bliver den Varme, som saaledes opsluges af Vandet? Den stiger med Dampen i Veiret og svømmer med den omkring i Luften; eller rigtigere, Varmen er nu opslugt af Luften, eller hvad der er det samme: Varmen er bunden i Vanddampen. Man siger derfor ganske rigtig: Varmen forbruges for at forvandle Vandet til Damp.

Vi vide altsaa hvor Varmen er bleven af: den er bunden i Vanddampen.

Kan denne Varme igjen blive fri? Ganske vist! Den Husmoder, som ikke er bange for at staa ved Skorstenen, vil tidt have sølt det, om hun end ikke har eftertænkt Aarsagen. Naar Husmoderen uforvarende kommer med Haan-

den til den fra Themassinen udstømmende Damp, vil hun mærke, at Haanden bliver vaad, men ogsaa forskoldet. Hvoraf kommer det? Haanden blev vaad af Dampen, som atter forvandlede sig til Vand; men i samme Dieblis gav Dampen sin Varme fra sig til Haanden, som skoldedes derved. Dampen, som forvandles til Vand, giver atter den slugte Varme fra sig, det vil sige: den bundne Varme bliver atter fri.

Denne Fremtoning, som kan iagttages i ethvert Kjøkken, foregaaer i en storartet Maalestof i Naturen, og hvilken mægtig Indflydelse dette har paa Veiret ville vi vise i næste Artikel.

8. Den bundne Varme fremkalder Kulde, den frie derimod Varme.

Den, der overtænker, hvorledes Vandet, naar det opvarmes, forvandler sig til Damp, og hvorledes denne Damp har opslugt hele den Portion Varme, som var nødvendig for at frembringe den, vil let begribe, at Egne, hvor Vanddampne dannes, maa afkøles derved. Ligesom Jlden, der bruges til Røgningen, ikke kan opvarme Kaffelovnen, saaledes kan heller ikke Sollyssets Varme, som forvandler Vandet paa Jordens Overflade til Damp, opvarme Jorden.

Deraf følger, at overalt, hvor Vandet fordunster, bliver der koldt, thi Varmen forbruges til Vanddampens Dannelse. Vanddampen optager Varmen i sig, eller, som dei videnskabeligt hedder: Vanddampen binder Varmen.

Naar det er trykkende varmt om Sommeren og der kommer en dygtig Pladskregn, saa er det ofte trykkende varmt endnu medens Regnen varer, men naar den er holdt op, er Luften afkølet. Hvoraf kommer det? Det kommer deraf,

at Jordens Overflade ved Regnen er bleven vaad og Fugtigheden begynder nu at fordampe, hvorved Regnvandet atter forvandles til Damp. Hertil udfordres der imidlertid Varme, og den trækkes af Luften og Jordens Overflade, som derved afkøles.

At den Grund er det ikke alene behageligt, men ogsaa sundt, at Gaderne om Sommeren flittig vandes i store Stæder; thi Vandets Fordampning binder Varmen og afspør Luften.

Men det Omvendte er ogsaa Tilfældet. Aldeles paa samme Maade som da Husmoderen skoldede sin Haand, idet Vanddampen forvandlede sig til Vand paa den og derved gav sin Varme fra sig, gaaer det ogsaa til i den store Natur. Naar Vanddampen i Luften forvandles til Regn, saa giver den den Portion Varme fra sig, som den havde bundet, og den bliver varmere ved Regnen og ved Sneen.

Naar det tæer om Vinteren, det vil sige, naar Kulden pludselig holder op, saa veed man, at man faaer Sne; thi det er blevet varmere af den Grund, at Vanddampene oppe i Luften have forvandlet sig til Sne og afgivet deres Varme. Naar Solen rigtig brænder om Sommeren, siger man tidt: Solen drikker Vand, det vil regne. Det Sande deri er, at Dampen virkelig har forvandlet sig til Vand i Luften og givet Varme fra sig. Deraf kommer det ogsaa, at det om Sommeren er køligt i de Lande, hvor der er meget Vand, fordi Vandet da fordunster og opsluger Varmen, og varmere om Vinteren, fordi mange Vanddunster da forvandle sig til Vand, hvorved Varmen bliver fri.

Dette har en uhyre stor Indflydelse paa Veiret, en Indflydelse, som ikke kan forud beregnes.

For at anføre et Exempel, saa er Londons og Ber-

lins nordlige Beliggenhed omtrent ens, saa at Sommervarmen og Vinterkulden derefter ogsaa skulde være ens, og dog er dette ikke Tilfældet; thi Berlin ligger inde paa Fastlandet, men England er overalt omgivet af Hav, hvorfor Vandets Fordampning er langt større i London og Sommeren følger, Regn og Sne ere der meget hyppigere, altsaa Vinteren langt mildere.

Vi ville nu i det Følgende se, hvorledes lignende Forhold ere af største Indflydelse paa hele Lande og derved aldeles imod Reglerne ofte bewirke varme Vintre og kolde Somre.

9. Regler for Veirliget og sammes Forstyrrelse.

Se vi nu paa Naturfremtoningerne i Luften i deres Hæthed, saa ere de rigtignok beregnelige, og man kan med nogen Sikkerhed forudsigge Veirliget i Almindelighed for store Landstrækninger. Ja, der gives Lande, hvor Veiret slet ikke er ustabigt, men til bestemte Tider forandrer sig efter bestemte Regler.

I de Lande, som ligge i Ækvators Nærhed, hvor Solvarmen er meget stor, hersker i den derværende Sommer varme Vindstille og Tørke. Solens Varme fremkalder Vindstille, fordi Luften opvarmes og stiger opad, og Tørke, fordi alt Vandet i Luften ved Varmen forvandles til Vanddamp. Dette Veir holder sig der regelmæssigt, til den derværende Vinter indtræder, men Frost kan dog aldrig indtræffe der, fordi Solstraalerne dog steds falde meget lidt skraa paa Jordens Overflade. Men paa Grund af, at Solen ikke opvarmer Jorden saa meget, beholder Luften heller ikke den stærke Varme, og den fra Polen tilstrømmende kolde Luft bewirker, at Vanddunsterne nu atter kunne forvandle sig til

Vand, og Vinteren bestaaer derfor kun i en lang uafbrudt Regntid.

For de varmere Lande ere Reglerne for Veirliget temmelig bestandige og sikre, og der bliver man ikke overrasket med saadanne Uregelmæssigheder som i vore Egne. Om Sommeren er der Varme, Bindstille og Tørre, og om Vinteren Østenvinde, Tordenveir og bestandig Regn. Ophører denne Regn, saa er der efter saa Dages Forløb Sommer, og Landet blomstrer igjen i yppig Pragt.

Dette er imidlertid kun Tilfældet i Egnene i Ækvators Nærhed. Jo mere man fjerner sig derfra mod Polerne, desto mere Forskjel bliver der paa Sommer og Vinter, paa Dagenes og Nætternes Længde, Varmen og Kulden samt tillige paa Luftens Tilstand og det egentlige Veir.

Se vi nu hen paa de Egne, hvor vi leve, bemærk vi, at det er netop det nordlige Europa, hvor Veiret er mest uregelmæssigt. Grunden til denne Uregelmæssighed kunne vi nu nøiere angive.

Vi leve næsten midt imellem Nordpolen og Ækvator. Fra Polen blæser altid en kold Vind, altsaa Nordenvind; og oppe i Luften strømmer bestandig en varmere Vind fra Ækvator, altsaa Søndenvind. Ved Jordens Omdreining bliver Nordenvinden østligere, altsaa Nordøstvind, og den øvre Søndenvind vestligere, altsaa Sydvestvind. Nordøstvinden kommer fra kolde Egne, den fører altsaa ingen Vanddampe med sig, vi have derfor ved Nordøstvind klar Himmel, sølgelig Solskin, men ingen Varme. Have vi denne Vind om Vinteren, saa bringer den os tør Frost. Solen skinner om Dagen og Stjernerne tindre om Natten paa den klare Himmel. Denne Vind hersker ofte i de første Foraarsdage, hvor vi i det prægtigste Solskinsveir i Skyggen mærke en

følelig Kulde. Dette er ogsaa ganske naturligt. Vinden blæser fra Nordpolen, hvor Is og Sne nu er isfærd med at optøes, og da Solvarmen forbruges til denne Smelteforretning, kan den ikke opvarme Luften.

Saadant Veir vilde hos os være det regelmæssige; men den varme Luft strømmer, som vi vide, foroven fra Ækvator henimod Nordpolen og vi leve i en Egn, hvor denne varmere Luft trænger ned i den kolde og paa store Strækninger berører Jorden, og saaledes bevirker, at varme Luftstrømninger afveile med de kolde. Sydvestvinden kommer fra de varme Egne og fra Havet og medfører derfor Vanddampe, der fortættes ved at komme i de koldere Luftlag hos os og falde ned som Regn, hvorved Varmen frigjøres og opvarmer Luften. De milde, regnfulde Foraarsdage indfinde sig derfor gjerne hos os ved Sydvestvind.

I vore Egne mødes altsaa den kolde og den varme Luftstrøm i Jordbundens Nærhed, de kæmpe ofte med hinanden, søge at fortrænge hinanden, vælte sig hen over Landene i forskjellige Retninger og frembringe derved det ustadigste Veir til alle Veirprofeters Uergrelse og til Banfeliggjørelse af den videnskabelige Løsning af Opgaven om Veirligets Udgransning.

I næste Artikel ville vi se, hvorledes denne Tilstand og vort Lands Beliggenhed er Skyld i, at Veiret er saa ustadigt.

10. Vort ustadige Veir.

Vi have allerede forsøgt at forklare, hvorfor Veirliget er saa ustadigt og uberegneligt hos os. Det kommer af, at den varmere Luftstrøm fra Ækvator ikke mere flyder ovenover den, der kommer fra Nordpolen, men er dalet og trækker nu ved Siden af og imod denne koldere Luftstrøm.

Herved opstaaer tidt en Kamp mellem disse to Luftstrømme, især om Sommeren; thi da er Himmelen ofte klar, Solen nedsender sine varme Straaler og en kølende Luftstrøm, som holder Himlen klar og ikke lader en Sky vise sig paa samme, vederkvæger os i Skyggen. Da indtræder pludselig Binds- stille. Nu bliver det ogsaa utaalelig varmt i Skyggen. Ikke et Blad bevæger sig paa Træerne. Dette fuldkomne Binds- stille bliver trykkende og ængstende. Der tales om be- dragerist Ro, som gaaer forud for Stormen — og i Sand- hed, det varer heller ikke længe, saa hæver der sig en Vind, som bringer Veirhanen til at dreie sig til den modsatte Side. Støvet fra Gaden hæver sig hvirvelende i Veiret, danner sig hist og her til en slank Spile og ophober sig til en Støvsky, som stiger høit op over Husene. Pludselig begynde Skyerne at danne sig, Træerne ryste deres Kroner, Løvet blæser af, og før man ser sig for, har man Storm, Torden og en heftig Regn, som hurtig igjen vil afkøle den varme Jord.

Hvorfra kommer dette Veir og navnlig det Binds- stille, som gif forud for samme, og Hvirvelvinden, som indtraf ovenpaa?

Dette kommer deraf, at to modsatte Luftstrømme, som en Tidlang undvege hinanden, nu have mødt hinanden hos os. Begge Luftstrømme trængte i nogen Tid med lige stor Kraft imod hinanden, saa at begge nødtes til at standse, og dette viste sig for os som Binds- stille.

Men en saadan Væge- vægt kan ikke vare længe; den ene eller den anden Luftstrøm maa seire, de hvirvles mellem hinanden, Støvet stiger i høie Spiler op i Luften, Træerne rystes fra Roden til Toppen. Den kolde Luftstrøm forvand- ler den varme Luftstrøms Vanddunster til Skyer og dernæst til Regn. Den nedfaldende Regn løslader nu Varmen, ved

hvilken Velighed elektriske Fremtoninger vise sig, idet Lynene krydjes i Luften ledsagede af Tordenbrag og Lufterystelser. Dette Uveir varer ved til den ene eller anden Luftstrøm har feiret og et stadigere Veir følger efter.

Foruden af disse modsatte Luftstrømme, som egentlig komme fra Nord og Syd, bliver Veiret i vore Egne ogsaa meget ustadigt derved, at Naboskabet i Øst og Vest er overordentlig forskjelligt.

I Øst strækker sig den store østeuropæiske Slette, som støder op til Asien, en uhyre stor Landstrækning; i Vest have vi Atlanterhavet til Nabo, altsaa en stor, vid Vandflade. Vi vide nu, at Luften over Vandet indsuger Vanddampe, medens Luften over Landstrækninger er langt tørrere. Den fugtige Luft har Varmen i sig, den tørre er kold, men Luften stræber efter Ligevægt og foretager nu en stadig Udbjevning. Skjøndt nu Østersøen skiller os fra de store Landstrækninger i Øst, er den Luft, som kommer derfra, dog tørrere og koldere, end den, som kommer fra det store Atlanterhav, men da vort Land ligger midt imellem begge, sker Udbjevningen mellem dem hos os, og derfor er Veirbestemmelsen yderst vanskelig, ja næsten umulig.

11. Vanskeligheden og Muligheden af Veirforkyndelser.

Efterat vi nu have fremstillet de faste Regler for Veirforholdene og tillige paavist, hvorledes Veiret netop i vor Verdenssegn er saa vanskelig at beregne, ville vi lære at kjende denne Vanskelighed noget bedre, idet vi ville betegne de Afveie, som man hidtil har slaaet ind paa ved Udforskningen af Veirliget.

Vanskeligheden i at forudsige Veiret for et bestemt Sted

bestaaer deri, at Veiret aldrig kommer til Udbrud, hvor det opstaaer. Saaledes er Veiret imorgen i Kjøbenhavn ikke en Følge af det Veir, som hersker der idag, thi Luften er i Bevægelse og drives af Luststrømmene hen over Lande og Stæder. Vi have intet sikkert Middel, hvorved vi kunne erkjende, fra hvilken Kant Vinden vil komme imorgen. Vi vide kun, at Luststrømme fra alle Verdenshjørner samtidig trække omkring. Fra Nordpolen en kold, fra Equator en varmere, fra Havet i Vest en fugtig og fra Fastlandet i Øst en tør Luststrøm. Alle disse Vinde ere i stadig Virksomhed og hænge nogle sammen med deres fra os endnu langt bortfjernede Naboer. Vilde man i Kjøbenhavn kunne forudsige Veiret imorgen, maatte man med eet Blik kunne overse en Strækning af flere hundrede Mile. Det vil sige, man maa først beregne, hvorledes Veiret er idag i en Omkreds af et Par hundrede Mile. Man maatte kjende Retningen af alle de Vinde, som herske paa denne store Strækning, maale deres Styrke, vide om Luften indeholder megen eller kun ringe Fugtighed, og først da kunde man anstille en Beregning over, med hvilken Hastighed det ene eller det andet Veir vilde indtræffe hos os, hvilke Fremtoninger et Sammenstød af to eller flere Luststrømme over Kjøbenhavn vilde fremkalde, og hvorledes Veiret vilde blive hos os ved alt dette.

Derfor er Veiret for Veirunderskabens nuværende Tilstand kun en Gjenstand for Udforskning af indtrufne Fremtoninger og ikke en Gjenstand, ifølge hvilken kommende Fremtoninger kunne forudsiges. Der gives rigtignok Regler for Sandsynligheden. Begynder Vinteren med Mildhed, det vil sige: herse Sydvestvinde og Regn ind i Januar Maaned, saa er det høist sandsynligt, at den nødvendige Ligevægt indtræder

med en kold Nordostvind i Slutningen af Vinteren og Begyndelsen af Foraaret. Med Rette siger man derfor: „Efter den grønne Jul følger en hvid Paaſte“, men ſikker er Reglen ikke; thi Udjævningen kan ved heftige Storme indtræffe hurtigere og tidligere eller ved milde Luſtſtrømme langſommere og ſenere.

Førſt naar man er kommen ſaa vidt, at Stationer i Veirundſtabens Tjeneste oprettes over hele Europa og diſſe forbindes med elektriſke Traade, førſt da vil man med nogen Sikkerhed iſølge Beretningerne fra alle Stationerne kunne beregne, hvorledes Veiret bliver Dagen efter. Dagbladene ville da kunne ſige os, om vi den følgende Dag kunne ſpadsere uden at tage Paraply med, om vi uden Frygt for at blive gjenneblødte kunne gjøre en Skovtur, o. ſ. v. Skibsføreren vil Dagen i Forveien vide, om han den følgende Dag vil ſaae Medbør eller ikke, hvorefter han kan rette ſig og tidt have ſtor Nytte deraf.

Som alle nye Opfindelser og Indretninger ville ſaadanne telegrafifſt forbundne Veirſtationer førſt viſe deres Henſigtsmæſſighed i alle Livets Grene, naar de beſtaa og ere komne i Virkſomhed. Det er muligt, at vore Efterkommere ſlet ikke kunne begribe, hvorledes vi have kunnet finde os tilrette uden ſaadanne Indretninger, der ſynes dem lige ſaa naturlige og ſimple ſom Gasbelysning og Jernbaner nu ſynes os, ſkjøndt vore Forfædre vilde have anſet Den for en Taabe, der talte om ſaadanne Ting, og antaget det Hele for Trolddom, hvis de havde ſet den nuværende Virkelighed.

12. Har Maanen Indflydſe paa Veiret ?

Den Tro, at Maanen har Indflydſe paa Veiret, er meget udbredt ikke alene blandt Almuen, men ogſaa blandt

Dannede. Hvad der giver Anledning til denne Mening er ikke den virkelige Jagttagelse af Naturen, men følgende Slutning, som har et Skin af Sandhed for sig. Naar Maanen — saaledes sige Mange — har saa megen Indflydelse paa Vandet i Havet, at den frembringer Ebbe og Flod, saa maa den udøve langt større Indflydelse paa Luftthavet og saaledes ogsaa have væsentlig Indflydelse paa Veiret.

Dette er imidlertid en Vildfarelse. Allerede den store Laplace har bevist, at Tyngden af en Vædske fremkalder en større Ebbe og Flod. Var Havet fyldt med Kvægsølv i Stedet for med Vand, vilde Ebbe og Flod forstørres i høi Grad. Ebbe og Flod er altsaa vel tilstede i Luften, men forholdsmaæssig ringere end i det tunge Vand. Desuden bo vi ikke paa Luftens Overflade, men i Luftthavets nederste Lag, og Indflydelsen af denne Ebbe og Flod er herne, hvor Veiret egentlig ytrer sig, saa umærkelig, at man uagtet den flittigste Jagttagelse med Barometre (Lufttrykmaalere) ikke har kunnet bestemme den.

Desuagtet have de Lærde havt saa megen Respekt for Folketroen, at de grundigste Undersøgelser og Jagttagelser ere blevene anstillede for at afgjøre Spørgsmaalet.

Disse Undersøgelser have været tre Slags.

For det Første, hvilken Indflydelse har Maanens større Nærhed eller længere Afstand fra Jorden paa Veiret i Henseende til Kulde og Varme? For det Andet, hvilken Indflydelse har det paa Luftens Tørhed eller Fugtighed? For det Tredie, staaer Veirets Forskjellighed i nogen Forbindelse med Maanelysets Afvevling?

For at besvare disse Spørgsmaal have forskjellige Naturforskere benyttet Jagttagelser fra henvend 40 Aar, i hvilken Tid saavel Luftens Varme, dens Tryk og Fugtighed daglig

er maalt tre til syv Gange. Efter at disse Jagttagelser ere undersøgte helt igjennem, har det vist sig, at Maanen ikke er aldeles uden Indflydelse paa Luftens Tilstand, men at denne Indflydelse er saa overordentlig ringe, at den er aldeles forsvindende for Veirkundskaben.

Naar Maanen er Jorden nærmest, saa er det vistnok noget koldere end naar den er længst borte, men Varmens Aftagen er i Gjennemsnit neppe $\frac{1}{5}$ Grad, og dette er en Størrelse, som næsten er fuldkommen umærkelig paa Veiret.

Hvad Regnen angaaer, saa er den ligeledes noget sjældnere i den Tid Maanen er i størst Afstand fra Jorden end i den Tid, den er Jorden nærmest, men ogsaa denne Forskjel er overordentlig ringe. I tusinde Regntilsælde komme 488 Regndage paa den Tid Maanen er i størst Afstand fra Jorden, medens 512 Dage komme paa den Tid, den er i Jordens største Nærhed.

Hvad Lusttrykket angaaer, saa er det i den Tid Maanen er i størst Afstand fra Jorden rigtignok noget større end naar Maanen er Jorden nærmest, men Forskjellen er endnu ubetydeligere end ved Varmen og Regnen, og det saaledes, at den slet ikke kan bemærkes ved almindelige Barometre.

Den grundigste Undersøgelse er bleven ført om Indflydelsen af det af- og tiltagende Maanelys paa Veiret, fordi der herom hersker den største Bidsjærelse. Men ogsaa her har det vist sig, at Forskjellen i Veiret saa godt som slet ikke eksisterer, og at det er en ren Overtro, naar Folk paastaa, at Veiret forandrer sig ved Maanestifte. Maanens Dysafvejling sker heller ikke pludselig, men regelmæssig Dag til anden, fra Minut til Minut, medens Veiret, navnlig hos os, ofte pludselig skifter om.

Det er derfor sikkert, at man for at opnaa Kundskab

om Veiret kun behøver at iagttage Jorden og dens Stilling til Solen, endvidere Luftstrømmene samt Land- og Vandstrækningernes Beliggenhed. Maanens Indflydelse er kun ringe og forsvindende. Alle andre Himmelfremtoninger kunne slet ikke tages i Betragtning.

Bjørnen i Frihed.

Jagterindringer fra Østasien.

(Af Paul Fuchs.)

Hvem har ikke set Bamsen, hvem kender ham ikke personlig, selv uden at være bleven forestillet for ham, Slovenes Behersker? Og trods dette udbredte Bekjendtskab, er Bjørnen i sine Vaner, sit Væsen, sin Levemaade langt mere ubekjendt for Menneskene end mangt andet sjældent Dyr. Grunden dertil ligger deri, at Bamsen snarere finder sig i vort paatrængende og nysgjærrige Bekjendtskab, naar han i Lænker og Baand bliver til Vegetoi for Børn, end naar han flakker om i Skov og Krat og speider efter sin Indlingsføde: vilde Himbær, Myrer, Honning og, trods Alt hvad man fortæller, ogsaa efter Nadsler.

Men man fortæller saa meget, og meget deraf er Usandhed. Man kender de mange Anekdoter, hvor Mennesker, der bleve overraskede af Bjørne, anstillede sig døde og saaledes undgik Døden. Det er lutter Fabler. Vistnok er det

ffet, at Mennesker, der have hørt om Bjørnens Væmmelse for sig, fastede sig ned og anstillede sig døde. Men naar de bleve forfæaaede af Bjørnen, saa gjorde den det kun i den Hensigt at lade dem times en endnu stræffelige Skjæbne. Thi sandsynligvis fandt Væffermunden i Bjørnehammen deres Rjød endnu for frist, der fattedes ham den hos Bildt saa nødvendige „Tante“ eller Hautgout, som det kaldes. I flige Tilfælde samle Bjørnen Grene og Kviste i Nærheden i stor Mængde, faster Alt paa den Ulyffelige, indtil han næsten knuses under Bægten og saa kan han taffe Himlen, naar hans Kammerater, efter at Bjørnen har fjernet sig, hører hans Raab om Hjælp og befrier ham for hans grønne Gravhøi.

I Skovene i det østlige Siberien, hvilke jeg i tretten Aar som lidenskabelig Jæger har gennemstreifet, have to Arter Bjørne hjemme: Myrebjørnenes mindre og Nadselsbjørnenes større Art. Dog er, strengt taget, denne Inddeling mindre nøiagtig, thi begge Arter forsmaa lige saa lidt et Stykke Nadsel, som den pikante Myresyre, hvormed de frydre frist Bildt eller Rjødet af tamme Dyr. Den vigtigste Forskjel bestaaer i deres Størrelse og i deres Karakter.

Bamsen har i det Mindste hundrede Navne hos Siberierne og hos de vilde hedenske Stammer, der bebo Siberiens Cederskove og drage med deres Rensdyrshjorder fra den ene Ende af Urskoven til den anden. Vi ville kun anføre to af Lisse Benævnelser. De Indspødt i Siberien kalde Bjørnen simpelthen „Dyret“, medens Brotschonen eller Tungusen kalder den „Kara = Guros“, det sorte Dyr. Ordet Kara (sort) findes i alle orientalske Sprog, som i det tyrkiske, persiske o. s. v.

Det er intet Under, at Siberieren kalder Bjørnen simpelt-
hen Dyret, thi i Siberien naaer den en Størrelse og Styrke,
som man ikke har nogen Anelse om i andre Lande, og er
tillige den behændigste Gymnastiker, saa at ingen Turn-
forening vilde betænke sig paa at udnævne den til sin Præ-
sident og give den første Præmie for sin Dygtighed. Jeg
skal anføre et Exempel derpaa.

Genimod Aften listede jeg mig en Gang efter en vild
Ged. Alt var jeg den ganske nær og lavede mig
til at skyde, da jeg i Nærheden fornam en uhyggelig
Larm og Knagen i Grenene. Utaalmodig vendte jeg mig
om og saa en kæmpeagtig Bjørn, der, som det lod til uden
at bemærke mig, listede sig efter den samme vilde Ged og
dens to Rid. Foran mig og Bjørnen laa et af Stormen
med Roden oprykket uhyre Lærketræ, med Toppen vendt mod
Bjerget og med de store Rødder, hvorved der endnu hang
en stor Klump Jord, vendt mod mig. Jeg meente, at
Bjørnen i ethvert Tilfælde vilde gaa hen til Bjerget, for
ved at omgaa Lærketræets Krone desto nemmere at over-
falde Geden og dens Rid. Jeg skyndte mig derfor hen til
Træets Rod i den Hensigt at brænde Dyret paa Peltsen,
saa snart det nærmede sig Træet og vilde søge at klatre
over det. Bjørnen syntes alt med Vinene at slugte Gede-
familien og ikke at have Tanke for Andet end for den; den
sneg sig hen til Toppen af Træet, saa sagte, at man neppe
kunde høre det kolossale Dyr's plumpe Fjed. Endnu havde
den kun nogle og tredive Skridt til Riddene, Geden græs-
tede ubekymret videre og havde ikke den ringeste Anelse om,
at to isølge deres Natur saa aldeles forskellige Stabninger
lurede paa den i samme Hensigt. Men det vilde ogsaa have
været vanstelig for den at ane sine Fjenders Nærhed; thi

en temmelig stærkt Blæst bar fra, Skoven brusede og i Gredrenes høie Kroner løb en melankolsk Sang. Mit Hjerte slog stærkt, mit Ansigt var brændende hebt, og jeg var betaget af en stærkt Spænding. Bjørnen befandt sig nu tæt ved Træets Top og stirrede en Stund gennem Grenene paa Riddene. Foruden min Bøsse, hvormed jeg nu tog den paa Kornet, var jeg bevæbnet med en Revolver og en Jagtkniv. Jeg var lige i Begreb med at trykke af, da Bjørnen pludselig, hurtigere end jeg kan sige det, paa Rattemaneer veltigerede over Værketræets Top uden at knække en Gren, uden at gjøre den mindste Støi. Den gjorde endnu et Par Spring fremad og greb et Rid, medens den anden løb hen til Moderen og søgte Beskyttelse. Geden, der ikke havde tænkt paa noget Overfald, sprang og hoppede om paa samme Sted som vanvittig. Jeg tilstaaer, at jeg selv var kommen ud af Fatning, da jeg ikke havde tiltroet Bjørnen et saadant Kunststykke; dog kom jeg hurtig til Besindelse, og et Dieblit efter sad min Spidskugle i Nakken paa den. Som en Gummiholdt foer den i Veiret, gjorde et Spring henimod mig og styrtede, frummende sig krampagtigt, til Jorden, ikke femten Skridt fra mig. Alt dette var sket saa hurtigt, at jeg neppe endnu havde Besindelse til at gribe min Revolver og at jage en anden Kugle gennem Bjørnens Pandeskæl.

Som en talentfuld Akrobat klatrer Bamsen især godt; saaledes kan f. Ex. Ingen undgaa den ved at klatre op i et Træ; dog klatrer den ikke gjerne op i et tætløvet Træ, hvis mange Grene og Kviste skuffe den og ofte knække under dens Tyngde. Jeg saa en Gang med egne Øine, hvordan en lille ung Bjørn saa hurtig som en Pil, med Hovedet nedad, klatrede langs en glat Træstamme. Jeg veed ikke, om de gamle Bjørne bære sig ad paa samme Maade, dog

har man fortalt mig, at de ved glatte Træer holde Hovedet nedad, ved Træer med mange Grene opad.

Det er i Sandhed til at undres over, at Bjørnen, trods sin kæmpemæssige Stikkelse, sin tilsyneladende Blodsethed, er saa let og behændig, foruden at den er begavet med en sjelden Skarpsindighed og List, saa at den er istand til med Held at gjøre Jagt paa ethvert andet af Skovens og Steppenes Dyr. Jeg har hørt af troværdige Jægere, at Bjørnen undertiden forstaaer at faae fat paa en fed Ugerhøne til Frokost, men dog kun som til Slifferi, thi i Henseende til egentlig Appetit kommer intet andet Dyr den nær, maaske med Undtagelse af Jerven eller Rosfomaken. Mennesket forfølger den ofte i hele Dage, indtil den overrasker ham i hans Nattevarter. Snart kryber den paa Bugen som en Hund, snart gjør den høie Lustspring.

Et Menneske er fortabt, naar Bjørnen først har listet sig paa ham. Der har været Tilfælde, hvor Bjørnen saa jagte har sneget sig hen til Jægeren, at denne først vidste af det naar den lagde sine tunge Labber paa hans Skuldro. I saadanne Tilfælde søger Bjørnen først at afvæbne sin Modstander og med sine Labber at rive Alt bort, hvormed han kan sætte sig til Modværge. Men er det Mennesket, som først opdager Bjørnen, saa kan han snige sig temmelig nær til den; Bjørnen er nemlig ikke meget forsigtig, men stolende paa sin Styrke ofte dumdriftig og ser sig ikke om. Anager selv en tør Gren under Jægerens Fod, behøver han ikke at blive forkræftet derover; Bjørnen bemærker ikke Lyden eller er for stolt til at lade sig mærke med; at den har hørt den. Kun maa Jægeren vogte sig for, at komme for den med Vinden, i saa Fald stiller Bamsen sig strax paa Bagbenene, udstøder et Brøl, der gaaer til Marv og Ben, og naar den

bemærker, at Jægeren forfølger den, saa skynder den sig for det Meste saa hurtigt afsted, at en Rytter selv paa fri Mark, meget mindre i en Skov, kan naa den; men giver Jægeren Tegn paa Skræk eller Forkynthed, da faaer Dyret hurtigt igjen Bevidstheden af sin Kraft og Styrke, og dets Mod vojer i samme Grad som Jægerens Mod forsvinder.

Det er vanskeligt at skildre Eiendommeligheder hos et Skovdyr som Bjørnen, thi hvor mange Menneſter er der, som tilbringe deres Liv i Urskoven og kunne gjøre deslige Studier. Vangt lettere er det ganske viſt at lære at kjende et vildt Dyr i en zoologiſt Have eller i et Menageri, men dette er omtrent det Samme ſom at ſtudere det menneſkelige Samfunds Sæder, Menneſkets Karakter og Vaner i Fængſlet eller i Bagnoen. En tam Bjørn, der til Trommens Ind og paa ſin Hørers Kommando danser for os, og gjør ſine plumpe, paa et ligesaa plumpt Publitzum beregnede Spier, har miſtet den frie Bjørns Karakter, ſom vi have lært at kjende i Urskoven, og er ſjunken ned til en ſimpel Bajads.

Saaledes har man tillagt Bjørnen i Frihed forſkjellige Vaner, ſom man ikke finder hos den tamme. Det antages f. E., at den frygter det menneſkelige Die (noget Lignende ſiger man om Heſten). Hvad der ſynes at give denne Paaſtand nogen Troværdighed, er den Omſtændighed, at Bjørnen næſten altid trækker Hovedhuden ned over Panden paa den Ulykkelige, der bliver dens Offer, og dermed bedækker hans Dine.

Er Bjørnen mæt, ſaa angriber den kun ſjeldent Menneſter, og kun da, naar den er blevet ſtærkt tirret. Som Beviſ derpaa kan den Jagttagelſe tjene, at den frygter Lugten af Menneſter, ſom Binden fører til den. Den flygter da ſtrag dybere ind i Skovene og ſøger de enſomſte Skjul.

Vi have talt om Bamsens Skarpsindighed. Denne er i den Grad udviklet, at man sjældent finder noget Vignende hos noget andet Dyr.

En Gang ved en god Bekjendt af mig, Ignaz eller Ignaty Petrowitsch R., Gier af et rigt Guldvaskeri, hjem fra et nærliggende Bjergværk. Ifølge Lovens Bestemmelser ere Bjergværkerne i Siberien beliggende fem Verster fra hinanden. Omtrent halvveis blev hans Hest sty ved en Husbjørn, som pludselig brød frem af Tykningen, og den kastede sin Rytter af. Som vi senere erfarede, havde Arbeidere samme Dag taget Bjørneungerne fra Moderens Hule, og derover var den bleven som rasende. Hvad skulde nu den gamle R. alene i Urskoven foretage sig overfor det glubende Dyr, der med et skræffeligt Brøl og med udbredte Forlapper gif ham impde som til en blodig, skræffelig Omfavnelse? Hans Raab om Hjælp vilde uhørt tabe sig i Urskoven. Skulde han forsvare sig? Hvorfra tage Vaabnene? Det Eneste, han førte med sig, var en Kosakpidst med kort Træstakt, i hvis ene Ende der var en lille Blyfugle. Et Dieblisk tænkte han paa at klatre op i et Træ, men denne Plan opgav han hurtig og skjulte sig nu bag et tykt Træ. Her søgte Bjørnen at naa ham med Labberne, idet den omfavnede Stammen og udstrakte Poterne saa langt som muligt, men hver Gang gav R. den et dygtig Slag med Blyfuglen; Træstammen var saa tyk, at Bjørnen ikke kunde naa den gamle Mand, og saaledes dreiede begge sig om Træet. Dette syntes tilsidst at kjede Madamen, hun fjernede sig, og R. troede sig alt befriet for sin Fjende, da Bjørnen vendte tilbage med en Armsfuld af Kviste og kastede dem ved Siden af Træstammen. Nogle Gange gif den tilbage til Skoven og vendte stadig tilbage med en Del Ris, som den kastede paa

det tidligere Sted, saa at det Hele blev til en høi Bunk, der spærrede Veien for gamle R. Til Ulykke var min Vens Hest, efter at den havde kastet ham af, løbet hjem til Stalden. Anende en Ulykke steg vi strax til Hest og foer gennem Skoven, idet vi høit raabte paa ham. Da Bjørnen hørte vor Raalen og vore Strig, studsede den, blev et Øieblik staaende og pilede afsted ind i Skoven.

Kun i Parringstiden, om Esteraaret, ser man Hannen og Hunnen sammen, ellers driver Bamsen alene omkring og underholder sig med allehaande Spilopper og Lege, der tage sig saa meget mere snurrige ud jo mere klobset og ubehjælpesom Dyret synes at være. Enhver, der kun har tilbragt nogen Tid i Urskoven — og hvo som kun har opholdt sig nogle Aar i Siberien, har sikkert i det Mindste een Gang havt Leilighed til at betragte Bamsens Færd — vil ikke lidet have moret sig over disse Løier, hvis ikke Bjørnens Nærhed har forfærdet ham for meget. Især holder den meget af at slaa Regler; men dens Regler og Rugler ere af et eget Slags. Den vælger dertil store, for det Meste runde Stene og kaster dem ned ad steile Skraaninger, og da er det umuligt ikke at se, naar man ser, hvordan den med sine Dine følger Stenenes Spring og Dands, hvorledes den med en Røst, der bringer Fjeldene til at skjælve, udstøder et Jubelraab, naar en Sten træffer en større, sætter denne i Bevægelse og saaledes sammen med flere triller ned ad Bjerget. Bamsen gjør da tillige allehaande morsomme Buffspring og Kaprioler, som man ikke skulde tro et saa klobset Dyr istand til. Undertiden kaster den Stene midt imellem en Hjord Wildsvin og søger da ved sliig Leilighed at faae en lille Gris til Middagsmad.

Vi have alt omtalt, at Bjørnen lever som Gneboer, og

at man kun ser Husbjørnen sammen med sin Familie. I Almindelighed gennemstreifer Husbjørnen Skov og Dal ledsaget af to til tre Unger af det sidste Kuld og af en „Hovmester“ eller rettere en „Hovmesterinde“, som Siberierne kalde Opdrageren eller Besør, og som bestandig er en Unge, mest en Hun af det næstforegaaende Kuld. At Husbjørnen ikke giver noget bort af sin Værdighed, og at Guvernanten har en Stilling, der ikke er stort bedre end en engelsk Guvernantes, veed jeg af egen Erfaring. I Frastand saae jeg en Gang hvordan Madam Bjørn kom til en Bæk, som ved en stærk Regn var svulmet op og stod over sine Bredder; hun tog det ene af sine Børn i Kjæften for at bære det over, idet hun ansaae det for selvsølgelig, at Frøken Guvernante vilde gjøre det Samme med det andet Barn. Men den unge Dame syntes at være af en anden Mening, formodentlig fordi denne Kjærlighedstjeneste ikke var bestemt i Kontrakten. Men da Bjørnemoderen saae dette, slap hun den Lille, som hun alt holdt i Gabet, og gav Hovmesterinden saa mange Drefigen indtil denne besluttede sig til at bære den anden Unge over. Nu fulgte Bjørnemoderen efter, brummende stærkt og udstødende nogle Lyd, hvis Betydning jeg desværre ikke forstod, da jeg ikke havde lært Bjørnesproget.

Til Slutning skal jeg fortælle et Eventyr, der kunde være blevet meget farligt ikke blot for mig selv, men ogsaa for et andet Menneske.

Jeg vendte en Gang tilbage meget træt fra en Jagt til en Forpostpiket, der stod tæt ved Grændsen af Kina paa det Sted, hvor Floderne Schilka og Argun flyde sammen og strømme ud i Amurfloden, adskillende Rusland fra Kina og faldende ud i det østlige Ocean. Det var en klar Morgen, Solen stod høit paa Himlen, og pludselig saae jeg i Nær-

heden en vild Buf med en Ged. Idet jeg nærmede mig til dem, skjulte de sig i Krattet. Jeg skyndte mig efter dem og endelig, nogle og fyrgetyve Skridt fra mig, hørte jeg en Lyd som om Noget bevægede sig i Krattet. Jeg blev staaende med min Bøsse, parat til Skud. Længe stod jeg uden at kunne opdage Aarsagen til denne Tummel, og vilde allerede gaa videre, da jeg saae Noget tydelig bevæge sig under Krattet tæt ved Jorden. Jeg lagde an og vilde trykke Ibs, men betænkte mig dog og besluttede at vente, indtil Dyret, som jeg antog for en Bjørn, vilde vise sig i sin hele Skikkelse, for at jeg desto sikrere kunde jage en Kugle gennem dets Skulderblad. Endelig saae jeg, at den bevægelige Gjenstand bar noget Hvidt paa sig. Dette bragte mig til at studse, thi jeg vidste, at paa den Tid af Aaret havde intet Dyr i Siberien hvid Peltz. Jeg listede mig nærmere og kunde ved Siden af den hvide Gjenstand skjelne en gammel Støve. Hvad skal det betyde? tænkte jeg; ligger Nogen paa Jorden efter mig? Det er let at forstaa, at man, alene i Urskoven, ikke kan være ligegyldig for deslige Møder. Men jeg fik snart min Fatning tilbage, lagde an, og raabte i Landets Sprog; „Hvem der? Svar eller jeg skyder!“ Der kom intet Svar. Jeg gentog mit Spørgsmaal to til tre Gange, men med samme Resultat.

Endelig brast min Taalmodighed; jeg raabte, at mit næste Ord vilde være en Kugle, hvis man ikke svarede. Da bevægede det sig i Krattet, en kæmpeagtig bygget Mand sprang frem og idet han knælede ned foran mig, tog han sin Hue af Hovedet og raabte med skjælvende Stemme: „Naade! Naade!“ Jeg gjenkjendte ham nu. Det var en til Tvangsarbejde dømt Mand, der skulde affone sin Straf ved at arbejde i de nærliggende Renschanfinske Guldbjerg=

værker og Dagen i Forveien var flygtet. Han sagde, at han var faret vild i Skoven, og da han havde set mig, søgt Skjul under en Busk. Havde han ikke baaret paa Fødderne de hvide Fodlapper, som alle Straffanger bære, saa havde jeg skudt ham som et Stykke Vildt. Da han hørte dette, rystede han paa Hovedet, sukkede dybt og Taarene styrte ned ad hans Kinder. „I Grunden, hvad havde det saa gjort," sagde han; „det er jo vor Lod at dø en Gang." Jeg spurgte, om han ikke vilde vende tilbage til Bjergværket, og da han vægrede sig derved, gav jeg ham en Sølvrubel med de Ord: „Hust vel paa, at vi hverken have truffet hinanden eller talt med hinanden." — „Det skal jeg," svarede han og forsvandt i Krattet. Jeg kom hjem og kunde den hele Dag ikke blive kvit for en indre Uro, selv endnu kan jeg ikke glemme den Ulykkelige, hans Blik og hans Taarer.

Tiggere paa Kuba.

(Af „All the year round".)

Tiggeren derhenne, som ser saa ulykkelig ud, idet han famler sig frem i Havannas lummerhede, snævre Gader, er en blind Neger med det stolte Tilnavn Cara Catambungo. Han er iført en renlig Dragt af brunt hollandsk Lærred og har en bred Panamahat paa Hovedet. Hans brede, platte Fødder ere blottede, og man ser, at en af hans Tæer er bleven fortæret af en Nigua, et slemt Insekt, som bider sig ind i Foden, bliver siddende der og voxer naar det ikke strax dræbes. Han bærer over Skulderen en

uhyre Lærredspose, hvori han kommer de Levnetsmidler, han tigger sig til, og i Haanden har han en tyk Snortestav. Velgjørnehed er en af Kubanernes første Religionspligter, og det er næsten lige saa vigtigt at give Almisse — ligegyldigt om det er til værdige eller uværdige Trængende — som det er at skifte. Cara Catambungo forstaaer at benytte sig af denne de Indsødtes Tro, han gaaer fra Dør til Dør og klager sin Nød, idet han er forvisset om, at hans Blindhed og hans bestadigede Fod vil vække den fornødne Medlidenhed. Men han er en uforfæmlet Person, paatrængende i højeste Grad, og hans Tunge er i uafslædig Bevægelse. Man høre og se ham blot naar han beder om Almisse, med sit fede, lastede Ansigt vendt op mod den glødende Sol og med en lang Cigar mellem de tykke Læber.

„Ave Maria! Her er den stakkels Mand, den stakkels blinde Mand. Giv ham en Medio (en lille Mønt) for Frelserens Skyld! Er der Ingen, der hører ham! Skynd Jer, lad ikke en fattig Mand vente. Se I ikke, at den stakkels Cara Catambungo er blind, at hans Fødder ere saarede og opsvulmede. Hvad skal det sige? Hører der Ingen, er der Ingen, der svarer? Hvor er Senhora Mercedes Hus? Hør mig derhen; hun er bedre end alle de Andre.“

Catambungo kjender de fleste af sine Velgjørere ved Navn. Donna Mercedes kommer hen til sit Gittervindue og rækker ham en Spølpønge og et lille Brød. Hun er altid saa god.

„Gracias, mi s'nnorra; Dios se la pague su merced“ (Tak, Senhora, Gud vil lønne Deres Naade!). Hvem har et Lys at give den stakkels Ciego?“

En giver den stakkels Ciego et Lys, og Cara Catam-

hango gaaer nu dampende videre, idet han nynner en Sang og lader Munden løbe paa samme Maade i en anden Gade.

Vil man nu tro, at denne Tigger eier en Gaard paa Landet, holder Slaver og har mange hundrede Dollars i fine Leddiker? Og dog er det saa. Naar Catambungo ikke er ude for at tigge, lever han paa sit Landgods og lever godt. Som andre sorte Tiggere forandrer han undertiden Formen for sit Tiggeri, idet han gaaer om og salbyder Lotterisedler med hvad han kalder „lykkelige Nummere“. Det Talletteri, som trækkes i Havanna, spiller en stor Rolle paa Kuba og baade Rige og Fattige deltage med Lidenstabel. Hver Seddel koster 17 Dollars og er trykt saaledes, at den er inddelt i 17 Parter, og kan altsaa afpasses til Enhvers Evne. Gevinsterne variere mellem hundrede og hundredetusinde Dollars, og der er to Trækninger om Maanednen. Vor Ven Catambungo forsøger ofte selv sin Lykke med Smaaestykker af Sedler, som han ikke har affat, og en Gang vandt han paa den Maade 700 Dollars. For disse Penge og hvad han ellers havde sammensparet ved Tiggeri, kjøbte han en Jorpagtergaard og leiede Folk til at drive den. Men enten af Bane eller af Gridffhed er Catambungo bleven ved at drive om fra Dør til Dør og at klage sin Nød, uden at han er i mindste Maade trængende. Det vide Folk, alligevel gaaer han sjelden tomhændet bort.

Paa Kuba foretrække Tiggerne visse Dage fremfor andre til at drive deres Forretning. Navnlig gjøre de det om Løverdagen, thi den næste Dag er Søndag og da gaa alle Troende i Kirke og til Skrifte. Naar Løverdagen og visse Høitider undtages ser man sjelden Tiggere bede om Almisser paa aaben Gade.

Hver Løverdag Formiddag aflægger jeg et Besøg hos
Bibl. f. Ungd. 2. Aarg. 3. Bd.

Don Benigno og hans elskværdige Hustru Senhora Mercedes, der som de fleste af deres gjæstfrie Naboer holde aabent Hus i dette Ords videste Betydning. De store Husdøre staa paa Alem til enhver Tid. Medens jeg sidder og taler med min fortræffelige Værtinde gaaer Døren til Modtagelsessalonen op og en høid Dame, isørt en nystrøget og stivet Kjole af fint Musselin og smykket med Juveler, træder ind. Jeg reiser mig høflig som Skik og Brug foreskriver og Don Benigno byder Damen en Gyngestol. Samtalen dreier sig om almindelige Ting og Gæsten tager Del deri. Mærkeligt nok bliver jeg ikke forestillet for Damen i den Musselinskjole, men Grunden dertil viser sig snart. Nogen Tid derefter reiser den fremmede Senhora sig, gaaer hen til Donna Mercedes og strækker Haanden ud. Donna Mercedes tager den ikke, men indskrænker sig til at lægge en Spilmønt af et Par Marks Værdi deri.

„Gud lønne Dem!“ siger Tiggersten, tager Mønten og gaaer sin Vej uden at sige et Ord.

Noget, der ligner Tiggeroperaen *), opføres medens jeg sidder udenfor Benignos store Speilvindue Løverdags Formiddag og ser paa de mange Vagabonder, der gaa forbi. Forestillingen begynder alt Kl. 6 om Morgenen. Fra dette Klokkeslet til Frokosttiden, paa Kuba Kl. omtrent elleve, høres ikke Andet end Tigger-Solis. Tiggere, som henvende sig til de Forbigaaende ligesom Cara Catambungo eller Munefon, en anden meget bekendt Tigger. Til Afsværling gjør Tiggeren opmærksom paa sin Tilværelse ved et Slag paa Husdøren, efterfulgt af et lydeligt „Ave Maria!“ De Samme og Alle,

*) »The Beggars-Opera« er et bekendt ældgammelt engelsk Gyngestykke, hvori Tiggere ere Hovedpersonerne. Udg.

der have en eller anden Vegensskade at fremvise, indskrænke sig til at henlede Opmærksomheden paa deres Svaghed, medens de i saa Henseende mindre Heldige søge at tildrage sig de Forbigaaendes Medlidenhed ved at istemme en vild Sang i Negerdialekt, eller at holde Taler af politisk eller socialt Indhold. Den flette Brolægning, den daarlige Vandforsyning, den maadelige Gadebelysning, Gadernes Urenlighed ere i Reglen de Gjenstande, disse Gadetalere helst dvæle ved.

Vor Tiggeropera slutter med et stor Kor af Tiggere, som i Middagsstunden gjæste deres Belyndere i Masseur. Ved den Tid kommer en af Don Benignos Sorte ind med en stor Kurv med Hvedebrød, som han sætter paa Marmorgulvet foran den aabne Dør. Strax stormer en Skare Tiggere af alle Farver, Røn og Albere, der i den sidste halve Time have siddet i en Række paa Hug i Styggen af Husene ligeoverfor, ind og tømmer uden videre, uden at bede om Forlov, den store Brødkurv. Derefter gaa de videre til andre rige Huse i samme Gade, hvis Eiere af og til bringe nogen Afverling i de omvankende Gæsters Bespisning ved s. Ex. at opvarte den med lidt Ariaco, en Suppe, som er de Indfødtes Livret.

Folk paa Ruba støjte ikke om at yde Gaver til offentlige Anstalter for Fattige. Det eneste Sted af denne Art i den Del af Ruba, jeg figter til, kaldes Benoficencia eller Fattighuset og bestyres af de barmhjertige Søstre. Rige Damer yde betydelige Bidrag for at holde denne Forsørgelsesanstalt vedlige, men for at tilveiebringe en Grundkapital maa man ty til et Lotteri, der er indrettet til dette Formaal. Ingen Foretagender lykkes saa godt paa Ruba som de, hvorved det kommer an paa Tilfældet eller den blinde Lykke, især naar dermed er forbunden en eller anden Forlystelse;

et Lotteri eller en Tombola, der gaaer ud paa at samle en Grundkapital for Fattige, opnaaer altid stor Deltagelse. Donna Mercedes, den mest velgjørende Dame jeg kjender, fortæller mig, at hun og andre Senhoraer, have foranstaltet en stor Basar til Indtægt for de Fattige, hvortil de have faaet Bidrag fra alle Sider. Disse ere udstillede i en af de store Sale i Guvernørens Hus paa Plaza de Armas, og Alt skal spilles bort ved en Tombola, som varer tre Aftener. I flere Uger have Donna Mercedes og de barmhjertige Søstre havt travlt med at ordne og sætte Numre paa Gaverne efterhaanden som de indkomme, eller med at rulle Numer og Ritter sammen som Cigarittoer.

Plaza de Armas frembyder et livligt Skue de Aftener, Lodtrækningen finder Sted. Tolv Borde med kostbare Tæpper og Sølvvarmstager ere opstillede paa den brede Promenade, og ved hvert af dem sidde de smukkeste af Kubas Damer i elegante Aftendragter, uden Hat og blot med en Mantille eller et Shawl kastet løst om Skuldrene. Donna Mercedes ser fortryllende ud i sin lette lyserøde Silkekjole og med sit rige sorte Haar opsat saa smagfuldt, som kun de kubaeske Damer forstaa at gjøre det. Paa den elskværdigste Maade gjøre de sig al Umage for at blive af med de sammentrullede Lodsedler, der naturligvis for Størstedelen ere Ritter eller maaſte indeholde et Vers, et Motto til Trøst for den uheldige Kjøber. Der lyder høie Jubelraab, naar en Gevinst træffes, især naar denne tilfældigvis har nogen Værdi, saasom „den store Gevinst“, en smukt forarbejdet Pengepung med sex Guldunzer (190 Rdlr.).

Store Skare Tiggere forsamle sig paa Pladsen og nogle af dem kjøbe af og til en Lodseddel for et Par Skilling; men da de Farvede aldrig offentlig maa have Samkvem med

de Hvide, faae de Sedlerne rafte af Tjenerne. Nogle af disse forte Tiggere ere forhenværende Slaver, d. v. s. Negerere, der enten havde sammensparet fig faa meget, at de kunde kjøbe fig fri eller ere blevene frigivne af deres menneftfjærlige Herftab. De Driftige og Flittige blandt dem, fom have Villiekraft nok dertil, benytte deres Frihed til at drive et Haandværk eller til at dyrke Mufiken — thi ikke faa Negre ere af Naturen meget mufikalske; men de Lade og Uduelige, og de ere det ftørste Antal, komme i ftor Trang og maa naturligvis tage deres Tilflugt til at tigge, hvorved det gaaer dem, fom vi have fet, ret godt.

Den Neger med et ret opvakt Anfigt, der beder mig om nogle Befetas til at kjøbe et Par Lodsedler, er en velbekjendt Tigger. Han hedder Koblejo og fin Frihed har han faaet fordi han har udgivet et Bind Digte, han selv har forfattet. En velvillig Forfatter hjalp Koblejo med at fætte hans poetiske Produkter i en nogenlunde læfelig Stil. At en Sort optraadte fom Poet var noget Nyt og vakte Nyfgjærrighed. Digtfamlingen fandt faa god Affætning, at Koblejo kunde kjøbe fin Frihed. Men videre end til Tigger fom han dog ikke.

„Heida! Hvorledes ftaaer til, Don Pancho?“ Den Person, jeg tiltaler, er fandsynligvis den meft bekjendte Tigger i Byen. Hans rigtige Navn er Pancho Willergas, men han er bedft bekjendt under Tilnavnet „El Rey del Orden“ (Ordenens Konge). Jeg har ofte beftrebt mig for at faae et godt Billede af denne berømte Personlighed, men Pancho er ikke til at formaa at lade fig male eller fotografere. Hver Gang jeg anmoder ham derom, griner El Rey del Orden over hele Anfigtet, ryfter paa Hovedet og figer paa Engelsk

(de eneste engelske Ord, han kan): „Oh ye—s; vary well; no good, good mornin’“.

Pancho er oprindelig en hvid Mand, men af Alderdom og af Veirets Indflydelse er han nu brun som en Mulat. Han har karakteristiske, stærkt udprægede Ansigtstræk og et Skjæg som St. Franciskus. Han er iført en falmet Lærredsfrakke, der er knappet tæt op i Halsen og hvorved han faaer et vist militært Udseende, medens han sparer paa sit Linned. Paa Hovedet bærer han en Filtehat, der har set bedre Dage og som han børster meget flittig. Pancho er ikke ganske rigtig i Hovedet, han har den fixe Idee, at han ikke er Tigger, men sit Lands Belgjører. Det er derfor umuligt at faae ham til at modtage nogen Pengegave. De, som kjende Panchos Svaghed og gjerne ville yde ham Hjælp, maa betjene sig af List. De formaa ham derfor til at modtage „Saan“ af Spise og Klæder, og ere glade ved paa den Maade at kunne øve Barmhertighed mod Staffelen. Det Eneste, Ordenens Konge nedlader sig til at modtage, er nogle Ark Papir, idet han mener, at den Brug, han gjør deraf, vil være til Held for Menneskeheden i Almindelighed og for Ruba i Særdeleshed. Nu fylder han disse Ark Papir med Skrivelser til Landets høieste Embedsmænd, navnlig til Guvernøren, den øverste Dommer og Rettens Medlemmer. Naar et politisk eller et Samfunds Spørgsmaal staaer paa Dagsordenen, kan man være vis paa, at Ordenens Konge affatter et Dokument, der indeholder hans vise Raad og Anskuelser. Hs. Majestæt er i Almindelighed sit eget Postbud, med mindre han møder et paalideligt Bud i Skikkelse af en Præst, en Officer eller en Politibetjent. Skrivelserne ere meget vidtløftige og begynde alle høitideligt med: „Jo, el Rey“ (Jeg, Kongen).

Bancho's Nød og Fattigdom siges at have en vis romantisk Oprindelse. Denne gamle, lurvede Tigger var en Gang en velhavende Plantageeier og anset Kjøbmand. En uheldig Dag forelskede han sig i en køet Kreolerinde, som drev en grusom Spot med ham. Af Sorg og Skuffelse blev han sindsforvirret. Folk mente, at hans usfadelige Banvid kom af overspændt Sværmeri, og bleve ved at drive Forretninger med ham indtil en Slungel drog Fordel af hans Uheld og bedrog ham for en stor Sum Penge; dette førte til at Bancho blev ødelagt og maatte gaa Fallit uden at beholde en Skilling af sin tidligere Formue.

Brød der bliver af gamle Klæder.

Dette Emne har Stormagten i Dagspressen, det engelske Blad „Times“ ikke fundet under sin Værdigheds at behandle. Alt deri kan vistnok findes et Bevis for denne Sags store Betydning, men desuden ere de Enkeltheder, som Verdensbladet meddeler derom i og for sig saa interessante, at en Gjengivelse af dem neppe trænger til nogen Undskyldning eller noget Forsvar, og det saa meget mindre, som de mangfoldige Avertissementer om Kjøb af gamle Klædningsstykker, der findes i danske, navnlig i københavnske Blade, viser den Udstrækning, som denne Handel ogsaa her har faaet. Vi lade „Times“ tale:

Naar den omvandrende Handelsmand i Londons Gader, især i Forstæderne, oplader sin Nøst for at faae Folk til at sælge ham gamle Klædningsstykker, gamle Hatte og gamle

Støvler, saa synes den Fordel, der ligger i hans Tilbud, saa aldeles at være paa Publikums Side, at man finder det meget begribeligt, naar Enhver gaaer ind paa at sælge hvad han har af de Sager. De slidte, aslagte Klæder blive os tilsidst saa modbydelige, de fylde saa meget i vore Stabe eller i vore Pulterkammere, at vi næsten betragte det som en Lykke at blive af med dem til enhver Pris.

Handelen med gamle Klæder har antaget et uhyre Omfang. De store Kjøbmænd, i hvis Hænder Menneſtehedens aslagte Klæder tilsidst komme, have ſvunget ſig op til ſande Matadorer. Værdien af denne Udførselsartifel til fremmede Lande er en ikke ubetydelig Poſt i Englands Handelsregning. De gamle Klæder, ſom Dag for Dag erhverves ved Kjøb eller Bytte, ſtrømme tilſidſt til Hovedpladsen, til Hounsditch, hvor der boer en ſtor Mængde mindre Handlende, iſær Jøder. Dette Sted er ſaa ofte blevet ſchildret i populære Bærker, at det engeliſke Publikum er temmelig nøie bekiendt med det. Engeliſke Kulturhiſtorikere have beſkrevet den Riv og Trætte, ja de alvorlige Kampe, ſom de Bunker gamle Klæder fremkalde, der daglig føres hen til Hounsditch; men formentlig have de fundet Varmen derved for ſtærk og den fra Bunkerne udſtrømmende Lugt ſaa ubehagelig, at de foretrak at ſjerne ſig uden at forſætte diſſe Underſøgelſer videre. Men den ſande Inter-eſſe ved gamle Klæders Hiſtorie begynder netop paa det Punkt, hvor diſſe Forſattere ſtandsede. Paa det Spørgſmaal, hvad der ſaa fremdeles bliver af diſſe gamle Klæder, maa vi i Almindelighed ſvare, at den ſtørſte Del af dem gaaer paa Reiſer, for at indtræde i nye Samfundskredſe og for at ſe Livet i tuſinde nye Skikkelſer ſaa-vel i dets civililerede ſom i dets vilde Stadium.

De andre gamle Klæder, ſom forblive i deres Fædre-

land, opfriskes, renses, forynges og omhyes. De komme i Hænderne paa Lappeskrædderne, „Kensjerne“ og „Omshjerne“. Lappeskrædderens Forretning bestaaer deri, at han tager de værste Pletter af, stopper Hullerne og udbedrer det Beskadigede. „Kensjerne“ forstaa at give navnlig gamle sorte Klæder et saadant Udseende, at de, men rigtignok en meget kort Tid, se ud som nye. Imidlertid er der i de senere Aar oprettet en saadan Mængde kemiske Rensningsetablissementer, at de Folk, som have givet sig af med at forynge Klæder paa den nævnte Maade ved Baff, Pletvand o. dsl., nu næsten ere fortrængte. Især er Omshjerens eller „Forvandlerens“ Rolle meget vigtig. Skjøderne paa en aflagt Kjole eller Frakke ere mindst slidte og give gode Veste eller Børneklæder. Endnu mere forbausende er den Forvandling, der foregaaer med gamle Hatte. De blive gjort mindre eller større, der bliver sat nye Skygger paa dem, forsynes med nyt Foder og ere i Udseende ikke stort forskellige fra nye Hatte. Gaderne i Nærheden af det store Torv, hvor de gamle Klæder sælges, ere fulde af Butikker og Boder, hvor de opfriskede og omgjorte Varer salgdes, og de, som ikke kjende denne Handelsartifel, vilde let kunne anse den for nye Varer.

Det er interessant, men just ikke altid glædeligt, at betragte de Klasser af Mennesker, som besøge disse Udsalg, for at tage de slidte Mandsklæder i Diesyn, der ere givne et vist anstændigt Udseende. Man træffer der forfultne Skrivere, der af Hensyn til deres Stand maa gaa forklædte, underordnede Geistlige, især Kapellaner, hvis ringe Løn ikke tillader dem at anskaffe sig en ny Klædning.

Paa Torvet for Dameklæder findes der en stor Garderobe af Silketjoler. Kan man tro de Koner, der sælge dem, ere de engelske Damer mere sparsommelige, end man ellers

fristes til at formode. „De mener, at det er Tjenestepiger, der kjøbe hos os? Nei, Sir, Damer, som have en Indtægt af et Par hundrede Stkr. om Aaret.“ Dette kan man faae til Svar, naar man spørger om, hvad det er for Folk, der kjøbe disse gamle Kjoler. Uldne Kjoler, hvis daarlige Tilstand gjør det umuligt at faae dem forbedrede, sendes bestandig til Udlandet, hvor de anvendes til Duffesabrikation. Til Frankrig afgaaer der altid en stor Masse til dette Bied med. Foderet bliver afprættet og Barerne i denne Tilstand udførte toldfrie. Rusland og Polen, hvor den arbejdende Befolkning gaaer meget med Suer, lade sig nøie med de fletteste Sorter af Klædningsstykker. De afslagne Klæders største Masse vandrer dog nærmest til to Afsetningssteder: Irland og Holland. Man kan i hogstavelig Forstand sige, at de Baller gamle Klæder, som indkjøbes af omvandrende Handlende, udtømmes paa Græns grønnen Ø, i det Mindste de almindeligste Sorter, medens det kun er visse Beflædningsstykker der udføres til Holland. Ret mærkeligt er det, at den endelige Bestemmelse af det hele brittiske Infanteries røde Kjoler er at varme Hollændernes kraftige Legeme. I dette Sampland synes den Tro at herske, at rødt Klæde er det bedste Middel mod Rheumatisme; den forsigtige Hollænder affører Armerne og bærer Kjoelivet i Stedet for en Flanelstrøje paa det blotte Legeme under Skjorten. Islænderen sætter mest Pris paa det tykke Buretsøj og engelske Infanteribuxer høre som oftest med til hans Beflædning. Hvorfra Islænderen tager de løierlige „Svalehaler“ med Metaltknapper, er en stor Gaade for de engelske Handlende. Det er ikke usandsynligt at de hidrøre fra Tiden før den franske Revolution og ere komne fra Frankrig.

De Folk, der handle med gamle Klæder, vise en stor

Fortjærlighed for Uniformer og Liberier af enhver Art. Lige-
 som Jægeren tager en sjelden og glimrende Fugl skarpt paa
 Kornet saa snart han faaer Die paa den, saaledes kaster den
 nævnte Handlende graadige Blikke paa en saadan Artikel og
 lader intet Midde! uforsøgt, for tilsidst at kunne putte den
 i sin Sæk. En af de største Handlende i London sagde en
 Gang, da han saa en Gardist komme ned ad Gaden: „Jeg
 vædder Tusinde mod En, at jeg en Gang skal faae fat i
 hans Vaabenfrakke.“ Denne Skjæbnens Mundgaaelighed, der
 forestaaer disse Uniformer, vilde være meget pinlig for deres
 Bærere, naar de havde en Anelse derom. Hvis de Hand-
 lende turde driste sig dertil, vilde de rive Uniformen af
 Kroppen paa Soldaterne midt paa Gaden. Et fornemt Her-
 skabs Tjenerliberi betragtes af de Handlende med næsten glu-
 bende Vne. Disse ere Forretningens „Juveler“ og deres
 Broderier, Borter og andre Prydelser bevirke, at der er et
 eget Affætningssted for dem, nemlig Afrikas Sydkyst, hvor
 Naturen pranger i sin mest glimrende Skikkelse og hvor
 ogsaa Vandets Store sætte megen Pris paa at vise sig i
 glimrende Dragter. Reisende fortælle om de straalende Drag-
 ter, som Høvdingene i disse Egne iføre sig naar de ved høi-
 tidelige Feiligheder vise sig i Galladrægt. Disse Reisende
 synes ikke at vide, at de Folk, der handle med gamle Klæ-
 der, ere disse sorte Stormænds Hofleverandører og at de sende
 dem Uniformer, Liberier med Borter og Besætning og tre-
 kantede Hatte lige saa regelmæssigt til Afrika som en Strædder
 i London leverer sine Kunder paa Vandet Benklæder og
 Rjole paa Bestilling. Og Mumbo Jumbo lader sig ikke af-
 spise med flette Varer; disse Halvilde opdage strax den
 mindste Plet paa Farven, Tøjets daarlige Kvalitet, og Klæd-
 ningen bliver da vist tilbage. Den Handlende maa derfor

passer nogle paa for at kunne tilfredsstille sine sorte Kunder. Londons Lordmayorer fra de sidste ti til tolv Aar vilde kunne gjentjende deres egne Liberier paa Kroppen af disse Potentater, naar de traf sammen med dem. Vi selv saae en Samling af Liberier, der havde tilhørt Prindsen af Wales' Tjenerskab og vare ret godt vedligeholdte, og som man netop var isærd med at indpakke for at forsende dem til det Land, hvorhen alle disse smukke Klæder pleie at vandre. Og tilvisse maa det være en Fornøielse for Kommunalbebetjenten at erfare, at hans aslagte Klædning ikke, som en almindelig Civilists Klædedragt, synker ned til Samsfundets lavere Lag, men er bestemt til at pryde en absolut Hersker, der byder over Tusinder af Underaatters Liv, i Stedet for at tjene som kysende Middel for Gadeungdommen.

Den største Del af de engelske Officerers aslagte skarlagensrøde Uniformstjoler finder aarlig Veien til den store Messe i Leipzig. De Handlende tro, at dette røde Klæde anvendes til Opflag og Kraver for de russiske Civilemedsmænd. Om dette er Tilfældet, skulle vi ikke kunne sige, men saa meget er vist, at de aslagte Uniformer vandre til den store tydske Messe. Det engelske Infantries graa Kapper gaa derimod til Agerdyrkningsdistrikterne paa det gode Haabs Forbjerg; de sværere og kostbarere Artillerikapper finde Veien til Holland, og til dette Land og Irland gaa alle Politiets aslagte Klædningsstykker.

Der gives et gammelt Klædningsstykke, som har en ganske egen Historie. I visse Samsfundsklasser ere nemlig Fløielsveste meget almindelige. Til disse Klasser høre navnlig de velhavende Haandværkere og Handlende i Provindsbyerne. Den sorte Fløilsvest er meget varig og kan næsten ikke slides op. Efter at nu en saadan har prydet en Urtekræmmers

respektable Mave saa længe indtil han er bleven led og kjed af den, forvandler Besten sig til en polsk Jødes Hætte. Følge de rabbiniske Forskrifter maa den rettroende Hebræer ikke gaa barhovedet; disse aflagte Bæste blive nu kjøbt og deraf forfærdiges de Huer, som de polske Jøder gaa med og og under hvilke de lange Proptrækkerloffer vise sig paa begge Sider af Hovedet.

Efter at disse gamle Klæder saaledes have tjent til Beklædning for forskellige lavere Samfundslag, have de paa ingen Maade naaet til Enden for deres omskiftende Løbane. Tvertimod begynder der i deres usleste Tilstand en ny Eksistens for dem. Ligesom gamle rynkede Kvinder i Eventyret bleve i en Mølle malede om til unge smukke Piger, paa samme Maade gaaer det omtrent med de gamle Klæder. Due disse ikke det Mindste, ere de dog altid gode nok til Kradsuld og Mungo. Man veed, at der væves Tøier af den Uld, som gamle Klædeslapper kradses til, og som ved Tilfætning af andet Affald og Melpap gives et godt Udseende.

I Batley, Dewsbury og Leeds findes der store Fabrikker, hvor saaledes gamle Pjalter forvandles til nye Tøier, hvor fedtede, plettede, yderst slidte Klædningsstykker strømme sammen, for at forvandles til Stoffer med de mest straalende Navne, i hvilke mangen en Løve gjør Parade. Efterat de gamle Pjalter ved Hjælp af Hjul med uhyre Tænder ere sønderrevne til Uldtrevler blive de blandede med andre Stoffer. Det paastaaes, at den saaledes producerede Uld leverer Raa-stoffet til i det Mindste en Trediedel af Englands Uldmanufaktur. I Kensington Museum kan Besøgeren i Afdelingen „Dyriske Produkter“ se Hundreder af forskellige Mønstre af denne Uld, der er tilvirket af uldne Klude og gamle Klæder. Den civiliserede Menneskeheds af-

lagte og ubrugelige Garderobe strømmen derfor ifølge en naturlig Lov til England og navnlig til dets Hovedstad, for i Skikkelsen af et udmærket Fabrikat at vende tilbage til de Steder, hvorfra de kom. Fabrikater af Faar uld opslides ikke let og kunne derfor flere Gange fornyes. De gamle Klæders endelige Skjæbne er imidlertid dog at blive Jordens Bytte. Ved Kunsten ikke mere, hvad den skal gjøre med de ofte brugte Uldtrævler, saa overlader han dem til Algerbruget. Men her staa de paa en vis Maade op igjen, rigtignok i en hel anden Skikkelse. Ja, vi gjenfinde dem i vort O. Det er bekjendt, at god Humleudsaad maa gjødes med Affald af Klude. Paa den Maade bliver tilsidst dog gamle Klæder atter til Nytte for det menneskelige Væsen, og vi tabe dem først ganske af Syne, naar de i Stedet for at tjene til Beklædning forvandles til selve Vægemæstof medens vi stømme det stummende Ofrus. Det er afslagne Klæders Skjæbne. Kludetorvet og dets Handlende have fuld Krav paa vor Erkjendtlighed og Værfrygt.

Træk af Myrernes Liv.

(Af M. Evers.)

Der er fortalt og skrevet saa meget om Myrerne, at det er vanskeligt at meddele noget virkeligt Nyt om dem. Næsten hver Læsebog og Naturhistorie indeholder Beskrivelser af deres Bygninger, indre Styrelse og Krigstog, og bekjendt er det ogsaa, hvorledes man kan anvende Myrerne til at faae renlige Skeletter af andre Dyr. Dog har

jeg ved mine Studier af Myrernes Liv og Væsen gjort forskellige Erfaringer, der maaske indeholde Et og Andet, som er nyt eller i alt Fald mindre bekjendt.

Især har jeg iagttaget den røde Skovmyre, i der i vor Gran- og Fyrrestove opfører ofte meget bethdelige Bunker eller Tuer af tørre Naale. Men desuden vare ogsaa de røde og sorte Havemyrer, der bo i Jordhuler, og de andre Arter, som man finder i raadne Træstammer, gamle Mulvarpetuer og under Stene, Gjenstand for mine Undersøgelser. Af alle disse Folkeslag fandt jeg de lysegule Myrer, der især have Tilhold under Stene, at være de ubehageligste og værste, idet deres Bid ere istand til hurtigt at fordrive den ivrigste Forsker fra Pletten.

Smerten ved Myrernes Bid bevirkes som bekjendt ved Myresyre, som Dyret fra Spidsen af Bagkroppen udgyder i Saaret. Men til dette Diemed vil man bestandig se en bidende Myre krumme sig sammen, saa at Hoved og Hale næsten berøre hinanden. Men især er det pudserligt at betragte de røde Skovmyrer, der paa Grund af deres Størrelse ogsaa ere bedst skiftede til at iagttages. Taschenberg giver det Raad, at for at kunne nyde den frydrede og kvægende Duft af Myresyre, skal man med den flade Haand slaa nogle Gange paa Myretuen og da holde den for Næsen; men rigtignok raader han til at gjøre det meget hurtigt for at ingen af de derved rasende opbragte Myrer skal bide sig fast ved Haanden eller liste sig ind paa Legemet. Men jeg har selv gjort den ubehagelige Erfaring, at selv ved den største Hurtighed vare Dyrene endnu rasere og at jeg inden jeg saae mig om var bleven bidt dygtig. Enhver, der vil forskaffe sig denne i Sandhed kostelige Nydelse, raader jeg derfor til kun at fare med Haandsladen i en Afstand af tre

til fire Tommer over Tuen; en Myre vil da aldrig kunne sætte sig paa Haanden, men man vil snart mærke denne vædet af mange Tusinde Straaler af Syre, som Myrerne sprøjte op i en ret anselig Høide. Desuden har man ved dette Experiment det underholdende og høist pudserlige Skue, at den hele Myrehær indtager en kraftig Offensivstilling paa Tuen overfor den Haand, som svæver over den. Enhver Myre støtter sig derved paa de bageste Ben, holder sig i en svævende Stilling og udstrækker Hoved og Bagtrop mod Forstyrrelsen, sprøjter Syre og holder Tængerne parate til at gribe. Saa snart Haanden holdes stille, staaer ogsaa den hele Armee ubevægelig; bevæges den, saa følger ogsaa Hæren nysigtig derefter, saa at den med Lynets Hurtighed forandrer Stilling, gjør nogle Skridt fremad og paany staaer parat til Angreb. Dette Skue minder uvilkaarlig om Evolutionserne af et Balletkorps, der jo ogsaa ofte præsenterer sig ubevægelig for Publikum i næsten umulige Legemsfordreielser, pludselig galopperer nogle Skridt fremad og strax derefter som ubevægelige Støtter indtager den tidligere Position eller en endnu vanskeligere ny Stilling.

Med blødt børstede Læderstøvler kan man saa temmelig uden Fare gaa imellem disse Skovmyrers Skarer, især naar man stamper af og til. Myrerne blive rigtignok opbragte over denne Stampen; men de, som krybe op paa Foden, kunne let afrykkes, da de vanskeligt kunne holde sig paa det glatte Læder. Dette prøvede jeg navnlig, da jeg en Gang forsøgte at anlægge en Myrekoloni i min Have. I denne vorede der nogle Naaletræer — der var altsaa sørget for Byggemateriale. Tillige var Haven saa stærkt befolklet af Insekter, Larver og smaa skadelige Myrer, at jeg

den Gang troede at kunne føre et kraftigt Slag mod dette Utpå ved at indføre den store Skovmyre.

Med Benklæderne i Støvlerne begav jeg mig altsaa en smuk Sommerdag, forsynet med flere Poser og en Donskuffe, til den nærliggende Skov, hvor jeg vidste der var flere Myretuer. Jeg standsede ved den største, befæstede Poserne rundt om ved Grenene saaledes at de hang vidt aabne ned og gav mig til at skuffe op af Tuens Midte Myrer, Eg, Larver, Bygningsmateriale, kort sagt Alt, kom det i Poserne, bandt dem til og fik dem bragt ind i Haven. Ved at indføre Alt med den største Hurtighed, ved bestandig at stamppe og ved at være iført blanke Støvler var denne Operation gaaet for sig uden at jeg var bleven bidt. Desværre var det hele Arbejde spildt, og skjøndt jeg ved den Leilighed gjorde forskjellige interessante Jagttagelser, angrede jeg dog at have ødelagt og forstyrret mine Yndlinge i Skoven.

Disse Jagttagelser vare følgende. Skjøndt jeg ryftede det hele Indhold af Poserne ud i en Bunke og saa vidt muligt fik Eggene og Larverne anbragt i Midten, viste der sig dog en saadan Forvirring hos Myrerne, at de styrtede afsted til alle Sider. Stødte de derved paa en eller anden Larve, saa tog de den med sig og bar den afsted et godt Stykke fra Hoben. Ogsaa de i denne i Tusindvis kravlende Dyr arbejdede sig, for det Meste belæssede med Eg og Larver, frem for Dagslyset og toge Flugten. Imidlertid bemærkede jeg snart, at disse Tog efterhaanden samlede sig i Grupper og anbragte hist og her under forskjellige Dækningsmidler et større Antal af Larver, tildels saaledes, at jeg senere kunde tage dem i hele Skefulde. Men i alt dette herskede ikke mere den sædvanlige Orden; den ledende, almindelige Tanke fattedes, og alt begyndte de enkelte Grupper at be-

krige hinanden, hvorved Englen blev flyttet snart hid, snart did. Den Ulykke, som jeg med Sorg saae at jeg havde anrettet, blev fuldbendt derved, at de smaa Havemyrer, stjondt i langt svagere Skarer, begyndte at føre en sand Ødelæggelseskrig mod deres større Slægtninge. Og her kunde man saae et tydeligt Bevis paa, at Enighed gjør stærk og at Tvedragt mellem Brødre kunne styrte selv de Mægtigste i Fordærvelse. De store Skovmyrer, kæmpende hver for sig, bleve hurtigt Ofre for deres smaa Modstanderes Bid, idet tre til fire af disse i Forening faldt over en saadan Kæmpe. Allerede den næste Dags Aften laa Naaletuen uddød og forladt. Bidt og bredt frøb de udmattede og siensynligt modløse Myrer omkring, men tættest dog der, hvor de havde skjult deres Afkom. Utallige Lig dækkede Jorden og overalt saae man den lille grusomme Fiende i Kamp eller ifærd med at slæbe Byttet bort. Efter nogle Dages Forløb var Alt forbi, og jeg indsamlede nu Larverne til Fuglespøde. Jeg skal endnu bemærke, at jeg ogsaa havde indsamlet mange bevingede Myrer, altsaa Hunner, for at kolonisere dem, men at disse vare de Første, der adspredte sig uden at bryde sig om de Andre eller om deres Afkom.

At det altsaa er meget vanskeligt om ikke umuligt ved Menneſſehaand at anlægge Kolonier af Myrer, er derved blevet mig aldeles klart. Thi at jeg en Gang holdt en hel Stat af Havemyrer, som jeg fandt i en Blomsterpote, en lang Tid i mit Bærelse i et stort Bliffar, nærmest for at spøde mine Myreløver med dem, kan man ikke kalde Kolonisation; disse Myrer kunde ikke komme udenfor deres Fængsels glatte Bægge, og jeg mærkede ogsaa snart, trods den rigelige Foder, de fik, at Alt ikke var hos dem som udenfor i den frie prægtige Luft.

Men hvordan anlægge nu Myrerne hele Kolonier? Jeg har selv set hvorledes de bære sig ad dermed; det skete paa følgende Maade.

Under et Besøg hos en Ven i Soltau bemærkede jeg strax Dagen efter min Ankomst røde Skovmyrer i den store, smukke Have, men søgte forgæves efter en Tue. Saavidt jeg kunde se, fandtes der heller ikke Naaletræer i Haven. Men paa en Spadseertur opdagede vi kort efter paa en fri Plads under nogle store Graner atter Myrer af den samme Art, søgte og fandt nu ogsaa under en Hæk en temmelig betydelig Koloni. Da dette Sted ikke var beliggende langt fra Haven, kunde vi godt forklare os deres Tilstedeværelse i Haven, fordi Myrerne som bekjendt foretage meget lange Streiftog. Men nogle Dage efter opdagede jeg paa Skraaningen af en Terrasse i Haven en ganske lille Koloni, der lige syntes at være i sin Begyndelse. Stedet laa mod Solsiden men halvt under en lille Busk. Og da jeg nu fulgte Myrernes Bei, naaede jeg til det Plankeværk, der omgav Haven, og under hvilket Strømmen var gaaet. Jeg tog Mærke af dette Sted og fandt paa den anden Side af Plankeværket snart den Bei, hvor belæssede Dyr i Tusindvis travlede. Og denne Bei førte til den omtalte store Koloni eller rettere fra den; Arbejderne slæbte saa ivrigt Naale og allehaande Splinter hid, at man Dag for Dag, ja næsten Time for Time kunde se, hvordan Myrefamilien voksede og tiltog.

Bed nogle Experimenter, hvorom jeg senere skal fortælle, havde vi flere Gange forstyrret den unge Stat og bemærkede henimod Aften en paafaldende Urolighed i den. Den næste Morgen var den hele nye Kommune forsvunden! Da der imidlertid var Myrer nok tilstede, som løb omkring, fulgte vi disse og opdagede nu paa den samme Skraaning

og igjen under en Bust, men omtrent ti Skridt derfra, den samme unge Koloni, der havde flyttet om Natten med Alt hvad der tilhørte den, og havde bragt den hele Naaletue derhen. Vi forstyrrede dem nu ikke mere, men iagttog dem om Natten ved Bygteskin, og saae nu, at de havde endnu mere travlt med deres Arbeide end om Dagen. I den dybe Stilhed travledes, summedes, slæbtes, byggedes der i Græsset, saa det var en Fornpielse at se — en Fornpielse, der nok kunde tilskynde selv en saa mægtig Hersker, som den vise Kong Salomon, til at udtale Myrernes Pris.

Her var det altsaa godtgjort, at Kolonien var fremkommen ved Udvandringer fra en anden. Og af deslige Kolonier, der ere affødte af andre, har jeg fundet mangfoldige i store Fyrrestove. I nogle af disse laa høie Myreborge i saa stor Nærhed ved hinanden, at der ved forskjellige Karavanveje paa kryds og paatvers var en Art Kommunikation mellem disse Stater. Skulde altsaa, som Taschenberg paastaar, en fra en Myretue paa et affides Sted nedfalden Hun kunne foranledige Anlægget af en ny Koloni, saa kan jeg kun tænke mig dette paa den Maade, at Hunnen er falden ned i en saa ringe Afstand fra dens Tue eller fra denne Tues Koloni, at den kan findes af Arbeiderne af dens egen Slægt og optages af dem; men at paa den anden Side ogsaa Afstanden maa være saa stor, at Arbeiderne hellere paa selve det Sted, hvor de træffe sammen med Hunnen, foretrække at anlægge en Koloni end at paatage sig Uleiligheden ved Transporten til Modertuen.

Hvis man skulde spørge, hvordan det kommer sig, at man undertiden træffer paa ganske enkelte og isolerede Myretuer, saa vil jeg svare med det Spørgsmaal, om Den, der har fundet en saadan Koloni, ogsaa er aldeles sikker paa,

at der ikke er lignende i den vedkommende Egn? Og dernæst har jeg selv med egne Øine set, at det Sidste er Tilfældet. Thi paa Ghordenerbjergene ved Hannover, et Høidedrag, der strækker sig næsten i en Mils Længde, og som jeg har gjennemstreift i Aar og Dage, fandt jeg kun to Kolonier og i en saadan Afstand fra hinanden, at der ikke kunde være Tale om nogen Forbindelse mellem dem. Men hvem kan paastaar, at denne Afstand altid har bestaaet. Kunne Myrer flytte med hele deres Bagage ti Skridt om Natten, hvilken Vei kunne da ikke deres Kolonier tilbagelægge i Løbet af mange Aar! Og hvem kan sige, hvor mange Mellemled der mulig bestaaer, og som ere forsvundne af en eller anden Grund. Jeg skal som yderligere Bevis anføre, at den store Due, hvis Beboere jeg for en stor Del bortførte, uden at opnaa det tilsigtede Diemed, var efter to Aars Forløb sporløst forsvunden, altsaa enten uddød eller ogsaa flyttet. Skovenes Afdrivning og Nybeplantning er ogsaa af stor Indflydelse paa Myrernes Udbredelse. Jeg er overtydet om, at hvis man flyttede en Granskov i Løbet af et Aarhundrede Mile bort fra dens oprindelige Sted, vilde samtlige Myrerkolonier, som findes deri, flytte med. Og endelig kan jeg godtgjøre, at der i de sidste to Aar paa den nævnte Bjergstrækning har dannet sig flere nye Kolonier, der aabenbart ere opstaaede ved Udvandring, eftersom der bestaaer en indbyrdes Forbindelse mellem dem; men jeg har dog ikke været istand til at opdage hvilken af dem, der er den egentlige Moderstat, og hvilke Kolonierne.

De Experimenter, som jeg forhen nævnede, havde Hensyn til Virkningen af Myrebidet og af den Syre, som udgives i Saaret. Os Mennesker volder det kun en kortvarig Smerte, men ere Biddene mange, kunne de ogsaa blive farlige.

Blandt Trediveaarskrigens og de spanske Kriges Rædsler nævnes jo ogsaa den Afstyhelighed, at Pattebjørn bleve kastede i Myre-reder og bidte til Døde. Paa Dyr udøver en Myresyre en stærk Virkning, men paa intet i den Grad som paa Frøen. Medens Insekter, Orme og andre langt mindre Skabninger først efter længere Tids Forløb bukke under for mange My-rers Bid og endog kun lidet synes at ansøges af et enkelt, er derimod Frøen næsten altid et Dødens Offer for Myrebid, ja en almindelig stor Løvfrø kan dø af et eneste Bid. Døden synes sikker, kun er den Tid, inden hvilken den indtræder, forskjellig efter Frøernes forskellige Størrelse og efter de Bid, de have faaet.

Paa den betydelige Hede, der hersker i Skovmyrenes Tue, beroer den Fremgangsmaade, hvorved Apothekerne faae de fornødne Myrer til Tillavning af Myrespiritus og som an-vendes paa Lyneborgerhede. Store Glasflaster blive indtil Mundingen nedgravede i Tuerne med nogle Draaber Spi-ritus deri. Ved den stærke Hede, som hersker i Tuen, opstiger der en stærk Dunst fra Spiritusfen, og saa snart nu en Myre kommer det fordærvelige Glaskrater for nær og nys-gjærrigt ser ned i det mørke Svælg, bliver den strax ligesom bedøvet af Dunsten og styrter ned i Flasken. Man søger herved saa vidt muligt at faaane de nyttige Dyrs Reder og Æg og anbringer derfor Flaskerne paa Tuens Skraaning. Men hvor uhyre Mængden er fremgaaer deraf, at en saadan stor grøn Flaske ofte er fyldt efter et Par Timers Forløb. Dog faaer man en endnu fyldigere Forestilling om de Milliarder, som deslige Tuer indeslutte, naar man betænker de Centnere af Larver, som komme i Handelen. Hvor for-svindende ere ogsaa her vore Tal mod den almægtig skabende Natur!

Kinesere paa Hjemreisen.

(Af „Globus“.)

I.

Ikke faa Europæere kjende af Erfaring, den uimodstaaelige Magt, der driver dem fra fremmede Lande tilbage til Fædrelandet efter at de i deres Ansigts Sved have søgt at erhverve Midler til at kunne vende tilbage. Ombord paa de Dampskibe, som forlade New-York for at gaa til Europa, ser man deslige Uhyffelige, og vi kunne forestille os, hvor glade de føle sig, naar Atlanterhavet er tilbagelagt, naar de gine deres Hjemstavns Kyster og se de Steder, hvor de have tilbragt deres Barndom, hvorledes de under Gjensynet fælde glade Taarer og betragte dette Møde med deres Kjære som det skønneste Dieblif i deres Liv.

Men paa samme Tid som et Hartsøi damper ud fra Bugten ved New-York fra de østlige Forenede Stater med Europæere, der drage til Hjemmet, letter i Vesten, i San Francisco, ligeledes et svømmende Palads Ankeret. Dette Skib indeholder derimod hjemvendende Asiater, Sønner af det himmelfke Rige, Kinesere med lange Haarpidse. Ogaa de havde vendt deres Fædreland Ryggen, for at søge Uhyffe og bedre Dage et andet Sted — men neppe fundet hvad de søgte. Lad os nu se, hvorledes disse Asiater tilbringe en fem til syv Ugers Reise fra Kalifornien til Hongkong; thi i denne forholdsvis lange Tid komme sikkert ikke faa af de Eiendommeligheder frem, som de have tilegnet sig un'oer et langvarigt Ophold blandt fremmede Nationer, men som utvivel-

somt snart ville forsvinde i Hjemmet. De have alle paa faa Undtagelser nær været Kulier, det vil sige: de have for et vist Antal Aar forpligtet sig til at arbejde som Slaver og ere dragne ud i Verden med Alt hvad de eiede: en blaa Bluse, et særegent Slags Bentlæder, et uhyre Sol skjærm og en Bambusstav. En Tidlang holdt de nok Overenskomsten, men tilsidst løb de deres Bei eller bleve enige med deres Herrer, og fristede da Livet som Markarbeidere, Gartnere, Opvartere, Kofke, Kludesamlere, Fiskere, Matroser, Fabrikarbeidere, maasse ogsaa som Kjøbmænd eller som Spillere eller Tyve, men først og fremmest som Guldgravere, — og nu have de begivet sig ombord paa et Skib, for at nyde Frugterne af deres Arbeide. Og hvad er saa Udbyttet af deres eventyrlige Omflakken?

En Kineser forlader aldrig sit Land med den Tanke at søge sig et Hjem i den nye Verden. Kina, „Blomsterriget“, som han kalder det, er hans Paradis, alle andre Steder Helvede. Naar han dør i et fremmed Land, saa sker det med den Visshed, at han strax vil kunne aabne sine Dine igjen i Kina, og lider en Kineser af Hjemve, gaaer han gjerne og freidigt i Døden. De Kompagnier, der handle med Kulier, maa forpligte sig til at tilbagelevere Vigen af de Kinesere, der omkomme medens Kontrakten er gyldig. Damp- og Seilskibene bringe regelmæssigt med sig til de kinesiske Havne et stort Antal Viskister, hvoraf enhver enkelt føres gennem uendelige Kanaler, over Bjerger og Dale, hjem til den lille Landsby, der undertiden ligger ved Rigets yderste Grændser. Man kan spørge Tusinder af deres Landsmænd om, hvorledes de have fundet sig tilfredse i de Fjorende Stater eller i Peru, paa Ruba eller St. Domingo, i Australien eller paa Sandwichsøerne, og ikke en Gæste vil indrømme,

at de have ført et taaleligt Liv. De holde nok af at føde sig paa Græshoppernes Vis i disse af Naturen saa begunstige Lande, men saa tro de ogsaa at have gjort Alt hvad de skulde og ryste foragteligt Støvet af Fjodderne, idet de drage bort som værre Hedninger end de kom.

Jeg var med paa et Skib, som husede 600 Kinesere, 8 Kvinder og nogle Børn. Da en kinesisk Lov forbyder alle sædelige Kvinder at udvandre, ere de, som dukke op i Kalifornien, sølgelig temmelig tvetydige. Stæderne ved det stille Hav siges at tælle 50,000 Mænd og 1000 Kvinder fra Kina. Blandt disse Serhundrede var der kun Faa, som vendte aldeles fattige hjem. Fem af Ser havde ved Arbejde og Selvfornægtelse tjent saa Meget, at de med Ro kunde se Fremtiden imøde i Kina, hvor en hel Familie kan leve af fire Daler om Maaneden. En af Ser havde ved Handel eller Guldgravning bragt det langt videre og medførte i klingende Mønt eller i gode Bæxler paa den kaliforniske Bank 5000, ja endog 10,000, 20,000 og 30,000 Dollars. Her var Kjøbmænd, der medbragte uhyre Varebatter og hele Bjerger af Mel, som de agtede at sælge i Hongkong og købe andre Produkter, der med god Fordel kunne sælges i San Francisco, Kjøbmænd, som hele Aaret reise frem og tilbage og gjøre glimrende Forretninger. Haffardspil drives paa disse Ture med en Iver og en Videnskab, der neppe kjendes noget andet Sted, og her var Spillebanker, hvor Bankiererne tjente mange Penge blot ved at købe af de Tabende Uhre, Ringe, ja endog maaske den sidste Skjorte paa Kroppen. Men ikke En af disse Velhavere kunde det falde ind at tage en Rahytsplads, skjøndt Forskjellen mellem en saadan og Mellemdækket var som mellem et Hotel og et Fængsel. Ikke sjældent tabte en Person 2

til 300 Dollars paa een Gang, en Sum, der vilde have været langt bedre anvendt til en Røhytplads.

Tre af disse Passagerer vare ifølge deres Stilling nødsagede til at indlogere sig i Salonen. Havde de havt Valget, vilde de maaske hellere have foretrukket en Svinesti. Det var en Prinds af Blodet og hans to Sekretærer, Medlemmer af et Gesandtskab, der var blevet sendt til Frankrig, for at undskylde Mordet paa Missionærerne i Tientsien, og nu befandt sig paa Hjemreisen. Deres Tjenere valgte naturligvis Mellemdækket og efter nogle Dages Forløb vare de lige saa smudsige som deres Kammerater. Men efter spie Tid var der heller ikke nogen stor Forskjel at se paa deres fornemme Herrer og dem.

Om Morgenens Kl. 6 begynder Bifuben alt at sværme paa Dækket. Her iler Kineseren først hen til Vandtønden, hvorved der hænger et Blikbæger, tager Munden saa fuld som mulig og træder hen til Skibets Ræling, sprøiter Vandet langsomt ud over Hænderne og farer med dem over Ansigtet. Derefter tørrer han sig med det vide Ærme paa sin Bluse og saa er hans Toilette gjort. Hver ottende eller tiende Dag rager han Hovedet og fletter Bidffen. Byd ham et Par Mark, saa vasker han sig endnu en Gang i Dagens Løb, men at faae ham til at gjøre det ved blot Overtalelse er umuligt.

Nu lyder Frokostkloffen. Tolv af Mellemdækkspassagererne danne et saakaldet Messeskompagni og have faaet et Spisemærke af Proviantforvalteren. Mod at fremvise dette faaer En af Kompagniet et stort Blikskab med Ris, hvori der staaer en Skaal indeholdende en anden Ret med smaatskaaret Kjøb, og i denne staaer atter en mindre Skaal med skarpe Sager, saasom Agurker, Bønner, stærkt krydret Fiskeuppe, der tjener

som en Art Sauce til Risen. Disse Vækkerier sedtages af en Kande med The. Den, som har modtaget Maden, søger nu en plassende Plads, og de andre Elleve slutte sig til ham. Enhver af dem har en lille blaa Træbrik og to smaa Pinde, hvilke de meget behændigt benytte som Gaffel. Fadene sættes ned paa Dækket, uden Hensyn til om der er Smuds eller ikke, Benene lægges overfor, og nu giver man sig ifærd med Arbeidet uden Bord eller Stol, uden Dug, Kniv, Gaffel, Ske eller Glas. Af det store Fad fylder man sin Brik med Ris, men i de andre Staalet griber man efter Behag, og fylder det Spiste ned med The. Kineserne spise i det Hele taget ikke Meget, de ere fra Ungdommen vant til Afholdenhed og en Irlænder vilde vanskeligt blive mæt af den Føde, som er nok til tre Kinesere. Umaadelighed i Spise og Drikke er ikke deres Feil. Der er et Sted paa Skibet, hvor Brik og Pinde kunne blive rensede, men det er meget sjældent, at der gøres Brug deraf.

Hvad de mest lægge Vind paa er den største, den smaa- ligste Sparksomhed. Medens Andre, baade Japanesere og Negre, maa betale hundrede Dollars for Reisen, slipper en Kineser med femogfyrgetyve, en utrolig billig Pris for en saa lang Tur. Dampskibsselskaberne have imidlertid ingen anden Udvei, thi disse Gniere ville hellere være tre Maaneder længere ombord paa et Seilskib end at udgive nogle Dollars mere for at afforte Reisen. For en saadan Pris faae de vel hverken Fasaner eller Trøfler, men der høres aldrig nogen Klage over Kosten. Denne var ogsaa altid ret god og rigelig og i alt Fald langt bedre end den, disse Folk ere vant til at nyde.

Jeg skal anføre nogle Retter, som der foruden Ris blev opvartet med. Om Søndagen fik hver Person et Andæg,

jo ældre jo bedre, der havde ligget i Saltvand og hvis Udseende var alt andet end behageligt. Dernæst fik de store kogte Roer, der havde været nedsaltede fra det Dieblis de toges op af Jorden, endvidere salt Rjød med stuede Wrtbælge, tørrede Fisk kogte med tørrede Kaalblade, Nudler af Rismel, kogte sammen med smaa tørrede Krebs, der i Kina findes i en fabelagtig Mængde, og tørrede Bønner med skarp Sauce. En Kineser bryder sig ikke det Mindste om Kartofler, Brød spiser han ikke saa længe han har Ris og i Kina findes der ikke et eneste Brødbageri. Der er en bestemt Spiseseddel for hver Dag i Ugen, hvorefter den kinesiske Regering er kommen overens med Pacifik-Dampskibskompaniet. Den bliver punktlig overholdt og er i det kinesiske Sprog opslaaet ved Indgangen til Mellemdækket.

Det Uforflarlige, det Uhyggelige ved disse vandrende Kinesere bestaaer deri, at de ere aldeles uforbedrlige. Fornuende Folk i San Francisco have en stor Forkjærlighed for kinesiske Tjenestetjende og beholde dem gjerne i lang Tid; ogsaa som Butiksvende og Opvartere i Restaurationer bruges de meget, og de fatte hurtigt, at de maa gjøre en Dyd af Nødvendighed og se rene og ordentlige ud. Mange Familier føle sig forpligtede til at oplære disse Hedninge i Kristendom og de ville overhovedet nødig undvære deres kinesiske Tjenestefolk. Ser man en saadan Kineser med Npiagtighed og stilsfærdig Orden udføre sin Tjeneste, saa mener man, at man ikke kan opdrive nogen bedre Tjener, men der er dog altid noget Lumskt ved ham. Han ser ret anstændig ud med den omhyggelig flettede og indsalvede Pidsk, med den fjære Haarduff midt paa det speilglat ragede Hoved, med de eiendommelige broderede Sko med tommetykkede Papirsaaler, med den blaa Bluse med vide Ermer, de snehvide Ben-

flæder, som tillige ere Strømper, og den lille Hue, der er af Størrelse som en Svalerede. De lære snart at haandtere Kniv, Gaffel, Tallerken og Serviet og efterligne de Hvide paa mange andre Maader. Blandt Reiseselskabet her paa Skibet havde en stor Del tilbragt flere Aar i amerikanske Huse og altsaa havt god Tid og Leilighed til at gjøre sig bekendte med det der herskende Liv og Skikke. Men Resultatet var uden Undtagelse, at de for det Første inden Afreisen stilte sig ved Alt, hvad der mindede om Amerika, at de nogle Dage før vor Ankomst til Kina, saa snart de fik Den Formosa i Sigte, hurtig kastede den sidste Rest overbord, og at de om muligt vare endnu mere smudsige end deres Landsmænd, der have tilbragt hele deres Tid i Hjemmet, og at endelig ikke En af de nævnte Serhundrede vilde kjendes ved Kniv og Gaffel, men udelukkende brugte Pindene til at faae Maden ned.

Keppe er Frokosten til Ende, førend store Maatter udbredes over hele Dækket, og Hasardspillet begynder. Deres Yndlingspil er et Slags Domino med Tærninger, hvorved fire til sex Personer slutte sig i en Kreds. I Stedet for Penge benytter man sig som Jettons af hvide og sorte Porcellænsknapper, men ogsaa af russiske, engelske, tydske, franske og japanesiske Kobbermønter. Ved Tabet af et saadan kostbart Stykke, der undertiden repræsenterer flere Dollars, er det som om de have mistet deres evige Salighed og de fordreie Ansigterne værre end en Gorilla. Alle og Enhver spille. Vige over for den, der taber den sidste Hvid, vises der den største Vigegyldighed; har han endnu det Mindste tilbage at sætte ind, da vover han en ny Dyst med Fortuna. Det er ikke saa sjældent, at en Spiller, der taber Alt, hvad

han eier, lader sig paa Stedet leie til at tjene som Kuli paa flere Aar.

Vige før Middagsmaaltidet bliver Regnskabet opgjort og Jettonerne indløses med Guld eller Sølv. Maden sluges nu med stor Hurtighed for at Maatterne igjen kunne komme frem og Spillet atter tage sin Begyndelse. Det vedvarer saa længe indtil Mørket forhindrer at kjende Dominobrikkerne eller Tærningerne.

Kineseren fortjene Ros for sit Maadehold i Henseende til Drif, aldrig ser man den affhyelige Brændevinsflaske hos ham, aldrig ere hans Sandser omtaagede. Men Spil og Spil er hans Videnskab, der er ligesaa nervespændende som Drif. Som bekjendt har Kineseren ikke nogen egentlig Helligdag om Ugen, og naar man ser ham hver Dag fra Morgen til Aften kaste Tærninger eller sætte Dominobrikker sammen, forstaaer man tilfulde Spillet's Forbandelse.

Men kunne ikke de kinesiske Koner faae deres Mænd til at opgive denne Videnskab? Nei. Lad os en Gang gaa ned til den Del af Mellemøstet, hvor Damerne have deres Ophold. Her sidde de Skjønne i en Klynge og forlade ikke deres Krog i de fem til syv Uger, Reisen fra Kalifornien til Hongkong varer. De komme aldrig op paa Dækket, for at nyde den varme Jones balsamiske Lust, de bryde sig ikke om det herlige Skue af Solen, naar den straalende hæver sig over Havspeilet, for dem funkle ikke Stjernerne med unævnelig Pragt og Havets lysende Skjær bryde de sig ikke om. Men hvad bestille de, hvad foretage de sig da? De spille.

En Morgen besluttede jeg at undersøge, hvilken Indflydelse Kinesernes Samkvem med Kristne, Præsters og Missionærers Bestræbelser havde havt paa dem. Jeg greb Sagen an saa grundigt som muligt og betjente mig derved endog

af en Tolf. Udfaldet var overrassende. Ikke en Eneste var Kristen; vel var der En, der forsikrede at han eiede en Bibel, men han vægrede sig ved at vise den. Mulig er han bleven af med den paa den vestlige Halvfugle, for at man ikke i Osten skulde træffe ham i Besiddelse af slig Kontrahand.

„Gik Du ofte i Kirke i Amerika?“ spurgte jeg ham.

„Ja. Min Herre overholdt strengt, at vi om Søndagen gik i Kirke og ikke arbejdede.“

„Spiller Du Hasard?“

„Ja, om Hverdagens, ikke om Søndagen.“

Der var nogle syge Kinesere ombord, og for at skaffe disse bedre Luft, lagde man dem paa Dækket. Deres Landsmænd toge ikke mindste Hensyn til dem og rakte dem kun modstræbende en hjælpsom Haand, naar det ikke kunde undgaaes. Maatterne bleve lige fuldt udbredte og Spillet fortsattes uhindret. Tre Blinde listede sig hjælpeløse omkring, men de fandt ikke nogen Deltagelse. Hvem havde vel under Spillet's Ophidselse Tid til at beskæftige sig med dem?

Overtroen hos Kineserne træder mest frem, naar en af dem dør. I samme Nu styrte Alle bort, thi de tro, at den onde Aand farer ind i Legemet for at hente Sjælen. Ingen tør nærme sig eller gaa forbi Liget. De Hvide blandt Skibsbefættningen opslaa et Telt paa Dækket forud, hvor de aflæde den Døde; Skibslægen slaar derpaa Hul paa Puls-aaren og indsprøiter en Materie, der kan forebygge stærk Forraadnelse. Aaren bindes derefter til, Liget indgives et Par Gange med Gummilak, det indsprøbes i Seildug og lægges i en af de Kister, der ere medtagne til Hongkong. En Haandsfuld Ris, en Bibe, Tobak og et Spil kinesiske Kort hører med til Udstyret. Undertiden maa de kinesiske

Passagerer med eller mod deres Villie styde en Sum af 25 Dollars sammen, et Dødsoffer, hvoraf Lægen faaer Halvparten for sin Uleilighed, medens den anden Part gaaer med til Ligkisten og Andet. Frygt for den onde Jos faaer dem til at aabne Pengepungen, der ellers er saa haardnakked luffet.

Som bekjendt tro Kineserne paa en god og en ond Guddom. Den Første bryde de sig kun lidet om, de mene at han er saa eviggod, at han ikke næmmer at tilspie dem Skade. Derimod tilbede de Jos, den Brede, hvis hæslige Statue findes i hvert Hus og hvert Tempel. Sam nære de den største Frygt for og hvor de ane hans Nærværelse, ile de bort i Forsærdelse. For nogen Tid siden fuldsjeilede en Baad med sex Kinesere i Bugten ved Hongkong ved en Rastevind. Tusinder af Dschonker vare i Nærheden og Folkene kunde med Lethed være blevene frelst, men Fartspierne foer afsted i fuld Forstrækkelse og alle Sex druknede. Man mente, at Jos havde været i Vandet, for at hente dem, han havde udsat til sit Bytte. Den, han ikke vilde have, kunde nok redde sig selv. Men denne Gang vilde Jos have dem alle.

„Hvor længe har Du været borte fra Kina?“ spurgte jeg En.

„Fjorten Aar.“

„Er Du gift?“

„Ja, Herre.“

„Har Du en god Kone?“

„Na jo — saadan mellem begge, hverken god eller slet.“

„Glæder Du Dig til at se hende igjen?“

„Na nei, det kan jeg just ikke sige.“

„Hvorfor reiser Du da hjem igjen?“

„Jo, jeg vil gjerne gjense hendes bitte smaa Fødder,

det er derfor jeg reiser hjem. Min Kone har de deiligste smaa Fødder i hele det kinesiske Rige, de ere ikke større end min lille Finger. Jeg har tre Gange tabt mine Penge i Nevada og igjen tjent mig op med den største Mojsomme- lighed. Alt det har jeg gjort, fordi jeg tænkte paa de skønneste af alle Fødder, og jeg glæder mig ret til at se dem igjen."

"Har din Kone skrevet til Dig i disse mange Aar?"

"Tre Gange og hver Gang fortalte hun mig, at jeg kunde faae mange Penge for at sælge hende; men det vil jeg aldrig gjøre. Om hende selv bryder jeg mig ikke stort, men jeg kan ikke stille mig ved hendes smaa Fødder."

Agter i Skibet var der reist en Bod af Seildug, omtrent otte Fod i Firkant; her var Opiumshulen med alle dens Rædser. For at forebygge Ildbrand, der let kunde opkomme, hvis Kineserne røg i Smug under Dækket — thi medens de ryge maa de altid have et brændende Lys ved Siden af Piben — har Dampskibsselskabet klogelig indrettet denne Bod. Ganske at forbyde Kineserne Opium vilde bringe dem i endnu større Fortvivlelse end hvis det pludselig forbydes de uforbedreligste Drukkenboldte Nydelsen af Brændevin. Dette Onde er stort og for dybt indgroet til, at det let lader sig udrydde. Saa længe Englændernes Handel ikke lider derunder gjøre disse forræffelige Menneskevenner sig al Umage for at fremme Handelen med Opium; den indbringer dem jo betydelige Summer om Aaret.

En snæver Dør fører ind i Bodden, paa begge Sider i det Indre er der omtrent to Alen fra Gulvet opslaaet et halvanden Alen bredt Brædt, saa at Gæsterne ikke alene kunne strække sig paa Gulvet, men ogsaa paa Bænkene. Døren holdes saa vidt muligt lukket, for at den kostelige

Røg ikke altfor meget skal trænge ud, og i denne Atmosfære føle sig Alle, der have været saa heldige at faae Afgang, yderst lykkelige. Jeg fastede et Blik derind og talte 23 Personer, medens en halv Snes udenfor ikke kunde styre deres Harmes over, at Paradiset alt var overfyldt. Synet af det Indvendige kan maaske tænkes, men ikke beskrives. Den, som vil lære at kjende det i Guds Billede skabte Menneske paa dets laveste Trin, behøver kun at gaa ind i Opiumshulen paa et saadant Dampskib.

II.

Mellem Japaneerne og Kineserne er der en saa mærkelig Forskjel, at medens Enhver, der kommer i nærmere Berøring med de Første, kommer til at holde af dem, indgyde de Sidstnævnte snarere Afsky. I Japan ser man kun venlige Ansigter, Blikket er aabent, Trost og Baalidelighed er almindelig og Nationen gaaer med hver Dag frem i større Civilisation. Vi opholdt os et Par Dage i Yokohama og jeg blev paa det Behageligste overrasket, thi jeg saae alle Tegn paa, at Japan om kort Tid vil staae i Række med Jordklodens mere civiliserede Nationer. Jeg søgte at iagttage det Indtryk, som alt dette gjorde paa den kinesiske Brinds, og skjøndt denne, der sikkert er en af de listigste og utilgængeligste Karakterer, hans Fædreland har at opvise, ikke let lod sig friste til at vise mindste Tegn paa Mishag eller Bifald, blev han dog aabenbart meget henrykt ved at se det Jernbanearbejde, der om kort Tid skulde forbinde Yokohama med Jeddo og som allerede var rykket saa vidt frem, at den halve Strækning alt var belagt med Skinner. Maaske har han aldrig før i sit Liv fundet Noget, han i den Grad forundrede sig over, og han kom næsten rent ud af sin ellers

faa iskolde Fatning ved at se det lille Naboland, der altid har været Gjenstand for det mægtige Kinas dybe Foragt, gjøre kæmpeagtige Fremmskridt, medens det himmelske Rige endnu ikke har tænkt paa at anlægge saa meget som en God Jernbane.

Der var ogsaa nogle Japanesere ombord, rigtig flinke Folk. De havde lagt sig efter Engelsk og talte det ret godt, de vare renlige og net klædte, de drak Vin, Lo, spøgede, sang og lærte daglig noget Nyt. Kineserne derimod vare vrantne, mistroiske og ikke til at stole paa, de havde et stygt lurende Blik, det saae ud som om de frygtede deres egen Skygge og havde ingen Venner. Ikke en Eneste af dem, som i flere Aar havde levet blandt Amerikanerne, havde hævet sig over det oprindelige Standpunkt, skjøndt Leiligheden dertil neppe havde manglet i San Francisco, ikke En var kommet saa vidt, at han havde affaaet den vanvittige Haarpidsk og iført sig europæiske Klæder. De lignede mere Abekatte end Menneſker. Nei, en Kineser er og bliver en Kineser og ikke Andet. Aldrig opdagede vi en engelsk Bog eller en Avis i deres Haand, kun En eller To saae man en Gang imellem læse i et Par kinesiske Blade. Ingen Cither, ingen Fløite eller andet Instrument lød i de uendelig skjønne Maanestjinsnætter, der dog ere saa godt skikkede til at fremkalde poetisk Stemning. Ja, serhundrede Personer vare her sammen i samfulde fem Uger uden at synge en eneste Sang!

Men der er et Træk i den kinesiske Nationalkarakter, som fortjener at roses; de nære stor Kjærlighed og Hengivenhed for Forældrene. Deres vigtigste Gudstjeneste har Hensyn til Forfædrene, der bedes til dem og der er særegne Fester og Offerhøitider til deres Gæde. Alle de Penge, som Kineserne

paa nogen Maade kunne spare sammen i Udlandet, sende de deres Forældre eller rettere bringe hjem til dem efter mange Aars Fraværelse; thi de tør ikke betro det kjære Guld til nogen Anden. Ja, for Kineseren ere Fader og Moder hellige og han lystrer blindt sin Faders Befaling. Benstak efter vore Begreber kjende de ikke, dertil ere de for egenfjærlige og for lidet omgængelige; heller ikke føle de Kjærlighed i Ordets ædlere Forstand; Hæstestabene sluttes af Forældrene uden at det vedkommende Par spørges, som oftest har det ikke set hinanden tidligere, og Forældrenes Villie er Børnenes Lov. I Kina er der mange rørende Exempler paa barnlig Kjærlighed. Uden Spor af Følelse forlade Mændene deres Hustruer paa ti eller tyve Aar og omtale dem kun sjældent, kun Forældrene have Noget at betyde og de føre dem bestandig i Munden.

„Hvor længe har Du været borte fra Kina?“

„Tretten Aar.“

„Har Du Kone hjemme?“

„Ja, Herre, og to Børn.“

„Sig mig, hvor mange Penge har Du aarlig sendt din Kone?“

„Sendt min Kone? Ikke en Skilling.“

„Men hvoraf lever hun da?“

„Det veed jeg ikke. Jeg har sendt mine Penge til min Moder. Ingen god Kineser tænker paa sin Kone saa længe hans Moder lever. Først naar Fader og Moder ere døde, kan han sende sin Kone Penge. En Moder er altid bedre end en Kone. En Kone kan jeg købe, men ikke en Moder.“

Paa Overreisen vare vi ikke uden Betsymring for vor Sikkerhed, thi foruden de sekhundrede Kinesere var der endnu hundrede af samme Folkesfærd blandt Mandfabet. Skjøndt

Regjeringen i de forenede Stater understøtter den amerikanske Dampskibslinie paa Kina med en halv Million Dollars om Aaret, anvender Kompagniet ikke alene Hvide, men, hvor det paa nogen Maade kan lade sig gjøre, ogsaa Kinesere, fordi disse ere meget billigere. Dette har vakt megen Uvilie. Saaledes vare hos os Opvarterne, Fyrbøderne, Matroserne og Baadsmændene Kinesere, medens kun Officererne, Maskinisterne, Proviantforvalteren, Overkoffen, Styrmandene, Tønmændene og enkelte Andre vare Hvide, saa at der, Passagerer og Besætning iberegnet, i Alt kun var 70 Hvide mod 700 Gule. Ofte stiller Forholdet sig endnu ugunstigere, disse Dampere føre undertiden 7 til 800 Kulier paa een Gang til Kalifornien, medens de Hvide neppe ere Tredive i Tallet.

Kapitainen og Officererne paa et saadant Dampskib have en meget vanskelig Stilling. Paa Udvandrer-skibene kan det vel ogsaa hændes, at Passagererne blive ophidsede af urolige Hoveder eller at der forekommer Tilfælde, hvorved der opstaaer Riv i Mellemdækket, maaske ogsaa Opsætsighed mod Skibsmyndighederne. Men deslige Optrin true dog sjældent den almindelige Sikkerhed. Anderledes gaaer det derimod, naar en saa betydelig Overvægt begynder at gjære og der opstaaer et Oprør. Kineserne ere som bekendt store Knystere, selv hvor det gjælder Tre mod En, men de blive mærkbarlig dristige, naar de staa Ti eller Tyve mod En. Der til kommer, at de nære et indædt Had til Alle, der ikke ere deres Landsmænd, at de evig og altid ere oplagte til at gjøre Mytteri og at Havet er taust og dybt. Der fattes ingenlunde Exempler paa, at Kulierne have overmandet og dræbt den hvide Befolkning, plyndret og opbrændt Skibet, og der er ofte forefaldet de græsseligste Scener. Pacifif-

Linien er jo rigtignok hidtil bleven bevaret for deslige Be-
givenheder, men dermed er ikke sagt, at de ikke kunne finde
Sted. Faren er tvertimod stor og haandgribelig, og den,
der tilfældigvis har overværet et saadant Rytteries brusende
Bølgeslag, maa prise sig lykkelig, naar der spares ham Gjen-
tagelse af et slikt uhyggeligt Skuespil.

Paa vor Rejse havde Kineserne et Par Gange troet sig
forurettede, og der var forekommet Konflikter, som dog ikke
havde videre Følger. Men pludselig traf et alvorligt Uveir
op, der truede med en tragisk Slutning. I Skibets Forende
var der ved en stor Vandtønde ansat en Hvid til at passe
paa, at der ikke blev forbrugt mere Vand end der absolut
var nødvendigt. Han blev kaldet bort derfra, for at besørge
et andet Arbejde og overdrog nu Opsynet til en kinesisk Ma-
tros med den Befaling, ikke at udløvere Vand saa længe
han var fraværende. Men neppe var han gaaet sin Vej,
fjærend der indfandt sig nogle Kinesere, der forlangte at faae
deres Blyfskaale fyldte. Da deres Landsmand samvittigheds-
fuldt vægrede sig ved at handle mod sin Foresattes Befaling,
bleve de rasende og inden et Dieblif opstod der en forfær-
delig Larm. Man udskjældte Matrosen for en Forræder mod
sine egne Landsmænd og foregav, at Vandet var bestemt
til de Syge. Det stærke Skraal trængte ned til Mellem-
dækket og hurtigt styrtede Kineserne op i Hundredevis, Spil-
lerne lode Maatter og Tærninger i Stikken, og Alle flokkede
sig sammen om den Bærgeløse, truede ham med knyttede
Næver og forlangte hans Blod. Endelig lykkedes det Kapi-
tainen at trænge sig igjennem Massen og beskytte Matrosen.
Ved Hjælp af Tolkene foreholdt han i sindige Ord Kine-
serne deres uforfærlige Fremgangsmaade, viste dem, hvor
ufsyldig Matrosen havde været, søgte at overtale dem til at

fjerne sig i Stilhed og gjorde Alt for at berolige Gemytterne, kort sagt, viste en stor Taft og Aandsnærværelse under Omstændigheder, hvor Mange i hans Sted vilde have taget strenge Forholdsregler, der sandsynligvis strax vilde have ført til et almindeligt Oprør. Men trods Kapitainens forstandige Optræden tiltog Spektaklet. Ser til syv Hvide samlede sig om ham, thi hvert Dieblif truede man med at lægge Haand paa ham. Da Intet mere frugtede, greb han en af de værste Skraalere, for at faae ham bort og tildele ham den fortjente Straf, men kunde ikke bevæge sig mere end nogle Skridt, idet Hoben spærrede ham Veien. Faren blev større og større, Ophidselsen var uhyre, man lagde allerede Haand paa den uskyldige Matros, og en ung Mexikaner, der under et fleraarigt Ophold i Kina havde lært Sproget, tiltraabte os, at Pøblens Skrig var: „Kast de Hvide overbord!“ Alt gik saa hurtigt, at man paa Skandsen agter ikke kjendte Noget til det hele Optrin førend det Værste var overstaaet.

Men denne Gang kom Fressen fra en Side, som Oprørerne mindst anede. Da disse angreb Matrosen, skreg han om Hjælp, og hans Kammerater lode ham heller ikke i Stikken. Rasende opbragt over, at man vovede at angribe en af deres Egne, greb de svære Knipler og hvad Andet de kunde faae fat paa og flokkede sig om deres betrængte Kammerat. Nu opstod der en ny Fare; thi en Del af den oprørste Hob banede sig Vej til Mellemdækket, bemægtigede sig de Stænger, der holdt Røpjerne sammen og stillede sig kamplystne overfor Matroserne. Igjen maatte vi beundre den Koldblodighed, vor kjække Kapitain udviste. Det lykkedes ham at faae den Matros bort, der var Stridens egentlige Gjenstand, ligesom han klogelig gav den Kineser fri, der

skulde være straffet, Matroserne bleve kaldt op paa det øverste Dæk og endelig fik han den Oprørsflue dæmpet, der ikke vilde have ladet sig beherske, hvis der var bleven anvendt strenge Forholdsregler. Nogle af Passagererne stode ham trolig bi, Hoben spredtes efterhaanden, og da vi efter den sidste Times voldsomme Ophidselse saae Roligheden fuldstændig gjenoprettet, følte vi os meget lette om Hjertet.

Paa et af disse Dampstibe dannede der sig for nogen Tid siden en hemmelig Sammensværgelse, der gik ud paa at bemægtige sig Fartøiet. Alle kinesiske Passagerer vare enige, det gjaldte nu kun at vinde Mandskabet. De Sammensvorne skrev Sedler i det kinesiske Sprog, hvilke de sørgede for at faae udbredt overalt; ikke alene i Salonen, men ogsaa i Kapitainens Kabin bleve disse Opraab listede ind, hvori Matroser, Opvartere og Fyrbødere opfordredes til at gjøre fælles Sag med de Øvrige og at hævne visse Fornærmelser. Den, der forraadte Planen eller ikke vilde tage Del i Oprøret, skulde være Dødens visse Bytte. Frygten for Følgerne var saa stor, at endog den af Dampstibsselskabet ansatte Tolk, der nød stor Tillid hos Officererne, ikke vovede at røbe Planen for sine Foresatte. Heldigvis kom ved et rent Tilfælde Historien for Dagen lige da den skulde sættes i Scene, og de Hvide fik netop Tid nok til at tage saadanne Forholdsregler, at de feige Sammensvorne tabte Modet.

Naar Biskuben begynder at sværme og har noget Ondt i sinde, pleier man at anvende to Forsvarsmidler, der begge ere af en frygtelig Natur, men ikke altid paalidelige. For det Første er der et Arsenal ombord, forsynet med en Mængde Sabler, Landser og ladte Revolvere, saa at alle Hvide, Passagerer og Besætning, kunne blive væbnede. Men de hjem-

vendende Kulier have alt Fald tilegnet sig saa meget af den kaliforniske Civilisation, at de hver have deres Revolver i Badsæcken, thi de have jo næsten alle tilbragt en Tid i de fjerne Miner, hvor man alene er henvist til Selvforsvar. Saaledes er Fordelen her ogsaa paa de Gules Side, idet de have Vaaben og tillige ere farlige ved deres store Mængde.

Det andet Sikringsmiddel holdes paa rede Haand Nat og Dag, og sjøndt det hidtil aldrig er blevet brugt, er det dog flere Gange blevet rettet mod Kineserne, men heldigvis har det blotte Syn deraf været tilstrækkeligt til at afvende Faren. Ogsaa under Opstanden paa vort Skib var der sendt Befaling til Maskinrummet om at holde sig parat. I Nødssituationer ledes nemlig det kogende Vand fra Dampkedlerne ind i egne dertil indrettede Slangor, for saaledes dermed at sprøjte paa de Gjenstridige og paa en vis Maade at skolde dem levende. Ethvert Dampskib, der farer paa Kina, har et saadant farligt Apparat. Dog frembyder det ikke tilstrækkelig Sikkerhed, og overhovedet er det en Skam, at et amerikanisk Skib skal tage sin Tilflugt til slige Midler. I Maskinrummet arbejder der omtrent fyrgetyve Kinesere, der lige saa godt som de hvide Maskinister kjende Apparatets Natur og Bestemmelse; hvem kan altsaa indestaa for, at Kineserne ikke tage Parti med Oprørerne og i sidste Dieblif ødelægge eller gjøre sig til Herrer over Maskinen, ja endog at rette Slangen med det kogende Vand mod de Hvide. Dersom dette afsthyelige Sikringsmiddel nogensinde anvendes, ville Pacifikselskabets Dampskibe sikkert tabe Meget i Verdens Omdømme.

Et Medlem af det omtalte kinesiske Gesandtskab, der tilfældigvis befandt sig i Nærheden af Tumulten, blandede sig aldeles ikke i Striden, talte ikke sine Landsmænd til Rette og

røg ligegyldig sin Bibe. Det var en ægte kinesisk Opsørsel! Hans grimme, lumste Ansigtstræk syntes at fortælle, at han sikkert vilde være en af de Førgste til at plyndre, hvis Kineserne havde faaet Overhaand. Ikke saa snart var Rolighedens gjenoprettet, spænd den gamle Ræv listede sig hen til os og hviskede fortroligt, idet han pegede paa de to Skibskanoner, som her vare anbragte mere til Stads end til Forsvar: „Hvorfor toge I ikke de to store Geværer og skjød de oprørske Hunde ned for Fode. Kina kan gjerne undvære Millioner af det Paf og vil takke Eder til, dersom I rydde ordentlig op imellem dem!“

Fra det høie Norden.

Den russiske Lieutenant v. Krusensterns Skibbrud i det kariske Hav.

(Efter et Uddrag af hans Dagbøger ved A. Jacobsen.)

I.

Den 1ste August 1862 forlod Lieutenant Paul v. Krusenstern Landsbyen Konia ved Petschora. Han havde under sin Befaling Skonnerten „Zermat“ og Dæksbaaden „Embryo“. Med disse to Fartøier, et Mandskab paa 30 Personer og Forraad for 16 Maanedes, gik han ud for at undersøge Sibiriens Nordkyst.

Han brugte fire Dage til at komme ud af Petschora og laa den fjerde Dag for at regulere sit Kronometer til Anfers ved det Sted, der betegner Petschoras Udløb. Veiret var herligt, og Reisen blev begyndt med de gunstigste Udsigter. Kloffen otte om Aftenen gik han under Seil med „Embryo“ paa Slæb. Om Natten sprang Binden, der hidtil havde været gunstig, om i Øst og satte sig endelig fast i Nordøst, der netop var den Retning, der maatte tages. Der blev laveret, og „Embryo“ overladt til sig selv. Genimod Aften tvang en heftig Strøm, der drev tilbage ind i Floden, ham til at lade Ankeret falde.

Den 6te blev det Uveir. Østenvinden blæste stødvis og var undertiden ledsaget af en heftig Regn. Luftens Temperatur var over 8 Gr. Reaumur, Vandets over 5 Gr. Barometret viste 29,29.

Den 7de heftig Storm til Kl. 4 Eftermiddag; skjøndt begge Skibene laa i Væ af Kap Tcherni, gik Søen dog saa høit, at Skummet fløj langt op paa Masterne.

Den 9de gik man under Seil. Binden havde lagt sig noget, men blæste endnu stadig i samme Retning. Man blev ved at lavere hen imod Den Barandie. Kl. 1 om Middagen saaes den første Is. Det var en ikke synderlig fast Iskorpe, der uden Møie blev gennemgaaet. Ved Barandie blev der endnu en Gang kastet Anker for at afvente Forandring af Binden. Skjøndt Isflagerne ikke vare tykke, var det dog under Laveringen vanskeligt at undgaa Sammenstød med nogle af dem.

Bindstille og Modvind standsede Skibene til den 13de. Paa denne Dag hævede der sig en let sydlig Brise, og „Jermak“ begyndte atter Farten med „Embryo“ paa Slæb.

Binden blev friskere, og Skonnerten gik syv Knuder.

Kl. 7^{1/2} stødte man atter paa fastere Is; fra Mastetoppen var imidlertid det aabne Hav synlig i ringe Afstand. „Verma“ og dens Ledsjager seilede ind i Isen. Der maatte uafsladeligt manøvreres, da Retningen stadig maatte forandres, for at man kunde følge de smaa Kanaler mellem Isstykkerne. Det var en frisk Brise, og Skonnerten seilede hurtigt. Der skete imidlertid ingen synderlig heftige Sammenstød, og efter en Times Forløb vare begge Skibe atter i aabent Vand. To Timer efter saaes en ny Ismasse; Ratten brød frem, og der blev kastet Anker. Det blev dog fundet raadeligere at søge en sikrere Ankerplads end her mellem alle de store og smaa Ismasser. Skonnerten og „Embryo“ lode derfor staa til ind ad den første Kanal, de saae foran sig. Vinden blæste heftigt; Seilene vare rebede saa meget som muligt. Skibene seilede dog meget hurtigt, og om det end lod sig gjøre at undgaa de store Isstykker, var det ofte umuligt at gaa af Veien for de smaa. Der skete heftige Sammenstød. To Gange blev Skonnerten staaende, skjælvede i alle sine Dele og fortsatte saa atter sit Løb. Den mindre „Embryo“ fulgte uden stor Vanskelighed de aabne Kanaler. Efter en besværlig Seilads paa halvtanden Time var atter det aabne Hav naaet. Ratten blev tilbragt under Den Doga.

Den 14de om Morgenens fortsatte begge Skibene deres Reise. De stødte atter paa Is, og „Embryo“ blev forsinket, men indhentede dog det andet Skib Kl. 9. Man saae, hvorledes den maatte stage sig frem med Baadshagerne eller ved Hjælp af Arer og Touge trækkes hen over den flade Is; endelig kom den. Skonnerten tog den paa Slæb og styrede hen imod Baigahstrædet. Ved Middagstid fik man Fastlandet og Dens Endspids i Sigte. Strædet og

Dens Kyst syntes at være isfri, men langs Fastlandet viste der sig store Ismasser. Der blev hyppig Ioddet. Skonner-ten var forsynet med et særegent Apparat, som man bruger til Lodning i det kaspiske Hav, og ved Hjælp af hvilket man henter Muslinger, Bløddyr, ja endog smaa Fiske op fra Havbunden.

Da Strædet var aabent, bleve alle Seil satte til for at man om Natten kunde komme igjennem det. Da Skibene passerede det smalleste Sted, steg nogle Samojeber, der havde flaaet Veir paa Den Baigah, op paa Spidsen af deres Furter (Hytter) og raabte et lydeligt Hurra. De bevægede Armene i Luften og udtrykte en levende Forbauselse. Kl. 7 om Aftenen kunde man allerede se det kaspiske Hav. Det syntes at være bedækket med langt større og fastere Ismasser end dem, Skibene hidtil havde stødt paa. For at undgaa et farligt Nabostab i Mørket nærmede begge Skibene sig Kysten af Baigah og sandt under Forbjerget Kanin en Ankerplads, der syntes at være meget god. Der var rigtignok Klippebund, men der var intet Undet, hverken ved Fastlandet eller ved Vestkysten af Novaja-Zembla. Forbjerget strakte sig langt frem og maatte kunne beskytte Fartøjerne. Der var ingen Strømning, og Havet var fuldkommen roligt.

En Time efter var Sagernes Stilling ganske forandret. Bølgerne trængte sig hurtigt gennem Baigahstrædet og medførte Ismasser af alle Former og Størrelser. Strømmen søgte sig omkring Forbjerget, og Isen drev lige ind paa Skibene. Der opstod en fortvovet Kamp, i hvilken Mandflabet lagde stor Energi for Dagen. Naar Isflagene drev imod Forstøven, saa Ankerkæden blev stram og Ankeret begyndte at slæbe, søgte Matroserne at støde Isen bort ved Hjælp af Rundholter eller at sønderbryde den med Ører og

Haffer. Og naar man saa havde befriet sig for een Flage, kom ti Minuter efter en ny Ø svømmende hen imod Skibet, og Rampen begyndte paany. Det var ligesom umuligt at blive liggende for Anker: man maatte gaa med Ismasserne, naar man ikke vilde knuses af dem. En Gang blev „Embryo“ overfalden af et frygteligt Isstykke, der aldeles skjulte det for „Jermat“, hvor man ansaa Baaden for tabt.

„Jermat“ gik under Seil; men Søndenvinden var meget svag, og Strømmen førte Skonnerten hen imod nogle Isbjerge, der allerede havde været synlige den foregaaende Dag. Endelig kom den til et isfrit Sted og kastede strax endnu en Gang Anker. Ved Dagens Frembrud undersøgte man Skibet, der navnlig havde taget Skade paa den ydre Belægning at Lærketræ, hvormed det var blevet forsynet for bedre at kunne kæmpe mod de forudsete Ismasser; dog var Skaden ikke betydelig.

Klokken 7 om Morgenens lettede Skonnerten Anker for om muligt at opspore „Embryo“. Lieutenanten vilde desuden opsøge sig en passende Ankerplads mellem Den Sokolej og Fastlandet, hvor man kunde afvente en gunstig Vind til at komme tilbage gennem Baigakstrædet, saafremt det meget sandsynlige Tilfælde skulde indtræffe, at man ikke kunde komme igjennem det kariske Hav. Men Vinden var svag, og man kom ikke Den nærmere end to Mile. Skonnerten førtes stadig længere ind i det kariske Hav. I nogle Timer var Havet ubevægeligt, og Isflagerne vare i Ro; men saa paafulgte en heftig Tilbagestrømning, der førte saa megen Is med sig, at hele Baigakstrædet blev opfyldt. Hvad var der nu at gjøre? At kaste Anker vilde være øieblikkelig Undergang; hvis Kjettingerne holdt, vilde Skibet blive i Bund og Grund ødelagt ved det første Sammenstød med de afstedfarende

Masser. Blev Skibet under Seil, vilde det blive drevet imod den faste Is, der, saavidt Diet kunde naa, bedækkede det kariske Hav; og her var Faren ligesaa piensynlig, om den end var noget fjernere.

Pludselig opdagede man Seilene paa „Embryo“, der gjorde store Anstrengelser for at naa tilbage til Baigahstrædet. Brisen blev friskere. „Jermat“ styrede hen til sin Kammerat for i Nødsfald at kunne staa ham bi. I dette Dieblis opdagede man fra Mastetoppen en isfri Kanal, der syntes at føre til det faste Land i Syd. „Embryo“ havde faaet et Hul over Vandgangen, men ellers ingen Skade. Da Havet var roligt, var der for Diebliffet ingen Fare, og begge Skibene seilede ind i Kanalen. Umuligheden af at kunne komme igjennem det kariske Hav blev stedse mere indlysende; Isen truede med at indeslutte Skibene, naar det ikke lyffedes dem at naa Strædet; derhen rettedes alle Anstrengelser. Der var desuden Muligheden af at finde en Bei mellem Novaja-Zemla og Baigah.

Henimod Kl. 11 kunde man fra Fokkemasten se Enden paa Kanalen. Den gik ikke til det faste Land, men til en Isvæg, der aldeles tilspærrede den. Vinden lagde sig. De to Skibe stilte sig fra hinanden for enkeltvis at forsøge at naa Strædet. For at klare sig fra Isen og for i Nødstilfælde at have Vaadene paa rede Haand, tog „Jermat“ sine paa Slæb, og Mandskabet blev en stor Del af Dagen ved Aarene. Kl. 1 bleve Nabningerne mellem Ismasserne saa smaa, at Skonnerten ikke kunde komme videre; den blev derfor gjort fast ved et, som det syntes, ubevægeligt Isbjerg. Imidlertid havde „Embryo“ vundet et betydeligt Forspring, dels ved Hjælp af Vaadshagerne, dels ved, at Matroserne sprang ned paa Isflagerne og slæbte Skibet fremad.

Isbjerget, ved hvilket „Jermak“ var blevet befæstet, havde kun tilsyneladende været ubevægeligt; det drev med de andre ud i det karsiste Hav. Paa en Dybde af 70 Favne fandt man blød Bund; Loddets Hælding viste, at man bevægede sig mod Nordost. Veiret var klart og mildt; Thermometret viste over 4 Gr. Reaumur. En stærk Straalebrydning gav Isbjergene en fabelagtig Hvide og de mest forunderlige Former af Slotte og Fæstninger med Volde og Taarne, uoverskuelige Mabaaspaladser med Kupler og Minareter. Isen begyndte at indeslutte Skonnerten, der til Bescyttelse blev omgivet med Brædder. Sluppen svømmede endnu paa et lille isfrit Sted; snart tillukkedes ogsaa dette, Baaden blev bragt ovenpaa Isen, og Skonnerten var fuldstændig indespærret.

Der var store, ofte dybe Vandpytter paa den Is, der omgav Skonnerten; de bleve benyttede af Mandskaber. I den ene blev der holdt Storstøt, i en anden holdt Matroserne Morgentoilette; en tredje maatte levere Vand til Ryskoffenet.

Det vedblev at være stille Veir. Den Morgen blev „Embryo“ sidste Gang set fra „Jermak“. „Embryo“ laa ligeledes indesluttet i Isen et Par Mile nærmere Vand. Det lykkedes imidlertid dette Fartøj at blive fri. Det ankom den 13de September til Konia. Dæksbaadens modige Fører, Korotki, har berettet, at han efter i tre Dage at have været omgivet af en tæt Taage ikke havde kunnet opdage Skonnerten. Flere Gange indesluttet af Isen var det bestandig lykkedes ham at befri sit Skib og at naa Baigagsfirædet, hvor han i to Uger ventede paa sin Chef. Da man slet ikke saa noget til denne, afsendte Korotki flere Matroser, der undersøgte Rysien til Karafloden uden at kunne faae

nogen Underretning om „Jermak“. „Embryo“ havde lidt betydelig Skade og var endnu kun forsynet med Levnetsmidler for to Maanedes. Efterat Korotki havde sagt Samojederne paa Kyften, at „Jermak“ sad fast i det kariske Hav, og faaet dem til at give Løfte om at yde enhver mulig Hjælp, besluttede han sig endelig til at vende tilbage til Ronia.

Skonneren havde imidlertid ligget ubevægelig i Isen; dog kun ubevægelig i Forhold til de Ismasser, der omgave den; thi Loddet viste ved sin Retning, saavelsom ved den bestandig tiltagende Dybde, at Skibet med temmelig Hurtighed drev mod Nordost. Den 17de var der allerede 126 Favne Vand; Loddet bragte et blaat, blødt Dynd med op; Temperaturen var temmelig mild, og Thermometret viste 3 Gr. R.

Kysterne af Baigah og Fastlandet forsvandt i Bælt; rundt om i Horisonten saaes Intet uden de mest forskjelligt formede Ismasser.

På den 19de tæt Taage, saa at man ikke kunde se 50 Skridt fra Skibet. Da hævede der sig en let Brise fra Syd-Sydvest. Kapiteinen lod alle Seil sætte til for at se, om Isen ikke vilde give efter for fortsatte Anstrengelser og ved at aabne en Gjennemgang for Skonneren gjøre det muligt for den at arbejde videre paa sin Befrielse af Fangenskabets. Men hverken Skibet eller Isen bevægede sig.

Den 20de fik man Land i Sigte i Sydost i en Afstand af femten Mile. Loddet viste 160 Favne; Temperaturen faldt til 0. Indtil da havde der ikke været mindste Bevægelse at spore i Isen; Skonneren laa roligt og syntes ingen Skade at tage.

Den 21de blev Isen heftigt bevæget af en svag Syd-Vind.

vestvind; „Jermat“s sidste Time syntes at være kommen. Den knagede og fik en Heldning til Siden. Store Isstykker, der stødte sammen foran og bag Skonnerten, beskyttede den for at blive knust; den blev liggende paa Bagbordsiden.

Den næste Morgen Kl. 8 satte Isen sig atter i Bevægelse. Denne Gang fik Skonnerten to heftige Stød; ved det andet brast Bugsprydet. Man udsfibede hurtigt Levnetsmidler og beredte sig til at forlade Skibet; Baadene vare blevene trukne paa det Tørre. Bevægelsen hørte imidlertid op, og man holdt inde med Løsningen. Dybden var aftagen til 112 Favne, det gik hurtigt mod Øst. Det frøs og sneede, hen imod Aften blev det Storm.

Den 23de August om Morgenen var Veiret klart. I Sydpøst blev Fastlandet synligt; Dybden var 80 Favne, Farten gik stadigt mod Øst. Da man ikke kunde vide, hvilket Dieblis Ismaserne vilde sætte sig i Bevægelse, og da et Dieblis kunde være tilstrækkeligt til at knuse Skibet, fik Mandsskabet Befaling til at være rede med deres Sælle, for at de paa et givet Tegn kunde springe ud paa Isen.

Den 24de var Veiret affueligt: Taage og Sneflud; Dybden var aftagen til 65 Favne.

Den 25de saae man med Forfærdelse, at Styrbordsiden var bleven gjennemboret af Stormastens Tværtræ, dog over Vandgangen. Dækket var forskudt over 1 Fod. Skonnerten holdte heldigvis til Bagbord, saa at Bandet ikke trængte ind. Skaden blev udbedret saa godt det lod sig gjøre.

Den 26de satte Isen sig i Bevægelse. En Isblok, som trængte sig ind under Rjølén, kastede Skibet helt om paa Styrbord. Løddet viste for første Gang 60 Favne; i Nordøst var Land i Sigte, dog langt fjernere end den Kyst, man saae mod Syd.

Den 27de tog Dybden til; det gik mod Nord, og Skibet bragede saaledes under Isens Favntag, at Mandflabet flere Gange greb efter Sæffene for at forlade det. Der blev hele Dagen arbeidet paa at sønderbryde Isen; om Aftenen lyffedes det at faae Skibet paa ret Kjøl og at beskytte det rundt omkring paa alle Maader. Der var 63 Favne Vand; Ismasserne bevægede sig mod Øst.

Den 28de gik Vinden om i Sydøst; Skibet drev atter ud i det aabne Hav; Loddet viste 85 Favne; i Øst var Vand i Sigte.

Den 29de var Vinden meget heftig, Dybden den samme; Skibet blev drevet mod Nord.

Den 30te slog Vinden om i Vest og blæste derpaa meget stærkt fra Nordvest; om Eftermiddagen Regn og Taage. Kl. 8 om Aftenen var der 74 Favne Vand. Det gik ad Kyften til. Et stærkt Nordlys saaes. Om Natten kom Isen i heftig Bevægelse; Alle holdt sig paa Dækket for at kunne være rede til at springe fra Borde. Det knagede i Skonnerten; Dækket brast midtskibs, og Forenden stød sig en Fod høiere op; Kl. 5 om Morgenen blev Skibet saaledes flemmt, at dets Bredde aftog en Fod. Det blev hele Natten drevet mod Øst. Kl. 6 var Dybden kun 35 Favne.

Den 31te August var Veiret herligt; der blev gjort Observationer. Den nordlige Bredde var 69 Gr. 54', Længden 65 Gr. 06' 30" Greenwich. Vinden var meget ustadig; om Aftenen Kl. 8 viste Loddet 28 Favne Vand. Ved Midnat stykregnede det og en frisk Vind blæste fra Syd-Sydvest.

Den 1ste September var det heftig Storm; Skibet drev mod Nordøst med en Hurtighed af en Mil i Timen. Loddet viste 26 Favne. Det faste Land var nu ikke langt borte;

hvert Dieblif kunde man vente, at Isen vilde støde paa Grund; Tilbagevirkningen maatte utviiolsomt knuse Skonner-ten; man forberedte sig derpaa. Der blev opslaaet et Telt, forskjellige Levnetsmidler, Brænde og Kul bleve ubløssede.

130 Uagtet denne kritiske Stilling feirede Mandskabet paa „Jermat“ alligevel Tusindaarsdagen for Grundlæggelsen af det russiske Rige. Der blev uddelt dobbelte Portioner Brænde-
devin, afbrændt Punsch, og glade Sange gjenløde mellem Isens Bragen og Stormens Hülen.

Den 2den September lagde Stormen sig. Havets Dybde var nu kun 20 Favne. Kl. 2 om Natten begyndte Isen at støde paa Grund. Den stærkt trykkede Skonnert lagde sig i en 30 Graders Vinkel paa Bagbord, og Forenden blev hævet 5 Fod i Veiret. Det knagede frygteligt i Skibet; man opdagede 2 Fod Vand i Laften. Der blev givet Befaling til at forlade Skibet og begive sig ind under Teltet. Men Isen holdt op med at bevæge sig, Vandet i Laften steg ikke, og man begav sig atter ombord, hvor man var bedre beskyttet. Da Isen stod stille, var der nu Ro i nogle Timer.

Bed Dagens Frembrud opdagede man med Forbauselse, at den Ismasse, ved hvilken Skibet var gjort fast, var bristet fra den ene Ende til den anden. Og det var dog den stærkeste Is! Naar denne var saa lidt i Stand til at modstaa det første Sammenstød, hvorledes vilde det da gaa, naar Vinterstormene kom? Denne Omstændighed tvang Løjtnant Krusenstern til at forandre sin Plan, der havde gaaet ud paa at overvintre paa Isblokken, hvis Skonnerten skulde gaa under. Han indsaar, at det eneste Haab om Frelse var at finde i et Forsøg paa at naa Fastlandet, og han begyndte strax Forberedelserne til denne vovelige Reise.

Det var smukt Veir hele Dagen; der kunde gjøres Jagtagelser, som gave det Resultat, at Kysten nu var 18—20 Mile borte; Thermometret viste + 1 Gr. Reaumur.

Den 3die begyndte man at aftakle Skibet og tømme Lasten; Kl. 8 om Morgenens satte Isen sig i Bevægelse. Det knagede grueligt i Sammenspiningerne, flere Bjælker brast, Dækket hævede sig. Man udskibede Instrumenterne; Resten af Levnetsmidler og Mandskabets Giendele bleve bragte i Baadene eller ind under Teltet. Kl. 4 standsede Bevægelsen. Skonnerten laa helt paa Siden, med Forenden paa det Tørre og Bagstavnens dybt i Vandet.

Den 4de vedblev man at løsse. Den 5te blev det pludselig koldt; Thermometret viste 5 Gr. Kulde. Om Natten iagttoges et prægtigt Nordlys. Skonnerten rørte sig ikke; Loddet stod aldeles lodret og viste hele Tiden samme Dybde. Den befalende Officer udsendte to Mand for om muligt at opspøge Land. De tilbagelagde omtrent 20 Werster (1 Werst = ca. $\frac{1}{4}$ M.), men opdagede Intet. Ikke et eneste isfrit Sted havde standsset dem; Isen syntes overalt at være meget fast. Udfaldet af denne Undersøgelse bestyrkede Krusenstern i hans Forehavende, om muligt at naa Land.

Skonnerten blev fuldstændig aftaklet; af Bjælker og Seil dannede man et Telt, der blev fastgjort ved Ankre, som man havde henlagt paa forskjellige Steder. Teltet blev omvundet med Ankertouget, for at Vinden ikke skulde spøbe ind under Seilene. Sluppen var indrettet saaledes, at den kunde bruges baade paa Isen og i Vandet; den blev opstillet og beslaaet med Robberplader. Om Natten var der en halv Tomme Is paa Vandpytterne. Skonnertens Stilling var fortviolet; i over 8 Dage havde den nu ligget paa den samme Plet. Der maatte tænkes paa Mandskabets

Redning. Der blev holdt Raad, i hvilket Kommandanten, Løjtnant Matthieszen, Styrmandene og tre Matroser deltog. Følgende Omstændigheder bleve overveiede: Man havde kun Brændsel til fire Maaneder; dersom Skonnerten blev flod, vilde man altsaa om fire Maaneder — netop i den koldeste Tid — blive nødt til enten at brænde Skonnerten eller ogsaa fryse ihjel. Desuden var Islagen, paa hvilken man havde haft til Hensigt at overvintre, bristet i den første stormfulde Nat; det var ikke sandsynligt, at den vilde kunne modstaa de heftige Efteraars- og Vinterstorme.

Udfaldet af Raadslagningen blev, at man skulde forlade Skibet for at gjøre Forsøg paa at naa Kysten mod Øst. Ifølge denne Beslutning blev Sluppen ladet. Der blev henpakked 250 Kilogr. (1 Kilogr. = 2 d. Pd.) Skibsbrød, nogle Skinker, et Anker Rom, en Kiste med Instrumenter, de for Rejsen nødvendige Kort og Bøger og fire store Faarskindstæpper. Hver af Folkene havde syet sig en Sæl af Seilbug, hvori der lagdes en Skjorte og 35 Pd. Skibsbrød; over Sællen havde de en stor Samojedepels, Maliga, og i Haanden en Pigkjæp for med den at kunne undersøge Isen og springe over de sandsynlige Revner i denne. Hver tog sine bedste Klæder paa og et extra Par Støvler med.

Hidtil have vi for at spare Læseren for tekniske Details og for Gjentakelser givet et nøjagtigt Udtog af Hr. Krusensterns Beretning; fra det Dieblif af, da denne modige Officer med sit lille Mandskab begyndte sin tunge Vandring, ville vi lade ham selv tale og beskrive de frygtelige Omværlinger, de mødte, og den uventede Redning, der kronede hans energiske Bestræbelser.

II.

Den 8de September blæste en svag Søndenvind; Mandskabet forberedte sig til Afreisen og syede Remme til at trække Sluppen i. Jeg passede Instrumenterne ind og gjemte den tørre Proviant, dels i Campanien (den øverste Del af Agterstibet), dels under Teltet. Jeg lod Jntet blive tilbage i Lasten. Hvid Rom, Sukker, The og to store Fade Brændevin bleve bragte ind i Follenes Lukas. Jeg havde til Hensigt tidlig næste Morgen at begive mig paa Veien og lod derfor Mandskabet gaa til Ro tidligere end sædvanligt, idet jeg befalede Rokken at have Frokost færdig til Kl. 4 om Morgen.

Den 9de September viste Thermometret $\div$ 4 Gr. R. Jeg lod Mandskabet vække Kl. 4, og vi indtog en Frokost, til hvilken Proviantmesteren ikke havde sparet paa Levnetsmidlerne. Vi tog vore varmeste Klæder paa, og Kl. 6 $\frac{1}{2}$ vare Alle rejsesædige. Jeg efterlod paa Bordet i min Kabin et kort Beretning om den Situation, vi havde været i, en Angivelse af Dagen, paa hvilken vi forlode Skibet, Længde- og Breddegraden, Mandskabets Antal og Navne, saavelsom det Maal, vi havde sat os.

Den 9de September om Morgen Kl. 7 begav jeg mig paa Veien med mit Mandskab, efterat vi først havde anraabt Gud om hans Beskyttelse. Vi forlode Skonnerten under 69 Gr. 57' nordlig Bredde og 66 Gr. 2' østlig Længde fra Greenwich og tog Retning efter det kariske Havs Østkyst. Jeg gik foran med Kompasset; efter mig fulgte Hr. Mathieszen, min Næstkommanderende, under hvis Ledning 16 Mand trak Sluppen; derpaa kom Lægen og Proviantmesteren, som trak en lille med Proviant og Brændel belæstet Slæde, og tilsidst to Volontærer med en anden Slæde, for hvilken

de havde spændt Matthieszens Hunde. Efter to Timers Marsch blev det indlysende, at det ikke kunde gaa paa den Maade. Vi maatte i Et væk sætte over Revner og flatre over steile Ismasser. Flere Matroser vare allerede faldne i, Slæderne gik itu, og Sluppen var halvt ødelagt om Morgenens Kl. 10; jeg besluttede derfor at lade Slæderne og Sluppen blive tilbage.

Enhver af os forsynede sin Sæk med Brød til 20 Dage. Den Stærkeste af Folkene maatte bære Skibsdagbogen, en Riffert, et Søfort, Loddelinen med Loddet, en lille Thekande og et Pund The. For at kunne beskytte os mod Isbjørne og vinde Noget til vort Ophold uddelte jeg fire Karatiner, en dobbeltløbet Flint, tre Revolvere og to Pistoler tilligemed Krudt og Rugler til Folkene. Jeg saae mig tvungen til at efterlade de to Kronometre, som vare blevne sendte mig fra Petersborg. De vilde have været en tung Byrde for den, hvem jeg havde betroet dem til, og jeg forudsaae, at de enten vilde falde i Vandet eller blive sønderslagne ved Folkenes hyppige Falden, der paa den Bei, vi skulde drage, var uundgaaelig; jeg haabede ogsaa, hvis vi kunde være saa lykkelige at lande paa en beboet Kyst, at kunne vende tilbage med Slæder for at redde Kronometrene og de andre Instrumenter. Før vi forlode Sluppen, toge vi for sidste Gang rigtig Røring til os, og hver af os drak et Glas hvid Rom.

Efterat vi atter havde bedt til Gud, satte vi os igjen i Bevægelse Kl. 10¹/₄. Vi kunde endnu se Skonnertens Master.

Veiret var temmelig klart; Thermometret viste + 5 Gr. R. Skjøndt det var vanskeligt at flatre over Isblokkene og sætte over Revnerne, gik det dog raft fremad mod Øst. Jeg

ansførte Toget, idet jeg med Diet søgte den letteste Wei og med min Stof undersøgte de skjulte Hindringer. Efter en Times Forløb var Mandskabet adspredt over et Fladerum af mere end en halv Mil; de Bageste kunde neppe slæbe sig frem; ved Foden af et Isbjerg gjorde jeg et Dieblif Holdt. Da de sidste Efternølere ankom, fortalte de, at Smeden Sitnikoff var bleven liggende paa Weien uden at kunne følge med, fordi han var beruset. Man havde allerede for længe siden tabt ham af Syne. Jeg søgte at vække Folkenes gode Willie til at frelse deres Kammerat; men den almindelige Læshed overbeviste mig om, at Enhver tænkte mere paa Opholdelsen af sine egne Kræfter til de forestaaende Anstrengelser, end paa den Ulykkeliges Frelse.

Idet jeg kastede min Sæk tilside, befalede jeg Baadsmanden at gjøre ligesaa, og bevæbnede med Karabiner og Pigkjæppe gif vi tilbage for at opsøge den Savnede. Efter en Vandring paa tre Fjerdingvei fandt vi Sitnikoff sovende. Jeg vækkede ham og befalede ham at følge med; men han var fuldstændig ubevægelig. Før vi forlode Sluppen, havde han stjaalet sig til at drikke tre Glas Rom og var bleven beruset. Jeg rystede ham heftigt for at bringe ham til Besindelse; men han kunde ikke staa op. Han græd og bad: „Forlad mig, Deres Høivelbaarenhed! Det er mig bestemt at dø her.“ Jeg indsaae, at han maatte sove Rusen ud. For hurtigere at gjøre ham ædru, trak jeg hans Malika af ham, kastede den langt bort og lod ham blive tilbage i den bare Skjorte, idet jeg tog det Løfte af ham, at han skulde følge efter os, saasnart det var ham muligt. Jeg forlod ham med Overbevisningen om, at have set ham for sidste Gang. Saa snart vi havde naaet Mandskabet, toge vi vore Sække, og Vandringen fortsattes. Lause gif Folkene fremad;

Tabet af deres Kammerat gif dem aabenbart til Hjerte. Fra Tid til anden nærmede de sig og spurgte, om vel ogsaa Sitnikoff var død.

Binden blev stærkere og det begyndte at sne. Henimod Kl. 2 blev jeg opholdt af et nyt Tilfælde. Matrosen Resanow, der gik ved min Side, kastede pludselig sin Sæk fra sig og ilede afsted for at hjælpe Grigori Wischniakow, der var falden i en Byt fersk Vand og ubetinget vilde være druknet uden Resanows Mellemkomst. Da vi Andre kom hen til ham, skjælvede den Ulykkelige saa stærkt, at han ikke kunde trække sine vaade Klæder af. Vi maatte laane ham af hvad vi kunde undvære, og det lykkedes ham først henimod Aften at blive varm.

Mandskabet, der ikke var vant til at gaa langt, fandt Marschen meget besværlig med en saadan Byrde paa Skuldrene. Nogle led af Brækninger; vort eneste Haab om Frelse beroede imidlertid paa saa hurtig som muligt at naa Land. Man gif altsaa i Tausshed videre med sammenpressede Læber. Henimod Aften kom vi til en isfri Spalte, langsmed hvis Rand vi gif et langt Stykke uden at kunne finde et Sted, der var smalt nok til at springe over. Da saa Ratten faldt paa, gjorde vi Holdt ved Foden af et Ishjerg.

Baron Buddberg, en af de Frivillige, hvem jeg havde betroet Thermometret, faldt i en Kevne og slog Instrumentet itu. Da vi lagde Sækkene fra os, følte vi Alle heftige Smærter i Skuldrene; Nogle af os kunde ikke bevæge Armene. Vi skiftedes til at holde Vagt en halv Time ad Gangen; vore Karabiner vare ladte, og Alt var gjort Rede til Forsvar mod et Angreb af hvide Bjørne. Vi sov godt

i vore Maliga'er; men Isen smeltede ved Barmen fra vore Legemer, saa at vi vaagnede i Vandpytter.

Om Morgenen den 10de havde vi, netop som vi holdt Frokost med tørt Skibsbrød, en stor Glæde: Sitnikoff indhentede os. Han havde hele Natten fulgt vore Spor, hvad der paa Grund af Mørket ofte maa have været meget vanskeligt. Dette er et slaaende Exempel paa, hvor mægtig Selvopholdelsesdriften er i os. Kl. 6¹/₂ fortsatte vi vor Vandring. Vi maatte over Spalten, der havde opholdt os den foregaaende Aften. Vi fandt et smallere Sted, hvor vi ved Hjælp af en lille Isflage og Loddelinen fik bragt en Slags Færge istand. Den kunde bære to Mand ad Gangen, og Overfarten varede omtrent en Time. Herpaa gik vi atter mod Øst i den fulde Overbevisning, at vi ikke havde flere isfrie Steder foran os.

Bed Middagstid bemærkede vi friske Spor af Isbjørne henimod et høit Isbjerg, som vi passerede i en Afstand af en halv Fjerdingvei. Men Ingen af os havde Lust til at indlade sig paa denne Jagt. Udmattelsen var utaalelig; flere af Mandstabet bortkastede Alt, hvad de ikke holdt for uundgaelig nødvendige: Regnkapper, uldne Trøier, ja endog Skibsbrød. Paa ethvert Hvilested efterløde vi os Spor; Nogle skilte sig endog ved deres smaa Tobakspiber og mente, at ethvert Offer gjorde Gangen lettere. Restauratøren Durionow var saa udmattet, at han næsten kastede alt sit Brød bort. Hvad mig angaaer, havde jeg endnu temmelig let ved at komme afsted; det Enefte, jeg efterlod mig paa Beien, var mit Haar, der var bleven mig for langt; det frøs og faldt mig ned over Dinene, saa det hindrede mig i at se.

Jo længere vi kom frem, jo flere isfrie Steder kom vi

til. Vare de smalle, satte vi over dem paa en improviseret Jærge af det ovenfor beskrevne Slags; vare de for brede, valgte vi en eneste Jsflage, der var saa stor og stærk, at den kunde bære os Alle, og stødte den med forenede Kræfter mod den anden Bred; roende med vore Stofte og udspændende vore Peltse i Stedet for Seil kom vi langsomt over og fortsatte saa atter vor Vandring. Henimod Aften følte Matthieszen heftige Mavesmerter og fastede op. De samme Symptomer viste sig hos Doktor Licheo; vi slæbte os kun med største Møie fremad. Kl. 7³/₄ fandt jeg et Sted, der egnede sig til Nattekvarteer. Overvældede af Træthed strakte vi os hen ad Isen og bleve liggende uden at mæle et Ord.

Vandets Dybde aftog langsomt; den 10de om Aftenen var den 14 Favne. En af Folkene paastod at have set Land; men Mørket brød frem, saa at man ikke en Gang kunde skjelne Noget ved Hjælp af Rifferten. Vi indhyllede os i vore Maliga'er og sov bedre end mangen En paa Ederdunsdyner. Bagten blev afløst hver halve Time. Denne Dag havde vi gaaet i 13¹/₄ Time og kun af og til standset en halv Snæs Minuter for at puste ud.

Ved Daggry vare vi atter paa Benene. Vi vaagnede ogsaa den Morgen i Vandpytter. Jeg besteg strax det Jsbjerg, ved hvis Fod vi havde tilbragt Natten, og fik Land i Sigte i Øst-Nordøst. Meldingen herom elektriserede mine Folk, og Haabet om Redning, som de Aftenen forud næsten havde opgivet, vendte atter tilbage. Hvad mig angaaer, da havde jeg set Vand rundt omkring og havde intet Begreb om, hvorledes vi skulde kunne klare os uden Fartpi.

Rask og triumferende fastede Mandslabet Søffene over Skuldrerne uden at give mig Tid til at indtage min Plads.

„Deres Hviælbaarenhed! Nu, da vi se Vand, kunne vi gaa; vi føle ingen Træthed mere!“

Men af! allerede en Time efter stødte vi paa Vand, og da vi vare komne over dette, havde vi foran os en stor Strækning sønderslaaet Is, der syntes usfarbar; til samme Tid skjelnede vi tydeligt den steile Strandbreeds røde Sand. Hvad var dér at gjøre? Jeg sprang foran, faldt i, sprang atter op og hjalp mig med Pigkjæppen fra Klump til Klump. Mandstabet fulgte mig. Gud forbarmede sig over os. Efter halvanden Times Forløb stode vi atter paa fast Is. Baron Budberg maatte paa denne Overgang kæmpe med store Vanskeligheder; han havde intet sikkert Fodsætte, gled flere Gange og vilde useilbarligt være druknet, hvis Andre ikke vare komne ham til Hjælp.

Vi gjorde denne Dag overmenneskelige Anstrengelser for at naa Vand; men vi stødte i Et væk paa Vand, og de isfrie Steder vare ofte 150 Favne brede.

Omtrent Kl. 4 om Eftermiddagen befandt vi os midt ude paa det aabne Vand sammenklynge paa en Isflage, da pludseligt 6 Hvalrosser løftede deres Hoveder over Vandet og svømmede lige løs paa os. Jeg gav den Nærmeste et Stød med min Pigkjæp, men uden Resultat. De Andre standsede og iagttog Udsaldet af Angrebet paa deres Kammerat. Dyret slog sine Hugtænder i Isen og begyndte at klatre op paa vor svømmende, allerede for meget betynge D. Vor Stilling var meget betænkelig; dersom to, tre Hvalrosser havde angrebet os paa een Gang, vilde vort Isstykke utvivlsomt være sunket. Jeg greb en Karabin, og det lykkedes mig at sende Uhyret et Skud lige i Diet. Hvalrossen gav Slip, sank i Vandet, og de Andre forsvandt.

Saaledes gik det fremad, snart paa Vandet, snart paa

Ifen, indtil Aftenens Mørke tvang os til at standse. Vi tilbragte Natten paa en stor Ijsblof, der var gaaet paa Grund, men dog bevægede sig. Der var 11 Favnne Vand. Landet var endnu et Par Mile borte. Vi begyndte at føle Hungerens Pinsler; thi vi havde kun vovet at spise meget lidt. Dagens Tildragelser havde lært os, at vi muligvis endnu i lang Tid kunde komme til at streife om paa Isen; Kulden vækkede os usladeligt, vore Kræfter astog hurtig. Hr. Matthieszen, der paa Grund af sine Mavesmerter ikke havde nydt Noget i to Dage, talte hele Dagen om sin nær forestaaende Død; han havde maattet opbyde hele sin Villie- styrke for at slæbe sig til det tredie Natteleie.

Den 12te September om Morgenens flatrede jeg op paa Toppen af vor Ijsblof. Rundt om var aabent Vand; Vin- den var om Natten flaaet om i Øst og blæste temmelig stærkt. Kl. 8 bleve vi indhyllede af en tæt Taage. Mand- skabet tabte alt Haab om Redning og var aldeles demora- liseret. Ved Flodtiden, Kl. 11, sadde vi tause paa vore Sætte. Ijslagerne vendte tilbage. En af dem kom temme- lig nær forbi os; vi landede efter hverandre paa den ved Hjælp af Loddelinen og en lille Ijsblof. Tschernousow og jeg, der vare de Sidste, kom i Fare for at blive adstillede fra vore Lidelsessæller. Overfarten varede længe, og Ijslagen gik bestandigt videre; da den lille Ijsblof sidste Gang kom tilbage, var Vinen for kort; jeg bandt Seler, Strømpebaand og Bælter ved den, Matroserne paa den anden Side gjorde ligesaa; der var endnu fem Fod tilbage, da de maatte give Slip; men ved Hjælp af vore Pigkjæppe kom vi dog lyffe- ligt over. Ved denne Leilighed skyldtes vor Redning navn- lig Matrosen Resanows Kraft og Behændighed. Atter vare vi paa fast Is; Haabet vaagneede paany og

muntert marscherede vi henimod Kysten, som vi piensynligt kom nærmere. Snart stødte vi dog atter paa Vand; medens vi tænkte paa Midler til at komme over, tog Vinden til, og Afstanden, der skilte os fra Vand, tiltog trods Strømningen. Fra Toppen af et Isbjerg kunde jeg i Kilkerten se, at dette Vand var det sidste, at en fast Is paa den anden Side strakte sig lige til Strandbredden. Landet var neppe 1 Mil borte. Hvor nær havde vi ikke været Frelsen! — Loddet viste, at vi atter dreve ud i det aabne Hav. Alle vore Anstrengelser for at komme over vare forgjæves. Grebne af Fortvivelse indspøjte vi os i vore Maliga'er og ventede den Skjæbne, som vi ikke havde kunnet besværges. Vinden blæste bestandigt stærkere fra Øst; Isen, paa hvilken vi befandt os, var flad og gav intet Læ; Flagen var omtrent 150 Favne lang og 5—6 Favne bred. I kort Tid tabte vi Kysten af Sigte og dreve tilbage ad den samme Vej, vi saa møjssommeligt havde tilbagelagt. Snart saae vi Intet mere, og Bølgerne begyndte at gynge vor D. Det frøs stærkt, og vi kunde kun med Møje holde os varme. Om Natten blev Blæsten til Storm; vor Maliga beskyttede os for at fryse ihjel; vi laa tæt flyngebe op til hverandre med Beltsene over vore Hoveder og Fødderne inde under Naboens Maliga. Kl. 11 brast vor Isflage i to Stykker, og vi frelst med megen Møje de fire Mænd, der befandt sig paa det mindste Stykke. Budberg var blandt dem. Bølgerne gik høit og naaede op til os; vi kunde ikke beskytte os mod dem.

Den 13de September Kl. 7 om Morgenen brast vor Isflage paany med Tordenlarm. Havet beskyllede det Stykke, paa hvilket vi befandt os. Hr. Matthieszen, hvis Sundhedstilstand stadig forværredes, meddelte mig sin sidste Villie

og gav mig Bud til sin Familie. Jeg søgte at styrke Mand= skabets Mod ved Fortællinger om Skibbrud, ved hvilke Sø= folk vare blevene frelst af lige saa fortvivlede Stillinger som vor, men forgjæves.

Det blev mildere; Kl. 6 om Morgenen var der falden en tæt Sne; Kl. 9 begyndte det at regne. Vi vare gjen= nemblødte til Skindet og havde Møje med at holde os nogen= lunde varme: een Times lige saa stærk Frost som den fore= gaaende Aftens vilde have gjort Ende paa alle vore Lidelser.

Bed Middagstid lagde Stormen og Havet sig. Der hævede sig en let Brise fra Syd-Sydvest, og vi turde haabe, at vor Isø kunde modstaa den. Veiret blev prægtigt, endog varmt; vi tørrede vore Klæder. Binden tog til, og Haabet vaagnede paany i vore Hjerter, da vi bemærkede, at vi hurtig dreves henimod Kysten. Vi saae snart Land ligesom ogsaa de Isblokke, der havde omringet os Dagen iforveien; de dreve hurtigere end vor og havde snart indefluttet os. Solen gik pragtfuldt ned. Kl. 8 kom en umaadelig Is= masse henimod os. Vi beredte os til at gaa over paa den, saasnart den stødte sammen med vor. Det blev lykkeligt iværksat, og et Kvarteer efter havde vi fundet et foretræffeligt Natteleie. Paa denne korte Vandring forvildede Budberg og Larionow sig i Mørket, og vi havde en Del Møje med at finde dem igjen. Havets Dybde tog betydeligt af; Klokken 9 var den 12 Favne. Bort Haab blev atter stærkt.

Natten til den 14de September var overordentlig kold; det var heldigt, at vi i Dagens Løb havde saaet vore Klæ= der tørrede. Veiret var smukt, Kysten nær, Dybden 10 Favne, Binden blæste lige fra Syd, og Loddet viste, at vi dreve mod Ost-Nordost. Hr. Matthieszen besandt sig noget bedre. Det gode Veir holdt sig Dagen over, og Tempera=

turen steg. Vi nærmede os langsomt Kysten; men vi turde endnu ikke vove noget Forsøg paa at komme over paa den store Ismark, der syntes at strække sig lige til Strandbredden. Om Aftenen gik Vinden om i Sydøst, og vi bleve drevne mod Nordvest. Haabet, der lige var bleven vaft, svandt atter; Fortvivlelse greb os Alle. Flere af os manglede Brød. Matroserne byggede smaa Snehytter, som de kaldte deres Grave.

Den 15de om Morgen fra Kl. 3—9 faldt en stærk sneblandet Regn; vi bleve atter gennemblødte. Kysten var ganske af Syn. Kl. 10 klarede Veiret op; vi kunde atter tørre vore Klæder. En Ræv løb i 50 Skridts Afstand hen over Isstykkerne; jeg sendte en Kugle efter den uden at træffe. Bore Hunde vare blevne saa magre, at de kun vare Skind og Ben. Min Hønsehund kunde ikke gaa tværs for Vinden uden at blive blæst om paa Siden.

Paa denne Dag gjorde Poul Larionow sig skyldig i et Tyveri. Han stjal Skibsbrød og blev greben i Gjerningen. Jeg tilgav ham for denne Gang. Til vor store Glæde befandt Hr. Matthieszen sig bedre og erklærede sig beredt til at gaa videre.

Søndagen den 16de September blæste Vinden fra Vest-Sydvest. Fra Spidsen af en høi Isblok saae man slet intet Vand i Retning af Kysten. Skjøndt Ingen af os efter vore saa ofte skuffede Forhaabninger turde gjøre Regning paa at kunne naa Land, begave vi os dog paa Veien Kl. 6. Det skyldregnede. De første to Timer var Veien overordentlig farlig hen over Isstykker, der gave efter under vore Fødder; Kl. 8 befandt vi os endelig paa fast Is og saae fast Land en 4—5 Mile foran os; vi gave atter Haabet Rum i vore Hjerter. Uden at spille et Dieblis skrede vi raast fremad til

Al. 11. Da gjorde vi Holdt; Kysten syntes kun at være et Par Mile fra os, men Halvdelen af Mandskabet var saa udmattet, at jeg var nødt til at give dem en halv Times Hvil.

Mr. Budderg kunde ikke mere aabne Munden og faldt om. For at komme lidt til Kræfter fortærede vi en dobbelt Ration Brød. Nogle af Matroserne havde beskadiget deres Fødder ved at falde og kunde kun med Møie slæbe sig afsted. Uden at se os om gif vi nu fremad til Al. 5 uden at støde paa aabent Vand. Genimod Al. 2 sølte ogsaa jeg mig meget mat; jeg kunde neppe sætte den ene Fod foran den anden, det gjorde meget ondt i mit Bryst og mine Skuldre; men denne Slappelse varede ikke ved. Al. 4 gif jeg atter ligesaa hurtigt og let som tidligere. Den sidste Veilængde var meget vanskelig at tilbagelægge; Frelsen opnaaedes kun ved en frygtelig Kamp, og uden Matrosen Panoffs Hjælp havde vi sandsynligvis aldrig naaet Land. Han gif mod Slutningen af vor Vandring foran, og jeg beundrede den Uforfærdethed og det Liv, hvormed han overvandt alle Vanskeligheder. De Øvrige betragtede saavel Land som Is med samme Egegylldighed og fulgte mekanisk efter. De havde kun Tanke for Et: at kunne sætte sig ned og hvile ud. For at naa Land maatte vi over et aabent Sted, der var besaaet med strandede Isblokke.

Al. 7 om Aftenen vare vi kun 50 Fjerne fra Land, men vi kunde ikke finde paa, hvorledes vi skulde komme længere. Mørket var faldet paa. At blive her, dryppende af Vand, vilde være den sikre Død. Man maatte vove Alt. Jeg befalede mine Folk at naa Land saa godt, de kunde, og om muligt holde sig to, tre Mand sammen, for at den Ene i Nødsfald kunde hjælpe den Anden op af Vandet. Vi

skiltes ad. Nu var vort Valgsprog: Enhver sørge for sig, og Gud for Alle!

Baadsmanden og to Matroser steg først i Vand, og Bjergene gjenløde i den stille Nat af deres lydelige Hurra. Kl. 8 vare vi Alle samlede paa det faste Land, vaade, hungerrige, uden Brændsel til at varme os ved, men trøstede ved Vissheden om, at vi nu ikke mere behøvede at frygte for at blive drevne ud paa det aabne Hav. Vi lagde os i en tæt Klynge paa en Forhøining i Terrainet, da det flade Land var bedækket med nysfalden Sne. En stærk Vestenvind og Kulden tillode os ikke trods vor frygtelige Udmattelse at sove. Da vi ved Daggrø reiste os, vare Stenene, der havde baaret os, neppe foldere end vore Legemer. Saa snart det blev lyst, gik vi Alle ud for søge Brændsel. Det lykkedes os at finde noget forkrøblet Buskværk, som med Møje blev antændt, og jeg lavede Kaffe i Ithefanden. Den varme Kaffe, rigtignok uden Sukker, gjorde os godt.

Det var imidlertid bleven klar Dag. Hr. Matthieszen greb Rifkerten og betragtede Horisonten.

„Tælle i Sigte!“ udbrød han, skjælvende af Bevægelse. Jeg greb Rifkerten og bemærkede virkelig i en Afstand af fire, fem Fjerdingvei det Øverste af nogle Tælle. Jeg affendte strax Baadsmanden og fire Mand bevæbnede med Karabiner, Stofte og Pistoler for at prøve paa at komme i Forbindelse med disse Menneffer. Heldigvis kunde vore Afsendinge den største Del af Veien holde sig skjulte i en Lavning, saa de først blev bemærkede fra Teltene, da de vare æt ved dem.

Saa snart Karakerne saae dem komme, spredte de sig til alle Sider for at samle deres Rensdyr og flygte med dem. Der blev imidlertid ikke givet dem Tid hertil. Pankration

og hans Vedsagere begyndte trods deres Svaghed at løbe og naaede dem endnu i rette Tid. Ved Tegn befalede de Karakerne at spænde tre Slæder for og føre os imøde, hvilket ogsaa piebliffelig skete med al Tjenstagtighed. Slæderne mødte os paa Halvveien, og jeg tør nok sige, at jeg aldrig i mit Liv har havt saa behagelig en Slædefart som denne.

Hvilken lyffelig Styrelse for os, at vi netop vare komne i Land her! Vel fandtes der, som vi senere erfarede, nogle andre Telte paa Kysten; men de vare kun saa og laa dybere inde i Landet. Vi havde maaske kunnet gaa 10—12 Dage, før vi havde naaet menneskelige Boliger, og det var mere end sandsynligt, at Halvdelen af Mandskabet vilde være omkommen af Hunger og Udmattelse.

Det var paa den høieste Tid for os Alle at komme under Tag og faae kraftigere Næring. En af Karakerne blev sendt ud efter en Dolk, som kom fire Timer efter. Igjennem ham fik jeg at vide, at vor Bært var en meget rig, og, hvad der for os var endnu vigtigere, en meget retsindig og godhjertet Mand. Hans Navn var Seth=Sirdetto; han havde 3 Husfruer, 7000 Rensdyr og 6 Telte. Han var villig til at bringe os til den nærmeste Stad Obdorff, der efter hans Udsagn laa 1000 Werster fra det Sted, paa hvilket vi befandt os, og han begyndte strax at træffe de Foranstaltninger, en saa lang Reise udfordrede.

Karakerne havde strax ved vor Ankomst distet op med deres læfreste Sager, saasom raat og kogt Rensdyrskjød, Rensdyrtunger, tørret Fisk, Gaasfædt etc. De havde ogsaa noget The og Sukker. Efterat vi havde endt dette lufulliste Maaltid, lagde vi os paa bløde Rensdyrskind i de varme Telte — og alle vore Lidelser vare glemte. Vi syntes at være som i Paradis.

Først den 19de September begave vi os paa Veien og fortsatte uden Ophold vor Reise mod Syd; hver Morgen Kl. 6 satte vi os i Bevægelse, og om Aftenen Kl. 7—8 opsløge vi vort Telt.

Den 1ste Oktober naaede vi endelig ved Nattens Frembrud Floden Obj. Til vor store Sorg var den imidlertid endnu ikke tilfrossen, men fuld af Drivis. Det var umuligt at komme over den. Vi førte langs Flodbredden, til vi traf en Ostjaker Landsby, hvis Høvding Egor modtog os meget hjerteligt. Under mit Ophold i hans Jurte havde han ikke Tanke for Andet end at beværte mig paa det Bedste. Jeg maatte drikke The sex Gange om Dagen og slap aldrig med mindre end sex Kopper. Dagen efter vor Ankomst bød han mig en Gresdrif, en Blanding af Brændevin og Tobaksjagt. Yderst forundret over, at en saa stor Høvding som jeg betakkede sig for en saa udmærket Drif, toge da han og de Karaker, der havde bragt os did, saa tappert til sig, at han beruset faldt ned i en i Gulvet indmuret Vandbeholder, i hvilken han uden vor Hjælp vilde være druknet.

Sos ham gjorde jeg Bekjendtskab med Objakernes Fyrste.

Den 5te Oktober gik vi over Obj og ankom til Obdorff ledsagede af en Mængde Ostjaker af Fyrstens og Høvdingens Følge.

Vi opholdt os 12 Dage i Obdorff. Fyrsten havde tilbudt at ledsage os over Ural til Stationen Tiransty; han afhentede os den 17de Oktober. Reisen over Ural var meget besværlig. Oppe paa det Øverste af Bjergkjæden bleve vi overfaldne af en Snestorm, der var nær ved at gjøre det af med os; i syv Timer tvivlede jeg om vor Redning. Heldigvis lagde Vinden sig, og vi slap lykkelig ned i Dalen.

Den 2den November ankom jeg med hele mit Mandskab

til Yma. Efter 48 Timers Rast reiste vi over Tset-Tsilma til Kouia ved Petschora. Her traf jeg de nødvendige Foranstaltninger med Hensyn til Mandstabs Overtrent, betroede Lieutenant Matthieszen og Baron Budberg Omsorgen for Folkene og reiste saa i Slæde til Arkangelsk.

Idet jeg slutter denne Beretning om vor resultatløse Reise, maa jeg endnu tilføie, at min Plan om at kunne vende tilbage til Jermak i Slæder for at hente Instrumenterne viste sig udførlig. Det Gæste, jeg kunde gjøre, var at jeg sagde Karaerne, at de maatte betragte Alt, hvad der maatte fylle i Land af Skonnerten, hvad enten det var Brændevin, Krudt, Rugler, Klæder eller Bragstumper, som deres Eiendom; fandt de derimod en Kiste med Gjenstande, hvis Anvendelse var dem ubekjendt, skulde de sende denne til den Overstkommanderende i Obdorsk, thi denne Kiste var Czarens Eiendom. De lovede at efterkomme mit Ønske. Karaerne ere reiskafne, gode Menneſker, saa jeg tvivler ikke om, at de ville holde Ord.

Jeg har paa denne Reise faaet mange interessante Oplysninger om de forskjellige Folkstammeres Sæder og Skikke og er iblandt Andet kommen til den Overbevisning, at de ere langt mindre fordærvede end Samojederne i Guvernementet Arkangelsk, fordi de endnu ikke staa i Forbindelse med vore Kjøbmænd, der bringe disse Folkstammer den europæiske Civilisation i Skikkelse af Brændevin. Om saa Aar ville vel Karaernes Rigdomme, det vil sige, deres Rensdyr være i Russernes Hænder, ligesom de Indspøtte i Distriktet Mezene allerede nu ere afhængige af Folkene i Yma.

Engelske Idrætsmænd. *)

I dette Aarhundredes første Halvdel eiede England en Triumvirat af Mænd, der vare ligesaa utrættelige og udmærkede i alle Legemsøvelser som Homers Helte og Ridderne i Romanerne fra Middelalderen. Disse Mænd vare: Osbalberton, sædvanligt kaldet Squiren, sin Tids første Rytter, Kapitain Horatio Ross, den første blandt alle Skytter, og Edvard Hayward Budel, lige udmærket som Skytte, Rytter, Hurtigløber, Kricketspiller og Afretter af Ramphaner. Squiren er død; de to Andre leve endnu i en høi Alder og have leveret en Del Meddelelser om deres og den afdøde Bens Bedrifter til den engelske Skribent Wheeler, som udgiver et Bærf under Titelen „Sportaserapiana“. Disse Beretninger ere i og for sig ret mærkelige, og de sprede tilige et klart Lys over Levemaaden i England for 40—50 Aar siden.

Det lyder som et Eventyr, men skal dog ikke kunne bestrides, at de to Efterlevende, som nu ere i de Firs og have tilbragt en stor Del af deres Liv i Skovene, paa Bæddeløbsbanerne og i Driffelag, aldrig have været sengeliggende paa Grund af Upasselighed og endnu mindre været alvorligt syge. Squiren, som døde for nogle faa Aar siden, havde lige indtil sin Dødsstund ikke vidst af nogen anden

*) Vi have troet at burde oversætte det engelske »sport«, der betegner forskjellige i England gængse Legemsøvelser og Adspredelser, saasom Bæddeløb, Jagt, Fiskeri o. s. v. med det danske „Idræt“, der i den nyere Tid er kommet mere og mere i Brug.

Sygdom at sige end Rassefeber, som adskillige Gange havde besværet ham. Spønløse Nætter have de ganske vist havt, men kun ved de Leiligheder, hvor de ikke lagde sig til at sove.

Disse Bedrifter i Sportmen=Verdenen vare Kraftyttringer af den ægte engelske Art; det vil sige, man maalte sin Duelighed som Skytte, Rytter osv. med Andre og indgik Bæddemaal om Seiren. Var der ingen Bæddemaal, saa kæmpede man alene for Wrens Skyld, og var der Ingen at maale sig med, saa gjorde man Forsøg for sit eget Bedkommende, prøvede, hvad man kunde udrette, og optegnede Resultatet npie. Det var et Sportsmen=Liv af reneste Slags, og man ansaae Udvøvelsen af slike Bedrifter for Livets egentlige Formaal.

Vi skulle anføre nogle Træk om Osbalderton og Rofs. Osbalderton havde en Dag gjort tre skarpe Ridt paa en Rævejagt, hvilket havde medtaget hele Formiddagen; derefter red han 60 engelske Mile, til Cambridge, for at deltage i et Val, dandsede der den hele Nat, red siden den samme Vei tilbage, gik umiddelbart efter Hjemkomsten paa Jagt, paa hvilken han skød to Ræve, og red derefter 14 eng. Mile til sit Hjem. Han satte sig derpaa til Middagsbordet, efter at han i to Dage og een Nat havde været i uafbrudt og for det Meste heftig Bevægelse, uden et Dieblifs Hvile.

Dette var noget Overordentligt; selv Rofs erklærer, at Squiren har gjort et Mesterstykke. Men han troer dog for sit eget Bedkommende at kunne opvise et Modstykke, ihvorvel i en anden Retning. Han ytrer sig derom paa følgende Maade:

„Et stort Selskab var i Slutningen af Juli eller i Begyndelsen af August Maaned samlet ved Black Hall i det

nordøstlige Skotland hos Stedets Eier, Farquharson. Vi havde den hele Dag skudt Bekkasiner og Vender ude i de store Moser, og i otte Timer havde vi streifet om mellem Rør og Siv. Da vi vare komne hjem, styrkede vi os med et prægtigt Maaltid, og da Damerne havde forladt Bordet, tog jeg mig en lille Lur. Genimod Kl. 9 blev jeg vækket af Sir Andreas Hay med de Ord: „Rofs, gamle Dreng, Du maa staa op og som Vidne paa min Side gaa med Lord Kennedy til Inverness. Jeg har væddet om 2,500 Pund Sterling, at jeg, gaaende en anden Vej, skal naa til Inverness før Lorden.“

„Den Gang,“ vedbliver Rofs, „kunde Intet bringe mig ud af Fatning. Mit Svar lød: Ja, jeg faaer vel, jeg er parat! Som vi gik og stod, salonklædte, med tynde Sko og Silkestrømper, begyndte Lord Kennedy og jeg vor Vandring. Nærmeste Vej fra Byen Banchoir, i hvis Nabolaug Blad Hall ligger, regnes for at udgjøre mellem 90—100 engelske Mile. Vi paalagde vore Tjenere at komme efter med Jagtskoene og Strømper. Tjenerne traf os, da vi havde gaaet 7—8 Mil, men man kan tænke sig min Harm, da min Karl isiedetfor Jagtskoene rakte mig et Par snevre Støvler med Skafter. Strømperne havde han dog ikke glemt. De Ord, med hvilke jeg modtog ham, vare, frygter jeg, mere udtryksfulde end velvalgte. Hans Undskyldning var, at Jagtskoene endnu vare vaade efter Badningen i Rjøret, og at han derfor troede at handle meget klogt, da han gjorde en Afvigelse fra Ordren. Jeg vidste intet andet Raad end at trække Støvlerne paa. Efter at være kommen Inverness nær paa 25 Mile mistede jeg Saalen til den ene Støvle og maatte gaa Resten af Veien barfodet. Vi gik den hele Nat, den følgende Dag og Nat derefter under uophørligt Regnveir.

Kloffen 6 om Morgenen kom vi til Inverness. Vi havde den nærmeste, men langt vanskeligere Vej over Bjergene. Sir Andreas Hay var gaaet Kystveien, som var god, men 36 Mil længere. Han kom ikke til Maalet før end Kl. 10 om Formiddagen, og havde saaledes til sin store Fortrydelse tabt Væddemaal.

Kapitain Ross's Væddemaal med Oberst Anson er langt mere bekjendt, ihvorvel det som Kraftprøve ikke kan sammenlignes med det nylig meddelte. Lord de Roos, kjendt som en Matador i Klubbernes og Sportsmen = Verdenen, Oberst Anson og Kapitain Ross havde deltaget i en Kapstydning paa Duer, og Ross havde som sædvanligt udmærket sig meget. Da de nu efter Kappestriden vendte tilbage i en Baad paa Themsen, ytrede Lorden: „Ja, jeg veed, at Ingen kan maale sig med Dem, Kapitain Ross, i at skyde Duer. Den Sag er klar, men troer De, at De er lige saa overlegen i at skyde Fugle ude i Marken?“

Kapitain Ross svarede, at han ogsaa der tiltroede sig at skyde lige saa godt som nogen Anden, det være nu hvem som helst. Lorden erklærede da, at han vilde stille mod Kapitainen en Modstander, som han forbeholdt sig at vælge, og et Væddemaal om tohundrede Pund blev indgaaet.

Kapitain Ross giver følgende Beretning om Betingelserne: „Jeg skulde den 1ste November indfinde mig ved Mildens Hall, rustet til at kæmpe med den Skytte, som Lord de Roos havde udsat til min Modstander. Jagten skulde begynde ved Solopgang og uden Afbrydelse vare til Solen var gaaet ned. Ingen Hund skulde anvendes, og Skytterne skulde gaa frem med fyrgetyve til halvtredsfindstyve Alens Mellemrum, ledsagede af to til tre Vidner. Den, som i Dagens Løb havde skudt det største Antal Fugle, var Seirherre, men vi be-

høvede ikke selv at tage Fuglene op; det var tilstræffeligt, naar Vidnerne havde set, at Fuglene faldt for Skuddet. Det oprindelige Bæddemaal udgjorde, som ovenfor nævnt, tohundrede Bund, men inden Sagen kom til Afgjørelse, havde jeg forpøget det betydeligt.

„Lorden havde til min Modstander udset Oberst Anson. Vi frokosterede ved Lys og brøde op ved Solopgang, det vil sige ifølge Uhret, thi Solen var paa Grund af Taagen ikke synlig. Oberst Anson var visseelig en særdeles rask Fodgænger og begyndte Vandringen med en Fart af $4\frac{1}{2}$ til 5 eng. Mil i Timen, men mig voldte det ingen Uro, at jeg skulde kunne holde ud med den Luntegang. Alt gik for sig med den største Nødsagtigbed; vi holdt naturligtvis jævne Skridt, og for hver Time byttede vi Plads.

Obersten havde bedre Lykke med sig; Fuglene hævdede sig i større Antal paa hans Side end paa min, saa at han i Dagens Løb fik gjort elleve Skud mere end jeg. Een Gang var han syv Fugle forud for mig, men henimod Klokken to mærkede jeg, at han var meget forpustet. Squiren, Osbalderton, som til Hest var Vidne til Rappesstriden, red frem til mig og raabte: „Køjs, gaa paa, han jakker snart af, det er forbi med ham!“ Jeg var endnu ved mine fulde Kræfter, men Skydningen og den store Masse af Tilskuere, ikke mindre end fem til sex hundrede Mennesker, gjorde Fuglene saa sky, at man sjelden fik nærmere Hold end halvtredsindstye til tresindstye Alen.

Oberst Anson anstrengte sig og opbød sine sidste Kræfter. Saaledes vedblev det til et Kvarteerstid for Solnedgang. Da lod Lord de Roos mig sige, at Oberst Anson nu ikke formaaede at gaa et Skridt videre, men at han havde en Fugl mere end jeg, hvorfor Lorden foreslog, at Bæddemaal

fskulde hæves. For at blive Seirherre behøvede jeg kun at skyde to Fugle til, men i de sidste ti Minuter havde jeg ikke faaet løst et Skud; der var kun et Kvarteer igjen, og Fuglene vare vilde mod Solnedgang. I Betragtning af dette, og da en saa stor Sum stod paa Spil, besluttede jeg at antage Lordens Forslag. Dog følte jeg mig saa oplivet, og havde saa stor Lyst til at vise, at jeg ikke betragtede mig som overvunden, at jeg for hele Menneftemassen erklærede mig beredt til en ny Bedrift. Jeg opfordrede hvilkensomhelst af de Tilstedeværende til strax at gaa omkap med mig til London, mod et Bæddemaal af 500 Lst., eller ogsaa Dagen efter fornye denne Dags Bæddestrid, men Ingen var villig dertil, og vi vende tilbage til Milben Hall, hvor vi havde en behagelig Aften ved Lord de Roos' prægtige Bord."

Uagtet sin høie Alder staaer Ross endnu i Skytternes første Række og deltager med stor Livlighed i de store Skarpskyttermøder paa Wimbledonheden, hvor Enhver kjender gamle Kapitain Ross, og hvor han, i det Mindste til de sidste Aar, var en fast Præmietager. Ingen Anden end han kan rose sig af paa et Par Aar at have vundet tre store Priser, Associations- og Wimbledon-Pokalerne, samt Hertugen af Cambridges Pokal. Endnu 1869 deltog Kapitain Ross med Udmærkelse i Rapskydningen ved Wimbledon. Blandt disse var en international Rappesstrid mellem otte af de bedste engelske og lige saa mange skotske og irske Riffelskytter. Blandt Skotlands otte Kæmpere befandt sig Kapitain Ross og to af hans Sønner. Det synes derefter, at Sønnerne ikke ere vanslægtede fra Faderen. Edvard Ross, kun nitten Aar gammel, tog den første kongelige Præmie ved Wimbledon, og ved Rapskydningen i de skotske Spilænders Skytteforening havde Kapitain Ross og denne hans Søn Edvard af tretten Præ-

mier taget ikke mindre end elleve. En anden af hans Spinner, Herkules Ross, har i Hindostan erhvervet sig et stort Navn som Tigerjæger ligesom ogsaa i Kampene mod Seapoyerne under det store Oprør. Han udførte der en Daad, der lyder som et Sagn fra Riddertiden, men som i alle Dele er bekræftet som sand. Da han havde faaet at vide, at en Afdeling Seapoyer agtede at overfalde en engelsk Station, hvor en Mængde Syge samt Kvinder og Børn befandt sig, red han først 80 Mil for at komme Seapoyerne i Forkjøbet ved et Badested over Floden Geogra. Der tog han Plads i en Hule og med een eller maaske to Kammerater, samt forsynet med flere Geværer, opholdt han i det Mindste en Time den af flere hundrede Mand bestaaende Afdeling. For hans Rugler faldt den ene efter den anden af de oprørske Chefer, saa snart de forsøgte Overgangen, og desuden en Hob af Mandskabet. Omfider kom en Afdeling engelske Soldater ham til Hjælp.

I Hjortejagten troer Kapitain Ross at have sin største Styrke som Jæger; der har heller Ingen naaet ham i Antal af fældede Hjorte. Ved at omtale sine Bedrifter i denne Retning, skriver han: „Aar 1857 skød jeg i Mau Forest 118 Hjorte, og af disse paa een Dag 13 af de 14 Stykker, som jeg fik Skud paa. Aar 1837 skød jeg i Sutherlandshire 75. Aar 1820, samme Aar, som jeg indgik det før omtalte Væddemaal med Oberst Anson, forpagtede jeg af Hertugen af Athole et stort Jagtrevier, i hvilket jeg alene skød 78 Stykker. Sædvanlig var jeg allerede paa Benene før Kloffen 3 om Morgenen, og sjældent kom jeg hjem førend Kl. 7 eller 8 om Aftenen, efterat jeg hele Dagen havde gaaet, sprunget eller klatret. Derfor var jeg ogsaa, naar jeg den 1ste November kom til Mildens Hall,

lige saa indpøvet eller „traineret“ som den Hest, der vinder den første Præmie paa Derbydagen ved Epsom. Disse nævnte 3 Aar gjorde jeg mine bedste Hjortejagter.”

Squiren Osbalderton var ingenlunde Rofs voren som Hjortejæger, men i at bruge Hagelbøssen havde han saa Vigemænd. En Gang skød han 98 Fasaner i hundrede Skud, og en anden Gang fældede han paa een Gang to hundrede og syv Algerhøns, otte Harer og en Kanin. Imidlertid gjorde han ikke meget Bæsen af sin Skydefærdighed; det er i Egenkab af Rytter, at han staaer uopnaaet.

Dog ogsaa disse to store Mestere i Skytteverdenen spillede engang en meget tarvelig Rolle. Rofs var ved en Anledning i Besøg hos Osbalderton, og de skulde netop ud paa Jagt, da en fremmed Herre præsenterede sig og meget høfligt fremkom med en Begjæring om at maatte følge med dem ud i Skoven og være Vidne til deres Bedrifter, da han vidste, at de i Almindelighed antoges at være de bedste Skytter i England. Han lagde til, at han udelukkende var reist hertil i dette Diemed. Ingen af Dhrr. havde Noget at indvende mod Forslaget og tilbød ham en Bøsse, men han frabad sig dette. Strax da de kom ud hæver en Fasan sig ikke fem Alen fra Skytterne. Med Lynets Hurtighed skød Osbalderton sit første Skud, Rofs ligeledes. Nu smelder Osbaldertons andet Skud og Rofs's ligeledes; men Fasanen fløj sin Wei. Den fremmede Herre tog sin Hat af, bukkede, bevidnede sin Erkjendtlighed og erklærede sig tilfreds samt gik sin Wei. Hele Optrinet forekom de to Storskytter saa kosteligt, at de ikke kunde tilbageholde en Skoggerlatter.

Keiseren af Japan.

(Af „Presse“.)

Længe efter at det østlige Rige havde aabnet sine Havne og de europæiske Fartøier viist sig i dets Farvande, laa endnu Orientens Despotpaladser indhyllet i en hemmelighedsfuld Dæmring og om Gudernes Sønner var der trulffen en bred Tryllefreds, hvis Overskridelse bragte den sikre Død. Og indenfor de frygtede Mure laa Martusinder ligesom forstenede, i hvis Ly Herferen, tilbedt som en Gud, førte sin Skyggetilværelse. De mahomedanske Hoffers blodige Romantik synes vel ikke at have fundet noget Sidestykke indenfor de østlige Keiserpaladfers tredobbelte Mure, men den religiøse Stifettes tætte Spindelvæv, der trak sig over de fortryllede Haver og Pavilloner, indgjød en ikke ringere Rædsel. Men for faa Aar siden er der ogsaa trængt Lys og Luft ind i disse Boliger og Sceneriet har skiftet paa en overraskende Maade.

Ligesom de orientalske Nationer for første Gang have fremstillet alle de vigtigste Resultater af deres Industri og Kunst ved den nuværende Industriudstilling i Wien, saaledes ere ogsaa de uoverstigelige Skranker faldne, som Mohamedanismen i Mellemasien og Afgudstilbedelsen i Østens to store Kongeriger havde reist for Europæerne ved de asiatiske Hoffer. Den persiske Shah Nasr-ed Dins dristige Reise, hvorved han satte sig ud over de mohamedanske Geistliges Fanatisme, har stiftet direkte Forbindelser mellem det persiske Hof og Europa, de turkestanke Rahner have aabnet deres Paladfers Porte for de russiske Geværkolber, og hvad der er det Vig-

tigste, de to unge Keisere af Kina og Japan ere traadte frem af deres guddommelige Nimbus; den Førstnævnte ved at modtage europæiske Gesandter i Audients hos sig, og den Sidste ved en fuldstændig Forandring i det japanesiske Hofliv.

Denne Forandring er lige saa grundig som den, der for syv Aar siden er foregaaet med Regeringsformen, hvorved Magten, som bekendt, tidligere var i Hænderne paa to Keisere, Taikunen og Mikadoen, indtil den Sidstnævnte ved en Revolution blev den eneste Regent. Den Maade, hvorpaa den 123de Mikado er steget ned fra Gudernes Høide blandt Menneffene og bevæger sig imellem dem, er meget interessant og en Nøgle til det ofte opfastede Spørgsmaal, om den Revolution, der blev udført til hans Fordel, ogsaa skete med hans Willie.

Den 21aarige Mikado, hvis Navn er Mutsuhito, adskiller sig fra sine Raadgivere ikke synderligt ved sit Udseende. Hans Ministre have den sædvanlige gule Ansigtssfarve og de almindelige Træk, der kun lidet tilfredsstillende Skønhedsandsen, Underdelen af Ansigtet er stærkt fremtrædende og Vinene ere kloge og godmodige, og i alt dette er der ikke nogen synderlig Forskjel paa Herskeren og hans Mænd, kun er hans Ansigtssfarve lidt mørkere. Indvaanerne af Jeddo havde fort efter Revolutionen den store Overraskelse at se deres unge Fyrste Ansigt til Ansigt, medens Mikadoen hidtil aldrig havde været synlig og hans daglige Liv, ja selv hans Navn lige indtil hans Død blev holdt hemmelig til det Yderste. Ledfaget af en lille Eftorte viste den unge Hersker sig en skøn Dag pludselig i Jeddos Gader, og i Begyndelsen vidste Folket neppe at det var ham. Gudernes Vtling bar purpur-røde Bludderbuxer og forøvrigt de japanesiske Officerers

Dragt; kun ved sjældne Leiligheder viste han sig ogsaa i en europæisk Fantasi-Generalsuniform. Det hedder iøvrigt, at han og hans Ministre om kort Tid ville klæde sig ganske paa europæisk Maade.

Mikadoen tager det ikke saa let med Dagens Arbejde som andre orientalske Fyrster og navnlig Keiseren af Kina. Kl. 7 om Morgenen staaer han op. Først og fremmest beskæftiger han sig med Studiet af de vanskelige kinesiske klassiske Forfattere, med hvilke enhver dannet Japaneiser maa søge at gjøre sig fortrolig. Heri understøttes han af sin Lærer Trifuba. Senimod Kl. 10 begynder Mutsuhito sine europæiske Studier, saasom Sprog, Geografi og Naturkyndighed; i disse tre Gjenstande undervises han af den Lærde Kato, der i længere Tid har opholdt sig i Europa.

Nu begynder først Monarkens egentlige Arbejde, som han udfører med stor Iver og med Bevidsthed af sin Pligt. Han bivaaner sine Ministres daglige Raadslagninger og deltager selv i Forhandlingerne om alle Enkeltheder, da han har en levende Interesse for alle Regeringsager. Disse Raadslagninger og Forhandlinger trække sig ofte ud i Længden uden at Mikadoen viser Tegn paa Træthed. I Japan ere langt mere end andre Steder, alene paa Grund af Keiserværdighedens religiøse Karakter, Ministrene ansvarlige, men den unge Fyrste har dog fuld Bevidsthed af den moralske Betydning, der ligger i hans Ret til at tage en afgjørende Bestemmelse, i hans Beto, og han forlanger derfor at faae nopiagtig Besked om Alt, hvad der forhandles.

Hans bedste Udspredelse efter disse Anstrengelser bestaaer i en Ridetur paa Paladsets Glacis eller gennem Staden. Om Aftenen modtager Keiseren Besøg af de mest fremragende Mænd i hans Omgivelser, især saadanne, der have besøgt

europæiske Lande, og han hører opmærksomt paa, hvad de have at fortælle om fremmede Institutioner, om politiske Forhold, om Sæder og Skikke. Selv taler han kun lidet. Tidligere havde kun Personer af første Rang Afgang til disse keiserlige Selfester, nu bliver der næsten udelukkende taget Hensyn til Kundskaber og Erfaring. Det Samme er ogsaa Tilfældet med Keiserens Raad, der bestaaer af en broget Blanding af Repræsentanter for det høieste Aristokrati og for de mindre Adelige. Den sidstnævnte Klasse er i Japan meget talrig og fra den udgaaer Størsteparten af de civile og militære Embedsmænd.

Keiserens Levemaade er den almindelige japanesiske. Han spiser to Gange om Dagen og alene. Spiserne ere de sædvanlige: Fisk, Ris, Grøntsager og Vildt. Fyrsten sætter stor Pris paa de europæiske Vine; ved særegne Leiligheder benyttes ogsaa en europæisk Kof.

Trods sin Ungdom har Mikadoen allerede siden 1868 været gift med Prindsesse Haruko, der er nogle Aar ældre og en Datter af Prinds Ischedio Tadaa. Han har kun een Hustru. Keiserinden har sit Haar opsat paa en Maade, der minder om den græske Frisur; det falder ned i lange Pidske, der med Baand ere knyttede i Enderne. Ved høitidelige Leiligheder har hun et Slags Diadem eller Krone paa Hovedet. Hendes Klædedragt er mest violet og hun er ligeledes iført vide Bludderbuier. Hun har en egen Hofstat, der bestaaer af lutter Damer; man vil vide, at hun ikke er uden Indflydelse paa Regeringen.

En Rest af den gamle Afsluttethed, hvori den japanesiske Hersker hidtil levede, er den Respekt, som Japaneserne nære for at nærme sig det keiserlige Slots nærmeste Omgivelser, som overhovedet Afgang til selve hans Bolig er forbudt.

Men alt de ydre Dele af Borgen, den styrkede Taikuns for-
 henvørende Sæde, gjøre et overraskende Indtryk. Den er
 et befæstet Kastel, omgivet af tre dybe, med Vand fyldte
 Grave, og er beliggende midt i Jeddo. Voldene og Yder-
 murene ere opførte af mægtige, men uregelmæssige Sten og
 bære talrige Taarne af Træ med de fra de japanesiske Haver
 bekjendte Gavle; paa begge Ender af hver Taarnmønning
 svæve forgylde Fisk. Ved de yderste Mure er der opført
 Kaserner, og over Gravene er der Broer, som let kunne af-
 fastes. De talrige Skildvagter ligne i Frastand skuffende
 franske Soldater, idet de bære en Uniform, der ligner den
 franske, og ere væbnede med Chassepotgeværer. Indenfor
 den sidste Mur findes den i hele Japan berømte Have med
 dens pragtfulde Blomster, dens Vandfald, dens fløilsbløde
 Græsplainer og Thepavilloner, hvor Reiseren forfrisker sig
 naar han vender tilbage fra sine Ridture. Selve det kei-
 serlige Palads er opført af Træ, er kun en Etage høi, med
 enkelte ophøjede Fløie og i det Hele meget uregelmæssig.
 Efter japanesiske Begreber er det indrettet med stor Luxus,
 efter europæiske meget simpelt og kun Antallet af Værelserne,
 der næsten er lige saa stort som Vatikanets, har noget Im-
 ponerende. Da Værelserne ikke anses for elegant i Japan,
 vise Væggene deres simple hvide Træfarve og Forfringerne
 bestaa alene i Rosetter med det keiserlige Vaaben. Gulvene
 ere bedækkede med simple Straamaatter. Værelsernes eneste
 Prydelse er den saakaldte Tokonoma, en Nische i Midten af
 Væggen, hvor der er anbragt en Krystal- eller Porcellains-
 Vase med Blomster, som daglig fornyes, og to Malerier.
 ligeoverfor denne Nische er Værelsespladsen. Den europæiske
 Smag har iøvrigt nu ogsaa fundet Indgang til Keiserens

Bolig; flere af Salene ere indrettede og møblerede aldeles paa Europæisk.

I Paladset findes ligeledes et Bibliothek, hvor Bøgerne ere lagte openpaa hinanden i Reolerne i Stedet for at de staa ved Siden af hinanden. Som noget helt Giendommeligt kan endvidere nævnes, at der er et eget Bærelse, hvortil den keiserlige Familie kan ty under et Jordstjælv og som er indrettet til dette Formaal. Audientsalen er lige saa simpelt udstyret som de andre Gemakker; i Midten er Thronen anbragt paa en Forhøining med forgylde Uhyrer paa begge Sider; en Baldakin af Silke, virket med brogede Sommerfugle og Blomster, er udsprent over Stolen, hvorpaa Fyrsten, omgivet af Rigets Stormænd i Galladrakt tager Plads ved Audientser, som endnu bestandig ere sjældne.

Den keiserlige Hofstat dannes udelukkende af den høje Adel, som har Retten til at bære to Sabler. Hofembederne ere ikke ulig dem ved de europæiske Hoffer; det øverste Embede er Overhofmesterens. I sin Betjening har Keiseren strax ved Regeringsskiftet foretaget en grundig Forandring, navnlig har han affattet det kvindelige Personale, der har været i Brug ved det japanesiske Hof i Aarhundreder, og forordnet, at kun Tjenerstab af Mandskjønnet maa nærme sig hans Person.

Japans Deltagelse i Verdensudstillingen i Wien har Keiseren skænket sin særdeles Opmærksomhed. Alle de Sager, der vare bestemte dertil, bleve først sendte til Jeddo fra Provindserne. Et slikt for Japan nyt og uvant Foretagende havde sine Vanskeligheder, Keiseren lod sig hver Dag meddele Beretning om Arbeidets Fremgang og besøgte personlig sammen med Keiserinden Udstillingen, forinden Sagerne bleve affendte til Europa. Det gammeljapanesiske Parti, der er

en Fjende af alle Reformer, søgte ogsaa at forhindre dette Foretagende, men det lykkedes ikke.

Imidlertid synes dog Mikaddens Modstandere, efter at de ligesom vare blevne bedøvede af de Reformer, der have fulgt Slag paa Slag, at komme til Ande igjen og at ville handle. En skjændig Gjerning betegner Begyndelsen. Naar vi ovenfor have talt om det keiserlige Palads, saa have vi ifølge de seneste Efterretninger talt om Noget, der ikke mere er til. Gammeljapaneserne have ladet den røde Hane gale paa det keiserlige Slots Tag, Mikadoernes Martusinder gamle Resident's er gaaet op i Flamme. Jlden udbrød i Nærheden af det keiserlige Sovegemak og blev opdaget af selve Mikadoen. Alt tyder paa den græsselige Hensigt at indebrænde Monarken. En slig Plan er ikke enestaaende i den japanesiske Historie. Alt i det 17de Aarhundrede blev Tai-kunen Jide Jori indebrændt i sit Slot fordi han havde for- søgt paa at indføre Kristendommen i Japan.

Der gives ikke mange Tyrster, der, truede af slige Farer, ikke vilde vende om paa deres reformatoriske Bane, og det kan kun forøge Sympathien for den unge japanesiske Keiser, at han tilfidsætter sin personlige Sikkerhed for de store Jdeer, som betegne Mikadoregeringens Gjenopstandelse. Uden Mutsuhitos kraftige Villie vilde den Reformperiode, som nu saa forunderligt er indtraadt i Japan, kun være et glimrende Fyrværkeri, der sluktes i samme Nu, og den opgaaende Sols Rige vilde synke tilbage i det Mørke, som har omgivet det fra det syttende til den anden Halvdel af det nittende Aarhundrede.

Kalkalperne og Adelsberg - Grotten.

(Af A. Schmidt.)

En større Modsætning end den, der er imellem Uralperne og Kalkalperne, er ikke let tænkelig. I langstrakte Bægge, der se ud som de ere opmurede, stige de Sidstnævnte op fra Dalene ved Floderne Inn, Salza o. s. v. Ved den lyse Farvetone, men endnu mere ved Formerne, vise de sig alt i det Fjerne i de eventyrligste Skikkelser, med Tinder, Spidser, Pyramider, Horn; hængende ned ovenfor, undertiden saa gjennembullede, at den blaa Himmel paa den anden Side bliver synlig, rage de frem af Dalene. Men betragter man de lange Mure i Nærheden, saa opløse de sig i en forvirret Brimmel af Kløfter, Slugter og enestaaende Fjeldmasser. Af hver Ridse, hvor Fordybning skyde Skovtræer og Krat op og paa Bunden af Kløfterne er der den yppigste Vegetation. I Stedet for Uralpernes uigjennemtrængelige og faste Granitmasser ere Fjeldene af en sprød Sten, der mere eller mindre let forvitres, der er gennemfuret, sprængt og skjuler i sit Indre de vidunderligt dannede Huler og Grotter. Ja, mangt et Bjerg er ligesom ganske udhulet i en naturlig Stolle, saa at man gaaer ind som i en Dal og kommer ud paa den modsatte Side. Dette er f. Ex. Tilfældet med Frauenmauer i Dvreisteiermark. Desuden frembyder Bjergryggen et aldeles nyt Skue. Har man bestegit de mægtige Kalkgrupper, saa som Dachstein, Priel, Tännengebirge, det høie Göhl, Terglou o. s. v., saa er man kommen ind i en frygtelig Orken. Kun i de gølge, lysegule Klippers Ridser og Spalter er der lidt

Græs og Mos, ellers er Alt nøgent og bart, som om et hølgende Hav pludselig var blevet forvandlet til Sten. Alpeboerne have givet disse Bjerge passende Navne: „Stenhavet“ (mellem Berchtesgaden og Saalfelden), „Det døde Bjerg“ (ved Priel), „Helvedesbjerget“ (mellem Aller- og Trauense) o. s. v. Men Stenen er ikke stivnet til Bølgernes glatte, afrundede Former, der er en Brimmel af skarpe Klipper, af utallige smaa og store Spidser og Taffer, kløftede og sønderrevne i alle Retninger — et sandt Raos, hvori de eneste Steder med en mildere Karakter ere Snemarkerne, der vel kunne tjene os til en opmuntrende Afvevling i et slegt Maleri af den stivnede, uddøde Natur. Det Trøstesløse ved den ovenikjøbet høist besværlige Vandring gjennem denne Kirkegaard af Fjelde forhøies ved at Udsigten overalt er spærret. Bjergets talrige Tinder omgive til alle Sider Høifletten, indsnævre Horisonten, og kun paa enkelte Punkter kan der i det Fjerne ses andre Bjergkjæder, hvilke vi med Glæde hilse som Tegn paa, at der henses dette Klippehav dog endnu venter os Guds skjønne Verden. Og Vandringeren er heller ikke uden Fare naar Veiret er taaget og det regner; Veien og Stien er derfor betegnet med Stenbunker, de saakaldte „Duer“. En Glemses klingrende Piben eller en Røvfugls Skrig afbryder alene den dybe, ængstende Stilhed i disse Fjelde, der høre til Kalkalpernes mærkeligste Fremtoninger.

Den Del af den indøstlige Sidegren af Kalkalperne, som ligger nærmest ved Triest, kaldes Karst. Den er rig paa de forhen omtalte Huler og Grotter. Reccahulen ved Triest frembyder de mest storartede Forhold, mere berømt er dog Adelsberg-Grotten i Krain, der besøges meget. Naar man tager alle Sidegangene med i Beregning, har denne Hule

en Brede af 3000 Favne, og er saaledes større end nogen-
sommelst anden i Europa.

Bed Adelsberg styrter Poissfloden ind i en stor Hule. I denne kan man ikke trænge ind, men over den aabner sig en Stolle, som udvidet lidt ved Sprængning danner Indgangen. Efter at have gaaet nogle Skridt betræder man en femten Favne høi Hvælving, paa hvis Bund Floden bruser afsted under en Bro. Til denne Bro fører Stentrin op og ned paa den modsatte Side. Bro og Hjeldevægge ere forsynede med Lygter, hvor der altid findes Vorfærter, som antændes mod en moderat Betaling, og nu viser der sig et sandt magist Skue for vore Blikke. Denne Del af Hulen har været bekjendt i Aarhundreder, og i en Gang har man endog fundet et med en Drypstensmasse overtrukket Skelet. Men paa den anden Side af Broen høit oppe i Klippe-
væggen opdagede man i 1826 Indgangen til den siden saa berømte store Keiser-Ferdinands-Grotte. Hovedindgangen til den har en Bredde af 900 Favne, og den har tillige talrige Sidegange. Veien er jevnet og næsten Halvdelen af den kan belyses, saa at der neppe er nogen anden Grotte, der er saa bekvem for Besøjerne. Gangene ere ikke meget brede, men udvide sig paa nogle Steder til store Sale. Pintsemandag feires „Grottefesten“, hvorved Hulen oplyses og i det største Rum, „Dandsesalen“, gives der et virkeligt Bal. Musikken lyder med dobbelt Styrke i disse underjordiske Haller, men gjør ogsaa, hørt i det Fjerne, en endnu vidunderligere Virkning. Hvad der især udmærker Adelsberg-Grotten fremfor alle Andre ere de utallige Drypstensformationer, Stalaktitter saavelsom Stalagmiter. Den dristigste Fantasi vil ikke være istand til at udtænke sig en sliq Mangfoldighed som den, Naturen i sin stille, tusindaarige Virken

her har frembragt. Man har efter en sand eller en indbildt Lighed kaldt disse Drypstensformer Mumier, Sarkofager, Løver, Krebs o. s. v. Men den skønneste af dem alle er „Førhængen“. Fra den noget skraanende Væg, i en Længde af 20 og i en Bredde af 15 Fod, hænger et Tæppe ned i de skønneste Folder, blændende hvidt, men med brune Stri-ber, og saa tyndt, at Lysene, der holdes bagved det, skinne igjennem. Man troer at se det fineste Musjelin og dog er det af Sten. Dog er ingen Beskrivelse istand til at give en Forestilling om dette yndige Drapperi, der i den mørke Hule er dobbelt tiltrækkende.

Dog findes den mest storartede Del af Hulen ved den Ende, som man først naaer efter en god Times Forløb. Det er det saakaldte „Kalvarienberg“. Sædvanlig vende Besøgerne alt om ved „Førhængen“ fordi Veien har været trættende, men saa gaa de ogsaa Glip af det skønneste Skuespil. Ved den anden Ende er Hulen størst og bredest; i en uhyre Hvelving hæver sig en Væg til en Høide af 90 Fod. Det er Kalvarienberg, som med Rette bærer sit Navn. En hel Skov af Spiler af enhver Art, især Stalagmiter, blændende hvide og i alle Skatteringer af Gult og Brunt staa paa det, og den travle Fantasi har her fundet Ligheder med bibelske Personer, med Folket, der drog op til Golgatha o. s. v. Virkningen af denne Skov af uformelige Statuer i en passende Belysning er ubeskrivelig, og for at Trykkeriet ikke skal mangle Noget, er der tillige et smukt Ekko.

Af Naturen og Livet.

1. Hestekastanien.

Man veed, at Hestekastanietræet er et af de første Løvtræer, der springer ud om Foraaret, og at det opnaaer en Fylde af Løv, som kun faa andre Træer. Naar det blomstrer, frembyder det et smukt Skue, det er som det er besat med Tusinder smaa Julelys. Det trives let og anvendes udmærket til Alleer og Promenader. Og alle disse Kastanietræer saavel her som i Udlandet, stamme fra et lille Træ, der i Aaret 1576 blev skjænket Naturforskeren Klusius i Wien. Keiser Maximilian den Andens Gesandt i Thibet, Afghanistan og Persien, David v. Ungnad, medbragte nemlig til Wien i nævnte Aar fra disse Lande forskjellige Gjenstande, blandt hvilke der ogsaa var et lille Hestekastanietræ fra Persien, hvor disse Træer have hjemme. Klusius, der fik det i Present af Keiseren, plantede det. Da Træet slog an og blomstrede, blev det almindelig beundret, Frugterne bleve uddelte til forskjellige og anvendte til Plantning. Saaledes fik Træet efterhaanden den Udbredelse, hvortil det nu har naaet.

2. Forklaring af en Vignelse.

Den bibelske Vignelse: „Hellere kan en Kamel gaa gennem et Naaleøje end en Rig komme i Paradiset“ er bekjendt; men der er neppe mange Religionslærere, der kunne give en rigtig Forklaring af den. — Besøger man derimod Orienten, dette Vignelsens Fødested, saa indser man hurtig, at der ikke ved et „Naaleøje“ er tænkt paa dette Ord i dets egentlige

Forstand. Paa mange Steder i Orienten, navnlig i Østen Saharas Oaser, ere selv de mindste Kolonier befæstede til Beskyttelse mod røveriske Nomader. Samtlige Bygninger ere omgivne med Mure med kun faa Porte. Enhver af disse Porte har flere Abninger, en større i Midten og smaa Døre paa Siderne. De Sidstnævnte kaldes „Naalepine“. Ved at lære disse Naalepine at kjende faae vi ikke alene en Forflaring af den Vignelse, vi have lært i Skolen, men de godtgjøre tillige, at den Rige ikke staaer saa stor Fare for at blive udeluffet fra Paradiset. Rigtignok er Naalepiet saa snevert, at en Kamel ikke kan komme derigjennem, men betragtes Muren noget næriere, saa bliver man overrasket ved at se, hvor svag og skrøbelig den er. Man forstaaer overhovedet ikke, hvorledes den kan yde den ringeste Beskyttelse, thi den kan vanskelig modstaa et stærkt Slag eller Stød. Saaledes vil det ikke være vanskeligt for en Kamel at komme igjennem, da et kraftigt Spark med Foden vil udvide Naalepiet saa meget, at Dyret med Lethed vil kunne trænge ind. Desuagtet søle Beboerne sig temmelig sikre bag disse Mure, da Kanoner der til Lands ere ubekjendte Størrelser. Geværer og Sabler ere de eneste Vaaben og de Førstnævnte ere tilstrækkelige til at holde de omstreifende Fjender i Respekt.

3. Et Husraad.

Man har ofte haat Velighed til at se, hvor vanskeligt det kan være at gjøre Jld paa i Rjoffenet eller i en Døn; hvormeget man end blæser med Munden eller benytter en Puster vil det dog ikke lykkes at bringe den udgaende Glød til at flamme op. I Schlagintweits Reiser i Indien og Høiasien findes en Notits, der i den nævnte Henseende fortjener

at bemærkes. Paa en af hans Vandringer fulgte paa en Bladskregu henimod Aften en saa tæt Taage, at Roffen, efter at han forgæves havde forsøgt at gjøre Ild, erklærede, at han ikke den Dag kunde lave nogen Mad. Dette var kun lidet lysteligt efter Reisens Møjsommelighed, men en af de indspøjte Vedsagere vidste at skaffe Raad. Af en nærtstaaende Bust affaar han en halvanden Fod lang Bambuscylinder af halvanden til to Tommer i Gjennemsnit og med dette simple Blæserør gjorde han paa original Maade Ende paa Nøden. Han holdt det ikke tæt op til Munden, men en halv Fod derfra, og blæste i det saa stærkt han kunde. Virkningen var overraskende. Rundt om den nederste Rand af Røret opstod der derved en hvirvlende Bevægelse, hvorved der tilførtes Ilden langt mere Luft end ved Blæsning gennem et Rør, som holdes tæt op til Munden. Hvad den Reisende her saae kom ham til stor Nytte paa hans senere Reiser i Himalaya, hvor han som oftest ikke havde Andet end fugtigt Brændsel, som kun meget vanskeligt kunde sættes i Brand. Uden dette Kunstgreb havde han ofte været nødsaget til at sulte eller fryse, da der i hine øde Egne ikke som i Europa er Gæstgiversteder, hvor man hver Aften kan tage ind. Iøvrigt gjør en Rulle Papir omtrent den samme Nytte som Bambusstoffen; bringer man dette Rør paa lignende Maade foran en Puster, saa kan man forstærke dennes Virkning paa en overraskende Maade.

